

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АҚПАРАТ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ
ДАМУ МИНИСТРЛІГІ

ҚҚДИ
РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ

Қазақстандық
қоғамдық
даму
институты

«Рухани жаңғыру»

бағдарламасының негізгі
алты бағыты бойынша
технологиялық пакеттер

2020

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АҚПАРАТ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ
ДАМУ МИНИСТРЛІГІ

ҚҚДИ
РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ

Қазақстандық
қоғамдық
даму
институты

«Рухани жаңғыру»

бағдарламасының негізгі
алты бағыты бойынша
технологиялық пакеттер

«Рухани жаңғыру» бағдарламасының негізгі алты бағыты бойынша технологиялық пакеттер. – Нұр-Сұлтан: «Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты» КеАҚ, 2020 ж.

Бұл басылымда 2017 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін «Рухани жаңғыру» бағдарламасының тұжырымдамалары мен іске асырылу нәтижелеріне талдау ұсынылған. Талдау негізінде Бағдарламаның қағидаттарын дамыту, арнайы жобаларды іске асыру бойынша жүргізілген іс-шараларды жетілдіруге, сондай-ақ Бағдарламаның стейкхолдерлерін үйлестіру мен қазіргі заманғы тәсілдерді қолдануға бағытталған технологиялық пакеттер дайындалды. Технологиялық пакеттерді «Рухани жаңғыру» Орталығының Талдау және әдістемелік қамтамасыз ету басқармасы әзірлеген. Құжат 2020 жылғы 30 қаңтардағы «Қоғамдық даму саласындағы мемлекеттік саясатты ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету жөніндегі қызметтер» мемлекеттік тапсырмасын орындауға арналған № 12-ГЗ шартқа сатып алынатын қызметтердің техникалық ерекшелігінің 1.3-тармағын орындау үшін дайындалған.

Технологиялық пакеттер мемлекеттік қызметкерлер мен «Рухани жаңғыру» ӨЖО қызметкерлеріне арналған.

Қысқаша мазмұны

Кіріспе

«Бәсекеге қабілеттілік» бағыты бойынша технологиялық пакет

▶ I. «Бәсекеге қабілеттілік» қағидатын айқындау	3
▶ II. «Бәсекеге қабілеттілік» қағидасын институционалды қамтамасыз ету	5
▶ III. Бәсекеге қабілеттіліктің өсуі үшін орта қалыптастыру.....	13
▶ IV.«Бәсекеге қабілеттілік» қағидатын дамыту бойынша «Рухани Жаңғыру» бағдарламасын іске асыруға қатысушылардың құзыреттерін арттыру.....	15

«Қазақстанның эволюциялық дамуы» бағыты бойынша технологиялық пакет

▶ I. «Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидатын айқындау.....	17
▶ II. «Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидатын институционалды қамтамасыз ету.....	25
▶ III. Қазақстанның эволюциялық дамуы үшін орта қалыптастыру.....	28
▶ IV. «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыруға қатысушылардың «Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидатын дамыту бойынша құзыреттерін арттыру	31

«Білімнің салтанат құруы» бағыты бойынша технологиялық пакет

▶ I. «Білімнің салтанат құруы» бағыты қағидатын анықтау.....	32
▶ II. «Білімнің салтанат құруы» қағидатын институционалды қамтамасыз ету.....	34
▶ III. Білімнің салтанат құруы үшін орта қалыптастыру.....	41
▶ IV. «Білімнің салтанат құруы» қағидатын дамыту бойынша «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыруға қатысушылардың құзыреттерін арттыру	45

Кіріспе

«Сананың ашықтығы» бағыты бойынша технологиялық пакет

▶ I. «Сананың ашықтығы» қағидатын анықтау	47
▶ II. «Сананың ашықтығы» қағидатын институционалды қамтамасыз ету.....	48
▶ III. «Сананың ашықтығы» өсуі үшін орта қалыптастыру.....	57
▶ IV. «Рухани Жаңғыру» бағдарламасын іске асыруға қатысушылардың «Сананың ашықтығы» қағидатын дамыту бойынша құзыреттерін арттыру.....	60

«Прагматизм» бағыты бойынша технологиялық пакет

▶ I. «Прагматизм» қағидатының анықтамасы.....	61
▶ II. «Прагматизм» қағидатын институционалдық қамтамасыз ету.....	61
▶ III. «Прагматизм» даму үшін орта қалыптастыру.....	70
▶ IV. «Рухани Жаңғыру» бағдарламасын іске асыруға қатысушылардың құзыреттерін арттыру.....	74

«Ұлттық бірегейлікті сақтау» бағыты бойынша технологиялық пакет

▶ I. «Ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатының анықтамасы....	75
▶ II. «Ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын институционалдық қамтамасыз ету.....	78
▶ III. Ұлттық бірегейлікті сақтау үшін ортаны қалыптастыру.....	87
▶ IV. «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыруға қатысушылардың құзыреттілігін арттыру.....	89

«БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІК»
БАҒЫТЫ БОЙЫНША
ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ
ПАКЕТ

I.«БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІК» ҚАҒИДАТЫН АЙҚЫНДАУ

«Рухани жаңғыру» бағдарламасы үш бағыт бойынша жүзеге асырылады: жеке тұлғаны дамыту; ұлтты дамыту, халықаралық позициялау; мемлекетті, азаматтық қоғамды, жергілікті қоғамдастықты дамыту. «Рухани жаңғыру» бағдарламасының үш бағытының әрқайсысы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қандай да бір қағидаттарын дамытуды қамтиды. Бәсекеге қабілеттілік «Рухани жаңғыру» бағдарламасының алты қағидатының бірі және қоғамдық сананы жаңғыртудың негізгі құралдарының бірі болып табылады.

Бәсекеге қабілеттілік «Рухани жаңғыру» бағдарламасының прагматизм және білімге табыну сияқты қағидаттарымен жиынтықта «Жеке тұлғаның дамуы» бағытын қалыптастырады және жеке тұлғаны тұрақты инновациялық дамуға, өз білімін практикалық қолдануға, сапалы нәтижелерді қамтамасыз етуге, үздік тәжіри бені кеңейтуге, сондай-ақ оның негізінде жаңа мәдени дәстүрлер құруға бағыттайды.

Бәсекеге қабілеттіліктің өзі қазіргі заманғы шындықта тек жеке тұлғада ғана емес, сонымен бірге тұтас ұлтта болуы керек қасиеттер жиынтығының болуын білдіреді. Бұл қасиеттер жиынтығы компьютерлік сауаттылықты, шет тілдерін білуді, мәдени ашықтықты қамтиды.

Егер жеке тұлға мен ұлт әлемге бәсекелестік артықшылықтары бар сапалы нәрсе ұсына алса, бәсекеге қабілетті деп санауға болады. Айта кету керек, кез келген материалдық өнімді ғана емес, сонымен қатар білім, зияткерлік өнімдер, еңбек ресурстарының сапасы сияқты материалдық емес құндылықтарды да ұсынуға болады. Басқаша айтқанда, жаһандық түсінікте, қазіргі тез өзгеретін әлемде бәсекеге қабілеттілік жеке адам мен ұлт табысының факторы болып табылады.

Егер бәсекеге қабілеттілікті жеке адам мен тұтас алғанда ұлттың күнделікті қызметіне қатысты қарайтын болсақ, онда мыналарды білдіреді: елдің болашақта бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ететін сапалы дайындалған кадрлар; азаматтың жеке кәсіби, әлеуметтік - психологиялық, адамгершілік - этикалық қасиеттерінің болуы; халықтың азаматтық жауапкершілігі; қазақстандықтардың құндылық бағдарлары; еңбекқорлық, әрбір еңбекке қабілетті азаматтың ісіне шығармашылық көзқарас; тиімді шешімдер қабылдау; сыни ойлау, пайымдау тәуелсіздігі; жетістікке жету қабілеті мен іскерлігі, мақсатқа жетудегі табандылық; ойлау қабілеті, жүйелік ойлауды игеру қабілеті.

«Бәсекеге қабілеттілік» қағидаты «Рухани жаңғыру» бағдарламасының «Қазақстанның 100 жаңа есімі» арнайы жобасы шеңберінде іске асырылуда.

3 жылда 6 мыңнан астам өтінім

2017 ж. – 2112

2018 ж. – 2388

2019 ж. - 1673

Министрлік ауқымды ақпараттық және имидждік жұмыс жүргізді

«Зерен» жастар білім беру жазғы лагері

5 үздік команда өздерінің бизнес-идеяларын іске асыруға 1 млн. теңгеден алды

Баннерлер бүкіл ел бойынша әзірленді және орналастырылды

Қысқа метражды деректі фильмдер топтамасы шығарылды

Онлайн дауыс беру арқылы

163

жеңімпаз анықталды

2017 ж. - 102

2018 ж. - 29

2019 ж. - 32

Ресми сайт
www.100esim.ruh.kz

«Қазақстанның 100 жаңа есімі» арнайы жобасының әкімшісі Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі (бұдан әрі – ҚР АҚДМ) болып табылады. Арнайы жобаны іске асырған 3 жыл ішінде 6 мыңнан астам өтінім қабылданды: 2017 жылы – 2 112 өтінім, 2018 жылы – 2 388, 2019 жылы – 1 673 өтінім. Онлайн-дауыс беру арқылы 163 жеңімпаз анықталды: 2017 жылы – 102 жеңімпаз, 2018 жылы – 29, 2019 жылы – 32. Жалпы, ҚР АҚДМ «Қазақстанның 100 жаңа есімі» арнайы жобасын жүзеге асыру аясында ауқымды ақпараттық және имидждік жұмыс жүргізді. Осылайша, «Зерен» жастар білім беру жазғы лагерінде 5 үздік команда өздерінің бизнес-идеяларын жүзеге асыруға 1 млн теңгеден алды; бүкіл ел бойынша баннерлер әзірленіп, орналастырылды және қысқа метражды деректі фильмдер топтамасы шығарылды.

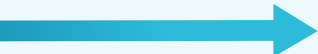
Коронавирустық пандемия жағдайы жаһандық түсініктегі бәсекеге қабілеттілікке қатты әсер етеді, өйткені ол жеке адамды ғана емес, сонымен бірге әлемдік экономиканы да қамтиды.

Карантин шараларына байланысты көптеген компаниялар қашықтан жұмыс істеуге көшті. Барлық артықшылықтарды есептегенде, мұндай форматқа жүйелі түрде көшу тиімділікті төмендету және бәсекеге қабілеттілікті жоғалту тәуекелдерімен ұштасады.

Әлемде телекоммуникациялық арналарға, жабдықтарға және сандық мазмұнға сұраныс артып келеді. Мысалы, Қытайда мобильді ойындар сатылымының күрт өсуі байқалды, бұл адамдардың көбінесе үйде болуына байланысты бос уақыттың көп болуымен байланысты болуы мүмкін. Сандық корпорацияларға тәуелділік тек күшейе түсуі мүмкін.

Жалпы, пандемия өмірдің барлық салаларына, соның ішінде білім беру, денсаулық сақтау, қауіпсіздік, туризм, экология және т.б. әсер етеді. Пандемия жағдайында бәсекеге қабілетті компаниялар, жобалар, идеялар «аман қалады». Бәсекеге қабілетті компанияның жарқын мысалдарының бірі - пандемия кезінде негізгі байланыс құралына айналған Zoom Video Communications. Zoom клиенттерінің арасында көптеген ірі компаниялар бар: Dropbox қызметі немесе Western Union ақша аударымдары жүйесі. Бірақ оның негізгі клиенттері - қызметкерлер қашықтан жұмыс істейтін шағын және орта ұйымдар. Олардың саны үнемі өсіп отырды, бірақ 2020 жылдың басында коронавирустық пандемия басталып, Zoom одан да танымал және қолданылатын қызметке айналды.

II.«БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІК» ҚАҒИДАСЫН ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

1. Бәсекеге қабілеттіліктің өсуін қамтамасыз ететін «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде арнайы жобаларды іске асыруға Орталық мемлекеттік органдардың қатысуы жөніндегі ұсынымдар.

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ӘМ) қатысуы. ҚР ӘМ заң көмегінің бірыңғай ақпараттық жүйесін әзірлеу бойынша жұмыс жүргізілуде, бұл мемлекет кепілдік берген заң көмегі бойынша адвокаттарды тағайындау, құжаттарды ресімдеу, адвокаттардың мемлекеттік органдармен өзара іс-қимылы, азаматтардың білікті заң көмегін алуы процесін автоматтандыруға мүмкіндік береді. Бұл әрекеттер заңды сауатты қоғамдастықты, демек, бәсекеге қабілетті ұлтты қалыптастыруға мүмкіндік береді.

ҚР ӘМ аталған қызметі «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік қағидатына сәйкес келеді. Осы қағидатты іске асыру шеңберінде жұмысты күшейту мақсатында халықаралық талаптар мен стандарттарға сәйкес жұмыскерлердің біліктілігін арттыру жөніндегі іс-шараларды жүргізу: қатардағы жұмыскерлердің халықаралық ұйымдарда немесе басқа мемлекеттердің өкілдіктерінде тағылымдамадан өту мүмкіндігі үшін жағдайлар жасау, заң шығару қызметі мәселелері бойынша халықаралық сарапшыларды тарта отырып, оқыту іс-шараларын жүргізу ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ЭГТРМ) қатысуы. ҚР ЭГТРМ қызметі «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілігін көрсетеді. Мәселен, аумақтың геологиялық зерделенуін арттыру және Қазақстан Республикасының минералдық-шикізат кешенінің орнын толтыру мақсатында энергиялық белсенді технологияларды дамыту және оларды енгізу бойынша жұмыстар жүргізілуде.

Сонымен қатар, ресурстармен қамтамасыз ету деңгейін арттыру шеңберінде трансшекаралық су пайдалану мәселелерін шешу бөлігінде халықаралық институттарды тарта отырып, су ресурстарын тиімді бөлу және пайдалану бойынша жұмыс жүргізілетін болады.

ҚР ӘМ аталған қызметі «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік қағидатына сәйкес келеді. Осы қағидатты іске асыру шеңберінде жұмысты күшейту мақсатында ҚР ЭГТРМ қызметін бұқаралық ақпарат құралдарында белсенді ақпараттық жария ету ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ЦДИАӨМ) қатысуы. Осы бағыттағы жұмысты күшейту үшін ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі бағдарламаларды әзірлеу және конкурс нәтижелері бойынша ең үздік бастамалар мен жобаларды енгізу мәселелеріне жас білікті мамандарды тарту бойынша түрлі конкурстар өткізу ұсынылады. Сондай-ақ онлайн режимінде интернет желісі арқылы түрлі қызметтер көрсету кезінде алынатын деректердің ақпараттық қауіпсіздігі деңгейін арттыру үшін ақпараттық технологияларды дамытумен айналысатын басқа министрліктердің қатардағы қызметкерлерінің біліктілігін арттыруға бағытталған білім беру іс-шараларын өткізу ұсынылады. АКТ дамыту мәселелері бойынша халықаралық тәжірибені зерделеуге, ҚР ЦДИАӨМ қызметінің негізгі бағыттары бойынша стартаптарды әзірлеу үшін жағдайлар жасауға бағытталған іс-шаралар өткізу қажет.

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ҚМ) қатысуы. ҚР ҚМ қызметі «бәсекеге қабілеттілік» саясатының бейнесі болып табылатындықтан, мемлекеттік органның құзыреті шеңберіндегі жұмыс экономикалық белсенді халықтың қаржылық сауаттылығын мынадай бағыттар бойынша арттыруға шоғырландырылуға тиіс. Бизнес үшін мемлекеттік көрсетілетін қызметтер бойынша вебинарлар қағидаты бойынша әзірленген оқыту бейнероликтерінің циклдарынан тұратын ақпараттық науқан жүргізу қажет. Мемлекеттік органдардың ашықтығын және «халық үніне құлақ асатын мемлекет» қағидаттарын басшылыққа ала отырып, көмектесуге, үйретуге, сондай-ақ, қажет болған жағдайда диалогқа кіруге дайындығын көрсету маңызды. Сондай-ақ бизнестің жұмысын жеңілдететін, толыққанды онлайн-қызметті қамтамасыз ететін шаралар туралы хабарлау ұсынылады. Мемлекет пен халық әріптес болып табылатын параллельді көрсету маңызды, салық аударымдары білім беру, денсаулық сақтау және т.б. сияқты әлеуметтік қызметтерге тең. Сонымен қатар, кредит беру, қаржы ресурстары, түрлі бағдарламаларға қатысу саласының өзекті мәселелері бойынша онлайн-кеңес беру арқылы әлеуметтік желілерде белсенді жұмыс жүргізу қажет.

Сонымен қатар, қаржылық ойлауды арттыру бойынша практикалық квестерді, ситуациялық ойындарды ұйымдастыру; қаржылық мәселелер бойынша практикалық кеңестермен кірістер мен шығыстарды тіркеуге мүмкіндік беретін мобильді қосымшаны, қаржы туралы халық арасында таратуға арналған қалта анықтамалықты, мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балаларға арналған «Теңге және оның достарының саяхаттары» кітабын әзірлеу; жоғары оқу орындары мен мектептердің білім беру бағдарламаларына арнайы элективті пәнді енгізу ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігінің (бұдан әрі – СИМ) қатысуы. ҚР СИМ қызметі «Рухани жаңғыру» – бәсекеге қабілеттілік қағидатына сәйкес келеді, өйткені ол тауарлар мен қызметтер деңгейін арттыруға, отандық тауар өндірушілер мен қызмет көрсетушілердің Қазақстандық өнімдерін халықаралық нарықтарда ілгерілетуге, шағын және орта бизнесті дамыту үшін заманауи сауда әдістері мен өндіріс технологияларын енгізуге бағытталған.

Отандық тауар өндірушілер мен ҚР СИМ ведомстволық бағынысты ұйымдарының қызметкерлері арасында «Рухани жаңғыру» бағдарламасының идеяларын насихаттау бойынша ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізу, мобильдік құрылғыларды, Интернет желісін сенімді пайдалануды, деректердің қауіпсіздігі мен қорғалуын (оқыту курстары, семинарлар, тренингтер, вебинарлар және т.б.) қамтитын сандық сауаттылық дағдыларына оқыту үшін жағдай жасау ұсынылады. Жоспарлау, уақытты ұйымдастыру, ресурстарды бөлу, жобалық тәсіл, өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі ұйымдастыру дағдыларын қалыптастыру және дамыту бойынша жұмысты (оқу курстары, семинарлар, тренингтер, вебинарлар және т.б.) ұйымдастыру ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің (бұдан әрі – ҚР АШМ) қатысуы. ҚР АШМ қызметі өткізу нарықтарының қолжетімділігін қамтамасыз етуге және экспортты дамытуға; аграрлық ғылым мен білімнің дамуын, технологиялар трансфертін және АӨК субъектілері қызыреттерінің деңгейін қамтамасыз етуге; мемлекеттік қызметтердің сапасын арттыруға және АӨК-ге сандық технологияларды енгізуді қамтамасыз етуге бағытталған. Аталған басымдықтар «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік бағыттарына сәйкес келеді.

ҚР АШМ қызметі «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік қағидатына сәйкес келеді. Осы қағидатты іске асыру шеңберінде жұмысты күшейту мақсатында ҚР АШМ қызметін бұқаралық ақпарат құралдарында белсенді ақпараттық жария ету ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің (бұдан әрі – ҚР БҒМ) қатысуы. Мектепке дейінгі және орта білім беру шеңберінде елімізде дарынды балаларға арналған мамандандырылған білім беру ұйымдарының желісі дамуда.

Дарынды балаларды анықтау және қолдау бойынша жұмыстың нәтижесі халықаралық аренада біздің балаларымыздың зияткерлік қабілеттерін тану және Қазақстанның математика, физика және химия бойынша әлемнің үздік 10 елінің қатарына кіруі болды. Техникалық және кәсіптік білім беру шеңберінде Worldskills стандарттары негізінде жүзеге асырылатын жаңа білім беру бағдарламаларын әзірлеу және енгізу бойынша жұмыс жүргізілуде.

Сонымен қатар, «қала-ауыл» алшақтығын қысқарту мен инклюзивті білім беру жүйесін дамытудың жоғары қарқыны жеткіліксіз екенін атап өткен жөн (қазіргі уақытта республика бойынша қажеттілік 20%-ға қамтылған). Осыған байланысты ҚР БҒМ стратегиялық жоспарын «Рухани жаңғыру» бағдарламасының тұжырымдамалық бағыттарының мақсаттарымен интеграциялау орынды болып көрінеді. Сондай-ақ, өзекті дағдылар мен құзыреттерге оқыту, «қала-ауыл» алшақтығын қысқарту мақсатында ауыл мектептерінің күнделікті практикасына енгізу үшін жетекші оқытушылардың қатысуымен дәстүрлі пәндерді тереңдетіп оқыту, сондай-ақ өзектілігін коронавирустық инфекция пандемиясы көрсеткен онлайн-білім беру жүйесін дамыту бойынша онлайн-курстар құру ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ИИДМ) қатысуы. ҚР ИИДМ миссиясы бәсекеге қабілетті және инновациялық индустрияларды құру арқылы минералдық-ресурстық тәуелді экономиканы әртараптандыру арқылы қазақстандықтардың өмір сапасының жоғары деңгейіне қол жеткізу болып табылады. Осылайша, Министрлік тек индустрияларды құруды ғана емес, сонымен қатар олардың бәсекеге қабілетті және инновациялық болуын да мақсат етіп қояды. Ал бұл «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік қағидатына сәйкес келеді.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасын түсіндіру курстарын енгізу қажет. Әуе, теміржол және автомаршруттарда «Рухани жаңғыру» бағдарламасының негізгі бағыттары туралы ұдайы айтылуы тиіс. Бүгінде «Қазақстанның тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ кең желісі халықтың тұрғын үй сатып алу және қаржылық жинақ бойынша сауаттылығын арттырудың маңызды тетіктерінің бірі болып табылады. «Қазақстанның тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қоғамға жақсы жолсерігі бола алар еді.

Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігінің (бұдан әрі – ҚР МСМ) қатысуы. «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қағидаты - бәсекеге қабілеттілік - ҚР МСМ қызметінде көрсетіледі, өйткені мынадай шаралар көзделеді: мәдениет, спорт және туризм саласында халық үшін сапалы және қолжетімді қызметтер көрсету; спорттық ұлтты қалыптастыру; туризмнің бәсекеге қабілетті индустриясын дамыту.

ҚР МСМ-нің пайымын мынадай интерпретациялау ұсынылады: мәдени және гуманитарлық құндылықтарды насихаттау арқылы үйлесімді дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру және қазақстандық қоғамның бірлігін нығайту, сондай-ақ спорттық ұлтты және әлемдік қоғамдастық мойындаған бәсекеге қабілетті туризм индустриясын құру.

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ҰЭМ) қатысуы. 2019 жылдан бастап ҚР ҰЭМ «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобасының әкімшісі болып табылады.

Арнайы жобаның мақсаты - 2030 жылға қарай ауыл халқының кемінде 80%-ның елді мекендерде тұруын қамтамасыз ететін, өмір сапасының қазіргі заманғы стандарттарына сай келетін ауылдық аумақтардың әлеуметтік-экономикалық инфрақұрылымын жаңғырту.

Осыған байланысты, ҚР ЭМ арнайы жобаның идеологиялық құрамдас бөлігі бойынша жұмысты күшейтуді ұсынады: «Рухани жаңғыру» бағдарламасы және «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобасы бойынша өңірлердегі өз өкілдіктерінің арасында түсіндіру іс-шараларын өткізу; арнайы жоба шеңберінде атқарылып жатқан жұмыстар туралы ақпараттық жұмысты күшейту; «Бастау» мектебі шеңберінде «Рухани жаңғыру» бағдарламасы және арнайы жоба бойынша түсіндіру курсы ұйымдастыру; ауылды дамытуды және оның инфрақұрылымын жақсартуды, ауылда кәсіпкерлік объектілер құру.

Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ЭМ) қатысуы. Ел экономикасы үшін энергияның маңыздылық деңгейін арттыру мақсатында ағартушылық сипаттағы іс-шараларды іске асыру ұсынылады. Бұл енгізу «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік қағидатын дамытуға ықпал ететін болады.

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ЕХӘҚМ) қатысуы. «Қазақстан-2050» стратегиясына сәйкес Қазақстан Республикасы Қазақстан халқының әлауқатын жақсартып, әлемнің неғұрлым дамыған 30 елінің тізіміне енуді жоспарлап отыр. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін бәсекеге қабілеттілік саласында тиімді жұмыс жүргізілуде. Осыған байланысты азаматтарды жұмысқа орналастыруға ерекше көңіл бөлінеді, тұрақты негізде жұмыспен қамтуды ынталандыру және жұмыссыздықты азайту жөнінде кешенді шаралар қабылдануда. Бұл «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік қағидатын дамытуға сәйкес келеді.

Жұмыспен қамту орталықтары мамандарының біліктілігін арттыру мақсатында тәжірибе алмасу үшін семинарлар, онлайн-курстар, вебинарлар ұйымдастыру; ынталандыру теориясының (Nudge Theory) құралдарын пайдалану ұсынылады.

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ДСМ) қатысуы. Бәсекеге қабілеттілікті күшейту үшін жоғары оқу орындарының профессорлық-оқытушылық құрамына жетекші шетелдік мамандарды тарту;

оқытушылар мен басқарушы персоналдың біліктілігін арттыру; медициналық жоғары оқу орындарының жетекші шетелдік жоғары оқу орындарымен стратегиялық әріптестігін орнату, жақын және алыс шетел дәрігерлерімен тәжірибе алмасу; Қазақстанда дәрілік заттар өндірісін ұлғайту және халықаралық нарықтарға шығу үшін фармацевтикалық өнеркәсіпті тиімді дамыту бойынша жұмыс ұсынылады.

2. Жергілікті атқарушы органдардың (бұдан әрі – ҚР ЖАО) және «Рухани жаңғыру» өңірлік жобалық офистерінің (бұдан әрі – «Рухани жаңғыру» ӨЖО) «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде бәсекеге қабілеттіліктің өсуін қамтамасыз ететін арнайы жобаларды іске асыруға қатысуы бойынша ұсынымдар.

ҚР ЖАО қатысуы.

Нұр-Сұлтанға, Шығыс Қазақстан, Жамбыл, Қарағанды облыстарына жас мамандар арасында «Қазақстанның 100 жаңа есімі» арнайы жобасына қатысуға мүмкіндік беру, «Қазақстанның 100 жаңа есімі» жобасына үздік медицина қызметкерлерін ұсыну ұсынылады. Солтүстік Қазақстан облысына «100 жаңа есім» арнайы жобасына назар аудару қажет, өйткені үш жыл ішінде жеңімпаздар арасында Солтүстік Қазақстан облысының өкілдері жоқ. Шымкентке ақпараттық жұмыс жүргізу, бұқаралық ақпарат құралдары, әлеуметтік желілер, өңірдің танымал блогерлері арқылы халықпен белсенді диалог жүргізу ұсынылады. Жалпы, барлық өңірлерге «Рухани жаңғыру» бағдарламасының түрлі аспектілеріне арналған инфографика топтамасын әзірлеу, бейнеарна жасау, өңір белсенділері мен танымал тұлғалардың, «Қазақстанның 100 жаңа есімі» арнайы жобасының жеңімпаздарының қатысуымен роликтер шығару ұсынылады.

«Рухани жаңғыру» ӨЖО қатысуы

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ӨҢІРЛЕРІНДЕ «ҚАЗАҚСТАННЫҢ 100 ЖАҢА ЕСІМІ» АРНАЙЫ ЖОБАСЫН ІСКЕ АСЫРУ

№	Өңір	Қатысушылар	Жеңімпаздар	Халықпен кездесу	Іс-шаралар	Қамтылуы	Қосымша
1.	Нұр-Сұлтан	378	22	359	-	-	-
2.	Алматы	-	-	27	59	21 600	50-ден астам бейнеролик әзірленді. 72-ден астам жаңалық сюжеттері көрсетілді.
3.	Шымкент	-	3	41	41	9 815	Шымкент көшелерінде жеңімпаздар бейнеленген 37 баннер ілінді.

4.	Ақмола облысы	-	-	236	363	244 739	Тарихы Интернет-ресурстарда жарияланған табысты тұлғалардың облыстық тізімі қалыптастырылды.
5.	Ақтөбе облысы	48	5	245	170	27 129	«Өз елінің тұлғасы» ақпараттық-патриоттық акциясы өткізілді. «Әр өлкенің тамаша ұлы бар» жобасы аясында облыс аудандарына барып, жастармен кездесулер өткізілді, «Жаныңда жүр жақсы адам» облыстық акциясы ұйымдастырылды. Түрлі елдердегі шығармашылық ұжымдардың қазақ мәдениеті мен өнерін насихаттауы.
6.	Алматы облысы	230	2	21	198	169 077	-
7.	Атырау облысы	119	4	63	34	440 00011	-
8.	ШҚО	139	11	69	95	20 546	-
9.	Жамбыл облысы	379	8	307	36	2 858	ШҚО-да билбордтар орнатылды. БАҚ-та ақпараттық қолдау қамтамасыз етілді.
10.	БҚО	21	3	125	125	87 175	БҚО-да арнайы жобаның жеңімпаздары туралы 28 баннер орнатылды.
11.	Қарағанды облысы	29	8	-	11	-	Арнайы жоба тақырыбы бойынша облыста 117 баннер орнатылды.
12.	Қостанай облысы	644	3	80	136	21 927	Облыста арнайы жобаны ілгерілету бойынша жол картасы әзірленді.
13.	Қызылорда облысы	166	6	147	135	166 078	-
14.	Маңғыстау облысы	86	2	75	83	370 000	Облыстық және аудандық газеттерде «100 жаңа есім» атты тақырыптық айдарлар екі тілде жарық көрді.

							Арнайы жоба тақырыбы бойынша 300-ден астам мақала жарияланды. Арнайы жобаның жеңімпаздары туралы 25-ке жуық билборд орналастырылды. «Маңғыстау мақтаныштары» атты мақалалар жинағы жарық көрді.
15.	Павлодар облысы	207	5	212	275	74 903	Облыстың барлық қалалары мен аудандарында арнайы жоба жеңімпазының жеке концерті өткізілді. Студенттермен IT-технологиялар және Google компаниясындағы жұмыс туралы кездесу өткізілді. «Абай ауылға келді» жобасы іске асырылуда. Еңбек ұжымдарымен, ардагерлермен, студенттермен кездесулер шеңберінде түсіндіру жұмыстары жүргізіледі.
16.	СҚО	171	8	195	195	46 500	Жастармен мотивациялық кездесулер өткізіледі: «Жастардың алтын бесігі», «Елбасының серіктестері» және т. б. Арнайы жоба жеңімпаздарының БАҚ-та сөз сөйлеуі өткізіледі. Облыста жоба жеңімпаздарымен 15 баннер орнатылды.
17.	Түркістан облысы	-	-	40	142	162 120	Жарнамалық плакаттар, буклеттер және үлестірме материалдар шығарылды және орналастырылды. Арнайы жоба жеңімпаздарымен облыста 70 билборд орналастырылды. Түрлі этностар жастары арасында форум ұйымдастырылды (Қазақстан халқы Ассамблеясымен және «Қоғамдық келісім» КММ-мен бірлесіп).

Қазақстан Республикасының өңірлеріндегі «Қазақстанның 100 жаңа есімі» арнайы жобасын іске асыру» кестесінде «Қазақстанның 100 жаңа есімі» арнайы жобасын іске асыру шеңберінде өңірлерде жүргізілген жұмысты бағалауға және талдауға болатын көрсеткіштер жинақталған. Арнайы жобаға қатысуға өтінімдер саны бойынша ТОП-5 өңірге Қостанай облысы (644), Жамбыл облысы (379), Нұр-Сұлтан (378), Алматы (230) және Павлодар облысы (207) кіргенін көріп отырмыз. Арнайы жобаны іске асырудың барлық кезеңінде жеңімпаздардың көпшілігі Нұр-Сұлтан қаласынан (22) екені көрінеді.

Осыған байланысты Қазақстанның қалған өңірлерінде көп адамды тарту мақсатында осы арнайы жоба бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу ұсынылады.

Қарағанды облысынан басқа барлық өңірлерде халықпен кездесулер өткізіледі, бұл жақсы көрсеткіш. Қарағанды облысында кездесулер өткізу ұсынылады. Бұл кездесулерді тұрғындардан кері байланыс алу және осы арнайы жоба шеңберінде жұмысты күшейту мақсатында тұрақты негізде өткізу қажет.

17 аймақтың 12-де арнайы жоба аясында бейнероликтер әзірлеу, жаңалықтар сюжеттерін көрсету, арнайы жоба жеңімпаздарымен баннерлер мен билбордтар орналастыру, арнайы жоба жеңімпаздары туралы ақпаратты Интернет-ресурстарда жариялау, акциялар өткізу, жол картасын әзірлеу және т.б. сияқты көптеген іс-шаралар өткізіледі. Осындай шараларды Нұр-Сұлтан, Қызылорда, Шығыс Қазақстан, Атырау, Алматы облыстарында өткізу қажет.

III. БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІКТІҢ ӨСУІ ҮШІН ОРТА ҚАЛЫПТАСТЫРУ

1. Бәсекеге қабілеттіліктің өсуі үшін инновациялық тәсілдерді енгізу (Қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы форсайттық зерттеулер).

«Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты» КеАҚ базасында (бұдан әрі – Қоғам) 2020 жылдың басынан бастап форсайт зерттеулері бойынша 3 кезеңде жұмыс жүргізіледі: форсайт алдындағы, форсайт сессиялары және постфорсайт. Форсайттық зерттеулер «Қазақстандықтың бейнесін қалыптастыру», «Қазақстан халықаралық аренада» және «Инклюзивті қоғам» сияқты үш бағыт бойынша жүргізіледі. Осы үш бағыттың ішінен «Рухани жаңғыру» – бәсекеге қабілеттілік бағдарламасының принципіне «Қазақстандықтың бейнесін қалыптастыру» бағыты жатады, өйткені осы бағытты зерттеу қорытындысы 15 жылдан кейін бәсекеге қабілетті қазақстандық ие болуы тиіс құзыреттер жиынтығын қамтитын құжат болады. Сондай-ақ, «Рухани жаңғыру» бағдарламасының «бәсекеге қабілеттілік» қағидатына «Халықаралық аренадағы Қазақстан» бағыты да жатады, өйткені осы бағытты зерттеудің қорытындысы ұлтты әлемдік деңгейде орнықтыру туралы ұсынымдары бар құжат болады.

2. Бәсекеге қабілеттіліктің өсуін қамтамасыз ететін халықтың өзін-өзі ұйымдастыру процестерін қолдау (Әлеуметтік жобалардың акселераторы).

Қоғам базасында «Өзгерістердің саруарлары» – өзгерістер елшілерінің «Рухани жаңғыру» пулын (бұдан әрі – «Өзгерістердің саруарлары» жобасы) іске асыру шеңберінде Әлеуметтік жобалардың акселераторы (бұдан әрі – Акселератор) жұмыс істейді. Акселератордың миссиясы - халықтың өзін-өзі ұйымдастыру үдерістеріне жәрдемдесу жолымен Мемлекеттік және мемлекеттік емес институттармен өзара іс-қимыл арқылы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бағыттарын ілгерілету. Бұл Акселератор халықтың бәсекеге қабілеттілігі мен оны дамытудың алғышарттарын анықтаудың өзіндік құралы болып табылады. Бәсекелестік әлемінде тиімді байланыс, ынтымақтастық және синергия мүмкіндігі өте маңызды. Бұл тұрғыда Акселератор жобаларға кластерлерге бірігуге және өз қызметі саласында экожүйені дамытуға көмектеседі.

2020 жылдың қаңтарында қоғам Акселераторға әлеуметтік жобаларды іріктеу конкурсы туралы жариялады. Конкурс ақпан айының соңына дейін созылды және конкурстық комиссия шешімінің қорытындысы бойынша 120 өтінімнің 76-сы іріктелді. Үш ай ішінде 46 жоба Пре-акселерация бағдарламасынан өтті. 39 жобаның Пре-акселерация бағдарламасын аяқтау туралы сертификаты бар, оның ішінде 20 жоба Акселерация бағдарламасынан өту және 2021 жылы Қазақстан өңірлеріне масштабтауға дайындық үшін іріктелді. Жобаларды 14 жаттықтырушы (сарапшы) сүйемелдейді.

2020 жылы Акселератор кезең-кезеңмен дамиды. Бірінші кезең – экожүйені қалыптастыру. Акселерация бағдарламасынан өткен және 2021 жылы масштабтауға дайындалған жобалар клубын құру, Акселератордың сарапшылары мен серіктестерінің базасын кеңейту, әлеуметтік жобаларды қолдау платформасы негізінде экожүйені кеңейту, жекелеген бағыттар бойынша жобалар кластерлерін қалыптастыру жоспарлануда.

Дамудың екінші кезеңі - 2021 жылы Акселераторды масштабтауға дайындау. Акселераторды дамытудың екінші кезеңі барысында Акселератордың серіктестерін таңдау («Рухани жаңғыру» ӨЖО, жастар ресурстық орталықтары (бұдан әрі – ЖРО), азаматтық бастамалар орталықтары (бұдан әрі – АБО), білім беру ұйымдары және т.б.), серіктес ұйымдардың қызметкерлері қатарынан жобаларды сүйемелдеу үшін трекерлер дайындау, Акселератордың сарапшылар базасын қалыптастыру, IT-әзірлемелер және өңірлерге Акселераторды масштабтау үшін онлайн форматтарды дайындау жоспарлануда.

Үшінші кезең - жобаларды масштабтауға дайындау. Үшінші кезеңге жобалардың Акселерация бағдарламасын өтуі, жобаларды ІТ және ақпараттық сүйемелдеу, жүйелі мәселелерді шешу үшін үйлестіру және сараптамалық алаңдарды ұйымдастыру, әлеуетті инвесторлармен, донорлармен кездесулер, әлеуметтік жобаларды қолдау платформасының және бизнеске арналған бейілділік жүйесінің көмегімен ресурстарды тарту жоспарланған. Жобалармен және арнайы жобалармен жұмыс істеуде жүйелі тәсілді іске асыру қызметкерлерді оқытуды және «Рухани жаңғыру» ӨЖО жұмысын қайта ұйымдастыруды көздейді. Жобалармен және азаматтық бастамалармен жүйелі жұмысты қамтамасыз ету үшін «Рухани жаңғыру» ӨЖО/ЖРО/АБО базасында немесе сүйемелдеу кезінде жобалық топтарды инвесторлармен, меценаттармен кездесуге, гранттар конкурсына және т.б. қатысуға дайындайтын әлеуметтік жобалар акселераторларының жұмысын жолға қою қажет. Мемлекеттік гранттық қаржыландыру және бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі, ең алдымен, жүйелі жобаларды қолдауға, олардың өзін-өзі ақтауға шығуына және орнықты өз бетінше дамуға бағытталуы тиіс. «Асар» алаңы да Акселератордың жұмысына және блокчейн-платформаға қосылуы тиіс.

Акселератордың өзі тетік ретінде жеке жобаның және жалпы қоғамның бәсекеге қабілеттілігін дамытудың қуатты құралы болып табылатындығынан басқа, қазіргі уақытта біздің Акселераторымызда 20 бәсекеге қабілетті жоба бар, олар Акселератор жаттықтырушыларының (сарапшыларының) тәлімгерлігімен үлкен жұмыс атқарды және қазір 2021 жылы Қазақстан өңірлерін масштабтауға дайындалуда. Болашақта, ағымдағы жылдың қорытындылары бойынша, осы жобалардың әрқайсысы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік қағидатының көрінісіне айналады, өйткені олар өңірлік деңгейге, ал перспективада тіпті коронавирустық инфекция пандемиясы жағдайында да әлемдік деңгейге шыға алады. Сондай-ақ, жобаның әрбір басшысы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының амбассадоры және өзгерістердің көшбасшысы болады, өйткені «Рухани жаңғыру» бағдарламасының құндылықтарын қандай да бір саладағы өз қызметі арқылы тарататын болады. Осылайша, қоғамдық сананы трансформациялау және жаңғырту «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қағидаттары қызмет түріне қарамастан жеке адамға және ұлтқа қолданылатынын көрсете отырып, қызметтің әр түрлі салаларында жүргізілетін болады.

IV. «БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІК» ҚАҒИДАТЫН ДАМУ БОЙЫНША «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУҒА ҚАТЫСУШЫЛАРДЫҢ ҚҰЗЫРЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Барлық қатысушылардың үйлесімді өзара іс - қимылын қамтамасыз ету үшін жекелеген бағыттар бойынша фортсайттық және стратегиялық

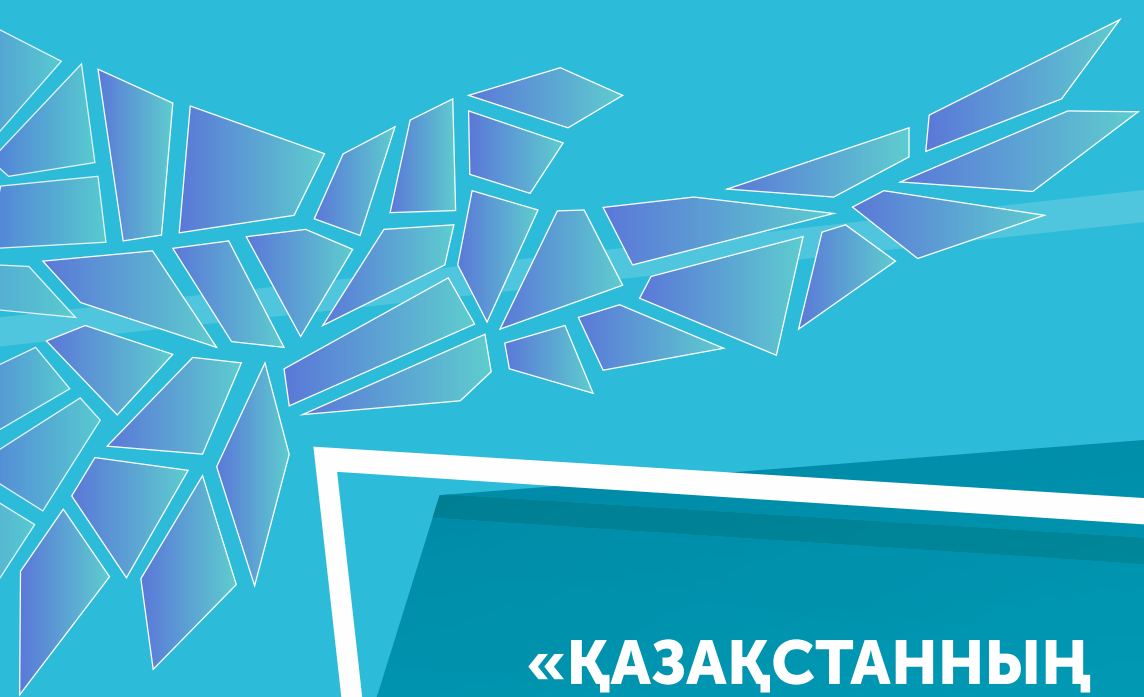
сессиялар өткізу қажет, бұл сондай-ақ министрліктің барлық құрылымдық бөлімшелерінің олардың құзыреттері шеңберінде «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыруға қосылуын қамтамасыз етеді.

Сондықтан «Сандық Қазақстан» бағдарламасы да, үштілділік бағдарламасы да, мәдени және конфессиялық келісім бағдарламасы да – бұл ХХІ ғасырдағы өмірге ұлттың (барша қазақстандықтардың) дайындығының бір бөлігі. Бұл біздің бәсекеге қабілеттілігіміздің бір бөлігі.

Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауында елдің бәсекеге қабілеттілігіне ерекше назар аударылған. Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін серпінді инфрақұрылымдық жобалар қажет. Жаңа елдер мен компанияларды бірлескен жобаларға тарта отырып, Қазақстан бәсекеге қабілетті бола түседі. Сонымен қатар, қазіргі уақытта бәсекеге қабілеттіліктің өсуінде сапалы сервис пен транзиттік бағыттардың жылдамдығы маңызды рөл атқарады. Осыған байланысты «Нұрлы жол» бағдарламасының екінші кезеңі жүзеге асырылады. Нәтижелер көрсетіп отырғандай, «Нұрлы жол» бағдарламасының бірінші кезеңі табысты іске асырылды, себебі бағдарлама Қазақстанның елордасы – Нұр-Сұлтанды өңірлермен «шұғыла» қағидаты бойынша біріктіруге мүмкіндік берді. Осылайша, «Нұрлы жол» бағдарламасының арқасында Қазақстан Азия мен Еуропа арасындағы байланыстырушы буын тарихи мәртебесін қалпына келтірді. «Нұрлы жол» бағдарламасының екінші кезеңінің мақсаты Қазақстанның көлік-транзит секторының көшбастаушы рөлін орнықтыру болады. Осыған байланысты, Мемлекет басшысы 2025 жылға дейін 24 мың шақырым жолды, яғни барлық республикалық жолдарды қайта жаңарту және жол сервисімен қамтамасыз ету міндетін қойды.

Бұдан басқа, жолдарға ғана емес, сонымен қатар жол бойындағы сервис объектілерін дамытуға да назар аударылатын болады. Бүгінгі таңда жол сервисінің 1 838 объектісі бар, олардың 52%-ы ғана Ұлттық стандартқа сәйкес келеді. «Нұрлы Жолға» сәйкес 2025 жылға дейін жол сервисінің барлық нысандары Ұлттық стандартқа толық сәйкес келеді деп жоспарлануда.

Сондай-ақ, Мемлекет басшысы индустрияландырудың азаматтардың жаңа ділін қалыптастыру және оларды қазіргі әлем жағдайына бейімдеу үшін маңыздылығын атап өтті, бұл өз кезегінде ұлттың бәсекеге қабілеттілігінің негізгі факторларының бірі болып табылады. Осыған байланысты ірі металлургия кәсіпорындарының жұмыс істеуі, мұнай-химия кешендеріне, қала құраушы кәсіпорындарға инвестициялар тарту қажет. Бұдан басқа, стратегиялық маңызды мәселе болып табылатын ауылдың әлеуетін ашу қажет. «Ауыл – ел бесігі» бағдарламасы осы стратегиялық мәселені шешуге бағытталған және бағдарламаны іске асыру жалғасатын болады.

**«ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ»
БАҒЫТЫ БОЙЫНША
ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ПАКЕТ**

I. «ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ» ҚАҒИДАТЫН АЙҚЫНДАУ

«Қазақстанның эволюциялық дамуы» – бұл қазақстандық қоғамның эволюциялық дамуға бейілділігін қамтамасыз ететін «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қағидаты. «Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидаты Бағдарламаның «Мемлекеттің, азаматтық қоғамның, жергілікті қоғамдастықтардың дамуы» бағытына жатады.

Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласында айтылғандай, революциялық сілкіністер дәуірі өткен жоқ, тек революцияның формасы мен мазмұны өзгерді. ХХ ғасырдағы Қазақстан тарихында ұлтымызға орасан зор демографиялық соққы жасалған, қазақ тілі мен мәдениеті жоғалған, елеулі экологиялық залал келтірілген көптеген қайғылы оқиғалар орын алды. Сондықтан болашақта қайталанбау үшін тарих сабақтарынан дұрыс қорытынды шығару маңызды. Ол үшін қоғамды тек эволюциялық жолмен дамыту қажет. Қазақстанның өткені мен бүгінін, әлемде болып жатқан барлық оқиғаларды байыпты қайта пайымдау – бұл бүгінде тұтас қоғам, саяси партиялар, қоғамдық қозғалыстар және білім беру жүйесі жүргізуге тиіс орасан зор дүниетанымдық және идеологиялық жұмыстың маңызды міндеті.

Эволюциялық даму – бұл мемлекеттік ауқымдағы бағдар ғана емес, сондай-ақ Қазақстанның әрбір азаматының тұлғалық, жеке деңгейіндегі бағдар. Эволюциялық даму идеологиялық қағидат ретінде мәңгілік сақтау кезеңі ретінде емес, стихия мен радикализмсіз қоғамның прогрессивті, теңгерімді дамуы ретінде қабылдануы керек. Елбасының бағдарламалық мақаласында айтылғандай: «Төңкерістердің сипаты өзгерді. Олар ұлттық, діни, мәдени немесе сепаратистік түсінікке ие болады. Бірақ көп жағдайда бәрі зорлық-зомбылық пен экономикалық құлдыраумен аяқталады».

«Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидаты мемлекеттілікті сақтауға, бірыңғай болашақты қалыптастыруда қоғамның барлық секторларының күш-жігерін біріктіруге, шоғырландырылған шешім қабылдаудың тиімді инновациялық тетіктерін табуға, әлеуметтік және экономикалық міндеттерді шешуде қоғамның өзін-өзі ұйымдастыруы үшін жағдайлар жасауға арналған.

Коронавирустық пандемияның жаңа шындықтары қоғамдық сананы модернизациялау саласына түзетулер енгізді. Адамдар тұйық кеңістікте отыруға мәжбүр болғандықтан, қоғамда агрессияның (тұрмыстық зорлық-зомбылық, балалар мен әйелдерге қатысты зорлық-зомбылық және т.б.) өсуі, төзімділіктің төмендеуі, әлсіз және қорғансыз адамдарға,

сондай-ақ коронавирустық инфекцияны тасымалдаушылармен байланыста болған күдікті адамдарға қатысты стигматизация және дискриминациялық мінез-құлық байқала бастады.

Екінші жағынан, пандемия туындаған әлеуметтік мәселелерді шешу үшін азаматтардың қоғамның өзін-өзі ұйымдастырудағы белсенді бөлігін біріктірді және ынталандырды. Волонтерлік қызметте, әлеуметтік кәсіпкерлікте, азаматтық белсенділік көрінісінде динамика байқалады. Сондықтан пандемиядан кейінгі кезеңнің жаңа жағдайларын ескере отырып, қазақстандық қоғамның эволюциялық дамуы үшін азаматтық қоғамды мемлекеттің әріптесі ретінде жайғастыру жөніндегі жұмысты жалғастыру маңызды. «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» моделінің қағидаттарын енгізу, волонтерлік қызметке қатысатын азаматтардың үлесін кеңейту, заң шығару процесіне қоғамдық қатысу нысандарын жетілдіру, сондай-ақ азаматтық бастаманың саяси тәуелсіздігін одан әрі ілгерілету және басқалары сияқты азаматтарды азаматтық қоғам институттарына тартудың осындай тетіктері қоғамдағы одан әрі инклюзивтік трансформацияларды нығайтуға мүмкіндік береді.

«Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидаты бойынша іске асырылатын арнайы жобалар

«Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидатын іске асыру шеңберінде «Туған жер» және «Ауыл – ел бесігі» атты 2 арнайы жоба іске асырылуда. Осы арнайы жобаларды іске асыруға Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі («Туған жер»), Қазақстан Республикасының Білім министрлігі («Туған жер»), Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі («Ауыл – ел бесігі»), Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі («Ауыл – ел бесігі»), сондай-ақ жергілікті атқарушы органдар («Туған жер») тартылды.

«Туған жер» арнайы жобасы

Мақсаты - қазақстандықтарда шынайы патриотизм сезімін тәрбиелеу

Міндеттері:

1. Білім беру, экология және абаттандыру саласында өлкетану жұмыстарын ұйымдастыру, өңірлік тарихты зерделеу, жергілікті ауқымдағы мәдени-тарихи ескерткіштер мен мәдени объектілерді қалпына келтіру.
2. Азаматтарды туған өлкенің дамуына тарту, сондай-ақ әлеуметтік мәселелерді шешу.
3. Қайырымдылық мәдениетін дамыту.
4. Өлкетану сәндік-қолданбалы шығармашылығының көрмелерін ұйымдастыру.
5. Туристік экспедициялық жасақтар құру.

РУХАНИ
ЖАҒЫРУ

«Туған жер» (АҚДМ, БҒМ, ЖАО)

Өлкетану жұмысы

Меценаттықты дамыту

2019-2020 жж.

2179

өлкетану
үйірмесі

93

оқушылар
сарайы

46,9

мың бала
қамтылды

4

жас натуралистер
станциясы

46

жас туристер
станциясы

18

аула
клубы

270 млрд.теңге

Меценат және демеушілік қаражат есебінен 3 жылда жуық қаражат тартылды

Ең белсенді өңірлер

- Алматы облысы
- Қарағанды облысы
- Қостанай облысы
- Павлодар облысы
- Түркістан облысы
- Алматы қаласы

2018 - 2019 жж

«Өлкетану» кіріктірілген оқу курсы енгізілді

2621

объект
салынды

2142

объект қайта
жаңартылды

«Туған жер» арнайы жобасын жүзеге асыру екі кезеңге бөлінді: Бірінші кезеңде (2017-2022 жж.) – қажетті нормативтік құқықтық базалар, қоғамдық институттар, мониторинг жүйелері әзірленеді және 46 енгізіледі, сондай-ақ «Туған жер» арнайы жобасын іске асырудың нысаналы индикаторлары мен нәтижелер көрсеткіштері әзірленеді.

Екінші кезең (2023-2032 жж.) – нысаналы индикаторлар мен нәтижелер көрсеткіштеріне қол жеткізуді бағалау.

2017 жылдан бастап «Туған жер» жобасы 4 кіші бағдарлама: «Атамекен», «Рухани Қазына», «Тәрбие және білім», «Ақпарат толқыны» шеңберінде жүзеге асырылды.

Қазіргі уақытта Жобаны іске асыру екі негізгі блок бойынша жүргізілуде – бұл өлкетану жұмысы және меценаттықты дамыту.

1. Өлкетану жұмысы.

ЖАО туған өлке тарихын дәріптеу бойынша белсенді жұмыс жүргізуде. Еліміздің өңірлерінде жас өлкетанушылардың, экологтар мен натуралистердің облыстық, сондай-ақ республикалық конкурсы өткізіледі. 2019 жылы Қарағанды қаласында «Табиғатты аяла» республикалық форумы өтті.

Білім және ғылым министрлігінің ақпараты бойынша 2019-2020 оқу жылында мектептерде 2179 өлкетану үйірмесі жұмыс істейді, онда 46,9 мың бала, 46 туристер станциясы (28,6 мың бала), 93 оқушылар сарайы (8,1 мың бала), 4 жас натуралистер станциясы (447 бала), 18 аула клубы (2,4 мың бала) қамтылған. Туған өлкенің тарихын, табиғатын, мәдениетін зерделеу шеңберінде 2018-2019 оқу жылының екінші жартыжылдығынан бастап мектеп бағдарламасына 5-7 сыныптарда «Қазақстан тарихы»,

«Қазақ әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін мектептер үшін «Қазақ тілі мен әдебиеті»), «География», «Музыка» оқу пәндері шеңберінде «Өлкетану» кіріктірілген оқу курсы енгізілді. Сондай-ақ бұл пән сынып сағаттары, сыныптан тыс іс-шаралар, мұражай сабақтары (мұражайлар, мәдениет ұйымдары және тарихи объектілер негізінде) шеңберінде оқытылды.

2019 ж. наурызда «Алматы кітап баспасы» «Өлкетану» жалпы хрестоматиясын әзірледі және ол Оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендер, құралдар және басқа да қосымша әдебиеттер тізіміне енгізілді (ҚР БҒМ 2019 жылғы 17 мамырдағы № 217 бұйрығы).

2020 жылғы 27 ақпандағы жағдай бойынша жергілікті атқарушы органдардың мемлекеттік және орыс тілдеріндегі «Өлкетану. Хрестоматия»-ға тапсырыстары елдің 216 ауданынан 490 722 құрады. Сонымен қатар, Ұлттық комиссияның тапсырмасы бойынша жергілікті атқарушы органдар Қазақстан Жазушылар одағымен бірлесіп

2018 жылдан бастап «Әдеби өлкетану» және «Тарихи-әдеби өлкетану» жобалары бойынша жұмыс жүргізуде. Қазақстан Жазушылар Одағы жобалар аясында осы өңірлердің табиғаты, көрікті жерлері, тарихы, танымал тұлғалары суреттелген шығармалар жинақтарын шығарады.

2. Меценаттықты дамыту:

Бағдарламаны іске асырудың 3 жылында демеушілік қаражат есебінен шамамен 270 млрд.теңге тартылды, оның ішінде 2 621 объект салынды, 2 142 объект қайта жаңартылды. Осы жобаларды іске асыруға республика бойынша 12 мыңнан астам меценат тартылды.

«Туған жер» аясында Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі 2018 жылдан бастап азаматтарды, бизнес-құрылымдар өкілдерін, меценаттарды, үкіметтік емес ұйымдар мен волонтерлерді кіші отанды дамытуға қатысуға, елде қайырымдылық идеяларын насихаттауға ынталандыруға, көтермелеуге және мотивациялауға бағытталған «Жомарт жүрек» сыйлығын тағайындайды. Сыйлық лауреаттарын құрметтеу үш кезеңде өтеді: аудандық/қалалық, облыстық, республикалық.

ҰЕҰ, бизнес пен мемлекеттің бірлескен қызметінің үздік тәжірибелерін таратуды қамтамасыз ету, күш-жігерді жандандыру және қосымша ресурстарды тарту, нормативтік-құқықтық базаны жетілдіру жөніндегі жұмыстарды атқару мақсатында 2017 жылдан бастап жыл сайын «ASAR» форумы өткізіледі.

Жалпы арнайы жоба аясында республика бойынша 2 жыл 9 айда жоспарланған 29 922 іс-шараның 39 149-дан астамы өткізіліп, 27 377 541 адам қамтылды. Осылайша, жоспардың асыра орындалуы 130%-ды құрады.

Іс-шараларды іске асыруға жергілікті бюджеттен 36 958 434 865 теңге бөлінді (1-сурет). ЖБ қаражатының ең көп мөлшері Алматы қаласында (республикалық көрсеткіштен 16,2%), Шымкент қаласында (15,5%), Алматы облысында (15%), Павлодар облысында (11,3%), ШҚО-да (13,7%) бөлінді. Ең аз мөлшері - Ақмола облысында (0,4%), СҚО-да (0,33%).

1-сурет. Өңірлер бойынша 2017, 2018, 2019 ж. 9 айдағы ЖБ шығындарының жалпы көрсеткіштері

№	Өңірлер	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж. 9 айы	2 жыл 9 ай
		МБ	МБ	МБ	МБ
1	Нұр-Сұлтан	786 900 000	812 600 000	71 247 000	1 670 747 000
2	Алматы	2 472 450 000	2 940 778 000	595 798 300	6 009 026 300
3	Шымкент			5 732 664 000	5 732 664 000
4	Ақмола облысы	18 700 000	110 602 549	25 860 700	155 163 249
5	Ақтөбе облысы	761 691 000	1 096 622 000	331 715 000	2 190 028 000
6	Алматы облысы	3 407 577 587	1 618 800 000	527 850 000	5 554 227 587
7	Атырау облысы	100 000 000	280 000 000	223 000 000	603 000 000
8	ШҚО	1 538 007 900	751 692 000	2 770 022 700	5 059 722 600
9	Жамбыл облысы	91 700 000	187 000 000	129 399 339	408 099 339
10	БҚО	188 375 400	109 244 070	18 974 438	316 593 908
11	Қарағанды облысы	428 277 000	1 188 402 600	69 389 610	1 686 069 210
12	Қостанай облысы	30 999 000	245 182 000	227 184 120	503 365 120
13	Қызылорда облысы	156 246 000	218 774 748	78 000 000	453 020 748
14	Маңғыстау облысы	1 013 540 000	432 902 000	107 174 234	1 553 616 234
15	Павлодар облысы	571 577 245	914 449 568	2 703 944 308	4 189 971 121
16	СҚО	72 823 540	7 652 130	40 793 614	121 269 284
17	Түркістан облысы / ОҚО	131 349 416	242 977 188	377 524 561	751 851 165
18	БАРЛЫҒЫ	11 770 214 088	11 157 678 853	14 030 541 924	36 958 434 865

«Туған жер» арнайы жобасын іске асыруға демеушілер мен меценаттардың тартылған қаражатының сомасы 274 129 014 477 теңгені құрайды, бұл осы арнайы жобаны іске асыруға жұмсалған қаражаттың жалпы мөлшерінің 80%-дан астамын құрайды (2-сурет).

Өңірлер бөлінісінде демеушілік қаражаттың ең көп мөлшері Түркістан (республика бойынша тартылған демеушілік қаражаттың жалпы мөлшерінің 15,6%), Алматы (12,7%), Қызылорда (9%) облыстарында, Алматы қаласында (9,3%) тартылды. Ең аз мөлшері - Жамбыл (1%), Қарағанды (1,25%) облыстарында, БҚО (1,1%), СҚО (1,27%).

**2- сурет. 2017, 2018, 2019 жылдың 9 айында өңірлер бойынша
демеушілік қаражатты пайдаланудың жалпы көрсеткіштері**

	Өңірлер	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж.	2 жыл 9 ай
1	Нұр-Сұлтан	743 516 598	17 300 000 000	29 000 000	18 072 516 598
2	Алматы	6 385 800 000	17 816 988 000	1 403 100 000	25 605 888 000
3	Шымкент			3 508 000 000	3 508 000 000
4	Ақмола облысы	4 199 200 000	5 197 577 000	4 155 811 000	13 552 588 000
5	Ақтөбе облысы	5 704 611 000	3 774 500 000	909 205 000	10 388 316 000
6	Алматы облысы	21 031 676 413	6 979 718 900	6 855 400 000	34 866 795 313
7	Атырау облысы	11 000 000 000	6 000 000 000	6 000 000 000	23 000 000 000
8	ШҚО	11 400 000 000	10 701 481 000	1 713 208 240	23 814 689 240
9	Жамбыл облысы	1 000 000 000	1 016 287 000	895 400 000	2 911 687 000
10	БҚО	2 344 000 000	547 674 000	132 180 000	3 023 854 000
11	Қарағанды облысы	1 809 509 000	989 252 000	638 766 000	3 437 527 000
12	Қостанай облысы	2 694 506 000	2 589 746 000	3 295 289 000	8 579 541 000
13	Қызылорда облысы	5 804 426 000	13 177 860 000	5 846 930 000	24 829 216 000
14	Маңғыстау облысы	11 074 114 000	5 958 800 000	5 345 234 000	22 378 148 000
15	Павлодар облысы	566 604 185	3 072 116 390	6 056 733 835	9 695 454 410
16	СҚО	1 278 790 050	1 504 190 000	711 734 725	3 494 714 775
17	Түркістан облысы /ОҚО	31 252 000 000	11 103 059 000	615 020 141	42 970 079 141

Арнайы жобаны жүзеге асыруға 11 173 меценат қатысты (8-сурет). Есепті кезеңде демеушілер мен меценаттардың ең көп саны Түркістан облысында (37%) және Нұр-Сұлтан қаласында (22%) тартылды. Бұл көрсеткіштер осы өңірлерде тартылған демеушілік қаражат санымен сәйкес келеді (ең жоғары көрсеткіштердің бірі - тиісінше 15,6% және 6,6%).

Жалпы, өңірлердің 65%-дан астамы жүйелі сипатқа ие, демеушілер мен меценаттар саны да, олар іске асырған жобалар саны да өсуде. Бұл үрдіс ЖАО, ӨЖО меценаттық мәдениетін ілгерілету, сондай-ақ олардың бастамаларын қолдау бойынша табысты жұмысының индикаторларының бірі болып табылады.

«Ауыл – ел бесігі» арнайы жобасы

Мақсаты – заманауи өмір стандарттарына сәйкес ауылдағы өмір сапасы мен деңгейін жақсарту.

Міндеттері:

1. Ауылдың әлеуметтік инфрақұрылымын дамыту.
2. Ауылдың әлеуметтік саласын білікті кадрлармен қамтамасыз ету.
3. Ауылдық жерлерде ШОБ экспоненциалды өсуі үшін жағдай жасау .
4. Жастарды ауылдық аумақтар мен агробизнесті дамыту
5. Ауыл еңбегінің маңыздылығын дәріптеу.

«Ауыл – ел бесігі» (ҰЭМ, АШМ)

ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігі бастапқыда «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобасының әкімшісі болды. 2019 жылдан бастап ҚР Ұлттық экономика министрлігі «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобасының әкімшісі болып табылады.

Ауыл шаруашылығы министрлігінің республика бойынша ведомстволық бағынысты ұйымдардың кең желісі бар екенін ескере отырып, басым міндеттердің бірі осы арнайы жобаны және жалпы бағдарламаны өз қызметі шеңберінде түсіндіру жөніндегі жұмыс болады. ҚР АШМ сайтында арнайы жоба бойынша презентация бар <https://www.gov.kz/memleket/entities/moa/documents/details/979?lang=ru>.

Таныстырылымда 2019 жылға арналған «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру бойынша іс-шаралар жоспары қарастырылған (28.12.2018 жылғы № 160-Ө ҚРҰҚ).

ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ ЖАҢҒЫРТУ БОЙЫНША 3 ИНДИКАТОР

2030 жылға қарай ауылдық елді мекендердің 80% ының әлеуметтік-экономикалық инфрақұрылымын олардың өмір сүру сапасы стандартына сәйкестігін қамтамасыз ете отырып жаңғырту

Ауылдық жерлерде тұратын халықтың өмір сүру жағдайларына қанағаттану деңгейі 2021 жылға қарай кемінде 64%, 2030 жылға қарай кемінде 80%

Ауылдық аумақтарда орналасқан ШОБ кәсіпорындары өндірген өнімдердің, тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің көлемін 2030 жылға қарай 2017 жылмен салыстырғанда кемінде 2,5 есеге ұлғайту

ҚОҒАМНЫҢ АУЫЛДАҒЫ ЕҢБЕККЕ ҚАТЫНАСЫНЫҢ ӨЗГЕРУІН КӨРСЕТЕТІН 2 ИНДИКАТОР

2017 жылғы деңгеймен салыстырғанда 2025 жылға қарай ауылдық аумақтардың әлеуметтік ортасын жаңғырту жобаларына жеке инвестициялардың 2 есе өсуін қамтамасыз ету

Ауылдық аумақтардың әлеуметтік ортасын жаңғыртуға бағытталған табысты жобаларға бастамашы белсенді азаматтардың санын ұлғайту

Ауылдық аумақтарда орналасқан ШОБ кәсіпорындары өндірген өнімдердің, тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің көлемін 2030 жылға қарай 2017 жылмен салыстырғанда кемінде 2,5 есе ұлғайту

ҚР Ұлттық экономика министрлігі арнайы жобаның идеологиялық құрамдас бөлігі бойынша жұмысты күшейтуі тиіс: - өңірлердегі өз өкілдіктері арасында «Рухани жаңғыру»

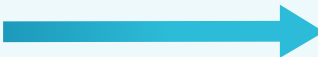
ҚР Ұлттық экономика министрлігі арнайы жобаның идеологиялық құрамдас бөлігі бойынша жұмысты күшейтуі тиіс:

- өңірлердегі өз өкілдіктері арасында «Рухани жаңғыру» бағдарламасы және «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобасы бойынша түсіндіру іс-шараларын өткізу;
- арнайы жоба аясында атқарылған жұмыстар туралы ақпараттық жұмысты күшейту;
- «Бастау» мектебі аясында бағдарлама және арнайы жоба бойынша түсіндіру курсы ұйымдастыру;
- ауылды дамытуды және оның инфрақұрылымын жақсартуды насихаттайтын бейнероликтер базасын қалыптастыру, ауылда кәсіпкерлік объектілер құру.

2019 жылғы 1 желтоқсанға дейін Үкімет өңірлерді дамытудың 2025 жылға дейінгі мемлекеттік бағдарламасын бекітті. Негізгі мақсат — басқарылатын урбандалу арқылы халықтың өмір сүру сапасын жақсарту, «қадамдық қолжетімділік» қағидаты бойынша халыққа қоғамдық және әлеуметтік игіліктердің қолжетімділігін арттыру.

Мемлекеттік бағдарлама аясында ауылдық елді мекендерді дамыту үшін ауылдық инфрақұрылымды жаңғырту бойынша «Ауыл – ел бесігі» кешенді бағдарламасы қарастырылған. Өңірлердің әкімдіктерімен бірлесіп, 2019 жылы 52 ауылдық елді мекен іріктеліп, онда 452 іс-шара іске асырылды. Нәтижесінде 2019 жылы «Ауыл – ел бесігі» бағдарламасымен 700 мың адам қамтылды, ал 2025 жылға қарай — ауыл халқының 83%-ы немесе 6,5 млн адам.

Сондай – ақ, «Рухани жаңғыру» Бағдарламасының «Ауыл - Ел бесігі» арнайы жобасы ҚР Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2.09.2019 жылғы Қазақстан халқына Жолдауында және «Nur Otan» партиясының 2030 жылға дейінгі бағдарламасында көрініс тапты.

II. «ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ» ҚАҒИДАТЫН ИНСТИТУЦИОНАЛДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

1. «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде арнайы жобаларды іске асыруға орталық мемлекеттік органдардың қатысуы бойынша ұсынымдар.

Министрліктердің стратегиялық жоспарлары мен аумақтарды дамыту жоспарларының Елбасы Н. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» және «Ұлы даланың 7 қыры» бағдарламалық мақалаларында белгіленген идеологиялық міндеттерге сәйкестігі тұрғысынан талдау мыналарды көрсетті.

«Қазақстанның революциялық емес, эволюциялық дамуы» қағидатын іске асыру шеңберінде ҚР Білім және ғылым министрлігінің стратегиялық жоспары мынадай міндеттерді қояды:

1. **Мектепке дейінгі және орта білім беру** – «2016 жылмен салыстырғанда балалардың өз құқықтары туралы хабардар болу деңгейі 6,4%-ға артты» және «Балаларға арналған волонтерлік «Қоғамға қызмет» жобасының әлеуметтік жобаларын іске асыру жоспарланып отыр».

2. **Техникалық және кәсіптік білім беру** – колледж студенттерін өзін-өзі басқару органдарына, жастар ісі жөніндегі комитеттерге, еріктілер мектептеріне, спорттық секциялар мен іс-шараларға тарту бойынша жұмыс.

ҚР Қаржы министрлігінің стратегиялық жоспары әлемнің ең дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіру бойынша жалпыұлттық мақсатқа қол жеткізуге, елдің экономикалық мүдделерін қамтамасыз етуге және халықтың әл-ауқатын арттыруға бағытталған жүйелі құжат болып табылады. Қаржы министрлігінің 2020-2024 жылдарға арналған «Ұзақ мерзімді перспективада халықтың әл-ауқатын жақсарту және елдің орнықты дамуы үшін қолайлы жағдайлар қалыптастыру» Стратегиялық жоспарының миссиясы «мемлекетті, азаматтық қоғамды және жергілікті қоғамдастықты дамыту» бағытына, атап айтқанда, «Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидатына жатады.

ҚР Әділет министрлігінің стратегиялық жоспарындағы мақсаттардың бірі азаматтардың білікті заң көмегін және тіркеу қызметтерін алу құқықтарын іске асыруды қамтамасыз ету болып табылады. Осы мақсатты толыққанды іске асыру және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсетуге тартылған адвокаттардың үлесі және ақпараттық анықтамалық жүйелерді пайдалана отырып, анықтамалық-консультациялық қызметті бағалаған және қанағаттандырылған азаматтардың үлесі ретінде оның

нысаналы индикаторларына қол жеткізу заңдылықты қамтамасыз ету мәселелерінде азаматтарды мемлекеттік құқықтық қолдау жүйесін жақсартуға жәрдемдесетін болады.

Аталған мақсат пен оның нысаналы индикаторлары «Рухани жаңғыру» Қазақстанның революциялық емес, эволюциялық дамуы бағдарламасының қағидаттарына сәйкес келеді.

2. Жергілікті атқарушы органдардың (бұдан әрі – ҚР ЖАО) және «Рухани жаңғыру» өңірлік жобалық офистерінің (бұдан әрі – «Рухани жаңғыру» ӨЖО) «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңбе-рінде арнайы жобаларды іске асыруға қатысуы бойынша ұсынымдар.

ҚР ЖАО қатысуы.

Жалпы, 2016-2020 жылдарға арналған аумақтарды дамыту бағдарламалары «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бағыттарымен тығыз байланысты. Бағдарламаның тұжырымдамалық негіздері құжаттарда белгіленген әлеуметтік-экономикалық жобалар мен индикаторлар арқылы іске асырылады.

Мысалы, Павлодар облысының «Әлеуметтік сала» АДЖ-да «Рухани жаңғыру» бағдарламасының барлық 3 бағытына, 6 қағидаттарына және 13 арнайы жобасына сәйкес келетін елдің зияткерлік, дене бітімі және рухани дамыған азаматын қалыптастыру және тәрбиелеу үшін оқыту сапасын арттыру және жағдай жасау бойынша ойластырылған және нақты шаралар көзделген.

Ақмола облысында қоғамның эволюциялық дамуын қамтамасыз ету бойынша Мемлекеттік қызмет көрсетудің дамуын атап өтуге болады. «ЭҮП қызметтерін көпшілікке тарату және азаматтар арасында Цифрлық мәдениетті ілгерілету үшін Көкшетау қаласында 2018 жылдың желтоқсан айында цифрлық ХҚКО ашылды, онда электрондық қызметтерді алуға және электрондық қызметтерді алуға оқытудың толық курсынан өтуге болады. Сондай-ақ, көші-қон қызметтері орталығы ашылды, онда резидент еместерге көрсетілетін қызметтер үшін «бір терезе» қағидаты бойынша жұмыс жүзеге асырылған».

Шығыс Қазақстан облысының АДЖ-да жастардың өзін-өзі жүзеге асыруы үшін жағдай жасауға ерекше көңіл бөлінеді. Жастар ресурстық орталықтары ашылуда, олар жастар мен жастар ұйымдарына құқықтық, консультациялық, әдістемелік көмек көрсетеді, жастар арасында жұмысқа орналасуға жәрдемдесу, кәсіптік бағдар беру, волонтерлік қозғалысты және кәсіпкерлікті жандандыру бойынша белсенді жұмыс жүргізеді. Жастар арасында құқық бұзушылықтың алдын алу мақсатында жергілікті полиция қызметімен, қылмыстық-атқару жүйесі департаментімен бірлесе отырып, жастармен үнемі дәріс-семинарлар, түсіндіру әңгімелері өткізіледі. Бұл қызмет революциялық емес, эволюциялық даму болып табылады, өйткені жастар негізгі наразылық күші болып табылады.

Шымкент қаласында жастарды әлеуметтендіру, басқаша айтқанда, олардың ересек өмірге оңай кірігуін қамтамасыз ету бойынша жұмыстар белсенді жүргізілуде. Мемлекеттік жастар саясатын жүргізу аясында «Шымкент жастары» ұйымдары жұмысты жандандырып, жастарды жұмысқа орналастыру, кәсіпкерлік негіздеріне оқыту, дарынды жастарды қолдау бойынша іс-шаралар өткізеді. Жастар арасында құқық бұзушылықтың алдын алу мақсатында БАҚ арқылы ақпараттық-насихаттау жұмыстары, түрлі іс-шаралар, құқықтық сабақтар, құқық қорғау органдарының қызметкерлерін тарта отырып, жастардың қатысуымен кешкі рейдтер тұрақты түрде жүргізіледі. Жастар наразылық көңіл-күйінің негізгі қозғаушы күші болғандықтан, бұл қызмет қоғамның эволюциялық дамуын қамтамасыз етудің алғышарты болып табылады.

Сондай-ақ, Алматы, Қызылорда, Түркістан облыстарында, Алматы қаласында қоғамның эволюциялық дамуы жастарды әлеуметтендіру бойынша белсенді жұмыс жүргізу арқылы қамтамасыз етіледі. Жастарды жұмысқа орналастыру, кәсіпкерлік негіздеріне оқыту, дарынды жастарды қолдау бойынша түрлі іс-шаралар өткізіледі. Жастардың қанағаттану деңгейін одан әрі арттыру мақсатында ауылдық жерлерде жастардың мүдделері бойынша аула клубтарының санын ұлғайту бойынша жұмыстар жүргізілуде.

Түркістан облысында «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобасы аясында ауылдық жерлерде және шекара маңындағы аудандарда аудан орталықтары мен ауылдарды дамыту, жергілікті өзін-өзі басқару рөлін күшейту, ауыл әкімдерінің жауапкершілігін арттыру, бюджеттік ұйымдарды жоғары білікті кадрлармен қамтамасыз ету, ауылдық жерлерде жастарды жұмысқа орналастыру бойынша жүйелі жұмыс жүргізілуде. Сондай-ақ, туризм саласындағы бәсекеге қабілеттілікті арттыру мақсатында өңірде «Туған жер» арнайы жобасын іске асыру бойынша жұмыстар жүргізілуде.

«Рухани жаңғыру» ӨЖО қатысуы.

«Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты» КеАҚ 2020 жылға арналған «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру жөніндегі өңірлік жобалық офистердің іс-шаралар жоспарына талдау жасады.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асырудың 2020 жылға арналған іс-шаралар жоспарын талдау көптеген өңірлерге тән мынадай кемшіліктерді, атап айтқанда, «Рухани жаңғыру» бағдарламасының 3 бағыты бойынша біркелкі бөлінбегенін анықтады. Әдетте, Жоспарларда іс-шаралардың ең көп саны алғашқы екі бағытқа, «Жеке тұлғаны дамыту» және «Ұлттық бірегейлікті сақтауға», жоспарланған. Ал «Мемлекетті, азаматтық қоғамды, жергілікті қоғамдастықты дамыту» үшінші бағытын дамытуға бағытталған іс-шаралар саны едәуір аз жоспарланған.

III. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ ҮШІН ОРТА ҚАЛЫПТАСТЫРУ

1. Қазақстанның эволюциялық дамуы үшін инновациялық тәсілдерді енгізу (Қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы форсайттық зерттеулер).

Бағдарламаны жылжытудың жаңа форматтарының бірі - форсайт, ол үшін оңтайлы модель құру немесе белгілі бір саладағы қолданыстағы модельді түзету үшін сарапшыларды қосу маңызды. Сарапшылар алдында орта мерзімді перспективада қоғамның әлеуметтік-саяси дамуына ықпал ететін факторлар мен үрдістерді зерттеу міндеті тұр. Форсайттық зерттеу қоғамның одан әрі дамуы үшін қажетті жағдай ретінде қоғамдық сананы жаңғыртудың тиімділігін арттыруға ықпал ететін жаңа форматтар мен шешімдерді әзірлеуді қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін заманауи ғылыми әдістердің бірі болып табылады.

Форсайт жаһандық трендтер мен объективті мүмкіндіктерді ескере отырып, ғылыми негізделген базада болжау технологиясын білдіреді. Бұл әдістің ерекшелігі - болашақты құруға мүдделі барлық қатысушыларды қосу. Форсайтты зерттеуде негізгі рөлді белгілі бір салада арнайы білімі бар сарапшылар, жоғары білікті мамандар атқарады. Олар ғылыми қоғамдастықтың өкілдері бола алады немесе форсайт арналған салада практикалық тәжірибеге ие бола алады. Сарапшылардың міндеттері белгіленген саланы дамытудағы перспективалар мен тәуекелдерді анықтау және осы бағыттың болашақ сценарийін жасау болып табылады. Сценарийдің жарамдылығы форсайттың басқа қатысушыларын: стейкхолдерлерді, шешім қабылдаушыларды және т. б. процеске қосу арқылы анықталады.

Қазіргі уақытта «Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты» КеАҚ қоғамдық сананы жаңғырту саласында форсайттық зерттеулер жүргізуде. «Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидатын әдістемелік қамтамасыз ету үшін «Инклюзивті дүниетанымды және инклюзивті қоғамды қалыптастыру» бағыты іске асырылуда, онда әлеуметтік саланың болашағы – қолдауға мұқтаж халық санаттары: жетім балалар және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалар, қарт адамдар, ерекше қажеттіліктері бар адамдар, аз қамтылған көп балалы отбасылар қаралады.

Осы бағыт шеңберінде әрбір нысаналы топтың қажеттіліктер спектрін, олардың қажеттіліктерін іске асыру мүмкіндіктері мен жолдарын айқындау бойынша талдау, волонтерлік қызметке талдау жүргізілді. Жоғарыда көрсетілген төрт санат бойынша халықтың өзін-өзі ұйымдастыруын бағалау, әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту мүмкіндіктерін бағалау, сондай-ақ белгіленген санаттардың әлеуметтенуі мен әлеуметтік қатынастарға тартылуын бағалау жүргізілді. «Инклюзивті дүниетаным мен инклюзивті қоғамды қалыптастыру» бағыты бойынша сараптамалық сауалнама жүргізілді. Форсайт нәтижелері ағымдағы жылдың соңында ұсынылатын болады.

2. Қазақстанның эволюциялық дамуын қамтамасыз ететін халықтың өзін-өзі ұйымдастыру процестерін қолдау (Әлеуметтік жобалардың акселераторы).

«Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты» КеАҚ 2020 жылдан бастап әр түрлі бағыттарда жұмыс істейтін, әр түрлі мақсатты аудиториялармен жұмыс істейтін және жергілікті қоғамдастықтарда «Рухани жаңғыру» идеялары мен құндылықтарының хабаршысы болуға дайын көшбасшылар – «Рухани жаңғыру» өзгерістер елшілерінің пулын дайындауға арналған «Өзгерістердің саруарлары» жобасын іске асыруды бастады.

Қазіргі уақытта жаңа қоғамдық алаңдарды ұйымдастыру және «Рухани жаңғыру» месседждерін таратуға және халықтың белгілі бір санаттарын жандандыру бойынша қосымша күш-жігер жұмсауға қабілетті жаңа көшбасшыларды даярлау үшін жағдай жасау өзекті болып табылады. Бұл бағытта «Өзгерістердің саруарлары» жобасын іске асырудың негізгі құралы әлеуметтік жобалар акселераторының жұмысы болып табылады, ол әлеуметтік тәлімгерлікті, жобалық басқаруды және кластерлер бойынша жұмысты коллаборациялауды көздейді.

Акселератордың миссиясы - халықтың өзін-өзі ұйымдастыру үдерістеріне жәрдемдесу жолымен Мемлекеттік және мемлекеттік емес институттармен өзара іс-қимыл арқылы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бағыттарын ілгерілету. Акселератор жұмысының нәтижесі «Рухани жаңғыру» бағдарламасының барлық бағыттарын кешенді жобалық толықтыру, халықтың барлық санаттарын кеңінен қамтуды қамтамасыз ететін жекелеген бағыттар бойынша жобалар кластерлерін қалыптастыру болып табылады.

«Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидатын қамтамасыз ету бойынша акселератордың жұмысы шеңберінде «Инклюзивті қоғамды дамыту (жетім балаларды және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды, қарт адамдарды, ерекше қажеттіліктері бар адамдарды, аз қамтылған көп балалы отбасыларды қолдау)» бағыты іске асырылуда.

Аталған бағыт бойынша акселерация бағдарламасына мақсаты мүгедек балаларды бейімделген дене шынықтыру және спорт құралдары мен әдістерімен абилитациялау болып табылатын «Саламатты болашақ», «Әрбір бала мектепке лайық» (ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға сапалы білім алу үшін тең мүмкіндіктер жасау), «Болашақтың мектебі, Бірге оқимыз, бірге жасаймыз» (Ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға психологиялық-медициналық-педагогикалық және әлеуметтік көмек көрсету сияқты жобалар кірді), «Жергілікті жердегі бастамалар» (Азаматтық орталықтар (БО) «бір терезе» қағидаты бойынша азаматтық қоғам өкілдері: бастамашыл топтарға, ҮЕҰ,

қамтуды қамтамасыз ететін жекелеген бағыттар бойынша жобалар кластерлерін қалыптастыру болып табылады. «Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидатын қамтамасыз ету бойынша акселератордың жұмысы шеңберінде «Инклюзивті қоғамды дамыту (жетім балаларды және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды, қарт адамдарды, ерекше қажеттіліктері бар адамдарды, аз қамтылған көп балалы отбасыларды қолдау)» бағыты іске асырылуда.

Аталған бағыт бойынша акселерация бағдарламасына мақсаты мүгедек балаларды бейімделген дене шынықтыру және спорт құралдары мен әдістерімен абилитациялау болып табылатын «Саламатты болашақ», «Әрбір бала мектепке лайық» (ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға сапалы білім алу үшін тең мүмкіндіктер жасау), «Болашақтың мектебі, Бірге оқимыз, бірге жасаймыз» (Ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға психологиялық-медициналық-педагогикалық және әлеуметтік көмек көрсету сияқты жобалар кірді), «Жергілікті жердегі бастамалар» (Азаматтық орталықтар (БО) «бір терезе» қағидаты бойынша азаматтық қоғам өкілдері: бастамашыл топтарға, ҮЕҰ, кәсіподақтарға, саяси партияларға, «Altyn bala» (өмірлік қиын жағдайға тап болған әйелдер, көп балалы аналар, жалғызбасты аналар және «ерекше» балалардың аналары арасында әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту), «Kunde» (ментальді даму ерекшеліктері бар ересектерді жұмысқа орналастыру және әлеуметтендіру) үшін ақпараттық, әдістемелік, оқыту, адвокаттық қызметтер), «Emoji project» (есту қабілеті бұзылған адамдарды және ерекше қажеттіліктері бар адамдардың басқа да санаттарын жұмысқа орналастыру), «Отбасылық аула клубы – балалардың мүддесіндегі қозғалыс» (аз қамтылған және көп балалы отбасыларды қолдау, шығармашылық, білім беру, ойын, қарым-қатынас және демалыс үшін креативті кеңістік құру, аз қамтылған отбасылардың аналары үшін жұмыс орындарын құру арқылы). Акселерация бағдарламасынан өту нәтижелері бойынша бұл жобалар Қазақстан өңірлеріне кеңейтілетін болады.

IV .«РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУҒА ҚАТЫСУШЫЛАРДЫҢ «ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ» ҚАҒИДАТЫН ДАМУ БОЙЫНША ҚҰЗЫРЕТТЕРІН АРТТЫРУ

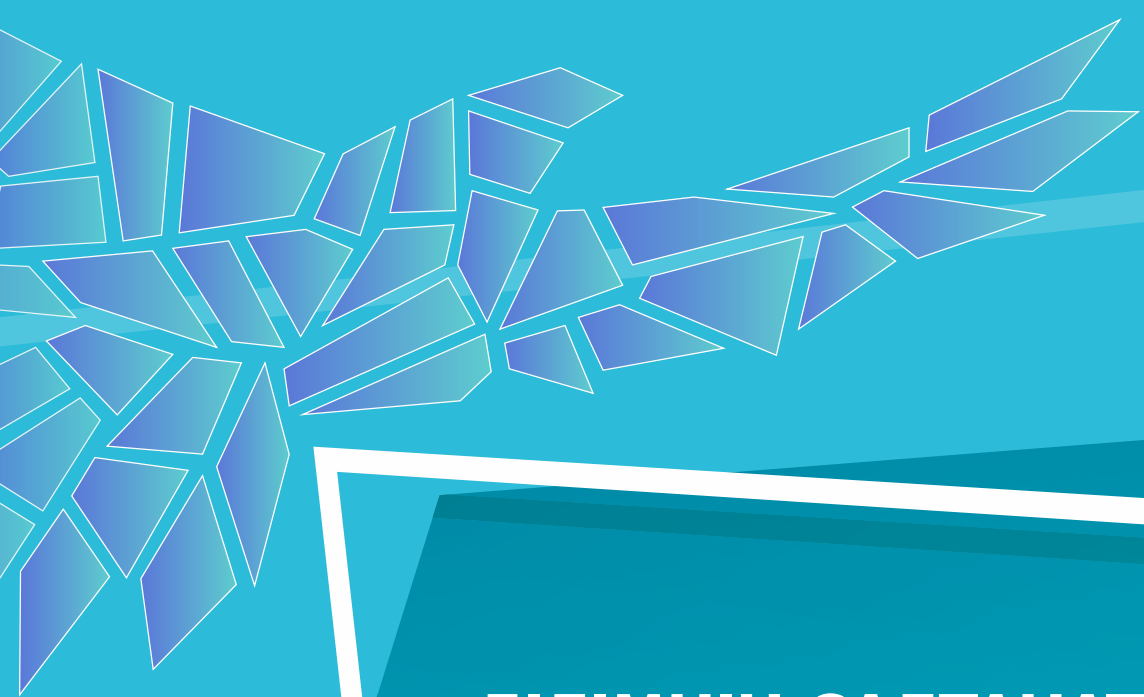
- «Туған жер» және «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобаларының іске асырылу барысын түзету мақсатында стейкхолдерлермен өзара іс-қимылдың жаңа форматтарын қолдану.

- Жастармен жұмыстың жаңа тәсілдерін қолдану, волонтерлік қызметті ұйымдастыру, құқықтық сауаттылықты арттыру, кәсіпкерлік және меценаттық негіздері бойынша оқыту курстарын өткізу.

- Ақпараттық сүйемелдеуді қамтамасыз ету: арнайы жобаның ақпараттық-имидждік орналасу арналарын анықтау – БАҚ, әлеуметтік желілер.

- Креативті ситуациялық тұжырымдама әзірлеу арқылы «Туған жер» және «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобаларын іске асыруға азаматтарды тартудың жаңа форматтарын қолдану.

- «Қазақстанның эволюциялық дамуы» қағидаты шеңберінде іс-шаралар өткізу кезінде әлеуметтік тәсілге негізгі екпін қалыптастыру.

**«БІЛІМНІҢ САЛТАНАТ
ҚҰРУЫ»**
БАҒЫТЫ БОЙЫНША
ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ПАКЕТ

I. «БІЛІМНІҢ САЛТАНАТ ҚҰРУЫ» БАҒЫТЫ БОЙЫНША ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ПАКЕТ ҚАҒИДАТЫН АНЫҚТАУ

«Білімнің салтанат құруы» қағидаты қазіргі Қазақстанның жаңғырту үдерістері үшін түйінді және негіз болып табылады. Бұл қағидат жеке тұлғаның да, тұтас мемлекеттің де дамуы үшін қажетті іргетас жасай отырып, Бағдарламаның басқа бағыттарына үйлесімді кірігеді. Соңғы уақыттағы оқиғалар қазіргі әлемдегі білімнің рөлін жандандырды. Оның деңгейі адам өмірінің сапалық сипаттамаларын ғана емес, сонымен бірге жаңа қауіп-қатерге қарсы күрес форматтарының барабарлығын да анықтайтыны белгілі болды. Пандемия бүкіл адамзат үшін тиісті жауаптарды қажет ететін қиындыққа айналды. 2020 жылдың бірінші жартыжылдығы жаһандық өзгерістер серпіні неғұрлым ауқымды және жылдам болатынын көрсетті. Пандемия Қазақстан азаматтарының тыныс-тіршілігіне аса көп әсер етті. Қашықтықтан білім беру, қашықтан жұмыс істеу форматы, өндірістік қуаттарды қысқарту, бизнесті оңтайландыру және әрбір қазақстандыққа мейілінше әсер етті. Денсаулық сақтау, білім беру, көлік, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және әлеуметтік қызметтер саласындағы мамандар сұранысқа ие болды.

«Білімнің салтанат құруы» тек білім жинақтауды ғана емес, сонымен қатар өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі дамыту қабілеттерін шыңдауды да білдіреді. Бұл тіпті белгісіз жағдайларда да перспективалар мен бәсекеге қабілеттілікті сақтайды. Балаларға ерте жастан білімге деген сүйіспеншілікті ояту елдің білім беру жүйесін жақсартудың басты факторы болып табылады. Мемлекет тарапынан азаматтарға білім деңгейін арттыру ұмтылысында жан-жақты қолдау көрсетіледі және сапалы білім алу үшін жағдайлар жасалатын болады.

Өмір бойы үздіксіз білім алу арқылы жеке тиімділікті арттыру білімді үнемі жаңартып отыру, жаңа дағдыларды игеру және көкжиегіңізді кеңейту процесін қамтиды. Бұл адамға күтпеген өзгерістерге дайын болуға мүмкіндік береді, өмір сапасының жақсаруына әкеледі. Қартайғанда білім алуға ұмтылатын адамдардың тәжірибесі танымал болады, ересектерге арналған қосымша білім беру бағдарламалары іске асырылады.

Жас ұрпақтың бойында білімге құштарлықты тәрбиелеу бүгінгі таңда Тұңғыш Президент - Елбасы Н.Ә. Назарбаев өзінің Жолдауында жариялаған Үшінші жаңғыруды табысты іске асырудың шарты болып табылады. Бұл процестер инновацияны дамыту мен қолдауды қажет ететін білімге бағытталған қоғамның қалыптасуын қамтиды. Мұндай орта келесі формулада жұмыс істейтін қоғамда қалыптасады: мемлекет, университет, бизнес және қоғам, олардың өзара іс-қимылы мен өзара әсері ұлттың гүлденуі мен табысына алып келеді.

«Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық» арнайы жобасы. Бұл арнайы жоба жас қазақстандықтардың тұлғасын дамытуға бағытталған және оқушылардың белгілі бір мәселелер бойынша заман ағымына сәйкес заманауи білім алу мүмкіндігі үшін қажетті жағдайларды қалыптастыру арқылы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының білімнің салтанат құруы бағытына тікелей байланысты. Сананың ашықтығы бағыты аясында бұл жоба өмірдің түрлі салаларындағы жаһандық өзгерістерге дайын болуға мүмкіндік береді. Қажетті білім мен дағдыларға ие, атап айтқанда кәсіби, бәсекеге қабілетті адам, сондықтан табысқа жету мүмкіндігі жоғары.

«100 жаңа оқулық»

77	оқулық қазақ тіліне аударылды
47	еліміздің жоғары оқу орындарына таратылды
30	оқулық 2020 жылдың бірінші жарты жылдығында жарық көреді
156	бейнедеріс қазақ және орыс тілдерінде жасалынды
www.100kitap.kz	сайтында аударылған оқулықтар орналастырылған

Аударылған оқулықтар	
«Философия»	«Педагогика және психология»
«Экономика»	
«Әлеуметтану»	«Тарих»
«Мәдениеттану»	
«Дінтану»	

Осы арнайы жоба аясында келесі жұмыстар жүргізілді:

2017 жылы жобаны іске асыру Тұжырымдамасы және мемлекеттік тілге аудару үшін үздік оқулықтарды іріктеу бойынша әдістемелік ұсынымдар әзірленді. Оқулықтарды іріктеу өлшемшарттары анықталды (оқулықтар гуманитарлық пәндер бойынша болуы тиіс: тарих, философия, саясаттану, әлеуметтану, психология, мәдениеттану, филология, педагогика, экономика, менеджмент; базалық оқулықтар әлемнің үздік 100 жоғары оқу орнының білім беру бағдарламалары бойынша болуы тиіс және белгілі баспалар базасында болуы тиіс (мысалы, CengageLearning, SAGE).

Қазіргі таңда 77 оқулық қазақ тіліне аударылды. Оның 47-сі еліміздің жоғары оқу орындарына таратылса (132-сі), қалған 30 оқулық 2020 жылы жарық көреді. Сондай-ақ, 23 кітап 2020 жылдың соңына қарай аударылады.

Барлық аударылған оқулықтар жоба туралы толық ақпаратпен, оқулықтардың сипаттамасымен және жұмыс топтарының құрамымен 100kitap.kz. жобаның ресми сайтында орналастырылған ЖОО-лар білім беру процесіне аударылған оқулықтарды енгізу бойынша пайдалануды ұйымдастырды. 2017-2019 жж. аударылған 77 оқулық бойынша қазақ және орыс тілдерінде бейнедерістер жасалды.

Қазақ және орыс тілдеріндегі бейнекурстың жалпы саны 156. Бейнелекция деректері OpenU порталында орналастырылған.

II. «БІЛІМНІҢ САЛТАНАТ ҚҰРУЫ» ҚАҒИДАТЫН ИНСТИТУЦИОНАЛДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

1. «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде «Білімнің салтанат құруы» қағидатын дамытуды қамтамасыз ететін арнайы жобаларды іске асыруға орталық мемлекеттік органдардың қатысуы жөніндегі ұсынымдар.

Ағымдағы сәтте іске асырудағы орталық мемлекеттік органдардың рөлін бағалау. Бағдарлама стратегиялық және ұзақ мерзімді сипатқа ие. Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы №636 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарында қоғамдық сананы жаңғырту басымдықтаржөніндегі мен міндеттер айқындалған Министрліктер деңгейінде де, өңірлік деңгейде де арнайы жобаларды іске асыруды әдіснамалық сүйемелдеумен байланысты бірқатар тұжырымдамалық проблемалар бар. Бағдарлама жобалары (13 арнайы жоба) мұқият және жүйелі талдауды талап етеді, бұл орындалу уақыты мен күрделілігінің айырмашылығына байланысты. Бағдарламаны іске асыруға тартылған халықтың саны төмен күйінде қалып отыр. Бағдарлама жобаларымен халықтың барлық санаттары қамтылмаған.

Орталық мемлекеттік органдардың стратегиялық жоспарларын және 13 арнайы жобаны талдау. Министрліктердің стратегиялық жоспарларына жүргізілген талдау нәтижелері олардың Бағдарламаны іске асыру процесіне біркелкі енгізілмегенін және Рухани жаңғыру қағидаттарының жұмыс бағытындағы маңыздылығын жете бағаламағанын айғақтайды. Сонымен бірге, бұл принциптер бір байламда жұмыс істейтіні және тек осы формада тиімді нәтиже беретіні анық.

Бағдарламаны іске асыру процесіне толық қосылудың бір мысалы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі болып табылады. ҚР БҒМ 2020-2024 жылдарға арналған Стратегиялық жоспарының талдауы көрсеткендей Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» және «Ұлы даланың жеті қыры» бағдарламалық мақалаларында белгіленген қағидаттар мен идеялар құжатта көрініс тапқан және Министрліктің (ҚР БҒМ) құзыретінде көрсетілген.

Стратегиялық жоспарда қоғамдық сананы жаңғырту оқушылардың рухани-адамгершілік құндылықтарын дамыту, өскелең ұрпақтың патриоттық сезімін қалыптастыру және ұлттық-мәдени дәстүрлерін нығайту, сондай-ақ өз Отаны үшін жауапкершілік алуға қабілетті тұлғаны тәрбиелеу құралы ретінде пайдаланылады. Сонымен бірге, құжатта бағдарламаның мәдени және құндылық бағдары жағына қарай беталыс байқалады. Білімнің салтанат құруы идеясын насихаттауға, атап айтқанда, кез-келген жаста үздіксіз білім алудың, білім алудың және жаңа кәсіптерді игерудің маңыздылығына тиісті көңіл бөлінбейді.

Жалпы БҒМ «Рухани жаңғыру» бағдарламасының тұжырымдамаларын ілгерілетуде институционалдық тұрғыдан да, ғылыми-әдіснамалық қамтамасыз ету тұрғысынан да орасан зор ресурстарға ие. Бұл әлеуетті қоғамдық сананы жаңғырту мақсатында пайдалану керек.

«Білімнің салтанат құруы» қағидасы ҚР БҒМ келесі жобаларында көрсетілген: мектепке дейінгі және орта білім беру – «Жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына» Бастапқы әскери және технологиялық дайындық» міндетті оқу пәні енгізілді, оның мазмұны робототехника және ІТ-технологиялар негіздерін қамтамасыз етеді».

Техникалық және кәсіптік білім беру – «Техникалық және кәсіптік білім берудің қолжетімділігін қамтамасыз ету, беделін арттыру және мазмұнын жаңарту бойынша шаралар қабылдануда».

Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім – «2018 жылы «ҰМҒТСО» АҚ Scopus, Science Direct және Clarivate Analytics өкілдерімен бірлесіп ҚР бойынша 739 көшпелі оқыту семинарларын ұйымдастырып өткізді».

Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігі Бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шараларды жүйелі деңгейде белсенді жүргізуде. МСМ-нің стратегиялық жоспарында қойылған мақсаттарға қол жеткізу бойынша нақты шаралары бар 3 бағыт көзделген. «Білімнің салтанат құруы» қағидатын дамытуға 1-стратегиялық бағыт ықпал етеді. Елдің бірыңғай мәдени кеңістігін дамытуды, бәсекеге қабілетті туристік индустрияны қалыптастыруды, мұрағат ісін жетілдіруді көздейтін туристік индустрияны дамыту. Бәсекеге қабілеттілік принципіне нақты бағытталғанына қарамастан, бағыттың мазмұндық бөлігі «білімнің салтанат құруы» қағидатымен байланысты.

Ауыл шаруашылығы министрлігі әзірлеген Стратегиялық жоспарда ауыл шаруашылығында жаңа білікті кадрлар даярлаудың жеке блогын бөлді, бұл бағдарламаның бағытына – білімнің салтанат құруына сәйкес келеді. Аграрлық университеттерде білімнің, ғылымның және өндірістің интеграциясы, оқытудың тиімді технологияларын қолдану

ғылыми зерттеулерді орындау нәтижесінде әртүрлі деңгейдегі мамандарды даярлау жүзеге асырылуда.

Жоғары оқу орындарында оқыту кредиттік технология бойынша әлемдік білім беру кеңістігін дамыту үрдістеріне сәйкес келетін бакалавриат - магистратура - PhD докторантура үш сатылы үлгі бойынша жүргізіледі.

Жоғары оқу орындары білім алушылардың ұтқырлығы қағидатын іске асыруға белсенді қатысады, шетелдік әріптестермен байланыстар жолға қойылған. Студенттерді ғылымға және ғылыми жобаларға тарту бойынша жұмыстар жүргізілуде.

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Стратегиялық жоспарында тәуекелдерді басқаруға бағытталған қызмет көзделген, оның шеңберінде ҚР Мемлекеттік органдары әзірлейтін НҚА сапасын арттыру мақсатында мемлекеттік тіркеуге жататын НҚА әзірлеу, сондай-ақ норма шығармашылық қызметті жетілдіру мәселелері бойынша әдістемелік көмек көрсету бойынша түсіндіру жұмыстары жүргізіледі. Бұл да «Рухани жаңғыру» бағдарламасының білімнің салтанат құруы қағидатына сәйкес келеді.

Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі геология саласын дамыту үшін «ҚР минералдық ресурстарының ұлттық деректер банкі» ақпараттық жүйесін және «Назарбаев Университеті» базасында халықаралық аккредитацияланған зертханалары, Астық қоймалары бар геология бойынша құзырет орталығын құруды жоспарлап отыр, бұл «білімнің салтанат құруы» және «Сананың ашықтығы» бағыттарына сәйкес келеді.

Цифрлық технологиялар және ақпараттық технологиялар министрлігінің жоспарына сәйкес басым бағыттардың бірі «Ақпараттық технологиялар, инновациялық және ғылыми-техникалық әлеует саласын дамыту» болып табылады. Білімнің салтанат құруы және сананың ашықтығы қағидаттарына мынадай көрсеткіштер сәйкес келеді: «АКТ дамыту инновацияларды дамыту үшін адами және инфрақұрылымдық әлеуетті қалыптастыруға бағдарланатын болады», «біздің ғалымдарымыздың күш-жігерін стратегиялық инновациялық бағыттар бойынша шетелдік ғылыми-зерттеу қоғамдастығымен интеграциялау».

«Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асырудың Республикалық жоспарын іске асыру бойынша ұсынымдар. Ұсынымдар министрліктердің қызмет саласына және ерекшелігіне байланысты, ҚР БҒМ қызметіне «Рухани жаңғыру» бағдарламасын ілгерілетуге бағытталған мынадай жұмыстарды қосу орынды деп санаймыз»:

- стратегиялық жоспардың нысаналы индикаторларын «үш және одан да көп тілді меңгерген оқушылардың үлесі» тармағын қосу.

- ересек халықты жаңа кәсіп алуға, білімді жаңартуға (білім культі бағытында көрсетілген үздіксіз білім беруді ілгерілету мақсатында) тартуға бағытталған жобалар (БФМ құзыретіне жатпайтындықтан алып тастау)

- білім беру ұйымдарында жаңа білім беру мүмкіндіктерін құруды ынталандыру (Робототехника үйірмелері, сыныптан тыс оқыту және тәжірибе алмасу үшін жұмыс кеңістігін ұйымдастыру, жобаларды іске асыру);

- «Қала-ауыл» алшақтығын қысқарту мақсатында ауыл мектептерінің күнделікті практикасына енгізу үшін жетекші оқытушылардың қатысуымен өзекті Дағдылар мен құзыреттерге оқыту, дәстүрлі пәндерді тереңдетіп оқыту, сондай-ақ коронавирустық инфекция пандемиясы өзектілігін көрсеткен онлайн-білім беру жүйесін дамыту бойынша онлайн-курстар құру;

- сыни ойлауға үйрету пәнін мектеп бағдарламасына енгізуді қарастыру қажет. Әлемдік практикада бұл шара 2008 жылдан бастап кеңінен қолданылады. ЮНЕСКО әдістемелік материалдары бар мұғалімдерге арналған бағдарлама әзірледі;

- білімнің салтанат құруын дәріптеу үшін ақпараттық кампаниялар өткізу.

Мәдениет және спорт министрлігіне:

1. «Кино мен теледидардағы тарих» арнайы жобасының жүзеге асырылу перспективаларын анықтау қажет.

2. МСМ стратжоспарымен өңірлерде РЖБ арнайы жобаларын іске асыру бойынша жұмыстар ойластырылмаған және шектелмеген. Бағдарлама идеяларын көрсету үшін неғұрлым тиімді алаң ретінде аудандық және ауылдық мәдениет үйлерінің қызметіне назар аудару қажет.

Жоғарыда баяндалғанның негізінде МСМ-нің стратегиялық жоспарында «Рухани жаңғыру» бағдарламасының стратегиялық басымдықтары мен идеологиялық міндеттері ішінара көрсетілген деп есептейміз. Осыған байланысты МСМ-ға Стратегиялық жоспарын пысықтау және өзгерту талап етіледі.

2. Жергілікті атқарушы органдардың және «Рухани жаңғыру» өңірлік жобалық кеңселерінің «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде «білімнің салтанат құруы» қағидатын дамытуды қамтамасыз ететін арнайы жобаларды іске асыруға қатысуы жөніндегі ұсынымдар.

Ағымдағы сәтте іске асырылып жатқан ЖАО мен ӨЖО рөлін бағалау. Бүгінгі таңда өңірлік жобалау кеңселері бағдарлама жобаларын ілгерілету және дамыту бойынша идеялардың генераторына айналған жоқ.

Керісінше, жобалық офистер әкімдіктердің ведомстволық бағынысты ұйымдарына айналды, олар бір реттік іс-шаралар өткізу бойынша жұмыс жүргізуде.

Аумақтарды дамытудың 2016-2020 жылдарға арналған бағдарламасында Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің бағдарламалық мақаласында айтылған қағидаттар мен идеялар ішінара қамтылған Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» және «Ұлы даланың 7 қыры» атты мақалалары жарық көрді.

Даму бағдарламасында белгіленген төмендегі жобалар мен жұмыс бағыттары «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қағидаттарына сәйкес келеді. Павлодар облысының білім беру саласында 364 жалпы білім беретін мектеп (362 мемлекеттік, химия-биология бағытындағы «Назарбаев Зияткерлік мектебі», спортта дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп), 47 колледж, 172 балабақша және 249 шағын орталық бар.

Білім беру саласын одан әрі дамыту үшін АДБ-да мынадай шаралар көзделген:

- мектептерді қайта бейіндеу есебінен жаратылыстану-математикалық пәндер бойынша Оқу білім беру бағдарламаларын табысты меңгерген оқушылар саны артады;
- жоғары оқу орындарын бітірген жас мамандардың келуі есебінен жоғары білімі бар педагогтердің үлесі артады;
- балаларды инклюзивті біліммен қамтуға арнайы сыныптар, логопедтік пункттер ашу есебінен қол жеткізіледі, жағдай пандустар орнату есебінен жасалады;
- мектепке дейінгі білім беру саласында мектепке дейінгі ұйымдардағы орындарды ұлғайту негізінен коммуналдық меншіктегі бұрынғы балабақша ғимараттарын қайтару есебінен қамтамасыз етілетін болады;
- балаларды қамту жекеменшік мектепке дейінгі ұйымдар есебінен, оның ішінде оларға мемлекеттік тапсырысты орналастыру арқылы қамтамасыз етілетін болады;
- жеке тұрған шағын орталықтар балабақша мәртебесіне ауыстырылады; балалар қысқа мерзімді болатын шағын орталықтар-толық күн болатын шағын орталықтарға;
- ТжКБ саласында дуальді оқыту жүйесін іске асыру және түлектердің білім сапасын тәуелсіз бағалау жалғастырылады. Білім беру саласында (бағыты: Әлеуметтік сала) Ақмола облысының колледждері WorldSkills халықаралық қозғалысына белсенді қатысады. Жыл сайын WorldSkills облыстық чемпионаттары өткізіледі, Ақмола облысының командасы Ұлттық чемпионаттарға қатысады. 2018 жылдың қорытындысы бойынша облыс 7 медальға ие болды, оның ішінде 4 алтын, бір күміс, 2 қола медаль.

Шығыс Қазақстан облысының аумағын дамыту бағдарламасына жүргізілген талдау барысында АДБ «Рухани жаңғыру» бағдарламасының идеологиялық міндеттеріне сәйкес келеді деген қорытынды жасауға болады.

Жыл сайын жоғары және бірінші санатты мұғалімдер саны артып келеді. 3 жыл ішінде жалпы білім беретін мектептердің 24 мың педагогы (облыс педагогтерінің жалпы санының 93%) Назарбаев Зияткерлік мектептерінің тәжірибесі бойынша біліктілікті арттыру курстарынан өтті – бұл білімнің салтанат құруы қағидаттарына сәйкес келеді. Жыл сайын халықаралық олимпиадалар мен конкурстардың жеңімпаздары көбейіп келеді – бұл бәсекеге қабілеттілік пен білімнің салтанат құруына сәйкес келеді. «2050 - Стратегиясы»: «білім мен кәсіби машық-заманауи білім беру, кадрларды даярлау мен қайта даярлау жүйесінің негізгі бағдарлары» басымдығын іске асыруды көздейді. Бұл басымдық білімнің салтанат құруы қағидаттарына сәйкес келеді. «Рухани жаңғыру» бағдарламасына сәйкес мынадай жетістікке жету жолдары қарастырылуда: білім беру мекемелерінің педагогикалық кадрларының сапалық құрамын жақсарту және кәсіптің беделін арттыру – бәсекеге қабілеттілік және білімнің салтанат құруы қағидаттарына сәйкес келеді.

Жүргізілген талдау нәтижелері **Жамбыл облысының 2016-2020** жылдарға арналған даму бағдарламасы құжаттың мазмұнында Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: «Тәрбие және білім беру», «Рухани қазына», «Атамекен», «Ақпарат толқыны» бағдарламалық мақалаларының тұжырымдамалары ішінара көрініс тапқанын көрсетті. Олардың әрқайсысы – «Тәрбие және білім беру», «Рухани қазына», «Атамекен», «Ақпарат толқыны» - өзінің мақсатты міндетін атқарады. «Co-working» орталығы жұмыс істейді. Облыста «Атамекен», «Тәрбие және білім беру», «Рухани қазына», «Ақпарат толқыны», «Қазақ тілін латын әліпбиіне көшіру», «100 жаңа кітап», «Туған жер», «Қазақстанның киелі картасы», «100 жаңа есім» және басқа да бағдарламалар жобалары табысты іске асырылуда. Өткен жылы Жамбыл облысында жалпы құны 1,1 миллиард теңге болатын 22 жоба жүзеге асырылды. Ағымдағы жылы 3,8 миллиард теңге сомасына 133 жобаны және 66 іс-шараны іске асыру көзделген. Оның ішінде демеушілік көздерден 3,4 миллиард теңге тартылатын болады.

Қостанай облысы ұйымдарының қызметін талдау ауыл шаруашылығы ғылымдары саласындағы зерттеулер ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстардың басым бағыты болып табылатынын көрсетті, олардың үлес салмағы ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарға жұмсалатын ішкі шығындардың жалпы сомасында 74,6%-ды құрады.

Инженерлік әзірлемелер мен технологиялар саласындағы зерттеулерге жұмсалатын шығындар – 11,7%, жаратылыстану ғылымдары - 8,2%, әлеуметтік ғылымдар – 3,1% және гуманитарлық ғылымдар – 2,4% құрайды. Өңірдің әлеуметтік саласында бәсекеге қабілеттілікті, білімнің салтанат құруын және мектепке дейінгі, орта және арнайы орта білімнің қолжетімділігін арттыру бойынша жұмыстар жүргізілуде. «Білімнің салтанат құруы» бағыты аясында денсаулық сақтау саласында тәжірибе алмасу бойынша жұмыстар жүргізілуде. Дәрігер кадрлар тапшылығы мәселесін шешу жолдарының бірі-бұл 007 «Жергілікті өкілді органдардың шешімдері бойынша мұқтаж азаматтардың жекелеген санаттарына әлеуметтік көмек» бюджеттік бағдарламасы шеңберінде медициналық мамандықтар бойынша оқытуға әлеуметтік көмек көрсету, оның шеңберінде жан басына шаққандағы орташа табысы Қостанай облысы бойынша белгіленген ең төменгі күнкөріс деңгейінің шамасынан төмен отбасылардан шыққан жастарға, халықтың әлеуметтік осал топтарына жататын жастарға әлеуметтік көмек көрсетіледі.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асырудың өңірлік жоспарларын әзірлеу жөніндегі ұсынымдар». «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асырудың 2020 жылға арналған іс-шаралар жоспарын талдау көптеген өңірлерге тән мынадай кемшіліктерді анықтады:

1. «Рухани жаңғыру» бағдарламасының 3 қағидаты бойынша біркелкі бөлінбеу. Әдетте, жоспарларда іс-шаралардың ең көп саны алғашқы екі қағидатқа, яғни «жеке тұлғаны дамыту» және «ұлттық бірегейлікті сақтау» жоспарында көзделген. Ол кезде «мемлекетті, азаматтық қоғамды, жергілікті қоғамдастықты дамыту» үшінші қағидатын дамытуға бағытталған іс-шаралар саны едәуір аз жоспарланған.

2. «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыруға барлық мемлекеттік органдар, аудандар мен өңірлердің қалалары қосылған жоқ. Н-р, БҚО-да 12 ауданның барлығы 2-уі тартылған. Басқармалармен де осындай жағдай орын алды, 24 басқарманың ішінен барлығы 5 басқарма жұмылдырылды. Волонтерлікті дамытуға бағытталған іс-шаралар санының жеткіліксіздігі.

3. Барлық өңірлердің жоспарларында волонтерлік қозғалысты дамытуға бағытталған инновациялық жобалар, жобалар аз мөлшерде ұсынылған.

4. Көптеген өңірлерде өңірлік сараптамалық кеңестердің тиімді жұмысы жолға қойылған. Мен олардың жұмысын жалғастыруды және іс-шаралар жоспарында көрініс тапқанын қалаймын.

5. Іс-шаралар жоспарына «табысты жобалар жинағы» кітабындағы жобаларды қосу ұсынылады.

Осыған байланысты, сыни көзқараспен іс-шаралар жоспарын қайта қарау және жоғарыда айтылған ұсыныстарды ескере отырып, оның мазмұнын толықтыру ұсынылады.

Жалпы, 2016-2020 жылдарға арналған аумақтарды дамыту бағдарламасы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бағыттарымен тығыз байланысты. Өңірде бағдарламаның тұжырымдамалық негіздері құжатта белгіленген әлеуметтік-экономикалық жобалар мен индикаторлар арқылы іске асырылады.

Білім беру саласында ұсынылатын ұсыныстар:

- балалар мен жастарды ұлттың рухани және интеллектуалдық серпілісінің қажетті құралы ретінде оқуға тарту;
- кітап алмасу бойынша арнайы орындар ұйымдастыру;
- білім беру ұйымдарында өлкетану үйірмелерін, клубтарды құру және факультативтік сабақтар өткізу;
- оқушылар арасында кәсіптік бағдар беру қызметін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар мен оқу құралдарын әзірлеу;
- жұмыссыз халық үшін кәсіпте табысты азаматтармен онлайн мастер-кластар өткізу;
- еңбек нарығында сұранысқа ие мамандықтар бойынша қайта оқыту және кәсіби дайындыққа бағыттау және біліктілікті арттыру;
- ауылдық жерлердегі жұмыссыз жастар үшін мамандық бойынша оқыту курстарын өткізу.

III. БІЛІМНІҢ САЛТАНАТ ҚҰРУЫ ҮШІН ОРТА ҚАЛЫПТАСТЫРУ

1. Білімнің салтанат құруын дамыту үшін инновациялық тәсілдерді енгізу (Қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы форсайттық зерттеулер).

Іске асыруды талдау бағдарламаны жылжытудың жаңа форматтарын іздеу қажеттілігін көрсетеді және осы кезеңде оңтайлы модель құру немесе қолданыстағы модельді түзету үшін сарапшыларды қосу маңызды. Сарапшылардың міндеті Орта мерзімді перспективада мемлекеттің әлеуметтік-саяси дамуын анықтайтын (негіздейтін) факторлар мен үрдістерді зерделеу болады. Академиялық қоғамдастық ғылыми негізде тәуекелдерді, болашақтың тұтас бейнесін қалыптастыру үшін серпінді аймақтарды анықтау үшін қажетті құралдарға ие. Тиісінше, осы бағыттағы талдау жұмысы оңтайлы модельді құру үшін нақты қадамдарды анықтауға мүмкіндік береді.

Қоғамның одан әрі дамуы үшін қажетті жағдай ретінде қоғамдық сананы жаңғыртудың тиімділігін арттыруға ықпал ететін жаңа форматтар мен шешімдерді әзірлеуді қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін қазіргі заманғы ғылыми әдістердің бірі форсайттық зерттеу болып табылады.

Форсайт арқылы біз жаһандық трендтер мен объективті мүмкіндіктерді ескере отырып, ғылыми негізделген базадағы болжау технологиясын түсінеміз. Бұл әдістің ерекшелігі-болашақты құруға мүдделі барлық қатысушыларды қосу. Форсайтты зерттеуде негізгі рөлді белгілі бір салада арнайы білімі бар сарапшылар, жоғары білікті мамандар атқарады. Олар ғылыми қоғамдастықтың өкілдері бола алады немесе Форсайт арналған салада практикалық тәжірибеге ие бола алады. Сарапшылардың міндеттері белгіленген саланы дамытудағы перспективалар мен тәуекелдерді анықтау және осы бағыттың болашақ сценарийін жасау болып табылады. Сценарийдің жарамдылығы Форсайттың басқа қатысушыларын: стейкхолдерлерді, шешім қабылдаушыларды және т.б. процеске қосу арқылы анықталады.

Форсайттың маңызды кезеңі-барлық қатысушылар үшін қолайлы қорытынды сценарийді дайындау ғана емес, сонымен қатар мақсатқа жету бойынша шаралар. Осы мақсатта сценарийді талқылай отырып, стейкхолдерлер мен шешім қабылдайтын тұлғалардан ұсынымдар мен пікірлер ала отырып және түзетулер енгізе отырып, форсайт-сессиялар өткізілетін болады.

Осылайша, қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы форсайттық зерттеулер «Рухани жаңғыру» бағдарламасының негізгі бағыттарын ескере отырып, қазақстандық қоғамды дамытудың оңтайлы траекториялары мен стратегияларын таңдауға, қатысушылар арасында көлденең және тік байланыстар жүйесін құруға мүмкіндік береді. Осыған байланысты қоғамдық сананы жаңғырту саласында форсайттық зерттеулер жүргізудің өзектілігі едәуір артады.

Форсайттық зерттеулердің мақсаты-Форсайт құралдары мен әдістерін: сараптамалық сұрау, Делфи әдісі, болжау, форсайтсессия және қоғамдық сананы жаңғыртуға бағытталған стратегияларды құру арқылы қоғам мен әлеуметтік процестерді дамытудың негізделген өзара қолайлы сценарийін құру.

Сарапшылар қауымдастығының міндеті:

- қоғамдық сананы жаңғыртумен байланысты әлеуметтік-экономикалық процестер шеңберін талдау;
- белгіленген бағыттарды дамытудағы ықтимал серпілістер мен Тәуекелдерді анықтау;
- тұтас көріністі түсіну және құрастыру үшін қоғамдардың қазіргі заманғы дамуының жаһандық және жергілікті трендтерін тұрақты талдау;
- «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру шеңберінде республикалық және өңірлік деңгейлерде менеджментте кейіннен қолдану үшін Форсайттың технологиялық пакетін құру.

Форсайт-зерттеу жүргізу процесінде мынадай міндеттерді шешу көзделеді:

- қоғамдық сананы жаңғырту үдерісіне қатысушылардың барлығының іс-әрекетінің бағдарын қалыптастыру және ашық ойлауды қалыптастыру үшін жағдай жасау;
- бағдарлама бағыттары бойынша жаңа жобаларды іске асыруда тартымды орта қалыптастыру үшін жағдай жасау;
- мемлекет, қоғам, бизнес және ғылыми қоғамдастық арасында мүдделерді кооперациялау үшін диалог алаңын құру;
- қоғамдық сананы жаңғырту бағыттарын ескере отырып, қазақстандық қоғамды дамытудың ықтимал жолдары көрсетілетін «жол картасын» жасау.

Форсайттық зерттеулер «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асырудың барлық қатысушыларының, сарапшылар қоғамдастығының және мүдделі тұлғалардың қазақстандық қоғамның болашақ бейнесін конструкциялауға күш-жігерін біріктіруге мүмкіндік береді.

Осылайша, әлеуметтік инжинирингтің тиімді құралдарының бірі ретінде форсайттық зерттеу жүргізу қазақстандық қоғамның болашағы көрінісін қалыптастыруға ғана емес, сонымен қатар қоғамдық психология мен қазақстандықтардың санасын өзгерту бойынша практикалық тетіктерді әзірлеуге мүмкіндік береді.

2. Білімнің салтанат құруын дамытуды қамтамасыз ететін халықтың өзін-өзі ұйымдастыру процестерін қолдау (әлеуметтік жобалардың акселераторы).

Қоғам базасында ҚР АҚДМ қолдауымен «Өзгерістердің саруарлары» жобасын іске асыру шеңберінде «Рухани жаңғыру» өзгерістер елшілері пулын құру (бұдан әрі – «Өзгерістердің саруарлары» жобасы) әлеуметтік жобалардың акселераторы (бұдан әрі – Акселератор) жұмыс істейді. Акселератордың миссиясы-халықтың өзін-өзі ұйымдастыру үдерістеріне жәрдемдесу жолымен Мемлекеттік және мемлекеттік емес институттармен өзара іс-қимыл арқылы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бағыттарын ілгерілету. Бұл Акселератор халықтың бәсекеге қабілеттілігі мен оны дамытудың алғышарттарын анықтаудың өзіндік құралы болып табылады. Бәсекелестік әлемінде тиімді байланыс, ынтымақтастық және синергия мүмкіндігі өте маңызды. Бұл тұрғыда Акселератор жобаларға кластерлерге бірігуге және өз қызметі саласында экожүйені дамытуға көмектеседі.

2020 жылдың қаңтарында қоғам Акселераторға әлеуметтік жобаларды туралы жариялады. Конкурс ақпан айының соңына дейін созылды және конкурс комиссиясы шешімінің қорытындысы бойынша 120 өтінімнің 76-сы іріктелді.

Үш ай ішінде 46 жоба жеделдету бағдарламасынан өтті. 39 жобаның алдын ала акселерация бағдарламасын аяқтау туралы сертификаты бар, оның ішінде 20 жоба акселерация бағдарламасынан өту және 2021 жылы Қазақстан өңірлеріне тарату және дайындық үшін іріктелген. Жобаларды 14 жаттықтырушы (сарапшы) сүйемелдейді.

2020 жылы Акселератор кезең-кезеңмен дамиды. Бірінші кезең – экожүйені қалыптастыру. Акселерация бағдарламасынан өткен және 2021 жылы таратуға дайындалған жобалар клубын құру, акселератордың сарапшылары мен серіктестерінің базасын кеңейту, әлеуметтік жобаларды қолдау платформасы негізінде экожүйені кеңейту, жекелеген бағыттар бойынша жобалар кластерлерін қалыптастыру жоспарлануда.

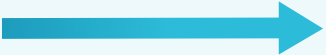
Дамудың екінші кезеңі-2021 жылы Акселераторды кең ауқымда таратуға дайындау. Акселераторды дамытудың екінші кезеңі барысында акселератордың серіктестерін таңдау («Рухани жаңғыру» РӨБ, жастар ресурстық орталықтары (бұдан әрі – ЖРО), Азаматтық бастамалар орталықтары (бұдан әрі – МҚО), білім беру ұйымдары және басқалар), серіктес ұйымдардың қызметкерлері қатарынан жобаларды сүйемелдеу үшін трекерлер дайындау, акселератор сарапшыларының базасын қалыптастыру, it-әзірлемелер және өңірлерге Акселераторды кең ауқымда тарату үшін онлайн форматтарды дайындау жоспарлануда.

Үшінші кезең - жобаларды кең ауқымда таратуға дайындау. Үшінші кезеңге акселерация бағдарламасы жобаларының өтуі, жобаларды IT және ақпараттық сүйемелдеу, жүйелі мәселелерді шешу үшін үйлестіру және сараптамалық алаңдарды ұйымдастыру, әлеуетті инвесторлармен, донорлармен кездесулер, әлеуметтік жобаларды қолдау платформасының және Бизнеске арналған бейілділік жүйесінің көмегімен ресурстарды тарту жоспарланған.

Жобалармен және арнайы жобалармен жұмыс істеуде жүйелі тәсілді іске асыру қызметкерлерді оқытуды және «Рухани жаңғыру» РӨБ жұмысын қайта ұйымдастыруды көздейді. Жобалармен және азаматтық бастамалармен жүйелі жұмысты қамтамасыз ету үшін «Рухани жаңғыру» ӨЖО МОО/МАО базасында немесе сүйемелдеу кезінде жобалық топтарды инвесторлармен, меценаттармен кездесуге, гранттар конкурсына және т.б. қатысуға дайындайтын әлеуметтік жобалар акселераторларының жұмысын жолға қою қажет. Мемлекеттік гранттық қаржыландыру және бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі, ең алдымен, жүйелі жобаларды қолдауға, олардың өзін-өзі ақтауға шығуына және орнықты өз бетінше дамуға бағытталуы тиіс. «Асар» алаңы да акселератордың жұмысына және блокчейн-платформаға қосылуы тиіс.

Акселератордың өзі тетік ретінде жеке жобаның және жалпы қоғамның бәсекеге қабілеттілігін дамытудың қуатты құралы болып табылатындығынан басқа, қазіргі уақытта біздің Акселераторымызда 20 бәсекеге қабілетті жоба бар, олар акселератор жаттықтырушыларының (сарапшыларының) тәлімгерлігімен үлкен жұмыс атқарды және қазір 2021 жылы Қазақстан өңірлеріне кең ауқымда таратуға дайындалуда. Болашақта, ағымдағы жылдың қорытындылары бойынша осы жобалардың әрқайсысы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының бәсекеге қабілеттілік қағидатының бейнесі болады, өйткені олар өңірлік деңгейге, ал болашақта тіпті коронавирустық инфекция пандемиясы жағдайында да әлемдік деңгейге шыға алады.

Сондай-ақ, жобаның әрбір басшысы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының амбассадоры және өзгерістердің көшбасшысы болады, өйткені «Рухани жаңғыру» бағдарламасының құндылықтарын қандай да бір саладағы өз қызметі арқылы тарататын болады. Осылайша, қоғамдық сананы трансформациялау және жаңғырту «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қағидаттары қызмет түріне қарамастан жеке адамға және ұлтқа қолданылатынын көрсете отырып, қызметтің әртүрлі салаларында жүргізілетін болады.

IV. «БІЛІМНІҢ САЛТАНАТ ҚҰРУЫ» ҚАҒИДАТЫН ДАМУ БОЙЫНША «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУҒА ҚАТЫСУШЫЛАРДЫҢ ҚҰЗЫРЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Қазіргі жағдай объективті түрде «білімнің салтанат құруы» қағидатының дамуына қауіп төндіреді. Бұл келесі қауіптер туралы:

- Қазақстанның білім беру саласын цифрландыру көрсеткіштерін төмендету (компьютерлердің қажетті санымен үздіксіз және сапалы интернетпен қамтамасыз ету, оқытушылардың цифрлық сауаттылық деңгейін арттыру);

- білім деңгейі мен сапасы арасындағы алшақтық қала/ауыл, НЗМ/БИЛ/қарапайым мектептер, НУ/ұлттық жоғары оқу орындары/өңірлік жоғары оқу орындары, жеке колледждер/мемлекеттік колледждер. Бұған әртүрлі себептер (қаржыландыру, элитизм, ауылдық жерлерде интернеттің болмауы және т.б.) ықпал етеді;

- жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламаларының еңбек нарығының талаптарынан алшақтығына және экономиканың нақты секторымен өзара интеграцияның болмауына байланысты «біліктілік шұңқырын» ұлғайту;

Аталған факторлар Қазақстандықтардың жас ұрпағының басқа елдердегі құрдастарымен бәсекеге қабілеттілігіне әсер етеді.

Дегенмен, кез-келген құбылыс келесі мүмкіндіктерге ие:

- дистанциялық форматтарды дамыту онлайн сервистер (телемедицина, онлайн білім беру, бьюти индустрия) арқылы халықаралық қызметтердің аутсорсингі мүмкіндігін ұсынады.

- халықтың ағылшын тілін меңгеру сауаттылығын арттыру. Ағылшын тілі қазіргі жаһандану жағдайында маманның бәсекеге қабілеттілігінің негізгі факторы болып табылады;

- эмоциялық интеллектке, жұмсақ дағдыларға үйрету, мектеп бағдарламасына енгізу;

- білім беру технологияларын, стартаптарды (EdTech) дамыту.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып:

- ақпараттық сүйемелдеуді қамтамасыз ету: арнайы жобаны ақпараттық – имидждік позициялау арналарын анықтау-БАҚ, әлеуметтік желілер, сыртқы жарнаманы әзірлеу, халық көп жиналатын жерлерде лэд-экрандарда роликтерді прокаттау және басқалар.

- қашықтықтан оқыту форматында орта білім беруді ұйымдастыру бойынша бірыңғай стандарттарды әзірлеу.

- онлайн оқыту үшін қажетті білім мен дағдыларды ескеретін оқытушыларға қойылатын жаңартылған біліктілік талаптарын әзірлеу.

- кітаптар тізбесін, білім беру процесіне оқулықтарды енгізу жөніндегі мәселелерді және аудару үшін оқулықтарды іріктеу жөніндегі талаптарды талқылау мәселесі бойынша арнайы жобаның іске асырылу барысын түзету мақсатында өңірлік сараптама кеңестерінің отырыстарын өткізу.

Жазба хат жазылған күні Қазақстанда: қашықтықтан оқыту форматында орта білім беруді ұйымдастыру бойынша бірыңғай стандарттар; онлайн оқыту үшін қажетті білім мен дағдыларды ескеретін оқытушыларға қойылатын жаңартылған біліктілік талаптары; ата-аналарға арналған бірыңғай ұсынымдар және басқа да маңызды нұсқаулықтар мен құжаттар болған жоқ.

**«САНАНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ»
БАҒЫТЫ БОЙЫНША
ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ
ПАКЕТ**

I. «САНАНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ» ҚАҒИДАТЫН АНЫҚТАУ

Сананың ашықтығы – бұл барлық жаңашылдықтарға дайын болу, беймәлім білімді білуге талпыныс, білмейтін немесе қолыңнан келмейтін затты үйренуге деген құштарлық.

«Сананың ашықтығы» қағидаты барлық басқа қағидаттардың дамуы мен өзара іс-қимылында негізгі рөл атқарады, көшпелі дүниетанымнан тамыр алатын қазақстандық менталитеттің сипатын көрсетеді. Әрбір қазақстандық және жалпы Қазақстан көрсететін базалық құндылық-бұл коммуникацияларды тиімді құра білу, өзара түсіністікке және өзара тиімді шешімдерге келу, синергия, сайып келгенде, әрбір қатысушы қайталанбайтын, өз орнында болатын және өзінің миссиясын біртұтас тұтастық игілігі үшін орындайтын бітімгершілік қабілеті.

«Сананың ашықтығы» бағытының міндеттері Қазақстандықтарда өзгерістерге дайын болу, басқалардың тәжірибесін үйрену, басқалардан үйрену қабілеті, ашықтық және үздік жетістіктерге бейімділік сияқты қасиеттерді қалыптастыру болып табылады. Осыған байланысты осы бағыт шеңберіндегі негізгі іс-шаралар коммуникативтік құзыреттілікті дамыту, инклюзивті қоғамды дамыту, халықаралық сарапшылардың қатысуымен іс-шаралар өткізу және т.б. жобалар болуы тиіс, талдау жалпы өңірлердің қойылған міндеттерге сәйкес іс-шараларды іске асыратынын көрсетеді.

Сонымен қатар, іс-шараларды жоспарлауда ағартушылық сипаттағы іс-шараларды өткізуге көп көңіл бөлінеді. Мысалы, БҚО-да іс-шаралардың 70% - дан астамы тиісті контентке ие. Коммуникативтік құзыреттілікті дамытуға бағытталған іс-шаралар - 5 (15,6%). Осы бағыт аясында Алматы жақсы тәжірибе көрсетіп отыр шетелдік сарапшылардың қатысуымен конференциялар, дөңгелек үстелдер, лекториялар, қала көшелерінде ашық өнер фестивальдері, театр қойылымдары, инклюзивті қоғамды дамыту бойынша іс-шаралар өткізілді. Қостанай облысында 2019 жылы осы бағыт бойынша 2 іс-шара ұйымдастырылды.

Әлеуметтік-экономикалық салдар әр адамға әсер еткен және жаһандық өзгерістерге бейімделе білу, әдеттерін өзгерту маңызды болған пандемия жағдайында «сананың ашықтығы» қағидаты ерекше өзекті болып отыр.

Карантин кезінде көптеген іссапарлар мен әсіресе қатысушылардың саны көп жиналыстар болмайды. Көптеген келіссөздер мен сұхбаттар онлайн режиміне өтеді. Құжаттарды сақтау, ішкі корпоративтік коммуникациялар, тапсырмаларды қою және бақылау - бұл барлық процестер, бұрыннан белгілі болғандай, ноутбукпен кофеханада отыру арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Жаңа қызметкерлерді қабылдауға келетін болсақ, жоғары технологиялық салалардың мамандарына қалаған жұмысқа орналасу оңайырақ болады, өйткені бұл үшін олар басқа қалалар мен елдерге көшудің қажеті жоқ.

Эпидемия қашықтықтан білім алуға ішінара көшуді тездетеді. Сапаны төмендету қаупі бар, бірақ көп адамдар үшін оқытуды қол жетімді ету мүмкіндігі бар. Сарапшылардың пікірінше, карантиннен кейін бүкіл әлемде вирусологтарға, дағдарысқа қарсы кеңесшілерге, жеке қаржы жөніндегі гуруға және диджитализация мамандарына сұраныс артады. Көптеген онлайн-курстардың арқасында жастар мамандануын жиі өзгертіп, өздерінің кәсіби дағдыларын еш қиындықсыз арттыра алады. Карантиннен кейінгі шындық мамандықты өмір бойы бес есеге дейін өзгертуге мүмкіндік береді.

II. «САНАНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ» ҚАҒИДАТЫН ИНСТИТУЦИОНАЛДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

1. Сананың ашықтығын дамытуды қамтамасыз ететін «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде арнайы жобаларды іске асыруға орталық мемлекеттік органдардың қатысуы жөніндегі ұсынымдар.

Министрліктердің стратегиялық жоспарлары мен аумақтарды дамыту жоспарларының Елбасы Н.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» және «Ұлы даланың 7 қыры» бағдарламалық мақалаларында белгіленген идеологиялық міндеттерге сәйкестігі тұрғысынан талдау мыналарды көрсетті.

Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ИИДМ) қатысуы. ҚР ИИДМ стратегиялық жоспарында 4 стратегиялық бағыт қарастырылған:

- елдің индустриялық дамуы үшін жағдай жасау;
- экономиканың қажеттілігін қамтамасыз ету және транзиттік әлеуетті іске асыру үшін көлік инфрақұрылымын дамыту;
- құрылыс саласын және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықты дамыту;
- қорғаныс өнеркәсібін және мемлекеттік қорғаныстық тапсырысты дамыту.

ҚР ИИДМ атап өткендей, бірінші және үшінші стратегиялық бағыттарда «Рухани жаңғыру» бағдарламасының (бұдан әрі – Бағдарлама) идеологиялық міндеттеріне сәйкес келетін индикаторлар жоқ. Екінші стратегиялық бағытта 2 мақсат бар.

1. Көлік инфрақұрылымын дамыту.
2. Транзиттік әлеуетті дамыту.

«Транзиттік авиаұшулар көлемін ұлғайту», «әлеуметтік маңызы бар авиамаршруттар бойынша жолаушылар айналымының көлемі» индикаторлары «сананың ашықтығы» қағидатына сәйкес келеді.

Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ЭМ) қатысуы. 2017-2021 жылдарға арналған Стратегиялық жоспарға жүргізілген талдау нәтижелері бағдарлама тұжырымдамаларын құжаттың мазмұндық бөлігіне интеграциялау мүмкіндігі бар екенін көрсетті.

Стратегиялық жоспарға келесі тармақтарды қосу мүмкіндігін қарастыру ұсынылады:

«Ағарту жұмысы арқылы энергия тиімділігі мен қоршаған ортаны жақсарту» тармағын «Қоршаған орта сапасын жақсарту» 2-стратегиялық бағытқа енгізу. Осы орайда, энергияны үнемдеу және экологияны сақтау мақсатында сананы жаңғыртудың өзектілігін атап өту қажет. Үй шаруашылығы деңгейінде энергияны үнемдеудің шетелдік тәжірибелерін қолдану мақсатында ағартушылық сипаттағы іс-шараларды іске асыру.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің (бұдан әрі – ҚР БҒМ) қатысуы. Жалпы, ҚР БҒМ-де институционалдық тұрғыдан да, ғылыми-әдіснамалық қамтамасыз ету тұрғысынан да бағдарлама тұжырымдамаларын ілгерілетуде орасан зор ресурстар бар. Бұл әлеуетті қоғамдық сананы жаңғырту мақсатында пайдалану керек.

Атап айтқанда, стратегиялық жоспарда көрсетілген төмендегі жұмыстар бағдарламаның бағыттарына сәйкес келеді.

Мектепке дейінгі және орта білім беру – «Республиканың орта білім беру жүйесінің ЭЫДҰ елдерінің білім беру жүйелерімен құрылымдық интеграциясын қамтамасыз ету үшін Министрлік орта білім беру мазмұнын жаңарту бойынша жұмыс жүргізуде...».

Техникалық және кәсіптік білім беру – «Қазақстан 2012 жылдан бастап Турин процесінің қатысушысы болып табылады. Қазақстанның Турин процесіне қатысушының негізгі түйінді бағыттары мыналар болып табылады: ТЖКБ-ның негізгі индикаторларын талдау, индикаторлар негізінде прогресті мониторингтеу, саясатты әзірлеу, озық практика үлгілерін бағалау және тарату, мүдделі тараптардың барлық топтарын белсенді тарту, әдіснамалық құралдарды әзірлеу».

Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру – «Бірлескен білім беру және зерттеу бағдарламаларын іске асыруға шетелдік ғалымдар тартылады. 7 жыл ішінде Еуропа, АҚШ, ТМД, Оңтүстік-Шығыс Азия және т.б. жоғары оқу орындарынан 8 066 шетелдік ғалымдар мен оқытушылар шақырылды».

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің (бұдан әрі – ҚР АШМ) қатысуы. «АӨК субъектілерінің озық ғылыми жетістіктер мен білімге тікелей қол жеткізуін, сондай-ақ ғылыми әзірлемелерді ауыл шаруашылығы өндірісіне жедел енгізуді қамтамасыз ету мақсатында ҚР АШМ 2009 жылдан бастап білім тарату жүйесін құру бойынша жобаны іске асыруда. Құрылатын жүйенің негізіне үздік әлемдік практика-Ауыл шаруашылығы дамыған көптеген шет елдерде бар Extension жүйесі алынған». Бұл жұмыс ҚР АШМ-нің жаңа технологиялық процестерге және жаңа дағдыларға үйретуге дайындығы мен сананың ашықтығы туралы хабардар етеді.

Бұл ұйымда практикалық ғылыми міндеттер бөлігінде зерттеу институттары үшін бағдар беретін фермерлердің кері байланысы интеграциялануы тиіс.

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің қатысуы (бұдан әрі – ҚР ҚМ). «100 нақты қадам» Ұлт Жоспарының 97-қадамына сәйкес ҚР ҚМ алдына өзін-өзі реттеуді және жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту арқылы азаматтардың шешімдер қабылдау процесіне қатысу мүмкіндігін кеңейту («сананың ашықтығы» бағытына сәйкес келетін азаматтық жауапкершілікті арттыру талап етіледі), сондай-ақ мемлекетке тән емес функцияларды бәсекелес ортаға және өзін-өзі реттейтін ұйымдарға беру міндеті қойылды, соның нәтижесінде Үкімет мемлекетке тән емес және артық функцияларды қысқарту.

Сонымен қатар, Ұлт жоспары – бес институционалдық реформаны іске асыру жөніндегі 100 нақты қадамның 98-қадамын іске асыру үшін 2018 жылы ҚР ҚМ жергілікті өзін-өзі басқару бюджетін енгізді, Бұл ауыл, кент, ауылдық округ әкімдеріне бюджет ақшасын дербес басқаруға мүмкіндік береді және жергілікті маңызы бар мәселелерді шешу үшін азаматтарды тартуға мүмкіндік береді. Бұл шара «сананың ашықтығы» саясатының шараларының жалғасы болып табылады.

Қазақстан Республикасы цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ЦИАӨМ) қатысуы. ҚР ЦИАӨМ бекітілген стратегиялық жоспарына сәйкес келесі миссияны өз алдына қойып отыр: ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымды дамыту және цифрландыру арқылы халықтың әл-ауқатын арттыру, елдің инновациялық және ғылыми-техникалық дамуын ынталандыру, азаматтар үшін мемлекеттік қызметтердің сапасы мен қолжетімділігін, аэроғарыштық және электрондық өнеркәсіптегі еңбек өнімділігін арттыру, сондай-ақ ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету.

Осылайша, біз ҚР ЦИАӨМ миссиясы бағдарламаның сананың ашықтығы қағидасына сәйкес келетінін көріп отырмыз.

Басым стратегиялық бағыттардың бірі «ақпараттық технологиялар саласын, инновациялық және ғылыми-техникалық әлеуетті дамыту» болып табылады, атап айтқанда:

Ақпараттық технологиялар (бұдан әрі – акт) саласы экономиканы жаңғыртудың стратегиялық бағыттарының бірі болып табылады, ал телекоммуникациялық инфрақұрылымды дамытуға инвестициялар ұзақ мерзімді перспективада кез келген елдің стратегиялық жағдайын күшейтуге ықпал етеді.

Стратегиялық жоспарда берілген саланың дамуын талдауға сәйкес Қазақстанның ат-нарығы іс жүзінде барлық көрсеткіштер бойынша өсу үрдісін көрсетіп отыр. Заңнаманы 5G, «ақылды қалалар», үлкен деректер, блокчейн, цифрлық активтер, жаңа цифрлық қаржы құралдары сияқты жаңа технологиялық құбылыстарға бейімдеу бойынша жұмыс жүргізілуде.

Инновациялық және ғылыми-техникалық әлеуетті дамыту.

Мемлекет тарапынан жүйелі күш-жігердің нәтижесінде инновацияларды дамыту Қазақстан Республикасы дамуының стратегиялық маңызды бағыты ретінде айқындалды. Ел экономикасын әртараптандыру мақсатында және шикізат секторына тәуелділікті болдырмау үшін мемлекет инновациялық кластерлерді, Технологиялық даму орталықтарын және инновациялық хабтарды («инновациялық технологиялар паркі» дербес кластерлік қоры (бұдан әрі-«ИТП» ДКҚ), «Назарбаев Университеті» Астана Бизнес кампусы», «Астана Хаб IT-стартаптардың халықаралық технопаркі (бұдан әрі-Астана Хаб)» ашу арқылы инновациялық экожүйе үшін негіз қалайды. Мәліметтерге сәйкес, 2019 жылдың мамыр айында электрондық өнеркәсіпті дамытудың 2019-2020 жылдарға арналған Жол картасы бекітілді.

Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ЭГТРМ) қатысуы. ҚР ЭГТРМ Стратегиялық жоспарының миссиясы «сананың ашықтығы» қағидатының құндылықтарымен бірдей, өйткені Қазақстан Республикасының төмен көміртекті дамуға және «жасыл экономикаға» көшуін қамтамасыз ету үшін қазіргі және болашақ ұрпақтың ресурстарды ұтымды пайдалану және экожүйелерді тиімді басқару жөніндегі қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін ЭЫДҰ елдерінің жетекші әлемдік тәжірибесі пайдаланылатын болады.

Пайымның үш бағыты «сананың ашықтығы» бағдарламасының қағидатына сәйкес келетін экологиялық жаңғырту элементтерін қамтиды» (Жаңартылатын энергия көздерін енгізу, қалдықтар мен су ресурстарын басқару жүйесін жетілдіру, жасыл көлік жүйесін дамыту, ауыл шаруашылығындағы органикалық егіншілік, ТКШ-дағы энергия тиімділігі, экожүйелерді сақтау және тиімді басқару).

ҚР ЭГТРМ құзыретінде жаһандық сын-тегеуріндер Стратегиясында қаралатын судың өткір тапшылығы, жаһандық энергетикалық қауіпсіздік, табиғи ресурстардың сарқылуы бар, бұл «сананың ашықтығы» бағдарламасының бағытына сәйкес келеді (озық шетелдік тәжірибені зерделеу және пайдалану).

Мәселен, Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» және төмен көміртекті дамуға көшуі жөніндегі басымдық шеңберінде Қазақстанның технологиялар трансферті бойынша бастамаларын іске асыру – «Жасыл көпір» Әріптестік Бағдарламасы және жасыл технологиялар мен инвестициялық жобалардың халықаралық орталығын құру жалғастырылады, ол энергетикалық сектордың трансформациясына, «жасыл бизнеске» көшуге, «жасыл технологиялар» мен үздік практикалардың трансферті мен бейімделуіне және «жасыл қаржыны» дамытуға қолдау көрсетеді, бұл «сананың ашықтығы» бағдарламасының бағытына сәйкес келеді.

Сондай-ақ, ОҚТ ұлттық бюросын құру жоспарлануда, онда ең озық қолжетімді технологияларды бағалау үшін қолданылатын негіз қалаушы құжаттарды-салалық бағыты бар ең озық қолжетімді технологиялар бойынша техникалық анықтамалықтарды әзірлеу жүзеге асырылатын болады.

Өндіріс және тұтыну қалдықтарын басқару жөніндегі жұмыс шеңберінде БҰҰ өнеркәсіптік даму жөніндегі ұйымы биылғы жылы Қазақстанға орнықты органикалық ластануларды жою жөніндегі қондырғыны өтеусіз беруді, сондай-ақ полигондарда орналастыру үшін қалдықтар көлемін азайту мақсатында қалдықтарды бөлек жинау, қайта өңдеу және кәдеге жарату жөніндегі инфрақұрылымды құруды жоспарлап отыр.

Геология саласын дамыту үшін «ҚР минералдық ресурстарының ұлттық деректер банкі» ақпараттық жүйесін және халықаралық аккредитацияланған зертханалары, Керн қоймалары бар «Назарбаев Университеті» базасында геология бойынша құзырет орталығын құру жоспарлануда.

ҚР Эгипр стратегиялық бағыттарының мақсаттарына келетін болсақ, 4 мақсаттың 3 – уі экологиялық сананы жаңғыртуға, сондай-ақ экологияны жақсарту үшін жағдай жасауға бағытталған және бағдарлама бағытына сәйкес келеді – сананың ашықтығы.

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ӘМ) қатысуы. Жаһандану жағдайында маңызды аспектілердің бірі сананың ашықтығы және қолданыстағы халықаралық тәжірибені қолдану және оны ратификацияланған халықаралық пактілер мен құжаттарға сәйкес келтіру мақсатында ҚР заңнамасына имплементациялау болып табылады. Осыған байланысты ҚР ӘМ халықаралық шарттардың және халықаралық ұйымдар органдарының актілері мен экономикалық интеграция саласындағы нормативтік құқықтық актілердің жобаларын әзірлеу бойынша жұмыс жүргізуде. 2018 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енген ЕАЭО Кеден кодексін ратификациялау бойынша жұмыс аяқталды, сондай-ақ қатысушы мемлекеттердің бюджетінен қаражатты тиімді пайдалануға ықпал ететін «ad hoc» жұмыстың жаңа форматына ауыстыру бөлігінде ТМД сотын реформалау бойынша жұмыс жүргізілді. ҚР ӘМ Еуразиялық экономикалық одақтың үшінші мемлекеттермен, интеграциялық бірлестіктермен және халықаралық ұйымдармен халықаралық шарттары туралы келісімді әзірлеуге, сондай-ақ ЕАЭО және оған мүше мемлекеттер арасында еркін сауда аймағын құруға алып келетін уақытша келісім жасасу жөніндегі келіссөздерге қатысты. ҚР ӘМ қызметінде министрліктің ағымдағы қызметін жетілдіру және әзірленетін НҚА-ны халықаралық стандарттарға сәйкес келтіру мақсатында халықаралық

стандарттарға сәйкес келтіру мақсатында халықаралық ынтымақтастық мәселелері бойынша жұмыстың үлкен блогы көзделгенін атап өткен жөн.

2. Жергілікті атқарушы органдардың (бұдан әрі – ҚР ЖАО) және «рухани жаңғыру» өңірлік жобалық кеңселерінің (бұдан әрі – «Рухани жаңғыру» ӨЖО) «Рухани жаңғыру» бағдарламасы шеңберінде «сананың ашықтығы» қағидатын дамытуды қамтамасыз ететін арнайы жобаларды іске асыруға қатысуы бойынша ұсынымдар.

Ақмола облысының 2016-2020 жылдарға арналған аумақтарды дамыту бағдарламасында (бұдан әрі-АДБ) Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің бағдарламалық мақалаларында айтылған қағидаттар мен идеялар ішінара көрсетілген.

Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» және «Ұлы даланың 7 қыры» атты мақалалары жарық көрді. Облыс колледждері WorldSkills халықаралық қозғалысына белсенді қатысады. Жыл сайын WorldSkills облыстық чемпионаттары өткізіледі, Ақмола облысының командасы Ұлттық чемпионаттарға қатысады. 2018 жылдың қорытындысы бойынша облыс 7 медальға ие болды, оның ішінде 4 алтын, бір күміс, 2 қола медаль. Сонымен қатар, аймақтағы колледждер шетелдік серіктестермен белсенді жұмыс жасайтындығын атап өткен жөн. Бүгінде облыстың 8 колледжінде оқыту элементтері енгізілуде специальных дисциплин на английском языке.

Ақтөбе облысы АДБ-не жүргізілген талдау барысында жоспар бағдарламаның идеологиялық міндеттеріне ішінара сәйкес келеді деген қорытынды жасауға болады, алайда негізгі бағыттар жүргізіліп жатқан жұмысты күшейтуді қажет етеді.

Облыстың инвестициялық әлеуетін ілгерілету мақсатында Қытайға, Түркияға, Кореяға, Польшаға «роуд-шоу» ұйымдастырылды, сондай-ақ Мемлекет басшысының сапары шеңберінде іскерлік байланыстар орнатылып, Иран, Польша инвесторларымен бірлескен кәсіпорындар құру туралы келісімдерге қол жеткізілді.

Сондай-ақ, өңірде Ақтөбе-Хромтау-Қандыағаш «үшбұрышында» жүрдек рельсті жерүсті көлігін, Ақтөбе қаласындағы авиациялық хабты дамыту және «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» халықаралық транзиттік дәлізін пайдалануға беру арқылы көлік-логистикалық хаб құрылады. Бұл шаралар бағыт бойынша жүк тасымалдаудың ең аз мерзімдерін қамтамасыз етеді, бұл болжам бойынша олардың көлемін 2020 жылы 2,5 есе ұлғайтуға ықпал ететін болады және ШОБ, туризм, сервистік Индустрия үшін мүмкіндіктер жасау арқылы өңірлердің дамуына жаңа серпін береді.

Шығыс Қазақстан облысы жанынан жүргізілген талдау барысында Порт бағдарламаның идеологиялық міндеттеріне сәйкес келеді деген қорытынды жасауға болады.

Үш тілді меңгерген ересек тұрғындардың үлесін арттыру мақсатында оқыту инфрақұрылымын кеңейту және дамыту бойынша жұмыстар жүргізілуде.

Жастардың өзін-өзі жүзеге асыруы үшін жағдай жасауға ерекше көңіл бөлінеді. Жастар ресурстық орталықтары ашылуда, олар жастар мен жастар ұйымдарына құқықтық, консультациялық, әдістемелік көмек көрсетеді, жастар арасында жұмысқа орналасуға жәрдемдесу, кәсіптік бағдар беру, волонтерлік қозғалысты және кәсіпкерлікті жандандыру бойынша белсенді жұмыс жүргізеді.

Батыс Қазақстан облысының (бұдан әрі-БҚО) АДБ 3 бағыттан және тиісті бөлімдерден тұрады: экономика, әлеуметтік сала, инфрақұрылым.

Ағымдағы ахуалды талдау көрсеткендей, Батыс Қазақстан облысы мұнай-газ, машина жасау, тамақ өнеркәсібі, құрылыс индустриясы, астық шаруашылығы және мал шаруашылығына маманданған Батыс макроөңіріне жатады.

Облыс аумағы газ және газ конденсаты, мұнай, Борат кендері, жанғыш тақтатастар, калий-магний тұздары, әк жыныстары, цемент шикізаты, бор, керамзит саздары, Құрылыс және аллювиалды құм кен орындарына бай.

Республиканың ЖІӨ-дегі облыстың үлесі 4,5% - ға тең (Қазақстан өңірлері арасында 8-орын). Қазақстанның ЖІӨ құрылымында өнеркәсіп бойынша БҚО өнеркәсіп секторына 8,6% келеді (Қазақстан өңірлері арасында 4-орын).

Жалпы өңірлік өнім (ЖӨӨ) жан басына шаққанда 2016 жылы – 3179,8 мың теңгені, 2017 жылы – 3547,0 мың теңгені, 2018 жылы-4295,8 мың теңгені құрады (Қазақстан өңірлері арасында 5-орын).

Салықтық және салықтық емес түсімдер көлемі жыл сайын ұлғаюуда (2016 жылы – 72,3 млрд.теңге, 2017 жылы – 76,5 млрд. теңге, 2018 жылы – 82,0 млрд. теңге).

Облыс мемлекеттік бюджет пен Ұлттық қорға түсетін түсімдер бойынша 5-ші орында.

Өңірде 2016-2018 жылдары инвестициялардың тұрақты өсуі байқалады. ЖӨӨ-дегі негізгі капиталға салынған инвестициялар үлесі 2018 жылы 15,7% - ды құрады. 2016-2018 жылдары негізгі капиталға салынған инвестициялар көлемі шамамен 1259,6 млрд.теңгені құрады. 2018 жылы республика бойынша жалпы көлемдегі облыстың инвестициялар үлесі 4,0% - ды құрады.

Жалпы облыс даму үшін жақсы экономикалық көрсеткіштерге ие. Бағдарламаны іске асыру үшін лайықты қаржылық назар аударуға мүмкіндік береді.

Қарағанды облысы АДБ-не жүргізілген талдау барысында жоспар бағдарламаның идеологиялық міндеттеріне сәйкес келеді деген қорытынды жасауға болады.

Соңғы жылдары негізгі капиталға салынған инвестициялар артты. Облыстың индустриялық-инновациялық дамуы аясында экономиканың түрлі салаларында жаңа технологияларды дамыту бойынша жұмыс жалғасуда.

Облыстың агро өнеркәсіптік кешенінде соңғы жылдары жалпы өнім өндірісінің көлемі ұлғайды. Ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіру мен сату көлемінің артуына мемлекет жүргізіп отырған саланы қолдау ықпал етті. Ауыл шаруашылығы дақылдарын өсірудің жаңа технологиялары енгізілуде.

Жүргізілген талдау барысында **Қостанай облысы** бойынша жоспар бағдарламаның идеологиялық міндеттеріне сәйкес келеді деген қорытынды жасауға болады. Облысты дамытудың стратегиялық мақсаты жайлы өмір сүру ортасын құру және халықтың өмір сүру сапасын дамыған елдер деңгейіне жақындату болып табылады.

Қостанай облысы ауыл шаруашылығы өңірі болып табылатындықтан, мұнда ғылыми-зерттеу институттары, басқа елдердің дәнді, майлы, жемшөп және көкөніс дақылдарының жаңа жоғары өнімді сорттарын сынақтан өткізу және өндіріске кеңінен енгізу бойынша тәжірибелік шаруашылықтардың өзара тиімді ынтымақтастығы белсенді жүргізілуде. Сорттарды агроэкологиялық сынақтан өткізу және кейіннен өндіріске кеңінен енгізу үшін біздің аймақта олардың бейімделу әлеуетін сенімді бағалауда Липецк қ. «Бүкілресейлік рапс ғылыми-зерттеу және жобалау-технологиялық институтымен» жаздық рапстың селекциялық материалын алмастыру жолға қойылды.

Павлодар облысында республиканың өнеркәсіп өндірісінің 7,3% - ға жуығы шоғырланған. Облысқа өндірілетін көмірдің 59,0% -ы, өндірілетін электр энергиясының 26,0%-ы, Ферроқорытпа өндірісінің 65,0% -ы, мұнай өңдеу өнімдерінің 12,6%-ы, өңделмеген алюминий және алюминий оксиді республикалық өндірісінің барлық көлемі (99,6%) тиесілі.

Облыс Қазақстанның минералдық-шикізат кешенінде жетекші орындардың бірін алады. Мұнда елдегі көмірдің баланстық қорының 35,7%-ы, никельдің 16%-ы, алтынның 5,2%-ы, Мыстың 3,7%-ы шоғырланған. Пайдалы қазбалардың бекітілген қорлары бар барлығы 139 кен орны бар.

Облыстың сыртқы сауда айналымы 2018 жылы 4 076,2 млн, АҚШ долларын құрап, 2016 жылға қарағанда 1,8 есеге артты. Бұл ретте экспорт көлемі 2016 жылға қарай 2,6 есе өсті.

2018 жылғы экспортта негізгі үлесті: металдар мен олардан жасалған бұйымдар – 55,8%, минералдық өнімдер – 30,2%, химия өнеркәсібі өнімдері – 11,8% алады.

Облысқа негізгі капиталға республикалық инвестициялар көлемінің 4,8% - ы тиесілі. Инвестициялардың салалық құрылымында ең үлкен үлес салмағы өңдеуші өнеркәсіпке-21,5%, электр энергетикасына – 19,1%, тау – кен өндіру өнеркәсібіне-7,4% келеді.

Жалпы облыс даму үшін жақсы экономикалық көрсеткіштерге ие. Бағдарламаны іске асыру үшін лайықты қаржылық назар аударуға мүмкіндік береді.

ШТ-ның осы бағыттары өңірдің бәсекеге қабілетті экономикасын қалыптастыру және өнеркәсіп пен инфрақұрылымды дамытуға жаңа технологияларды енгізу жөніндегі шараларды көздейді.

Солтүстік Қазақстан облысында жергілікті және шетелдік инвесторлар үшін экожүйе құрылған: «бір терезе» қағидаты бойынша құрамына «KAZAKH INVEST» ҰК» АҚ, инвесторларға қызмет көрсету орталығы, Кәсіпкерлерге қызмет көрсету орталығы және «Даму «кәсіпкерлікті дамыту қоры»АҚ кіретін фронт-офис жұмыс істейді.

Шағын және орта кәсіпкерлікті қолдау және дамыту мақсатында «Бизнестің жол картасы – 2020» бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы белсенді іске асырылуда, оның шеңберінде бизнесмендердің біліктілігін арттыру және кәсіпкерлік негіздеріне оқыту бойынша тренингтер жүргізілуде, сондай-ақ ЖАО деңгейінде ШОБ үшін әкімшілік кедергілерді төмендету бойынша жүйелі жұмыс жүргізілуде.

Өңірде технологиялық инновацияларды дамыту жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарды жаңғырту және экономиканың түрлі салаларында жаңа жобаларды іске асыру есебінен нақты сектор кәсіпорындарының базасында жүзеге асырылады. Өнімнің жаңа түрлері игерілуде (лего-кірпіш және ССП-панельдер, жылу тиімді блоктар, қаңқалы-панельді үй құрылысының құрама темірбетон элементтері, ағаш көмірі, Sampro шетелдік технологиясы бойынша ауыл шаруашылығы, астық жинау және жемшөп дайындау техникасы, жүгері таяқшалары мен құрғақ таңғы ас өндірісі) және жаңа өндірістер енгізілуде (ауыл шаруашылығы және коммуналдық техника, өсімдік майын өндіру бойынша; Резеңке техникалық бұйымдарды қайта өңдеу бойынша, диірмен цехы).

Қатты тұрмыстық қалдықтардың түзілуіне қатысты оларды қайта өңдеу мен кәдеге жарату үлесі, экологиялық талаптар мен Санитариялық қағидаларға сәйкес келетін қатты тұрмыстық қалдықтарды орналастыру объектілерінің үлесі аудан орталықтарында және Петропавл қаласында ҚТҚ-ны бөлек жинауды ұйымдастыруға, ҚТҚ-ны қазіргі заманғы кәдеге жарату және қоршаған ортаны қорғау бойынша халық арасында үгіт жұмыстарын жүргізуге және ынталандыру мен көтермелеу жөніндегі түрлі шараларға бағытталған, бұл «сананың ашықтығы» бағдарламасының бағытына сәйкес келеді, өйткені қоғамда экологиялық ойлау қабілетін қалыптастырады.

Нұр-Сұлтан қаласы бойынша өңірдегі тіл мәдениетінің дамуын атап өту қажет. Индикаторларға сәйкес, 2020 жылы мемлекеттік тілді меңгерген тұрғындардың үлесі – 91% – ды, ал ағылшын тілін меңгерген тұрғындардың үлесі - 27%-ды құрауы тиіс. Белгіленген мақсатқа тілдерді дамыту бағдарламасын тиімді іске асыру және мемлекеттік тіл саясатын насихаттау арқылы қол жеткізу жоспарлануда.

III. «САНАНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ» ӨСУІ ҮШІН ОРТА ҚАЛЫПТАСТЫРУ

1. «Сананың ашықтығы» қағидатын дамыту үшін инновациялық тәсілдерді енгізу (Қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы форсайттық зерттеулер) .

Бағдарламаны жылжытудың жаңа форматтарының бірі-форсайт, ол үшін оңтайлы модель құру немесе белгілі бір саладағы қолданыстағы модельді түзету үшін сарапшыларды қосу маңызды. Сарапшылар алдында орта мерзімді перспективада қоғамның әлеуметтік-саяси дамуына ықпал ететін факторлар мен үрдістерді зерттеу міндеті тұр. Форсайттық зерттеу қоғамның одан әрі дамуы үшін қажетті жағдай ретінде қоғамдық сананы жаңғыртудың тиімділігін арттыруға ықпал ететін жаңа форматтар мен шешімдерді әзірлеуді қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін қазіргі заманғы ғылыми әдістердің бірі болып табылады.

Форсайт жаһандық трендтер мен объективті мүмкіндіктерді ескере отырып, ғылыми негізделген базада болжау технологиясын білдіреді. Бұл әдістің ерекшелігі-болашақты құруға мүдделі барлық қатысушыларды қосу. Форсайтты зерттеуде негізгі рөлді белгілі бір салада арнайы білімі бар сарапшылар, жоғары білікті мамандар атқарады. Олар ғылыми қоғамдастықтың өкілдері бола алады немесе форсайт арналған салада практикалық тәжірибеге ие бола алады. Сарапшылардың міндеттері белгіленген саланы дамытудағы перспективалар мен тәуекелдерді анықтау және осы бағыттың болашақ сценарийін жасау болып табылады. Сценарийдің жарамдылығы Форсайттың басқа қатысушыларын: стейкхолдерлерді, шешім қабылдаушыларды және т.б. процеске қосу арқылы анықталады.

Қазіргі уақытта «Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты» КеАҚ қоғамдық сананы жаңғырту саласында форсайттық зерттеулер жүргізуде». Сананың ашықтығы» қағидатын әдістемелік қамтамасыз ету үшін білім беру, мәдениет, интернет және ІТ-технологиялар салаларының болашағы қарастырылатын «болашақ қазақстандықтың бейнесін қалыптастыру» бағыты іске асырылады.

Осы бағыт шеңберінде қазақстандықтардың жұмсақ дағдыларды (soft skills) игеруі, қазақстандық мәдениеттің дамуы және оның әлеуеті, жастар үшін тартымдылығы, Батыс мәдениетінің жас ұрпаққа әсері, сондай-ақ бейресми білім берудің тиімділігі және оның жас қазақстандық болашақтың бейнесін қалыптастыруға әсері тұрғысынан талдау жүргізілді. «Болашақ қазақстандықтың бейнесін қалыптастыру» бағыты бойынша сараптамалық сауалнама жүргізілді. Форсайт нәтижелері ағымдағы жылдың соңында ұсынылатын болады.

Осыған байланысты қазақстандықтардың қоғамдық санасын жаңғырту шеңберінде өзгерістер мен қайта құрулар пассионарийлерін – агенттерін анықтау және одан әрі даярлау өзекті болып отыр. Осы бағытта «Рухани жаңғыру «Қазақстандық қоғамдық даму институты» КЕАҚ Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің қолдауымен «Рухани жаңғыру» өзгерістер елшілері пулын дайындау - әртүрлі бағыттарда жұмыс істейтін, әртүрлі мақсатты аудиториялармен жұмыс істейтін және жергілікті қоғамдастықтарда «Рухани жаңғыру» идеялары мен құндылықтарының хабаршысы болуға дайын көшбасшылар – «Рухани жаңғыру» өзгерістер елшілері пулын дайындауға арналған «Өзгерістердің саруарлары» жобасын іске асыруда.

Жобаның мақсаты қоғамдық сананы жаңғыртудың маңызды месседждерін көрсететін, Қазақстанның рухани жаңғыруының трендтері мен бағдарларын беретін өзгерістер елшілерін іріктеу және дайындау болып табылады.

Осылайша, жаңа қоғамдық алаңдарды ұйымдастыру және «Рухани жаңғыру» месседждерін таратуға қабілетті жаңа көшбасшыларды дайындау үшін жағдай жасау және халықтың белгілі бір санаттарын жандандыру бойынша қосымша күш-жігер жұмсау қажет. Бұл бағытта «Өзгерістердің саруарлары» жобасын іске асырудың негізгі құралы әлеуметтік жобалар акселераторының жұмысы болып табылады, ол әлеуметтік тәлімгерлікті, жобалық басқаруды және кластерлер бойынша жұмысты коллаборациялауды көздейді. Бұдан әрі бұл қызметке «Рухани жаңғыру» өңірлік жобалық кеңселерін тарту кезінде мультипликативтік әсерді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Акселератордың миссиясы-халықтың өзін-өзі ұйымдастыру үдерістеріне жәрдемдесу жолымен Мемлекеттік және мемлекеттік емес институттармен өзара іс-қимыл арқылы бағдарламаның бағыттарын ілгерілету.

Акселератордың мақсаты-Бағдарлама қағидаттары бойынша жобалар портфелін құру. Қазіргі уақытта акселерация бағдарламасынан әрқайсысы «сананың ашықтығы» қағидатына сәйкес келетін 20 жоба өтуде.

Осылайша, жобалар білім беру, мәдениет, инклюзия және экология сияқты негізгі бағыттар бойынша 4 кластерге бөлінген. Акселераторға жобаларды іріктеу кезінде белгіленген тағы 2 бағыт осы 4 топқа енгізілді: туризмді жеке элемент ретінде дамыту мәдениет саласындағы жобаларда ұсынылған, әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту акселераторға кірген жобалардың көпшілігінің базалық құрамдас бөлігі болып табылады.

Білім беру саласындағы жобалар бірыңғай кешенге біріктіріледі, онда мектептегі білім беру жүйесінің прогрессивті, инновациялық тәсілдермен тиімді өзара іс-қимылы пысықталады. Мәселен, «QOLDAU» білім беру ұйымдарының Қамқоршылық кеңесі» жобасы «Жас Ұлан» бірыңғай балалар мен жасөспірімдер ұйымымен бірлесіп мектептермен өзара іс-қимылдың тиімді форматтарын мектеп бағдарламасын аяқтайтын және оқушылардың үйлесімді тұлғалық дамуы мен бәсекеге қабілеттілігін арттыру міндеттерін шешетін қосымша білім беру саласының инновациялық жобаларына пысықтауға көмектеседі. Бұл «Open English» инновациялық әлеуметтік білім беру жобасы – еріктілердің мектеп оқушыларын ағылшын тіліне оқытуы, «жылы қолөнер» жобасы – дәстүрлі, ұлттық сәндік-қолданбалы қолөнер – киіз басу және осы негізде әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту, «NOMAD» мектебі – әлем халықтарының билері» жобасы – әлем халықтарының билерін үйрету арқылы үйлесімді, дені сау, рухани дамыған жеке тұлғаны тәрбиелеу. Алынған тәжірибе негізінде осы саланы дамытуға жауапты жергілікті және орталық мемлекеттік органдар үшін ұсынымдар дайындалатын болады.

Мәдениет бағыты бойынша түрлі салалардағы жобалар ұсынылды: қазіргі заманғы қазақ өнері – «ӨzgeEpic» жобасы, fashion-индустрия, әлемдік сән апталығы – «ASPARA FASHION WEEK» жобасы, қазақтардың материалдық емес мәдени мұрасы: дәстүрлі шаруашылық және тамақтану мәдениеті, «Темір Түмен» тарихи қайта құру клубы, Ұлы Отан соғысы кезінде хабар-ошарсыз кеткен қазақстандық сарбаздардың жерленген орындарын анықтау бойынша іздестіру, мұрағаттық – іздестіру жұмыстары – «Atamnyn Amanaty» жобасы.

Өте маңызды сала-инклюзия. Инклюзивті салада осы салада жұмыс істейтін жобалар мен басқа да стейкхолдерлердің өзара іс-қимылын үйлестіру ерекше маңызды. Кластерлерді қалыптастыру және әлеуметтік франшизаларды құру инклюзивті форматтар мен алаңдарды жүйелі дамытуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Жобалар өз мамандануына сәйкес келесі міндеттерді шешеді:

- ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға сапалы білім алу үшін тең мүмкіндіктер жасау (аутизм, БЦП және басқа да ментальді бұзылулар) – «Болашақ» корпоративтік қорының «әрбір бала мектепке лайықты» жобасы.

- Бейімделген дене шынықтыру және спорт құралдарымен және әдістерімен мүгедек балаларды абилитациялау – «Саламатты болашақ» жобасы.

- ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға психологиялық, медициналық – педагогикалық және әлеуметтік көмек көрсету – «Болашақ мектебі, Бірге оқимыз, бірге жасаймыз» оңалту орталығы.

- шығармашылық, білім, ойын, қарым – қатынас және демалыс үшін креативті кеңістік құру арқылы аз қамтылған және көп балалы отбасыларды қолдау – «отбасылық аула клубы-балалар мүддесіндегі қозғалыс» жобасы.

- әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту, ерекше қажеттіліктері бар және өмірлік қиын жағдайға тап болған адамдар үшін жұмыс орындарын құру. Бұл міндеттерді Әлеуметтік кәсіпкерлік саласында жұмыс істейтін бірқатар жобалар шешеді. Әсіресе, «Kunde» және «Еможі» әлеуметтік кафелерін атап өткім келеді.

- ерекше қажеттіліктері бар адамдардың бос уақытын ұйымдастыру, инклюзивті қалалық алаңдар құру, ерекше қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарына психологиялық қолдау көрсету.

Экология саласы келесі мамандықтар бойынша 2 жобаны ұсынды:

- эко-тауарлар өндірісі: биопакеттер, қоқысқа арналған қаптар, өлшеп-орауға және мұздатуға, пісіруге арналған қаптар. Ерекше қажеттіліктері бар адамдар үшін жұмыс орындарын құру. Мұндай міндеттерді «Ұлы Дала» жобасы шешеді.

- қала тұрғындары арасында Дәстүрлі және сити-фермерлікті танымал ету – «қалалық Ферма» жобасы. Азық-түлік өндіретін ғана емес, сонымен қатар өндіріс процесін кез-келген қала тұрғыны үшін қол жетімді, түсінікті және қызықты ететін қалалық ферманы құру.

IV. «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУҒА ҚАТЫСУШЫЛАРДЫҢ «САНАНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ» ҚАҒИДАТЫН ДАМУ БҒЫНША ҚҰЗЫРЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Бағдарламаның идеялары, құндылықтары мен қағидаттарын тұтас түсінуді қалыптастыру үшін бағдарламаны іске асыруға қатысушылардың құзыреттерін арттыру қажет. Бағдарламаны іске асыруға қатысушылар бағдарламаның идеологиялық тұжырымдамалары мен оның принциптерін көрсете білуі, сондай-ақ мақсатты аудиторияларда «Рухани жаңғыру» ұстанымын қалыптастыруы тиіс.

Әрбір қатысушы Бағдарлама туралы білім жүйесіне, оны іске асырудағы қазіргі заманғы тәсілдерге, Бағдарламаға қатысушылардың өзара іс-қимылын ұйымдастыру дағдыларына және «Рухани жаңғыру» идеялары мен қағидаттарын ілгерілетудің қазіргі заманғы технологияларын қолдану дағдыларына ие болуы тиіс.

Осы міндетті іске асыру үшін «Рухани жаңғыру» ӨЖО қызметкерлерін оқыту жоспарлануда.

**«ПРАГМАТИЗМ»
БАҒЫТЫ БОЙЫНША
ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ПАКЕТ**

I. «ПРАГМАТИЗМ» ҚАҒИДАТЫНЫҢ АНЫҚТАМАСЫ

Бірқатар әдеттер мен стереотиптерді өзгертпестен жаңғыру мүмкін емес. Біздің тарихымызда шынайы прагматизмнің көптеген мысалдары бар.

Ғасырлар бойы біздің ата-бабаларымыз өмір сүру ортасын, жер қорларын сақтай отырып, оның ресурстарын өте прагматикалық және үнемді жұмсай отырып, экологиялық тұрғыдан дұрыс өмір салтын сақтап келді.

Өткен ғасырдың ортасында бірнеше жыл ішінде қорларды мәнсіз пайдалану Арал теңізінің жойылуына, мыңдаған гектар құнарлы жердің экологиялық апат аймағына айналуына әкелді. Бұл қоршаған ортаға немқұрайлы қараған көзқарастың мысалы. Осылайша ұлттық прагматизм ысырапшылдыққа айналды.

Жаңғыру жолында біз ата-бабаларымыздың дағдыларын еске түсіруіміз керек. Прагматизм – өзіңнің ұлттық және жеке байлығыңды нақты білу, оны үнемді пайдаланып, өз болашағыңды жоспарлай білу деген сөзді білдіреді.

Прагматизм – ысырапшылдық пен астамшылыққа, даңғойлық пен кердеңдікке жол бермеу. Қазіргі қоғамның мәдениеті даңғаза емес, ұстамдылық, молшылық, ұтымдылық мәдениеті.

Нақты мақсаттарға қол жеткізуге, білім беруге, салауатты өмір салты мен кәсіби жетістікке баса назар аудара отырып, ұтымды өмір сүре білу – бұл мінез-құлықтағы прагматизм.

Бұл қазіргі әлемдегі жалғыз табысты үлгі. Ұлт пен жеке тұлға нақты практикалық жетістіктерге бағдарланбаған кезде, апатқа әкелетін орындалмайтын, популистік идеологиялар пайда болады.

Өкінішке орай, тарихта тұтас ұлттардың орны толмас идеологияларға ұласып, жеңіліс тапқаны туралы мысалдар аз емес. Өткен ғасырдың басты үш идеологиясы – коммунизм, фашизм және либерализм біздің көз алдымызда күйреді.

Радикалды идеологиялар ғасыры өтті. Бізге айқын, түсінікті және болашаққа бағытталған көзқарастар қажет. Мұндай қондырғы адамның да, тұтас ұлттың да мүмкіндіктері мен шектеулерін есептей отырып, нақты мақсаттарға жетуге бағдарлануы мүмкін. Таяудағы онжылдықтардың ұраны – реализм мен прагматизм.

II. «ПРАГМАТИЗМ» ҚАҒИДАТЫН ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

1. Прагматизмнің өсуін қамтамасыз ететін «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында арнайы жобаларды іске асыруға орталық мемлекеттік органдардың қатысуы жөніндегі ұсынымдар.

Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ЭМ) қатысуы. Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігінің 2017-2021 жылдарға арналған стратегиялық жоспарында (бұдан әрі – Стратегиялық жоспар) «Рухани жаңғыру» бағдарламасының тұжырымдамаларын құжаттың мазмұндық бөлігіне интеграциялау мүмкіндігі бар екенін көрсетті. Олар прагматизм бағытына жауап береді.

«Қазақстан Республикасының төмен көміртекті дамуға және «жасыл экономикаға көшуі» тармағындағы (3-бөлім, 2-стратегиялық бағыт.) Климаттың өзгеруі туралы БҰҰ негіздемелік конвенциясы жөніндегі Париж келісімі (БҰҰ КӨНК) шеңберінде Қазақстанның бүкіл экономикасы ауқымында парниктік газдар шығарындыларын шектеу және азайту жөніндегі шаралар белгіленді, олардың бірі «энергия тиімділігі және энергия үнемдеу жөніндегі жобаларды іске асыру» болып табылады (атап өту керек, энергия тиімділігі және энергия үнемдеу жөніндегі мемлекеттік саясатты қалыптастыру және іске асыру Министрлік туралы Ережеде белгіленген функцияларда жоқ).

БҰҰДБ мәліметтері бойынша, Қазақстан ғимараттардағы жылу жүйесінің тиімсіздігінен шамамен 30% жылуды жоғалтады. Энергия үнемдейтін құрылғыларды қолданудың танымал еместігі энергияны жоғалтудың себебі болып табылады. Бұл ҚР ЭМ желісі бойынша ағартушылық қызметті күшейтуді өзектендіреді.

Біздің ойымызша, бұл бағытта «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қағидаттары мен Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарының «Қоғамдық сананы жаңғырту» б-реформасының басымдықтары Стратегиялық жоспардың мазмұндық бөлігін толықтыратын болады.

Осы мақсатта стратегиялық жоспарға келесі тармақтарды қосу мүмкіндігін қарастыру ұсынылады:

«Ағарту жұмысы арқылы энергия тиімділігі мен қоршаған ортаны жақсарту» тармағын 2-стратегиялық бағытқа енгізу. «Қоршаған орта сапасын жақсарту» (3-бөлім). Осы орайда, энергияны үнемдеу және экологияны сақтау мақсатында сананы жаңғыртудың өзектілігін атап өту қажет. Ағартушылық сипаттағы іс-шараларды іске асыру:

1. Энергияны ұтымды пайдаланудың артықшылығы (білімнің салтанат құруы) туралы азаматтардың хабардарлығын арттыру;
2. Ресурстарға ұқыпты қарау қажеттілігі (прагматизм);
3. Үй шаруашылығы деңгейінде энергия үнемдеудің шетелдік тәжірибелерін қолдану (сананың ашықтығы);
4. Ел экономикасы үшін энергияның маңыздылығы (қоғамның бәсекеге қабілеттілігі).

Екіншіден, 5-бөлімге. Стратегиялық жоспардың «Стратегиялық бағыттары, мақсаттары мен нысаналы индикаторлары» мынадай көрсеткіштермен толықтырылсын:

1. Энергия тиімді ғимараттар санының динамикасы (статистикалық көрсеткіш).
2. Энергия тиімді аспаптарды пайдалану арқылы электр энергиясына жұмсалатын шығындарды қысқартқан үй шаруашылықтарының саны (әлеуметтік сауалнама).

Ескерту. Құжатты іске асыру мерзімі аяқталғанға дейін аз уақыт қалғандықтан, «Рухани жаңғыру» бағдарламасының ұсынылатын тұжырымдамаларын келесі кезеңге арналған ҚР ЭМ Стратегиялық жоспарының ұқсас бөліміне қосуға болады (қазіргі уақытта жаңа құжатты әзірлеу бойынша жұмыстар жүргізілуде).

«Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұсыныстар:

1. Күнделікті өмірде энергия үнемдейтін технологияларды пайдалану қажеттілігі туралы түсінік қалыптастыру (жарықдиодты шамдарды, инфрақызыл детекторларды пайдалану, тұрмыста, сондай-ақ қызмет орындарында және көшелерде пайдаланылмайтын электр аспаптарын ажырату және т.б.). «Nudge» теориясының техниктерінің көмегімен: БАҚ пен әлеуметтік желілерде ақпараттық жұмыс, билбордтарда, қоғамдық көліктер мен түсіндірме жұмыстар жүргізу;
2. Аудиоподкасттар, бейнематериалдар және мәтіндік материалдарды (фактілер, лонгридтер, мақалалар, сұхбаттар, пікірлер) әзірлеу кезінде «Ұрпақтар теориясынан» «Face to face» техникасын пайдалану, өйткені ақпарат ұрпақ өкілдерінің атынан (балалар – балаларға, жасөспірімдер – жасөспірімдерге, жастар - жастарға), сондай-ақ қабылдаудың жас ерекшеліктерін ескере отырып (комикстер, дәрістер, бейногرافика) жақсы қабылданады;
3. Энергия тиімді технологияларды пайдаланудың түрлі аспектілеріне арналған инфографика сериясын әзірлеу. Жобаның бейнеканалын жасау, жоба белсенділерінің, өңірдің беделді дәрігерлері мен танымал спортшылардың қатысуымен роликтер шығару.
4. Тұрмыстық өмір, өндіріс, бизнес саласында энергияны үнемдеу бойынша шеберлік сабақтар өткізу арқылы тәжірибелік дағдыларды қалыптастыру.
5. Жасыл технологияларды (күн батареялары, энергия үнемдейтін шамдар, жел қондырғылары және т.б.) танымал ету.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің қатысуы. Мектепке дейінгі және орта білім беру - «оқу бағдарламасының жаңартылған мазмұнында функционалдық сауаттылыққа - біліп қана қоймай, алған білімдерін өмірде қолдана білуге баса назар аударылады».

Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім - «Білім, ғылым және бизнестің интеграциясы нығайып келеді. Университеттерде 24 коммерциализация кеңселері, 9 технопарктер, 24 бизнес-инкубаторлар, 130 зертханалар, оның ішінде ИИДМБ-нің 47 пәнаралық зертханалары және 15 инженерлік зертханалар бар.

Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің қатысуы.

Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігінің (бұдан әрі – Министрлік) стратегиялық жоспарында (бұдан әрі – жоспар) жоспардың «Рухани жаңғыру» бағдарламасының (бұдан әрі – Бағдарлама) идеологиялық міндеттеріне сәйкестігіне баса назар аударылды.

Министрлік Жоспарының миссиясы қоршаған ортаны сақтау, қалпына келтіру және жақсарту үшін жағдай жасау, сондай-ақ «сананың ашықтығы» үшін жағдай жасау тұрғысынан «прагматизм» қағидатының құндылықтарына арналған, бұл Қазақстан Республикасының төмен көміртекті дамуға көшуін қамтамасыз ету және қазіргі заманғы қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін «жасыл экономика». ресурстарды ұтымды пайдалану және экожүйелерді тиімді басқару бойынша болашақ ұрпақты ЭЫДҰ елдерінің жетекші әлемдік тәжірибесі қолданады.

Пайымның үш бағыты «прагматизм», «бәсекеге қабілеттілік» және «сананың ашықтығы» (жаңартылатын энергия көздерін енгізу, қалдықтар мен су ресурстарын басқару жүйесін жетілдіру, жасыл көлік жүйесін дамыту, ауыл шаруашылығындағы органикалық егіншілік, ТКШ-дағы энергия тиімділігі, экожүйелерді сақтау және тиімді басқару) бағдарламаларының қағидаттарына сәйкес келетін экологиялық жаңғырту элементтерін қамтиды.

Ағымдағы ахуалды талдау және тәуекелдерді басқару «Қазақстан Республикасының экологиялық саясаты Қазақстан Республикасының 2050 жылға дейінгі даму стратегиясына сәйкес құрылады» деп көрсетіледі. Министрліктің құзыретіне жаһандық шақыру Стратегиясында қаралатын судың өткір тапшылығы, жаһандық энергетикалық қауіпсіздік, табиғи ресурстардың сарқылуы кіреді, бұл «прагматизм» (табиғи ресурстарды сақтау және ұтымды пайдалану), «бәсекеге қабілеттілік» (энергия тиімді технологияларды дамыту) және «сананың ашықтығы» (озық шетелдік тәжірибені зерделеу және пайдалану) бағдарламасының бағыттарына сәйкес келеді.

1. «Қоршаған орта сапасын жақсарту» стратегиялық бағытқа сәйкес 1.1 «жасыл экономикаға» көшу үшін жағдай жасау» мақсатын іске асыру үшін қазақстандықтардың экологиялық санасын жаңғыртуға бағытталған бірқатар құжаттар әзірленді және қабылданды:

Қазақстан Республикасы «жасыл экономикаға» көшу концепциясы. «жасыл» экономиканың нысаналы индикаторлары, нормалары мен іс-шаралары біздің еліміздің заңнамалық актілерінде және бағдарламалық құжаттарында көрініс тапты және биліктің барлық деңгейлері мен азаматтық қоғамның барлық секторлары үшін бағдарлар болып табылады, бұл жүргізіліп жатқан жұмыстың жүйелілігін растау болып табылады және экологиялық сезінуді қалыптастырудың негізін қалайды. Тұжырымдама сондай-ақ қоршаған ортаны қорғау және ресурстардың өнімділігі мәселелері бойынша инженерлерді және басқару органдарының өкілдері мен фермерлерді өндірістік оқытуды және қайта даярлауды, сондай-ақ қоршаған ортаны қорғауға байланысты тақырыптарды білім беру ұйымдарының оқу жоспарларына толық енгізуді және ресурстарды пайдалану және экологиялық проблемалар мәселелерінде халықтың хабардар болуын арттыру үшін кең коммуникациялық науқан мен білім беру бағдарламаларын өткізуді көздейді.

Жаңа экологиялық кодекстің жобасы (бұдан әрі – жоба) әзірленді, оның негізінде «ластаушы төлейді» экологиялық қағидатын іске асыру әзірленді, бұл қоршаған ортаға теріс әсер етуге жол бермеу мақсатында алдын алу шараларын қабылдау үшін жағдайлар жасауды көздейді.

Алдын алу шараларын енгізу әркімнің дербес жауапкершілігін арттыру арқылы экологиялық сананы жаңғыртудың маңызды шарты болып табылады және «сананың ашықтығы» және «прагматизм» қағидаттарына сәйкес келеді. Мысалы, бұзушылар бюджетке ақшалай өтемақының орнына экологиялық залалды міндетті түрде жоятын болады, ал жасыл технологияларды қолдану мемлекет тарапынан көтермеленетін болады, бұл халықты жаңа экологиялық саясатты қабылдауға ынталандырудың құрамдас бөлігі болады.

Төмен көміртекті дамуға көшу шеңберінде заңнамаға 2030 жылға қарай парниктік газдар шығарындыларын 15% - ға төмендету бойынша мақсатқа қол жеткізу үшін үлестік коэффициенттер негізінде парниктік газдар шығарындыларына квоталар бөлудің ұлттық жоспарын іске асыру мәселелері бойынша өзгерістер енгізілді. Бұл ел экологиясына қатысты «прагматизм». Өндіріс және тұтыну қалдықтарын басқару жүйесін жетілдіру бойынша жұмыстар жүргізілуде, қайталама шикізатты жинау мен жинақтауды қамтамасыз ету, оларды бөлек жинау және сұрыптау бойынша инфрақұрылымы жоқ өңірлерде қатты тұрмыстық қалдықтарды сұрыптау желілерін орнату үшін «хабтар» құрылуда. 2020 жылы қалдықтарды басқару жөніндегі мемлекеттік бағдарламаны бекіту жоспарлануда, ол елде қалдықтарды реттеудің бірыңғай тәсілін әзірлеуге және оның тиімді қаржылық моделі мәселесін шешуге мүмкіндік береді. Бұл шаралар «прагматизм» бағытына жатады, өйткені олар қалдықтарды өңдеу үшін жағдайларды көрсетеді.

2-стратегиялық бағыт және оның 2.1-мақсаты «Қазақстан Республикасының аумағының геологиялық зерттелуін арттыру және минералдық-шикізат кешенін толықтыру» шеңберінде жаңа технологияларды енгізу бойынша жұмыстар жүргізілуде. Бұл «бәсекеге қабілеттілік».

3-стратегиялық бағыт «өсімдіктер мен жануарлар дүниесін, су ресурстарын және ерекше қорғалатын табиғи аумақтарды қорғауды, молықтыруды және ұтымды пайдалануды қамтамасыз ету» елдің экожүйесін дамытуға бағытталған және «прагматизм» бағытына сәйкес келеді.

3-бөлімде әрбір стратегиялық бағыт бойынша өрісі/саланың басым бағыттары айқындалған.

Ресурстармен қамтамасыз ету деңгейін арттыру жөніндегі басымдық шеңберінде трансшекаралық су пайдалану мәселелерін шешу бөлігінде халықаралық институттарды тарта отырып, су ресурстарын тиімді бөлу және пайдалану жөніндегі жұмыс жүргізілетін болады, бұл «бәсекеге қабілеттілік» және «прагматизм» бағыттарына сәйкес келеді.

Бұл басымдықтар Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 17 қаңтардағы №732 Жарлығымен бекітілген Қазақстанның әлемнің ең дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруі жөніндегі Тұжырымдамаға сәйкес айқындалған, онда агроөнеркәсіптік кешенді дамытудың негізгі міндеттерінің бірі су және жер ресурстарын тұтынудың тиімділігін арттыру жөніндегі шаралар кешенін қабылдау арқылы ресурстарды ұтымды пайдалану айқындалған.

Министрліктің стратегиялық бағыттарының мақсаттарына келетін болсақ, 4 мақсаттың 3-і экологиялық сананы жаңғыртуға, сондай-ақ экологияны жақсарту үшін жағдай жасауға бағытталған және бағдарламаның бәсекеге қабілеттілік, прагматизм, сананың ашықтығы және білімге табыну бағыттарына сәйкес келеді.

1.1. Мақсаты. «Жасыл экономикаға» көшу үшін жағдайлар жасау.

«Өндіріс қалдықтарын қайта өңдеу мен кәдеге жаратудың олардың түзілуіне үлесі» және «қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу мен кәдеге жаратудың олардың түзілуіне үлесі» индикаторларына сәйкес оң динамика қалдықтарды жинау мен қайта өңдеу үшін қажетті жағдайлар жасауды (бәсекеге қабілеттілік), сондай-ақ азаматтардың жауапты көзқарасын және қоқысты бөлек жинау мен өндірістік қалдықтарды кәдеге жаратуға саналы түрде көшуді (прагматизм, сананың ашықтығы) білдіреді.

«Халықты ең озық қолжетімді техникалар (ОҚТ) саласындағы ақпаратпен қамту және «Жасыл көпір» әріптестік Бағдарламасы және «экологиялық ақпараттың мемлекеттік қорының дерекқорынан экологиялық ақпаратты тарату деңгейі» индикаторлары экология саласындағы табиғатқа, оның ресурстарына және оларды ұтымды

пайдалануға қатысты хабардарлық негіздерін қалауға қабілетті (прагматизм, сананың ашықтығы және білімнің салтанат құруы) хабардарлық пен білімді арттыруға бағытталған.

«Кадастрлардың бірыңғай жүйесіне енгізілген табиғи ресурстарды есепке алу объектілерінің үлесі» және «өндіріс және тұтыну қалдықтарының мемлекеттік кадастры» АЖ дерекқорындағы табиғат пайдаланушылар объектілерінің үлесі» индикаторларына қол жеткізу шеңберінде деректерді цифрландыру мониторингтің ыңғайлы құралдарын (бәсекеге қабілеттілік, прагматизм) құру арқылы ресурстарды басқаруға прагматикалық тәсілді білдіреді.

«Республика аумағының мониторингпен қамтамасыз етілуі: метеорологиялық, агрометеорологиялық, гидрологиялық, атмосфералық ауаның ластану жағдайы туралы» индикаторы елдегі экологиялық жағдайды жақсарту бойынша шаралар қабылдау үшін қажетті экожүйенің табиғи компоненттері туралы ақпарат жинауға бағытталған (прагматизм).

3.1. Мақсат. Балық, орман ресурстарын, жануарлар дүниесі ресурстарын, табиғи-қорық қоры объектілерін сақтау, ұтымды пайдалану және өсімін молайту «Орман шаруашылығы саласындағы ғылыми әзірлемелерді іс жүзінде қолданумен қамтылған ормандар алаңы» және «балық шаруашылығы саласындағы қолданбалы ғылыми зерттеулермен қамтылған Қазақстан Республикасының халықаралық және Республикалық маңызы бар су айдындарын қамту үлесі» индикаторлары озық ғылыми шешімдерді енгізу (бәсекеге қабілеттілік, прагматизм) арқылы елдің табиғи ресурстарын сақтауға және көбейтуге бағытталған.

3.2. Мақсат. Су ресурстарын пайдалану тиімділігін арттыру.

«Тәжірибелік учаскеде әзірленген технологияларды енгізу алаңы» индикаторы су ресурстарын сақтауға және елді мекендерді су басу қаупін азайтуға (бәсекеге қабілеттілік, прагматизм) бағытталған.

Жүргізілген талдау негізінде Бағдарлама міндеттерінің басым бөлігі Министрліктің жоспарында көрсетілген деп есептейміз. Бағдарламаның бәсекеге қабілеттілік, білімге табыну, сананың ашықтығы және прагматизм сияқты бағыттары.

Түйін тұжырымдар.

Министрліктің жоспары Қазақстан Республикасының 2050 жылға дейінгі мемлекеттік даму стратегиясына және біздің жағдайымызға бейімделген халықаралық стандарттарға сәйкес елдің экологиялық саясатын жаңғырту жөніндегі дәйекті жұмысты көрсететін жүйелі құжат болып табылады.

Қоршаған орта сапасын жақсартуға және ресурстарды ұтымды пайдалануға бағытталған үш стратегиялық бағыт айқындалды. Олардың әрқайсысы бойынша тәуекелдер анықталды және оларды жою бойынша іс-шаралар көзделген.

Бұдан басқа, жүргізілген жұмыстың және көрсеткіштер мен индикаторлар бойынша оң серпінге қол жеткізудің маңызды бөлігі халықты экологиялық саясаттың жаңа қағидаттарына бейімдеумен жұмыс болып табылады.

Экологиялық сананың қалыптасуына теріс әсер ететін факторлардың ішінде ақпараттық жұмыстың төмен белсенділігін атап өткен жөн. «Ең үздік қолжетімді техникалар (ОҚТ)» және «Жасыл Көпір» Серіктестік бағдарламасы саласындағы ақпаратпен халықты қамту» көрсеткіштеріне сәйкес 2020 жылы 2,5% деңгейінде жоспарланып отыр.

Қазіргі уақытта «экологиялық ақпараттың мемлекеттік қорының деректер базасынан экологиялық ақпаратты тарату деңгейі» индикаторы бойынша деректер жоқ, бұл халықпен ақпараттық жұмыс көлемінің жеткіліксіз екендігін көрсетеді және жоспарды сапалы іске асыру үшін елеулі кедергі болуы мүмкін, өйткені «жасыл экономикаға» және ресурстарды ұтымды пайдалануға көшу күнделікті әдеттерді өзгертпей, өз елінің және қазақстандықтардың жаңа ұрпақтарының болашағы үшін саналылық пен дербес жауапкершілікті арттырмай мүмкін емес.

Осыған байланысты министрліктің жоспарын «Рухани жаңғыру» бағдарламасының тұжырымдамалық бағыттарының мақсаттарымен біріктіру орынды болып көрінеді.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұсыныстар. Министрліктің қызметі Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласында атап өткен саясатының бейнесі болып табылатындықтан, дамудың 6 негізгі бағытының бірі «прагматизм» болып табылады, «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру контекстінде мемлекеттік органның құзыреті шеңберіндегі жұмыс мынадай бағыттар бойынша экологиялық сананы қалыптастыруға бағытталуы тиіс:

- жер ресурстарын тұтынуды төмендетуге мүмкіндік беретін ұтымды әдеттерді қалыптастыру үшін жағдай жасау (қоқысты бөлек жинау, қайта өңделетін қалдықтарды қабылдау пункттерін ашу бойынша ШОБ-пен коллаборация, қайта өңдеуге жарамды шикізатты

- халықтың хабардарлығын арттыру. Ақпараттық жұмысты күшейту, БАҚ, әлеуметтік желілер арқылы халықпен белсенді диалог жүргізу, түсіндіру жұмыстарына эко-блогерлерді тарту, экологиялық кодексті таныстыру және түсіндіру.

- өндірістің, бизнестің, тұрмыстық өмірдің экологиялылығын арттыру бойынша мастер-кластар өткізу арқылы практикалық дағдыларды қалыптастыру.

- жасыл технологияларды насихаттау (күн батареялары, энергия үнемдейтін шамдар, жел қондырғылары және т.б.).

Өңірлерде арнайы жобалар мен негізгі бағыттар бойынша «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру.

«Туған жер» арнайы жобасы

Прагматизм бағытын ашатын негізгі арнайы жобалардың бірі – «Туған жер». Арнайы жобаның міндеті білім беру, экология және абаттандыру саласында өлкетану жұмысын ұйымдастыру, өңірлік тарихты зерделеу, жергілікті ауқымдағы мәдени-тарихи ескерткіштер мен мәдени объектілерді қалпына келтіру және азаматтарды туған өлкенің дамуына тарту, сондай-ақ әлеуметтік проблемаларды шешу.

Қазіргі уақытта арнайы жобаны іске асырудың екі негізгі бағыты бар – бұл кіші отанды зерттеу және азаматтарды туған өлкесін дамытуға тарту, қайырымдылық мәдениетін дамыту негізінде әлеуметтік мәселелерді шешу.

Жалпы, арнайы жоба аясында республика бойынша 2 жыл 9 айда жоспарланған 29 922 іс-шараның 39 149-дан астамы өткізіліп, 27 377 541 адам қамтылды. Осылайша, жоспардың асыра орындалуы 130% - ды құрады.

Іс-шаралар санын талдау есепті кезеңде іске асырылған іс-шаралардың ең көп саны ШҚО, Алматы, Ақтөбе, Ақмола облыстарына келеді. Іс-шаралардың ең аз саны Атырау облысында, Нұр-сұлтан, Шымкент қалаларында өткізілді. Абсолюттік көрсеткіштерде іс-шаралардың ең жоғары және ең төмен саны арасындағы айырмашылық мынадай: Алматы облысында өткізілген іс-шаралардың саны (ең жоғары көрсеткіш) республика бойынша өткізілген барлық іс-шаралардың 25,6% - ын құрайды, ал Атырау облысында (ең төмен нәтиже) бұл көрсеткіш тиісінше 0,6% - ды құрайды.

Іс-шаралар санын талдау жылдар бойынша оларды іске асырудың біркелкі еместігін көрсетеді. Көптеген облыстар 2017 жылдан бастап 2018 жылға дейінгі іс-шаралар санының айтарлықтай өсуін және 2019 жылы белсенділіктің төмендеуін көрсетеді. Бұл жағдай Алматы, БҚО, Ақмола, Ақтөбе, Қарағанды, Павлодар облыстарына тән. 2017, 2018, 2019 жылдардағы іс-шаралар санының тұрақты өсу үрдісі СҚО, Жамбыл, Қызылорда, Түркістан облыстарында орын алды. Алматы облысы жылдар бойынша іс-шаралар санының біркелкілігін сақтап отыр.

Арнайы жобадағы прагматизмнің негізгі көрсеткіші Мемлекеттік бюджетті мақсатты пайдалану және «Туған жер» арнайы жобасын іске асыруға демеушілер мен меценаттардың қаражатын тарту болып табылады. Осы арнайы жобаға демеушілер мен меценаттардың қаражаты 274 129 014 477 теңге мөлшерінде тартылды, бұл осы арнайы жобаны іске асыруға жұмсалған қаражаттың жалпы санының 80% - дан астамын құрайды.

Меценаттық шеңберінде іске асырылған жобалардың ең көп саны Ақтөбе (14,4%), ШҚО (20%), Түркістан (16,1%) облыстарында орын алды. Ең аз саны Атырау (2,2%), Жамбыл (3%), Қарағанды (2,6%), Қызылорда (3%), Павлодар (1,8%) облыстарына келеді. Жобалар санының тұрақты өсу көрсеткіштері СҚО, Ақмола, Ақтөбе, Атырау, Жамбыл, Қызылорда, Маңғыстау облыстарында орын алып отыр.

Алматы, Нұр-сұлтан қалаларында, Алматы, Батыс Қазақстан, Қарағанды облыстарында 2018 жылдан бастап демеушілер мен меценаттар саны да, олар іске асырып жатқан жобалар да азайып келеді.

Жалпы, өңірлердің 65% - дан астамы жүйелі сипатқа ие, демеушілер мен меценаттар саны да, олар іске асырған жобалар саны да өсуде. Бұл үрдіс ЖАО, ӨЖО меценаттық мәдениетін ілгерілету, сондай-ақ олардың бастамаларын қолдау бойынша табысты жұмысының индикаторларының бірі болып табылады.

III. «ПРАГМАТИЗМ» ДАМУ ҮШІН ОРТА ҚАЛЫПТАСТЫРУ

1. Бәсекеге қабілеттіліктің өсуі үшін инновациялық тәсілдерді енгізу (Қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы форсайттық зерттеулер).

Іске асыруды талдау бағдарламаны жылжытудың жаңа форматтарын іздеу қажеттілігін көрсетеді және осы кезеңде оңтайлы модель құру немесе қолданыстағы модельді түзету үшін сарапшыларды қосу маңызды. Сарапшылардың міндеті Орта мерзімді перспективада мемлекеттің әлеуметтік-саяси дамуын анықтайтын (негіздейтін) факторлар мен үрдістерді зерделеу болады. Академиялық қоғамдастық ғылыми негізде тәуекелдерді, болашақтың тұтас бейнесін қалыптастыру үшін серпінді аймақтарды анықтау үшін қажетті құралдарға ие. Тиісінше, осы бағыттағы талдау жұмысы оңтайлы модельді құру үшін нақты қадамдарды анықтауға мүмкіндік береді.

Қоғамның одан әрі дамуы үшін қажетті жағдай ретінде қоғамдық сананы жаңғыртудың тиімділігін арттыруға ықпал ететін жаңа форматтар мен шешімдерді әзірлеуді қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін қазіргі заманғы ғылыми әдістердің бірі форсайттық зерттеу болып табылады.

Форсайт арқылы біз жаһандық трендтер мен объективті мүмкіндіктерді ескере отырып, ғылыми негізделген базадағы болжау технологиясын түсінеміз. Бұл әдістің ерекшелігі-болашақты құруға мүдделі барлық қатысушыларды қосу. Форсайтты зерттеуде негізгі рөлді белгілі бір салада арнайы білімі бар сарапшылар, жоғары білікті мамандар атқарады. Олар ғылыми қоғамдастықтың өкілдері бола алады немесе Форсайт арналған салада практикалық тәжірибеге ие бола алады. Сарапшылардың міндеттері белгіленген саланы дамытудағы перспективалар мен тәуекелдерді анықтау және осы бағыттың болашақ сценарийін жасау болып табылады. Сценарийдің жарамдылығы Форсайттың басқа қатысушыларын: стейкхолдерлерді, шешім қабылдаушыларды және т. б. процеске қосу арқылы анықталады.

Форсайттың маңызды кезеңі-барлық қатысушылар үшін қолайлы қорытынды сценарийді дайындау ғана емес, сонымен қатар мақсатқа жету бойынша шаралар. Осы мақсатта сценарийді талқылай отырып, стейкхолдерлер мен шешім қабылдайтын тұлғалардан ұсынымдар мен пікірлер ала отырып және түзетулер енгізе отырып, форсайт-сессиялар өткізілетін болады.

Осылайша, қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы форсайттық зерттеулер «Рухани жаңғыру» бағдарламасының негізгі бағыттарын ескере отырып, қазақстандық қоғамды дамытудың оңтайлы траекториялары мен стратегияларын таңдауға, қатысушылар арасында көлденең және тік байланыстар жүйесін құруға мүмкіндік береді. Осыған байланысты қоғамдық сананы жаңғырту саласында форсайттық зерттеулер жүргізудің өзектілігі едәуір артады.

Форсайттық зерттеулердің мақсаты-Форсайт құралдары мен әдістерін: сараптамалық сұрау, Делфи әдісі, болжау, форсайт сессия және қоғамдық сананы жаңғыртуға бағытталған стратегияларды құру арқылы қоғам мен әлеуметтік процестерді дамытудың негізделген өзара қолайлы сценарийін құру.

Сарапшылар қауымдастығының міндеті:

- қоғамдық сананы жаңғыртумен байланысты әлеуметтік-экономикалық процестер шеңберін талдау;
- белгіленген бағыттарды дамытудағы ықтимал серпілістер мен тәуекелдерді анықтау;
- тұтас көріністі түсіну және құрастыру үшін қоғамдардың қазіргі заманғы дамуының жаһандық және жергілікті трендтерін тұрақты талдау;
- «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру шеңберінде республикалық және өңірлік деңгейлерде менеджментте кейіннен қолдану үшін Форсайттың технологиялық пакетін құру.

Форсайт-зерттеу жүргізу процесінде мынадай міндеттерді шешу көзделеді:

- қоғамдық сананы жаңғырту үдерісіне қатысушылардың барлығының іс-әрекетінің бағдарын қалыптастыру және ашық ойлауды қалыптастыру үшін жағдай жасау;
- бағдарлама бағыттары бойынша жаңа жобаларды іске асыру үшін тартымды орта қалыптастыру үшін жағдай жасау;
- мемлекет, қоғам, бизнес және ғылыми қоғамдастық арасында мүдделерді кооперациялау үшін диалог алаңын құру;
- қоғамдық сананы жаңғырту бағыттарын ескере отырып, қазақстандық қоғамды дамытудың ықтимал жолдары көрсетілетін «жол картасын» жасау.

Форсайттық зерттеулер «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асырудың барлық қатысушыларының, сарапшылар қауымдастығының және мүдделі тұлғалардың қазақстандық қоғамның болашақ бейнесін конструкциялауға күш-жігерін біріктіруге мүмкіндік береді.

Осылайша, әлеуметтік инжинирингтің тиімді құралдарының бірі ретінде форсайттық зерттеу жүргізу қазақстандық қоғамның болашағы көрінісін қалыптастыруға ғана емес, сонымен қатар қоғамдық психология мен қазақстандықтардың санасын өзгерту бойынша практикалық тетіктерді әзірлеуге мүмкіндік береді.

2. Бәсекеге қабілеттіліктің өсуін қамтамасыз ететін халықтың өзін-өзі ұйымдастыру процестерін қолдау әлеуметтік жобалардың акселераторы) . Қоғам базасында ҚР АҚДМ қолдауымен «Өзгерістердің саруарлары» жобасын іске асыру шеңберінде «Рухани жаңғыру» өзгерістер елшілері пулын құру (бұдан әрі – «Өзгерістердің саруарлары» жобасы) әлеуметтік жобалардың акселераторы (бұдан әрі – Акселератор) жұмыс істейді. Акселератордың миссиясы-халықтың өзін-өзі ұйымдастыру үдерістеріне жәрдемдесу жолымен Мемлекеттік мемлекеттік емес және институттармен өзара іс-қимыл «Рухани жаңғыру» арқылы бағдарламасының бағыттарын ілгерілету. Бұл Акселератор халықтың бәсекеге қабілеттілігі мен оны дамытудың алғышарттарын анықтаудың өзіндік құралы болып табылады. Бәсекелестік әлемінде тиімді байланыс, ынтымақтастық және синергия мүмкіндігі өте маңызды. Бұл тұрғыда Акселератор жобаларға кластерлерге бірігуге және өз қызметі саласында экожүйені дамытуға көмектеседі.»

2020 жылдың қаңтарында қоғам Акселераторға әлеуметтік жобаларды іріктеу конкурсы туралы жариялады. Конкурс ақпан айының соңына дейін созылды және конкурс комиссиясы шешімінің қорытындысы бойынша 120 өтінімнің 76-сы іріктелді. Үш ай ішінде 46 жоба акселерациялау бағдарламасынан өтті. 39 жобаның акселерация алды бағдарламасын аяқтау туралы сертификаты табысталды, оның ішінде 20 жоба акселерация бағдарламасынан өту және 2021 жылы Қазақстан өңірлеріне масштабтауға дайындық үшін іріктелген. Жобаларды 14 жаттықтырушы (сарапшы) сүйемелдейді.

2020 жылы Акселератор кезең-кезеңмен дамиды. Бірінші кезең – экожүйені қалыптастыру. Акселерация бағдарламасынан өткен және 2021 жылы масштабтауға дайындалған жобалар клубын құру, акселератордың сарапшылары мен серіктестерінің базасын кеңейту, әлеуметтік жобаларды қолдау платформасы негізінде экожүйені кеңейту, жекелеген бағыттар бойынша жобалар кластерлерін қалыптастыру жоспарлануда.

Дамудың екінші кезеңі-2021 жылы акселераторды масштабтауға дайындау. Акселераторды дамытудың екінші кезеңі барысында акселератордың серіктестерін таңдау «Рухани жаңғыру» ӨЖО, жастар ресурстық орталықтары (бұдан әрі – ЖРО), Азаматтық бастамалар орталықтары (бұдан әрі – АБО), білім беру ұйымдары және басқалар), серіктес ұйымдардың қызметкерлері қатарынан жобаларды сүйемелдеу

үшін трекерлер дайындау, акселератор сарапшыларының базасын қалыптастыру, IT-әзірлемелер және өңірлерге Акселераторды масштабтау үшін онлайн форматтарды дайындау жоспарлануда. Үшінші кезең - жобаларды масштабтауға дайындау. Үшінші кезеңге акселерация бағдарламасы жобаларының өтуі, жобаларды IT және ақпараттық сүйемелдеу, жүйелі мәселелерді шешу үшін үйлестіру және сараптамалық алаңдарды ұйымдастыру, әлеуетті инвесторлармен, донорлармен кездесулер, әлеуметтік жобаларды қолдау платформасының және Бизнеске арналған бейілділік жүйесінің көмегімен ресурстарды тарту жоспарланған.

Жобалармен және арнайы жобалармен жұмыс істеуде жүйелі тәсілді іске асыру қызметкерлерді оқытуды және «Рухани жаңғыру» ӨЖО жұмысын қайта ұйымдастыруды көздейді. Жобалармен және азаматтық бастамалармен жүйелі жұмысты қамтамасыз ету үшін «Рухани жаңғыру» ӨЖО/АБО/ЖРО базасында немесе сүйемелдеу кезінде жобалық топтарды инвесторлармен, меценаттармен кездесуге, гранттар конкурсына және т. б. қатысуға дайындайтын әлеуметтік жобалар акселераторларының жұмысын жолға қою қажет. Мемлекеттік гранттық қаржыландыру және бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі, ең алдымен, жүйелі жобаларды қолдауға, олардың өзін-өзі ақтауға шығуына және орнықты өз бетінше дамуға бағытталуы тиіс. «Асар» алаңы да акселератордың жұмысына және блокчейн-платформаға қосылуы тиіс.

Акселератордың өзі тетік ретінде жеке жобаның және жалпы қоғамның бәсекеге қабілеттілігін дамытудың қуатты құралы болып табылатындығынан басқа, қазіргі уақытта біздің Акселераторымызда 20 бәсекеге қабілетті жоба бар, олар акселератор жаттықтырушыларының (сарапшыларының) тәлімгерлігімен үлкен жұмыс атқарды және қазір 2021 жылы Қазақстан өңірлерін масштабтауға дайындалуда. Болашақта, ағымдағы жылдың қорытындысы бойынша, осы жобалардың әрқайсысы «Рухани жаңғыру» бағдарламасы қағидатының – прагматизм мен бәсекеге қабілеттіліктің көрінісіне айналады, өйткені олар өңірлік деңгейге, ал болашақта коронавирустық инфекция пандемиясы жағдайында да әлемдік деңгейге шыға алады. Сондай-ақ, жобаның әрбір басшысы «Рухани жаңғыру» бағдарламасының амбассадоры және өзгерістердің көшбасшысы болады, өйткені «Рухани жаңғыру» бағдарламасының құндылықтарын қандай да бір саладағы өз қызметі арқылы тарататын болады. Осылайша, қоғамдық сананы трансформациялау және жаңғырту «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қағидаттары қызмет түріне қарамастан жеке адамға және ұлтқа қолданылатынын көрсете отырып, қызметтің әртүрлі салаларында жүргізілетін болады.

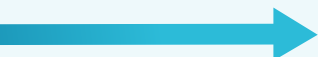
IV. «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУҒА ҚАТЫСУШЫЛАРДЫҢ ҚҰЗЫРЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Жаңғыртуды қамтамасыз ету үшін бізге прагматизм дағдыларын пайдалану керек. Себебі ысырапшылдық, мүлкін шашу және өмірін баршаға аян етуге қарама қайшы қағида. Қазіргі қоғамның мәдениеті – асып тасу заманы емес, бірізділік, ұтымдылық әрі жеткілікті молшылық мәдениеті. Нақты мақсаттарға қол жеткізуге баса назар аудара отырып, білім алуға, салауатты өмір салты мен кәсіби жетістікке баса назар аудара отырып, ұтымды өмір сүре білу – бұл мінез-құлық Прагматизм.

Сондықтан да бізге бағдарламаны түсіндіру жұмыстарын көбірек жүргізіп, әр өңірде прагматизм бағытының талаптарына сай келетін жобалар ұйымдастыру қажет.

**«ҰЛТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІКТІ
САҚТАУ»
БАҒЫТЫ БОЙЫНША
ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ПАКЕТ**

I. «ҰЛТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІКТІ САҚТАУ» ҚАҒИДАТЫНЫҢ АНЫҚТАМАСЫ

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті, Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Болашаққа көзқарас: қоғамдық сананы жаңғырту» атты бағдарламалық мақаласы қазақстандықтардың рухани жаңғыруы бойынша іс-шаралардың идеологиялық мазмұнын анықтауда елдің әлеуметтік-экономикалық жаңару тиімділігінің маңызды шарттарының бірі болып саналады. Қазақстанның Үшінші модернизациясының сәтті жүзеге асырылуы қазақстандықтардың қоғамдық санасындағы терең руханилық өзгерістермен бірге іске асуы қажет. Елбасы атап өткендей, «Сананың және ойлаудың ескі моделін сақтай отырып озық топта орын аламын деу мүмкін емес. Сондықтан жаңа дәуірге жетелейтін нәрселерге дұрыс зейін қойып, өзінді өзгерту және өзгеріп отырған жағдайларға бейімделу маңызды». Осыған байланысты ұлттық бірегейлікті сақтау үшін «Рухани жағыру» бағдарламасының (бұдан әрі – Бағдарлама) барлық мүдделі тараптары қоғамдық сананы жаңғыртуға атсалысуы өте маңызды.

Елбасы мақаласында «ұлттық Менді» сақтаудың кейбір ерекшеліктерін өзгерте отырып, ұлттық сананы жаңғырту жөніндегі қызметтің маңызды сипаттамалар берілген. Дүниежүзілік ақпарат ағынында, басқа мәдениеттер мен мінез-құлық модельдерінің әсерінен адаспау үшін сіз «біздің ұлттық дәстүрлеріміз бен әдет-ғұрыптарымыз, тіліміз бен музыкамыз, әдебиетіміз бен үйлену тойларымыз - бір сөзбен айтқанда ұлттық рух бойымызда мәңгі сақталуы керек» екенін біліп, есте ұстау қажет.

Мұнда, әсіресе, егер бұл біртұтас әрі ұлы ұлтқа жататындығын түсінуге кедергі келтіретін болса, «санамыздың біртұтас ұлттық аймақтық бөлінуі секілді ерекшелігінен» бас тарту өте маңызды. Ұлттық бірегейлікті сақтау жөніндегі жұмыстың тағы бір маңызды құрамдас бөлігі - меритократиялық қоғамның құрылысы, оның қағидаттары мен құндылықтары тамыр-таныстықтың жандануы мен мансаптық дамудың артта қалған формаларының басқа көріністеріне жол бермейді. «Ұлы Даланың жеті қыры» мақаласы да цифрлық өркениет жағдайында түсінікті әрі сұранысқа ие болу үшін қазақстандықтардың қоғамдық санасын жаңғыртудың идеялық бағдарларын, сондай-ақ ата-бабаларымыздың көптеген ғасырлық мұрасын өзекті ету форматтарын айқындап берді.

Қызметтің бұл бағыттары Ұлтты, оның рухын сақтау шарты ретінде ұлттық бірегейлікті нығайтуға, демек оның жалпыға ортақ Тарихтың әлемдік сахнасындағы сабақтастығын нығайтуға ықпал етеді.

«Ұлттық бірегейлікті сақтау» принципі аясындағы іске асырылатын арнайы жобалар:

- Қазақ әліпбиін латын графикасына көшіру;
- Қазақстанның киелі жерлерінің географиясы;
- Жаһандық әлемдегі заманауи қазақстандық мәдениет;
- Архив-2025;
- Ұлы Даланың ұлы есімдері;

- Түркі әлемінің генезисі;
- Дала фольклоры мен музыкасының мың жылы;
- Тарихтың кино өнері мен телевизиядағы көрінісі;
- Ұлы даланың ежелгі өнер мен технологиялар музейі.

Қазақ әліпбиін латын графикасына көшіру

Бұл жоспарды жүзеге асыру 3 кезеңнен тұрады

4 жұмыс тобы

1 2018-2020

2 2021-2023

3 2024-2025

Аа✓ Орфографиялық

Әдістемелік

Терминологиялық

Техникалық және ақпараттық

Қазақстанның киелі жерлерінің географиясы (МСМ)

2017 жыл, мамыр

арнайы жобаны жүзеге асыру мақсатында «Қасиетті Қазақстан» ғылыми-зерттеу орталығы құрылды

киелі нысандар бойынша этномәдени экспедициялар өткізілді

Экспедиция нәтижелері: «Жалпыұлттық маңызы бар Қазақстанның киелі объектілері», «Қазақстанның өңірлік киелі объектілері» (қазақша, орысша, жалпы таралымы - 1000 дана)

205

жалпыұлттық маңызы бар объекті

575

өңірлік маңызы бар объекті

«Қасиетті Қазақстан» энциклопедиясының I, II және III томы жарық көрді

«Әзірет Сұлтан» қорық-музейінің даму Жоспары бекітілді

27

Қазақстанның сәулет ескерткіштері 3D форматында цифрланды

Күлтөбе қалашығында археологиялық зерттеулер жүргізілуде

Отырар қалашығында қалпына келтіру жұмыстары басталды

3 республикалық тарихи-мәдени музей-қорығы құрылды: «Бозоқ», «Ботай» және «Сарайшық»

«Ұлытау», «Отырар», «Таңбалы» 3 визит-орталығы ашылды

«Түркі әлемінің генезисі» (МСМ)

1. Ежелгі Түркістан қалашығының тарихи келбетін қалпына келтіру
2. Түркі халықтарының дүниежүзілік фестивалін және түркі этностарының мәдениет күндерін өткізу
3. Жалпы түркілік шығармалардың бірыңғай онлайн-кітапханасын құру

«Дала фольклоры мен музыкасының мың жылы» (БҒМ)

1. Ұлы Даланың ежелгі мотивтері антологиясының 1 томына арналған әндер тізімі жасалып, бекітілді
2. Фольклорлық музыкалық мұраны түгендеу жүзеге асырылды (қор материалдарынан немесе олардан мұрағаттық аудиожазбалар таңдалды. М.О. Әуезов, фольклорлық-этнографиялық жинақтардан)
3. Келденбай Өлмесековтың жазбалары өзектендірілді
4. А.В. Затаевичтің 150-жылдығына арналған «Ғасырлар кеңістігіндегі көне сарындар» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция өткізілді
5. 10 томдық «Дала фольклоры антологиясының» 1-5 томы дайындалып, жарық көрді

Жаһандық әлемдегі заманауи қазақстандық мәдениет (МСМ, СИМ)

Шетелдегі материалдық мәдениет пен өнердің үздік жетістіктерінің көрме-тұсаукесерлері

«Алтын Адамның әлем музейлеріне шеруі»

Р.Әбдірашевтің «Қазақ хандығы», Дж. Веспа «Әміре», Х. Ахметовтың «Әруақ» кинокартиналар көрмесі

Шетелде Қытайда, АҚШ-та, Түркияда, Ресейде, Финляндияда, Кореяда, Малайзияда, Венгрияда, Швецияда 28 қазақстандық әдебиет орталығы ашылды

Қазақстандық авторлардың үздік әдеби шығармаларын аудару және тұсаукесеу

«Қазіргі қазақ бейнелеу өнерінің анталогиясы» каталогы жарық көрді

Қазақстан әдебиетінің шығармалары - проза, поэзия жанрларда БҰҰ-ның 6 тіліне аударылды

Қазақстандық поэзия антологиясының тұсаукесері. Таралымы: 120 мың дана.

Театрлар мен ұжымдардың шетелдегі гастрольдері:

1 тұсаукесер, 3 премьерә және фильмдер көрсетілімі

55 гастроль

19 көрме

Республикалық шығармашылық ұжымдардың қатысуымен 1 фестиваль

Жергілікті атқарушы органдар шетелде шығармашылық ұжымдардың қатысуымен 377 іс-шара өткізді

«Архив-2025» (МСМ)

- «Архив-2025» ғылыми-әдістемелік орталығы ашылды

- 2019-2022 жылдарға арналған шетелдік мұрағаттар мен қорлардағы іздеу-зерттеу жұмыстарының (археологиялық экспедициялардың) Кестесі әзірленді

2019 жылы

Археографиялық экспедициялар өткізілді:

- Лондон қ.

- Ресей Федерациясында:

1. Омбы қ.: 3400 парақ архивтік/жазбаша құжаттар

2. Мәскеу қ.: 20 іс қаралды/көшірілді

3. Астрахань қ.: 1215 парақ анықталды/цифрланды

- Францияда:

1. Париж қ.: 3500-ден астам парақ (фоллио) шығыс манускрипт анықталды және көшірілді

2. 700-ден астам эстампаж және фото

3. Шығыс және Батыс Еуропа саяхатшыларының 2000 беттен астам архивтік материалдары

- Украинада:

1. Киев қ.: 1360 парақ архивтік материалдар әкелінді

Тарихтың кино өнері мен телевизиядағы көрінісі (МСМ)

Бұл арнайы жоба анимациялық, деректі және көркем фильмдерден тұрады

2019 жылы анимациялық фильмдер жарық көрді:

- «Күлтегін» - атақты Түрік қағанатының жас жылдары туралы

- «Мұзбалақ» - бүркіттің адамға үйретілуі мен достық тарихы туралы

- «Томирис» - Ұлы сақ патшайымы Томирисінің өмірі мен басқару тарихы

Өндірісі басталды:

- «Қасым хан: Мәңгілікке ие болу» - Қасым ханның қалыптасу кезеңі туралы

- «Біздің сүйікті дәрігер-2»

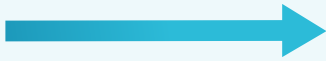
- «Алла Ильчун»

- «Елші әкелер»

- «Ақтастағы Ахико»

COVID вирусы мен болашақта пандемия қаупі бүкіл шартарапқа осындай көптеген гуманитарлық сұрақтарды алып келді. Пандемиядан арылу жағдайында, әсіресе, ұлттық қауымдастықтар алдында қоғамдық бірлікті сақтау мәселесі өте өзекті. Пандемиядан біртұтас Біріккен ұлт ретінде шығу мүмкіндігі оның бірлігінің сақталуына байланысты. Бұл тұрғыда Бағдарламаны іске асыру аясындағы бағыттар жаңа мағыналарға ие. Әркімнің әлеуметтік жауапкершілікті сақтауы тұрғысынан сананың ашықтығы мәселелері өзекті бола түсті. Пандемия кезінде эпидемиялық қауіпсіздікті сақтау үшін әркімнің өз әрекеттері үшін жауапкершілігі бірінші кезектегі мәселе айналды. Бүкіл қоғамның өмір сүруі әр адамға байланысты – бұл принцип көптеген елдер үшін қатаң локдауннан тез шығудың шарты болды.

Қазіргі жағдайда бізді болашақ еңбек нарығында қандай өзгерістер мен өзін-өзі дамыту, сондай-ақ қоғамның рухани жаңаруы күтіп тұрғанын түсіну маңызды. Дәл осы цифрландыру мен адам қызметінің барлық салаларында инновацияларды енгізу арқылы даму үшін жаңа бағыттарға серпін беруге болады және осы жасампаздық қызметте Бағдарламаның рөлі өте зор.

II. «ҰЛТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІКТІ САҚТАУ» ҚАҒИДАТЫН ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

1. Ұлттық бірегейлікті сақтауды қамтамасыз ететін «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында арнайы жобаларды іске асыруға Орталық мемлекеттік органдардың қатысуы жөніндегі ұсынымдар Бағдарламаның «Ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын республикалық деңгейде іске асыруды бірнеше орталық мемлекеттік органдар (бұдан әрі – ОМО) – ҚР МСМ, ҚР БҒМ, сондай-ақ «Ұлы Даланың ежелгі өнері мен технологиялары музейі» арнайы жобасын Нұр-Сұлтан қаласының әкімдігі іске асырады. Осы ведомстволар мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес ведомстволардың салалық қызметінің функционалдық бағыттарына негізделген министрліктердің стратегиялық жоспарларын жүзеге асыруға қатысады.

Алайда, ведомстволардың жоспарларын талдау Бағдарламаның стратегиялық басымдықтары мен идеологиялық міндеттері көбінесе оларда тек ішінара көрсетілгенін байқатты. Тұтастай алғанда, мұндай жағдай бағдарламаның институционалдық құрылымының қалыптасуынан, стратегиялық құжаттардың қабылдану мерзімдері бойынша үйлесімсіздігінен туындады. Бұған сәйкес мемлекеттік органдар жұмыс істейді (н-р, Өңірлерді дамытудың 2016-2020 жылғы бағдарламалары) және Елбасы, ҚР Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» және «Ұлы даланың жеті қыры» бағдарламалық мақалаларының шығуымен байланысты бағдарлама бағыттарының идеялық мазмұнын анықтау.

ҚР Білім және ғылым министрлігінің (бұдан әрі – ҚР БҒМ) қатысуы. ҚР БҒМ-нің 2020-2024 жылдарға арналған стратегиялық жоспарына жүргізілген талдау нәтижелері Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» және «Ұлы Даланың жеті қыры» бағдарламалық мақалаларында белгіленген қағидаттар мен идеялардың құжатта көрініс тауып, ҚР БҒМ құзыретіне жататынын көрсетті.

Стратегиялық жоспарда қоғамдық сананы жаңғыртуда оқушылардың рухани-адамгершілік құндылықтарын дамыту, өскелең ұрпақтың патриоттық сезімін қалыптастыру және ұлттық-мәдени дәстүрлерін нығайту, сондай-ақ өз Отаны үшін жауапкершілік алуға қабілетті тұлғаны тәрбиелеу құралы ретінде пайдаланылады.

Сонымен қатар, «Рухани жаңғыру» бағдарламасы құжаттың мақсатты индикаторларында көрсетілмеген. Құжатта Бағдарламаның мәдени және құндылық бағдары жағына сай беталысы байқалады.

Стратегиялық бағыттарды ерекше атап өту қажет. 1) Мектепке дейінгі және орта білім беру және 2) Техникалық және кәсіптік білім бөлімі. 3) Сфера/саланы дамытудың басым бағыттарының жекелеген блоктары «проактивті өмірлік стратегиясы мен жоғары сезімді патриотизмдік тұлғаны қалыптастыру арқылы ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатына арналған.

Стратегиялық жоспарды зерделеу негізінде «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қаралып отырған қағидатын ілгерілету жөніндегі идеялар ҚР БҒМ құзыретіне байланысты бөлімдерінде тұтастай алғанда құжат мазмұнында көрініс тапқан деген қорытынды жасауға болады.

2. Жергілікті атқарушы органдардың (бұдан әрі – ҚР ЖАО) және «Рухани жаңғыру» өңірлік жобалық кеңселерінің (бұдан әрі – «Рухани жаңғыру» ӨЖО) «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында «Ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын қамтамасыз ететін арнайы жобаларды іске асыруға қатысуы бойынша ұсынымдар.

ҚР ЖАО-ның қатысуы 2016-2020 жылдарға арналған Өңірлерді дамытудың бағдарламалары (бұдан әрі - ӨДБ) аясындағы іс-шаралардың іске асырылуын талдау призмасы арқылы қарайды.

Қарағанды облысында Өңірлерді дамыту бағдарламасының «Мәдени кеңістікті қалыптастыру» бағыты бойынша Бағдарламалардың «ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын іске асыру үшін баға жетпес тарихи-мәдени мұраны зерделеу мен сақтау жөніндегі іс-шаралар жүргізілуде.

Облыс аумағында 2700 тарихи және мәдени ескерткіш тіркелген. Оның 1538-і мемлекет қорғауында, 22 ескерткіш республикалық мәртебеге ие. Соңғы жылдары Бағдарламаны іске асыру аясында археологиялық зерттеулер, тарих және мәдениет ескерткіштерін қалпына келтіру мен жөндеу жұмыстары жүргізілді. Сонымен қатар, Бағдарлама құндылықтарын ілгерілету бойынша жұмысты одан әрі арттыру қажет.

Қостанай облысының мәдени әлеуеті жеткілікті түрде дамыған инфрақұрылымы ретінде ұсынылады. Бұл өңір 2016 жылы Оңтүстік Қазақстан облысынан кейін барлық меншік нысанындағы объектілердің (734 объект) көптігімен 2-орынға шыққан. Өңірдің ерекшеліктеріне облыста бұрын ұлты қазақ емес халықтың басым көпшілігінің өмір сүргенін айтуға болады. Осыған орай өңір тұрғындары арасында мемлекеттік тілді танымал етуге көп көңіл бөлініп келеді. Тілдерді оқыту инфрақұрылымы құрылып (18 тілдерді оқыту орталығы), орталықтардың материалдық-техникалық базасы нығайтылуда. Сонымен қатар, Бағдарламаның қаралып отырған қағидатын іске асыру аясында әлеуметтік саланы іс-шаралар арқылы күшейту қажет.

Жамбыл облысы қызметінің мазмұнында Елбасының бағдарламалық мақалаларының тұжырымдамалары жобалар арқылы функционалдық бағыттарда әске асуда. Облыста «Атамекен», «Тәрбие және білім беру», «Рухани қазына», «Ақпарат толқыны», «Қазақ әліпбиін латын графикасына көшіру», «100 жаңа кітап», «Туған жер», «Қазақстанның киелі картасы», «100 жаңа есім» және басқа да бағдарламалар жобалары табысты іске асырылуда. «*Ұлттық бірегейлікті сақтау*» қағидатын іске асыру бағытында туристік кластерді қалыптастыру кезінде Ұлы Жібек жолындағы ең көне әрі маңызды қалалардың бірі ежелгі Тараз қаласының әлеуеті жайлы ақпарат жүйелендірілгенін де атап өтуге болады. Нәтижесінде 100 тарихи-мәдени нысаннан тұратын арнайы «Қазақстанның киелі картасына» Жамбыл облысы аумағында орналасқан 8 нысан енді. Өңірлік маңызы бар 27 нысан ҚР МСМ және «Киелі Қазақстан» ҒЗИ қолдауымен жарық көрген «Қазақстанның ұлттық киелі орындары» кітабы мен «Киелі Қазақстан» энциклопедиясында жарық көрді. «Ақыртас» тарихи-мәдени орталығын жаңғырту мақсатында ҚР МСМ, Жамбыл облысының әкімдігі мен «Қазақстан темір жолы» АҚ арасында үшжақты меморандум жасалды. Сонымен бірге, жас ұрпақтың идеологиялық бағыттағы іс-шаралары мен құндылық-дүниетанымдық бағдарларын қалыптастыру санын да ұлғайту қажет.

Ақмола облысында 2019 жылдың 1-3 тоқсанында бағдарламаның жүзеге асыру аясында Ақмола облысының барлық аудандарында қойылған «Ғасырлар аманаты» облыстық музейінің экспозициялық-көрме жобасы бастау алды. Әсіресе, меценаттықты дамыту бойынша өңір функционерлерінің қызметін атап өткен жөн («Туған жер»). «Демеушілік және меценаттық көмек көрсету аясында: 2016 жылы 179,8 млн. теңгеден аса, 2017 жылы 192 млн. теңге. 2018 жылы «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру аясында әлеуметтік әріптестердің қатысуымен жалпы сомасы 132 млн. теңгеге инфрақұрылымдық әлеуметтік-мәдени жобалар іске асырылды». Сонымен қатар, ӨДБ-ның идеологиялық құрамдас бөлігін, оның ішінде Елбасының бағдарламалық мақалаларының тұжырымдамаларымен, әсіресе «ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын іске асыру тұрғысынан кеңейту қажет.

Ақтөбе агломерациясы халықтың урбандалуының жоғары деңгейімен ерекшелінеді. Қаралып отырған қағидат «Қазіргі заманғы білім беру кластері», «Спорттық жетістіктер және салауатты өмір салты», «Қазіргі заманғы мәдени орталық» кластерлерін құрудағы қызмет арқылы іске асырылады.

Облыстың тарихи-мәдени мұрасын зерттеу және тарихи-мәдени және сәулет ескерткіштерін қалпына келтіру жөніндегі «Мәдени мұра» ұлттық жобасын іске асыру аясындағы зерттеу және тәжірибелік жұмыстардың қорытындысы бойынша Ақтөбе облысының табиғат ескерткіштері мен тарихи-мәдени мұраларының жинақтары, монографиялар, ғылыми мақалалар жарық көрді.

«Мәдениет» және «Туризм» салалары бойынша өңірдің киелі объектілерін танымал ету бойынша жұмысты күшейту қажет. Атап айтқанда: 1) БАҚ пен әлеуметтік желілерде өңірдің киелі жерлердің елі мен өңірі үшін тарихы мен маңыздылығы туралы ақпараттық жұмыс жүргізу; 2) киелі объектілер бойынша қызықты экскурсияларды ұйымдастыруда квест-ойындар әзірлеу; 3) облыстың тарихи-мәдени маңызы бар қасиетті орындарына облыстық экскурсиялар аясында топтық сапарларды ұйымдастыру; 4) экскурсияларға қатысу және оларды танымал ету үшін танымал жергілікті блогерлерді тарту.

Алматы облысы

«Қазақстанның киелі жерлерінің географиясы» жобасы аясында Тамғалы археологиялық ландшафтын, «Алтын Емел», «Шарын» мемлекеттік ұлттық табиғи парктерін дамыту, облыстағы 2340 тарихи ескерткішті қалпына келтіру мен қорғау жүзеге асырылуда.

Ұсыныс ретінде идеологиялық мазмұнның санын көбейту мен жас ұрпақтың құндылық бағдарларын қалыптастыруға назар аудару, қарастырылып отырған принципті іске асыру бойынша шаралар блогын жеке қалыптастыру қажет.

Атырау облысында мәдениет, өнер және мұрағат ісі саласында 299 нысан бар. Өңір музейлерінде тақырыптық көрмелер мен дәрістер, экскурсиялар үнемі өткізіліп тұрады. Бұл да ұлттық бірегейлікті сақтау бағытына сай келеді.

Өңір экономикасының басым бағыттарының бірі туризмді дамыту. Бүгінде өңірде әлемнің 50 елінен 1000-нан астам шетелдік пен отандық компаниялар жұмыс істейді. Жыл сайын ең танымал туристік орын - ескі Сарайшық қаласы, онда 9000-нан 12000-ға дейін шетелдіктер келеді. Облыста 7 қасиетті нысан тіркелген. Бүгінде жастардың патриоттық сезімдерін арттыру мен ана тілін құрметтеу мақсатында Алматы мен Нұр-Сұлтанға экскурсиялар, сондай-ақ жастарды қыш өнеріне баулу ұйымдастырылды.

Өңірде этнотуризмді дамытуға ерекше көңіл бөлінеді. Сондай-ақ, тұрақты негізде сала мамандарын қайта даярлау курстары ұйымдастырылады. Жастардың халықаралық туристік іс-шараларға, Атырау облысының туристік әлеуеті туралы жарнамалық және ақпараттық роликтерге және «Отан таңы» жобасы аясында студенттерге арналған экскурсияларға қатысу ұйымдастырылып жатыр.

Сонымен қатар, ұлттық бірегейлікті сақтау қағидатын іске асыру контексінде идеологиялық жұмысты жандандыру үшін білім беру, мәдениет салаларында бағдарламаны да күшейту ұсынылады.

Шымкент қаласы. Қаралып отырған қағидатты іске асыру бағытында өңірдің үйлесімді тіл саясатын жүргізуді атап өтуге болады. Даму бағдарламасына сәйкес халықтың тіл меңгеру деңгейінің тұрақты өсуі байқалады. 2016 жылы мемлекеттік тілді меңгерген ересек тұрғындардың үлесі 89,5%, орыс тілін - 81,7%, ағылшын тілін - 17,4%, 2018 жылы мемлекеттік тілді меңгерген ересек тұрғындардың үлесі 91,5% , орыс тілін -85%, ағылшын тілін - 21,5%-ды құрады. Тілдерді дамыту мен қолданудың басты мақсаты - қалада тұратын барлық этностардың тілдерін сақтай отырып, ұлттық бірлікті нығайтудың аса маңызды факторы ретінде мемлекеттік тілдің кең ауқымды қолданысын қамтамасыз ететін үйлесімді тіл саясатын жүргізу.

Қарастырылып отырған қағидатты ілгерілету тұрғысынан аймаққа қажет: 1) телевизия мен әлеуметтік желілердегі қысқа метражды роликтер арқылы ұлттық әдет-ғұрыптар мен дәстүрлерді насихаттау жөніндегі жұмысты күшейтуді; 2) облыстың маңызды тарихи-мәдени маңызы бар киелі орындарға баруды ұйымдастыру мен өткізуді қажет етеді. Облыстық экскурсиялар аясында тәжірибе алмасуды дамыту мақсатында бірнеше өңірлердің қатысушыларын біріктіру арқылы топтық сапарларды өткізу.

Түркістан облысы. Өңір білімге баулуын дәріптеу, прагматизм, сананың ашықтығы, бағдарламаның эволюциялық дамуы қағидаттарын дамытуға назар аударады. Сонымен бірге, «ұлттық бірегейлік» қағидаты бойынша іс-шараларды іске асыруды жандандыру қажет. Білім беру саласында жеке тұлғаны дамыту және сананы жаңғырту бойынша іс-шаралар қажет: белгілі ойшылдардың тарихы мен шығармаларын зерделеу арқылы жас ұрпақты өңір мен елдің тарихына, салт-дәстүрлеріне, тіліне, мәдениетіне деген құрметке тәрбиелеу. Сонымен қатар, Бағдарламаның қаралып отырған қағидаты мен құндылықтарын іске асыру бойынша мәдениет, туризм және әлеуметтік саладағы жұмысты жандандыру қажет.

Солтүстік Қазақстан облысы. Өңірде бағдарламаның «ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын іске асыру тұрғысында тарихи-мәдени мұраны қорғау және пайдалану жөніндегі орталық жұмыс істейді. Мәдени объектілердің саны ұлғаюда.

Өңірде 33 киелі нысан бар. «Қызылжар» мешіті, Қасиетті апостолдар Петр мен Павел соборы, Абылай хан резиденциясы, Қарасай мен Ағынтай батырларға арналған ескерткіш, сондай-ақ осы батырларға арналған мемориалдық кешен, Мағжан Жұмабаев, Сәбит Мұқанов, Ғабит Мүсірепов, Иван Шухов музейлері, Ботай қонысы, Байқараға археологиялық ескерткіш, Қожаберген жырау мен Құлсары батыр мазарлары, Сарымбет усадьбасы, азар Ақан сері, Ноғайбай би мазары, Тоқсан би мазары би т.б. нысандар.

«Мәдениет» және «туризм» блоктарындағы жұмысты жүзеге асыру бөлігінде ұсыным ретінде өңірдің 33 киелі объектісін танымал ету жөніндегі жұмысты күшейту қажет: БАҚ-та және әлеуметтік желілерде еліміз бен киелі объектілер өңірі үшін тарихы мен маңыздылығы туралы ақпараттық жұмыс жүргізу, киелі объектілер бойынша қызықты экскурсияларды ұйымдастыру үшін квест-ойындар әзірлеу, экскурсия өткізу бойынша тәжірибе алмасуды дамыту мақсатында бірнеше өңірлердің қатысушыларын біріктіру арқылы сапарлар өткізу.

Павлодар облысында «ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын енгізу бойынша жұмыстар барынша белсенді түрде жүргізілуде. Оның аумағында: Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи паркі; «Мойылды» шипажайы; көлдегі туристік демалыс аймағы бар. Шарбақты ауданындағы Маралды; Аққулы ауданындағы «Тұзқала» демалыс аймағы, көптеген табиғи, тарихи, археологиялық, мәдени ескерткіштер.

Сонымен қатар, «Қазақстанның киелі жерлерінің географиясы», «Жаһандық әлемдегі заманауи қазақстандық мәдениет», «Ұлы Даланың ұлы есімдері» және басқа да арнайы жобалар жүзеге асырылатын жұмыстардың жалпы тізімінде тұр. ӨДБ-ға өзгерістер енгізу контекстінде оларды ірілендіріп, бөлек блокқа бөлу қажет.

Маңғыстау облысында Жаңаөзен моноқаласын экономикалық дамыту процесінде курорттық аумақтарды дамыту бойынша жұмыстар атқарылуда. Оның ішінде: Кендірлі курорттық аймағын құру, Құрық теңіз портының жағалаулық инфрақұрылымын дамыту есебінен шағын және орта бизнесті жандандыру және аз қамтылған жандар үшін жұмыс орындарын құру. Бұл ішкі туризмді дамытуға оң әсер етеді және Қазақстанның киелі жерлерін танымал ету жөніндегі бағдарламаның арнайы жобаларының бағыттарына сәйкес келеді.

Ұлттық бірегейлікті сақтау мақсатында өңірдің тарихи-мәдени мұрасын дәріптеуге және жаңғыртуға ерекше көңіл бөлінеді. Музейлер мен кітапханалардың қорын толықтыру, қазақстандық кәсіби театр ұжымдарының ел ішінде және шет елдерде гастрольдерін ұйымдастыру, жас таланттардың халықаралық конкурстарға, өңірлік және республикалық фестивальдерге, мәдениет күндеріне, мәдени және тарихи ескерткіштерді қалпына келтіруге қатысуы бойынша іс-шаралар іске асырылуда.

Мектеп туризмін дамыту мақсатында 2019 жылдың маусым айында «Country life» офистік жобасы басталды. Жоба аясында Сырдария ауданы Бесарық ауылдық округінің ауылдық жерлерімен танысу мақсатында тарихи-танымдық туристік этно-экскурсиялар өткізілді.

Қызылорда облысы. Елімізде алғаш рет Сырдария ауданында «Тарихшылар мен өлкетанушылар» облыстық форумы өтті. Облыстық өлкетану мұражайында жас өлкетанушылардың бірлестігі құрылды. Сондай-ақ «Қасиетті Қазақстан және Археология залы ашылды.

Сырдария өзенінің сол жағалауында 1925-1929 жылдары Қазақ БОАК ғимараты негізінде салынған Қызылорда тарихы музейі орналасқан әрі экспозиция өтеді.

Батыс Қазақстан облысы. «Әлеуметтік сала» бағыты аясында мәдениет ұйымдарымен сапалы қызмет көрсету, сондай-ақ облыстың тарихи-мәдени мұрасын насихаттау бойынша жұмыстар жүргізілуде.

Ішкі туризмді дамыту туристік саланы дамытудың 2019-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы аясында жүзеге асырылады. Сондай-ақ, бағдарлама облыстың туристік әлеуетін танымал етуге, туристік қызметтердің қолжетімділігі мен сапасын арттыруға бағытталған.

Тұтастай алғанда, 2-бағыт бойынша «Рухани жаңғыру» бағдарламасының принциптерімен ішінара сәйкес келетін шаралар қарастырылған. Алайда, бағыт бұл бағдарламасының 13 арнайы жобасын іске асыру жөніндегі қызмет көрсетілмеген және көздемеген.

Шығыс Қазақстан облысында республикалық маңызы бар 20 тарихи және мәдени ескерткіші мен жергілікті маңызы бар 589 ескерткіш тіркелген. Отандық мәдениетті сақтауға арналған Бағдарлама аясында өңірдің тарихи-мәдени мұрасын сақтау мен оған қолжетімділікті қамтамасыз ету бойынша міндеттер қарастырылған.

Археологиялық зерттеулердің нәтижесі бойынша 3 жылда 424 тарихи-мәдени мұра объектісі анықталып, 252 ескерткішке паспорттау жүргізілді. «Шығыс Қазақстанның ежелгі қазыналары» жобасы бойынша ауқымды археологиялық қазбалар мен ғылыми-зерттеу жұмыстары жүргізілуде. Мұның өзі ұлттық бірегейлікті сақтау Бағдарламасының бағыттарына сәйкес келеді.

Алматы қ. Қаралып отырған қағидат тұрғысынан «Рухани жаңғыру» бағдарламасының құндылықтарын ілгерілету жөніндегі өңірлер бағдарламасын талдау қорытындылары бойынша өңірге мәдениет, туризм саласындағы жұмысты жандандыру қажет:

- БАҚ және жаңа медиа арқылы Қазақстан халықтарының салт-дәстүрлері, әдет-ғұрыптары мен мәдениеті туралы қысқаметражды роликтер прокаты;

- Кинофильмдерді, мультфильмдерді, кітаптарды, LED экрандарды жалға беру арқылы, көпшілік жиналатын жерлерде (вокзалдар, аялдамалар, базарлар және т.б.) бағдарламаның қағидаттары мен құндылықтарын ілгерілету);

- Біліктілікті арттыру курстарын, Бағдарламаның стейкхолдерлеріне арналған тренингтерді ұйымдастыру арқылы бағдарламаның қағидаттары мен құндылықтарын ілгерілету.

Нұр-Сұлтан қаласында қоғамдағы мәдени және конфессиялық келісімді дамыту контексінде ұлттық бірегейлікті сақтау бойынша жұмыстар жүргізілуде.

Өңірде тіл мәдениетінің дамуын атап өту қажет. ӨДБ индикаторларына сәйкес 2020 жылы мемлекеттік тілді меңгерген тұрғындардың үлесі – 91%, ал ағылшын тілін меңгерген тұрғындардың үлесі – 27%-ды құрауы тиіс. Белгіленген мақсатқа мемлекеттік тіл саясатын насихаттау арқылы қол жеткізу жоспарланып отыр.

Қарастырылған қағидатты ілгерілету жоспарында оқушылар арасында туған өлке тарихын, айтулы оқиғалар мен танымал тұлғаларды білуге арналған зияткерлік іс-шаралар өткізу; өлкетану үйірмелерінің, клубтардың қызметін танымал ету; оқушылар арасында өлеңдер, мазмұндамалар, шығармалар және киелі орындар жайлы театрлық қойылымдар конкурсы секілді түрлі конкурстар өткізу қажет.

Сонымен қатар, негізгі әлеуметтік салалар бойынша елорда тұрғындарының «ұлттық бірегейлігін сақтау» қағидатын іске асыру саласында сананы жаңғырту жөніндегі бірқатар іс-шараларды жеке блокпен толықтыру қажет.

Өңірлерге арналған жалпы ұсыныстар.

1. Өңірлерді дамыту Бағдарламаларының 2020 жылы өз қолданысын аяқтау фактісін ескере отырып, келесі жылы өңірлердің ӨДБ-на барлық мемлекеттік органдардың қызметі мен қабылданатын шаралары бағдарламаның стратегиялық басымдықтары мен идеологиялық міндеттерін ескере отырып, қол қойылуы тиіс бөлігінде өзгерістер енгізу қажет.

2. Қаралып отырған қағидат бойынша өңірлердегі қызметті айқындау тек мәдениет пен туризм салаларындағы жұмыс бағыты бойынша жоспарланады және жүзеге асырылады. Ал «ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидаты іс-шаралар мен жобалардың жекелеген блогын әзірлеуді көздейді. Өйткені, бағдарламаның барлық стейкхолдерлерін тарта отырып, рухани-адамгершілік, мәдени мұраны, тілді, дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды танымал ету тікелей идеологиялық мазмұнға ие. Сондай-ақ, әлеуметтік бағыт салаларындағы «ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын іске асыру жөніндегі жұмыстың сабақтастығын көздейтін жүйелі шаралар пакетін әзірлеу қажет.

Осы мақсатта қызметтің мынадай бағыттарын іске асыру маңызды:

1. Бағдарламаның құндылықтарын өз өндірісіміз арқылы кинофильмдерді, мультфильмдерді, кітаптар мен роликтер жасау арқылы көпшіліктің санасында ілгерілету, тираждау. Мультипликативтік эффектті БАҚ-та, LED экрандарда, автобустардағы экрандарда, адамдар көп баратын орындарда (вокзалдар, әуежайлар, тұрақтар, базарлар, сауда орталықтары, кинотеатрларда фильмдерді қарау алдында және т.б.) прокаттау арқылы жасау қажет.

2. Бағдарламаны ақпараттық сүйемелдеудің қажетті деңгейін қамтамасыз ететін идеологтардың, PR-мамандардың және қоғамдық пікір көшбасшыларының, ҮЕҰ өкілдерінің, блогерлердің, бизнес-қоғамдастықтары мен халықтың түрлі санаттарының (ақпараттық-насихаттау топтары) өкілдерінің пулын қалыптастыру.

3. Теледидар мен әлеуметтік желілерде қысқа метражды роликтер арқылы ұлттық салт-дәстүрлерді насихаттау бойынша жұмысты күшейту.

4. Жас ұрпақты еліміздің тарихын, салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, мәдениетін, мемлекеттік тілін, Қазақстан тарихы мен ел аумағында өмір сүрген ежелгі ұлы ойшылдардың шығармасын зерделеу арқылы республика этностарының тілдері мен мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеу.

Қаралып отырған қағидатты ілгерілету тұрғысынан білім беру саласында:

1. Мектепке дейінгі және мектеп ұйымдарының оқытушыларына арналған семинарлар мен тренингтер, оқушыларға арналған «Рухани жаңғыру» бағдарламасын түсіндіру бойынша сынып сағаттарын өткізу»;

2. Мектептерде туған өлке тарихын сапалы оқытуды ұйымдастыру;

3. Оқушылар арасында Туған өлке тарихын, айтулы оқиғаларды, танымал тұлғаларды білуге арналған зияткерлік іс-шаралар өткізу;

4. Білім беру ұйымдарында өлкетану үйірмелерін, клубтарды құру және факультативтік сабақтар өткізу;

5. «Қазақстанның киелі географиясы» арнайы жобасына сәйкес келетін киелі жерлер туралы өлеңдер, мазмұндамалар, шығармалар мен театрлық қойылымдар конкурсы секілді оқушылар арасында түрлі конкурстар өткізу.

«Рухани жаңғыру» ӨЖО-ның қатысуы Өңірлік жобалау офистерінің жұмысын жандандыру бөлігінде мынадай ұсынымдар ұсынылады:

- бағдарламаның іске асыру аясында қабылданып жатқан іс-қимылдардың сананы жаңғыртуға ықпал ету және қоғаммен байланыс тиімділік дәрежесін арттыру мәселелерін қарау.

Азаматтардың тартылу/белсенділік деңгейі мен қалыптасқан эмоционалды күйімен оның негізгі қағидаттарын түсіну деңгейін іске асыру жөніндегі халықтың жұмыс тиімділігін қабылдау дәрежесін арттыруға бағытталуы тиіс;

- оқыту, біліктілікті арттыру, тренингтер арқылы бағдарламаны іске асыруға тартылған мамандардың өздері бағдарламаның логикасын жүйелі түсінуін арттыру қажет. Бағдарламаның «өзегі» болып саналатын бағдарламаның бағыттары (қағидаттары) назардан тыс қалмауы тиіс;
- мемлекеттік ақпараттық тапсырысқа SMM-мамандар қызметін енгізу. Отандық ақпараттық алаңды толтыратын бағдарлама туралы ақпарат ең алдымен халыққа қызықты популистік-ойын-сауық немесе оппонент ақпаратқа қарағанда бәсекеге қабілетті болуы тиіс. ӨЖО мамандары көбінесе қажетті дағдыларға, уақытқа және функционалдылыққа ие емес;
- бағдарламаны іске асыруға тартылған мамандарды халықпен жұмыстың коммуникативтік және интерактивті әдістерін қолдану технологиялары және басқа да жүйелі түрде оқытуы қажет;
- «өзгеріс агенттері» аталған тікелей халықпен жұмыс істейтін мамандардың функционалын, оқыту мүмкіндіктері мен материалдық уәждемесін нақты анықтау;
- жобаларды акселерациялау арқылы бағдарламаны ілгерілету, Бағдарлама аясында іс-шаралар мен жобаларды іске асырудың сәтті тәжірибесін тираждауға мүмкіндіктер жасау, бағдарлама жобаларын орындау бойынша желілік өзара іс-қимылды дамыту, оны жүзеге асыруда кластерлік тәсілдер бойынша жұмыстың жаңа форматтарын ілгерілету.

III. ҰЛТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІКТІ САҚТАУ ҮШІН ОРТАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

1. Ұлттық бірегейлікті сақтау саласында инновациялық тәсілдерді енгізу.

ҚР АҚДМ тапсырысы бойынша «Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты» КеАҚ (бұдан әрі – Қоғам) 2020 жылдың басынан бастап форсайттық зерттеулер бойынша жұмыстар атқаруда. Жоба 3 кезеңнен тұрады: форсайт алдындағы, форсайт сессиялары және постфорсайт.

Форсайттық зерттеулер «Қазақстандық бейнені қалыптастыру», «Қазақстан халықаралық сахнада» және «Инклюзивті қоғам» секілді үш бағыт бойынша жүргізіледі. Осы үш бағыттан «Рухани жаңғыру» бағдарламасының «ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатына «Қазақстан халықаралық сахнада» бағыты жатады. Өйткені осы бағыттағы зерттеудің қорытындысы қазақстандықтардың ұлттық бірегейлігін нығайту призмасы арқылы Қазақстан мен ұлтты әлемдік деңгейде орнықтыру туралы ұсынымдарды қамтитын құжат болып саналады.

Қоғамдық пікірді зерделеу үшін «Қазақстан әлемдік аренада» бағыты бойынша сараптамалық сауалнама жүргізілді.

Осы бағыт бойынша деректерді зерделеу аясында Қазақстанның халықаралық сахнадағы ұстанымы, ел имиджін қалыптастыруға, сондай-ақ қазақстандықтардың ұлттық сәйкестігін қалыптастыруға және нығайтуға әсер ететін қазіргі заманғы әлемдік және отандық трендтердің мазмұны, ел имиджін қалыптастыру бойынша қатерлер мен мүмкіндіктер саласындағы ағымдағы жағдайына талдау жүргізілді.

Цифрлық сауаттылықта, мультимәдениетте, жоғары бейімділікте, әлеуметтік зияткерлікте, өзге мәдениеттер өкілдерімен интегралдылықта жаңа дағдыларды арттырудың және ведомствоаралық өзара іс-қимылда кешенді міндеттерді шеше білудің, субмәдениеттерді құрметтеудің, басты құндылығы – Қазақстан тәуелсіздігін мәңгі есте сақтап, бағдарды нығайтудың маңыздылығын түсіну қатысушылардың ел болашағын айқындаудағы маңызды қорытындыларының бірі болды.

Зерттеудің қорытындысы орта және ұзақ мерзімді перспективада Қазақстанның бейнесін жасау, сондай-ақ Қазақстанды халықаралық сахнада орнықтыру жөніндегі бағдарламаның стейкхолдерлері үшін ұсынымдар, шаралар мен саясаттар әзірлеу болады.

1. Бәсекеге қабілеттіліктің артуына арналған инновациялық тәсілдерді енгізу (Қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы форсайттық зерттеулер).

Қоғам базасында «Өзгерістердің саруарлары» – өзгерістер елшілерінің «Рухани жаңғыру» пулын дайындау жобасын (бұдан әрі – «Өзгерістердің саруарлары» жобасы) іске асыру аясында әлеуметтік жобалардың акселераторы (бұдан әрі – Акселератор) жұмыс істейді.

Акселератор миссиясы – халықтың өзін-өзі ұйымдастыру үдерістеріне жәрдемдесу жолымен мемлекеттік мемлекеттік емес және институттармен өзара іс-қимыл «Рухани жаңғыру» арқылы бағдарламасының бағыттарын ілгерілету.

Акселератор мақсаты – «Рухани жаңғыру» бағдарламасының қағидаттары бойынша жобалар портфелін құру.

Қоғамдық сананы жаңғырту аясында өзгерістер мен қайта құрулар агенттерін анықтау және одан әрі даярлау үшін мынадай бағыттар қаралды. Сол бағыттар аясында халықты кеңінен тарта отырып, жобаларды іске асыру үшін жағдайлар жасалатын болады:

- 1) инклюзивті қоғамды дамыту (жетім және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды, қарт адамдарды, ерекше қажеттіліктері бар адамдарды, аз қамтылған көп балалы отбасыларды қолдау);
- 2) бейресми білім беру аясында өзекті құзыреттерді дамыту (қаржылық, құқықтық, медиалық, ІТ, цифрлық сауаттылық, ағылшын, мемлекеттік тілді меңгеру);

- 3) әдениет, спорт, өнер және халық шығармашылығы саласындағы жобаларды біріктіретін алаңдарды дамыту;
- 4) халықтың экологиялық мәдениетін дамыту;
- 5) жүйелі жобалық ойлауды дамыту, көшбасшылық әлеуетті нығайту.

Аталған бағыттардың 4-еуі Бағдарламаның «ұлттық бірегейлікті сақтау» қағидатын ілгерілету болып есептеледі.

Акселератор жұмысының нәтижесі «Рухани жаңғыру» бағдарламасының барлық бағыттарын кешенді жобалық толықтыру, халықтың барлық санаттарын кеңінен қамтуды қамтамасыз ететін жекелеген бағыттар бойынша жобалар кластерлері қалыптастырылатын болады.

IV. «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУҒА ҚАТЫСУШЫЛАРДЫҢ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ

Бағдарламаның іске асыруды әдістемелік сүйемелдеу аясында ҚР АҚДМ тапсырмасы бойынша Қоғам 12 вебинар шеңберінде ӨЖО, Бағдарламаны іске асыруға жауап беретін мемлекеттік органдардың қызметкерлері; халықтың түрлі санаттарына (мұғалімдер, тәлімгерлер, мектеп психологтары, университеттер, колледждер оқытушылары және құқық қорғау органдарының өкілдері) арналған Бағдарламаны әзірлеу және оқытуды ұйымдастыру бойынша жобаны іске асырылды.

Бағдарлама біліктілікті арттыруды көздейді. Оқыту бағдарламасы «Рухани жаңғыру» қағидаттарын, сананың ашықтығын, реализм мен прагматизмді, тәуелсіз сыни ойлауды, білім мен білімге баулуды дәріптеуге, бәсекеге қабілеттілікті қалыптастыру бойынша тәсілдерді зерттеуге, сондай-ақ өзіндік ұлттық код пен ұлттық сана-сезімді түсінуге, рухани жаңғыртуға бағытталған.

Оқытудың **мақсаты** бағдарламаның идеялары, құндылықтары мен қағидаттарын біртұтас түсінуді қалыптастыру мен қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы білім деңгейін арттыру.

Міндеттер:

- 1) Бағдарламаның құндылығы мен тұжырымдамалық негіздері туралы тұтас түсінікті қалыптастыру;
- 2) Бағдарламаның тиімді іске асырудың жаңа тәсілдері жайлы білім деңгейін арттыру;
- 3) Халық арасында бағдарламаны түсіндіру жұмыстарын жүргізу үшін спикерлер пулын қалыптастыру.

Бірінші модуль: «Рухани жаңғыру» бағдарламасы туралы «Базалық білім «Рухани жаңғыру» бағдарламасының идеяларын, құндылықтары мен қағидаттарын зерттеу» және қоғамдық сананы жаңғырту саласындағы білім деңгейін арттыруға бағытталған.

Модуль ӨЖО қызметкерлеріне, Бағдарламаны іске асыруға жауапты мемлекеттік органдарға, халықтың түрлі санаттарына (мұғалімдер, тәлімгерлер, мектеп психологтары, университеттер мен колледж оқытушылары және құқық қорғау органдары өкілдері) арналған.

Екінші модуль: «Өңірлік жобалау кеңселері қызметкерлерінің құзыреттілігін арттыру» бағдарламаны тиімді іске асыру аясында ӨЖО қызметін ұйымдастыру саласындағы білім мен құзыреттілікті арттыруға бағытталған. Модуль ӨЖО қызметкерлеріне арналған.

Үшінші модуль: «Рухани жаңғыру» бағдарламасын ілгерілетуге арналған soft skills-ті дамыту» қоғамда Бағдарламаның идеяларын, құндылықтары мен қағидаттарын түсіндіру және ілгерілету бойынша білім мен құзыреттілікті арттыруға бағытталған.

Модуль ӨЖО қызметкерлеріне, Бағдарламаны іске асыруға жауапты мемлекеттік органдарға, халықтың әртүрлі санаттарына (мұғалімдер, тәлімгерлер, мектеп психологтары, университеттер мен колледж оқытушылары және құқық қорғау органдары өкілдері) арналған.

ҚР АҚДМ тапсырмасы бойынша Қоғам Бағдарламаның стейкхолдерлерін еңбек ұжымдарында бағдарламаның қағидаттарын танымал етуде еңбек ететін азаматтар, отандық бизнес-қоғамдастық, орта тап арасында әлеуметтік мәдениеттің жаңа модельдерін қалыптастыру бойынша іс-шаралар кешенін ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік қамтамасыз ету мақсатында бағдарламаның қағидаттары мен бағыттарын жұмыс кеңестері, еңбек ұжымдарында ай сайынғы негізде бірыңғай тақырыптар бойынша кездесулер форматында талқылау іс-шараларын өткізу жөніндегі нұсқаулық» әзірледі.

Пандемия жағдайында вебинарлар, цифрлық платформалар мен жаңа әлеуметтік медианы пайдалану секілді онлайн режимде оқыту форматтары айрықша өзекті. Заманауи ақпараттық кеңістіктегі оқыту мен коммуникацияның мұндай форматтары Бағдарламаның барлық стейкхолдерлері қызметін жүзеге асыруда цифрландыру және цифрлық инновацияларды енгізу бөлігінде Бағдарламаның мазмұнын жаңартуды талап етеді.

Бағдарламаны іске асыруға қатысушылардың коммуникациялық әлеуетін, әсіресе коучинг дағдыларын, наразылық пен көңіл-күйді, жанжалдармен жұмыс істеу саласындағы құзыреттерді арттыруға баса назар аударуды қажет етеді. Бұл желілік өзара іс-қимылды қолдау, кластерлерді дамыту, субмәдениеттерді қолдау форматында жаңа инновациялық тәсілдерді қолдана отырып, Бағдарламаның ұлттық бірегейлікті сақтау саласындағы мақсаттарына қол жеткізуге қолдау көрсететін болады.

МИНИСТЕРСТВО ИНФОРМАЦИИ
И ОБЩЕСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

КИОР
РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ

Казахстанский
институт
общественного
развития

Технологические пакеты
по шести направлениям
программы

«Рухани жаңғыру»

2020

Технологические пакеты по шести направлениям программы «Рухани жаңғыру». – Нур-Султан: НАО «Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру», 2020 г.

В настоящем издании представлен анализ концепций и результатов реализации Программы «Рухани жаңғыру» с 2017 года по настоящее время. На основе анализа были подготовлены Технологические пакеты, направленные на совершенствование проводимых мер по продвижению принципов Программы, реализации спецпроектов, а также применение современных подходов в координации стейкхолдеров Программы. Технологические пакеты сформированы Управлением анализа и методического обеспечения Центра «Рухани жаңғыру». Документ подготовлен во исполнение пункта 1.3 технической спецификации закупаемых услуг к договору № 12-ГЗ на выполнение государственного задания «Услуги по научно-методическому обеспечению государственной политики в сфере общественного развития» от 30 января 2020 г.

Технологические пакеты адресованы государственным служащим и сотрудникам РПО «Рухани жаңғыру».

Содержание

Введение

Технологический пакет по направлению

«Конкурентоспособность»

▶ I. Определение принципа «Конкурентоспособность».....	93
▶ II. Институциональное обеспечение принципа «Конкурентоспособность».....	95
▶ III. Формирование среды для роста конкурентоспособности.....	103
▶ IV. Повышение компетенций участников реализации программы «Рухани жаңғыру» по развитию принципа «Конкурентоспособность».....	105

Технологический пакет по направлению

«Эволюционное развитие Казахстана»

▶ I. Определение принципа «Эволюционное развитие Казахстана»	107
▶ II. Институциональное обеспечение принципа «Эволюционное развитие Казахстана».....	115
▶ III. Формирование среды для эволюционного развития Казахстана.....	118
▶ IV. Повышение компетенций участников реализации программы «Рухани жаңғыру» по развитию принципа «Эволюционное развитие Казахстана».....	120

Технологический пакет по направлению

«Культ знания»

▶ I. Определение принципа «Культ знания».....	121
▶ II. Институциональное обеспечение принципа «Культ знания».....	123
▶ III. Формирование среды для развития культа знания.....	130
▶ IV. Повышение компетенций участников реализации программы «Рухани жаңғыру» по развитию принципа «Культ знания».....	134

Введение

Технологический пакет по направлению «Открытость сознания»

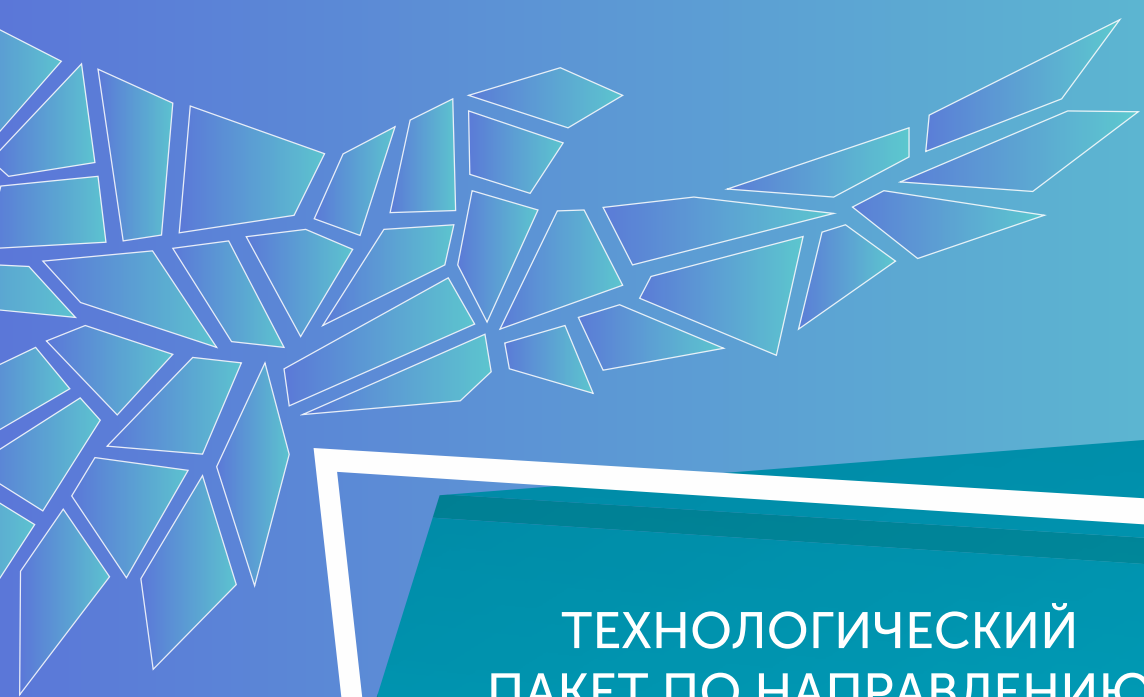
▶	I. Определение принципа «Открытость сознания».....	136
▶	II. Институциональное обеспечение принципа «Открытость сознания».....	137
▶	III. Формирование среды для развития принципа «Открытость сознания».....	146
▶	IV. Повышение компетенций участников реализации программы «Рухани жаңғыру» по развитию принципа «Открытость сознания».....	150

Технологический пакет по направлению «Прагматизм»

▶	I. Определение принципа «Прагматизм».....	151
▶	II. Институциональное обеспечение принципа «Прагматизм».....	151
▶	III. Формирование среды для развития «Прагматизма».....	161
▶	IV. Повышение компетенций участников реализации программы «Рухани жаңғыру» по развитию принципа «Прагматизм».....	164

Технологический пакет по направлению «Сохранение национальной идентичности»

▶	I. Определение принципа «Сохранение национальной идентичности».....	165
▶	II. Институциональное обеспечение принципа «Сохранение национальной идентичности».....	168
▶	III. Формирование среды для сохранения национальной идентичности.....	177
▶	IV. Повышение компетенций участников реализации программы «Рухани жаңғыру».....	179

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ
ПАКЕТ ПО НАПРАВЛЕНИЮ
«КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ»

I. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИНЦИПА «КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ»

Конкурентоспособность в совокупности с такими принципами Программы «Рухани жаңғыру», как прагматизм и культ знаний формирует направление «Развитие личности» и нацеливает личность на постоянное инновационное развитие, практическое применение своих знаний, обеспечение качественных результатов, масштабирование лучшего опыта, а также создание на его основе новых культурных традиций.

Конкурентоспособность сама по себе подразумевает наличие набора качеств, которыми необходимо обладать в современных реалиях не только отдельной личности, но и нации в целом. Данный набор качеств включает в себя компьютерную грамотность, знание иностранных языков, культурную открытость.

Личность и нация могут считаться конкурентоспособными в том случае, если они способны предложить миру что-то качественное, обладающее конкурентными преимуществами. Следует отметить, что предложить можно не только какой-либо материальный продукт, но и нематериальные ценности, такие как знания, интеллектуальные продукты, качество трудового ресурса. Иными словами, в глобальном понимании, в современном быстроменяющемся мире конкурентоспособность является фактором успеха личности и нации.

Если рассматривать конкурентоспособность применительно к ежедневной деятельности личности и нации в целом, то имеется ввиду следующее: качественно подготовленные кадры, которые обеспечат конкурентоспособность страны в будущем; наличие личных профессиональных, социально-психологических, нравственно-этических качеств гражданина; гражданская ответственность населения; ценностные ориентации казахстанцев; трудолюбие, творческое отношение к делу каждого трудоспособного гражданина; принятие эффективных решений; критичность мышления, независимость суждений; способность и умение добиваться успеха, настойчивость в достижении цели; способность мыслить, думать, овладеть системным мышлением.

Принцип «конкурентоспособность» реализуется в рамках спецпроекта Программы «Рухани жаңғыру» – **«100 новых лиц Казахстана»**.

100 новых лиц Казахстана (МИОР)

За 3 года более 6 тыс. заявок:

2017 г. – 2112

2018 г. – 2388

2019 г. - 1673

Министерством проведена масштабная информационная и имиджевая работа

Молодежный образовательный летний лагерь «Зерен»
- 5 лучших команд получили по 1 млн. тенге на реализацию своих бизнес-идей

Разработаны и размещены баннеры по всей стране

Произведен цикл короткометражных документальных фильмов

Путём онлайн голосования было определено:

163
победителя

2017 г. - 102

2018 г. - 29

2019 г. - 32

Официальный сайт
www.100osim.ruh.kz

Администратором спецпроекта «100 новых лиц Казахстана» является Министерство информации и общественного развития Республики Казахстан (далее – МИОР РК). За 3 года реализации спецпроекта было принято более 6 тыс. заявок: в 2017 году – 2 112 заявок, в 2018 – 2 388, в 2019 – 1 673. Путем онлайн-голосования было определено 163 победителя: в 2017 году – 102 победителя, в 2018 – 29, в 2019 – 32. В целом, МИОР РК провел масштабную информационную и имиджевую работу в рамках реализации спецпроекта «100 новых лиц Казахстана». Так, в молодежном образовательном летнем лагере «Зерен» 5 лучших команд получили по 1 млн тенге на реализацию своих бизнес-идей; разработаны и размещены баннеры по всей стране и произведен цикл короткометражных документальных фильмов.

Ситуация с пандемией коронавирусной инфекции оказывает сильное влияние на конкурентоспособность в глобальном понимании, поскольку захватывает не только отдельного человека, но и мировую экономику.

В связи с карантинными мерами, многие компании перешли на удаленную работу. При всех преимуществах системный переход на такой формат сопряжен с рисками снижения эффективности и потери конкурентоспособности.

В мире увеличивается спрос на телекоммуникационные каналы, оборудование и цифровой контент. К примеру, в Китае отмечен резкий рост продаж мобильных игр, что, возможно, связано с фактом появления большего количества свободного времени в связи с нахождением людей преимущественно дома. Вероятнее всего, что зависимость от цифровых корпораций будет только усиливаться.

В целом, пандемия так или иначе влияет на все сферы жизни, включая образование, здравоохранение, безопасность, туризм, экологию и т.д. В ситуации пандемии происходит трансформация сознания общества и мировой экономики в целом. В условиях пандемии «выживают» действительно конкурентоспособные компании, проекты, идеи. Одним из ярких примеров конкурентоспособной компании является Zoom Video Communications, который стал главным средством общения во время пандемии. Среди клиентов Zoom много крупных компаний: сервис Dropbox или система денежных переводов Western Union. Но главные ее клиенты – небольшие и средние организации, где сотрудники работают удаленно. Их число и так постоянно росло, но в начале 2020 года началась пандемия коронавируса, и Zoom стал еще более популярным и используемым сервисом.

II. ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРИНЦИПА «КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ»

1. Рекомендации по участию Центральных государственных органов в реализации специальных проектов в рамках программы «Рухани жаңғыру», обеспечивающих рост конкурентоспособности.

Участие Министерства юстиции Республики Казахстан (далее – МЮ РК).

В МЮ РК проводится работа по разработке единой информационной системы юридической помощи, что позволит автоматизировать процесс назначения адвокатов по гарантированной государством юридической помощи, оформления документов, взаимодействия адвокатов с государственными органами, получения гражданами квалифицированной юридической помощи. Данные действия позволят сформировать юридически грамотное сообщество, а значит и конкурентоспособную нацию.

Отмеченная деятельность МЮ РК соответствует принципу Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность. В целях усиления работы в рамках реализации данного принципа рекомендуется проведение мероприятий по повышению квалификации сотрудников в соответствии с международными требованиями и стандартами: создание условий для возможности прохождения стажировки рядовыми сотрудниками в международных организациях или представительствах других государств, проведение обучающих мероприятий с привлечением международных экспертов по вопросам законотворческой деятельности.

Участие Министерства экологии, геологии и природных ресурсов Республики Казахстан (далее – МЭГПР РК). Деятельность МЭГПР РК отражает принцип Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность.

Вместе с тем, в рамках повышения уровня ресурсообеспечения будет проведена работа по эффективному распределению и использованию водных ресурсов с привлечением международных институтов по части решения вопросов трансграничного водопользования.

Отмеченная деятельность МЮ РК соответствует принципу Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность. В целях усиления работы в рамках реализации данного принципа рекомендуется активное информационное освещение деятельности МЭГПР РК в средствах массовой информации.

Участие Министерства цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности Республики Казахстан (далее – МЦРИАП РК). Для усиления работы в этом направлении рекомендуется проведение различных конкурсов по привлечению молодых квалифицированных специалистов к вопросам разработки программ по обеспечению информационной безопасности и внедрение самых лучших инициатив и проектов по результатам конкурса. Также, рекомендуется проведение образовательных мероприятий, направленных на повышение квалификации рядовых сотрудников других министерств, занимающихся развитием информационных технологий для повышения уровня информационной безопасности данных, получаемых при оказании различных услуг посредством сети интернет в режиме онлайн. Необходимо проведение мероприятий, направленных на изучение международного опыта по вопросам развития ИКТ, создание условий для разработки стартапов по ключевым направлениям деятельности МЦРИАП РК.

Участие Министерства финансов Республики Казахстан (далее – МФ РК). Так как деятельность МФ РК является олицетворением политики «конкурентоспособности», работа в рамках компетенции государственного органа должна быть сосредоточена на повышении финансовой грамотности экономически активного населения по следующим направлениям. Необходимо проведение информационной кампании, состоящей из циклов обучающих видеороликов, разработанных по принципу вебинаров по государственным услугам для бизнеса. Важно показать открытость государственных органов и готовность помочь, научить, а также, в случае необходимости, вступить в диалог, руководствуясь принципами «слушающего государства». Также, рекомендуется информирование о мерах, облегчающих работу бизнеса, обеспечивающих полноценное онлайн-функционирование. Важно показать параллель, в которой государство и население выступают партнерами, налоговые отчисления равны социальным услугам, таким как образование, здравоохранение и т.д.

Вместе тем, необходима активная работа в социальных сетях с проведением онлайн-консультаций по актуальным вопросам сферы кредитования, финансовых ресурсов, участия в различных программах. Наряду с этим, рекомендуется организация практических квестов, ситуационных игр по повышению финансового мышления; разработка мобильного приложения, позволяющего фиксировать доходы и расходы с практическими советами по финансовым вопросам, карманного справочника для распространения среди населения о финансах, книги для детей дошкольного и школьного возраста «Путешествия Тенге и ее друзей»; введение специальной элективной дисциплины в образовательные программы высших учебных заведений и школ.

Участие Министерства торговли и интеграции Республики Казахстан (далее – МТИ РК). Деятельность МТИ РК соответствует принципу «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность, так как направлена на повышение качества товаров и уровня услуг, продвижение казахстанской продукции отечественных товаропроизводителей и услугодателей на международных рынках, внедрение современных методов торговли и технологий производства развития малого и среднего бизнеса.

Предлагается проведение информационно-разъяснительной работы среди отечественных товаропроизводителей и сотрудников подведомственных организации МТИ РК по пропаганде идей Программы «Рухани жаңғыру», создание условий для обучения навыкам цифровой грамотности, включающие уверенное пользование мобильными устройствами, сетью Интернет, безопасность и защиту данных (обучающие курсы, семинары, тренинги, вебинары и т.д.). Рекомендуется организовать работу по привитию и развитию навыков планирования, организации времени, распределения ресурсов, проектного подхода, самодисциплины и самоорганизации (обучающие курсы, семинары, тренинги, вебинары и т.д.).

Участие Министерства сельского хозяйства Республики Казахстан (далее – МСХ РК). Деятельность МСХ РК направлена на обеспечение доступности рынков сбыта и развитие экспорта; обеспечение развития аграрной науки и образования, трансферта технологий и уровня компетенций субъектов АПК; повышение качества государственных услуг и обеспечение внедрения цифровых технологий в АПК. Данные приоритеты соответствуют направлениям Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность.

Отмеченная деятельность МСХ РК соответствует принципу Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность. В целях усиления работы в рамках реализации данного принципа рекомендуется активное информационное освещение деятельности МСХ РК в средствах массовой информации.

Участие Министерства образования и науки Республики Казахстан (далее – МОН РК). В рамках дошкольного и среднего образования в стране развивается сеть специализированных организаций образования для одаренных детей. Результатом работы по выявлению и поддержке одаренных детей стали признание интеллектуальных способностей наших детей на международной арене и вхождение Казахстана в число 10 лучших стран мира по математике, физике и химии. В рамках технического и профессионального образования ведется работа по разработке и внедрению новых образовательных программ, которые осуществляются на основе стандартов Worldskills. Вместе с тем, стоит отметить недостаточно высокие темпы сокращения разрыва «город-село» и развития системы инклюзивного образования (на данный момент потребность по республике покрыта на 20%). В этой связи целесообразным видится интеграция стратегического плана МОН РК с целями концептуальных направлений Программы «Рухани жаңғыру». Также, рекомендуется создание онлайн-курсов по обучению актуальным навыкам и компетенциям, углубленному изучению традиционных дисциплин с участием ведущих преподавателей для внедрения в ежедневную практику сельских школ с целью сокращения разрыва «город-село», а также развития системы онлайн-образования, актуальность которого продемонстрировала пандемия коронавирусной инфекции.

Участие Министерства индустрии и инфраструктурного развития Республики Казахстан (далее – МИИР РК). Миссией МИИР РК является достижение высокого уровня качества жизни казахстанцев через диверсификацию минерально-ресурсно зависимой экономики путем создания конкурентоспособных и инновационных индустрий. Таким образом, очевидно, что Министерство своей целью ставит не только создание индустрий, но и то, чтобы они были конкурентоспособными и инновационными. А это соответствует принципу Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность.

Необходимо внедрить курсы по разъяснению Программы «Рухани жаңғыру». В авиа, железнодорожных и автомаршрутах должно быть постоянное упоминание об основных направлениях Программы «Рухани жаңғыру». Сегодня широкая сеть АО «Жилстройсбербанк Казахстана» является одним из важных механизмов повышения грамотности населения по приобретению и финансовому сбережению для жилья. АО «Жилстройсбербанк Казахстана» мог бы стать хорошим проводником Программы «Рухани жаңғыру» в общество.

Участие Министерства культуры и спорта Республики Казахстан (далее – МКС РК). Принцип Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность отражается в деятельности МКС РК, так как предусматривают следующие меры: предоставление качественных и доступных услуг для населения в области культуры, спорта и туризма;

формирование спортивной нации; развитие конкурентоспособной индустрии туризма.

Предлагается следующая интерпретация видения МКС РК: формирование гармонично развитой личности и укрепление единства казахстанского общества путем пропаганды культурных и гуманитарных ценностей, а также построение спортивной нации и конкурентоспособной индустрии туризма, признанной мировым сообществом.

Участие Министерства национальной экономики Республики Казахстан (далее – МНЭ РК). С 2019 года МНЭ РК является администратором спецпроекта «Ауыл – ел бесігі».

Цель спецпроекта – модернизация социально-экономической инфраструктуры сельских территорий, обеспечивающей проживание не менее 80% сельского населения в населенных пунктах, отвечающих современным стандартам качества жизни, к 2030 году.

В связи с этим, МЭ РК предлагается усилить работу по идеологической составляющей спецпроекта: провести разъяснительные мероприятия среди своих представительств в регионах по Программе «Рухани жаңғыру» и спецпроекту «Ауыл – ел бесігі»; усилить информационную работу о проделываемой работе в рамках спецпроекта; организовать в рамках школы «Бастау» разъяснительный курс по Программе «Рухани жаңғыру» и спецпроекту; сформировать базу видеороликов, пропагандирующих развитие села и улучшение его инфраструктуры, создание предпринимательских объектов на селе.

Участие Министерства энергетики Республики Казахстан (далее – МЭ РК). Рекомендуется реализация мероприятий просветительского характера в целях повышения уровня значимости энергии для экономики страны. Данное внедрение будет способствовать развитию принципа Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность.

Участие Министерства труда и социальной защиты населения Республики Казахстан (далее – МТСЗН РК). Согласно «Стратегии «Казахстан-2050» Республика Казахстан планирует войти в список 30 наиболее развитых стран мира, улучшив благосостояние народа Казахстана. Для достижения данной цели ведется эффективная работа в области конкурентоспособности. В связи с этим, особое внимание уделяется трудоустройству граждан, на постоянной основе принимаются комплексные меры по стимулированию занятости и снижению безработицы. Это соответствует развитию принципа Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность.

Рекомендуется организация семинаров для обмена опытом, онлайн-курсов, вебинаров с целью повышения квалификации специалистов центров занятости; использование инструментов теории мотивации (Nudge Theory).

Участие Министерства здравоохранения Республики Казахстан (далее – МЗ РК). Для усиление конкурентоспособности рекомендуется привлечение ведущих иностранных специалистов в профессорско-преподавательский состав высших учебных заведений; повышение квалификации преподавателей и управленческого персонала; установление стратегического партнерства медицинских вузов с ведущими зарубежными вузами, обмен опытом с врачами из ближнего и дальнего зарубежья; работа по эффективному развитию фармацевтической промышленности для увеличения производства лекарственных средств в Казахстане и выхода на международные рынки.

2. Рекомендации по участию Местных исполнительных органов (далее МИО РК) и Региональных проектных офисов «Рухани жаңғыру» (далее – РПО «Рухани жаңғыру») в реализации специальных проектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру», обеспечивающих рост конкуренто-способности.

Участие МИО РК.

Нур-Султану, Восточно-Казахстанской, Жамбылской, Карагандинской областям рекомендуется предоставление возможности участвовать в спецпроекте «100 новых лиц Казахстана» среди молодых специалистов, представление лучших медицинских работников к спецпроекту «100 новых лиц Казахстана». Северо-Казахстанской области необходимо уделить внимание спецпроекту «100 новых лиц», так как за три года его существования среди победителей нет представителей Северо-Казахстанской области. Шымкенту рекомендуется проведение информационной работы, активный диалог с населением через средства массовой информации, социальные сети, популярных блогеров региона. В целом, всем регионам рекомендуется разработка серий инфографики, посвященных разным аспектам Программы «Рухани жаңғыру», создание видеоканала, производство роликов с участием активистов региона и популярных личностей, победителей спецпроекта «100 новых лиц Казахстана».

Участие РПО «Рухани жаңғыру».

**РЕАЛИЗАЦИЯ СПЕЦПРОЕКТА «100 НОВЫХ ЛИЦ
КАЗАХСТАНА» В РЕГИОНАХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

№	Регион	Участники	Победители	Встречи с населением	Мероприятия	Охват	Дополнительно
1.	Нур-Султан	378	22	359	-	-	-
2.	Алматы	-	-	27	59	21 600	Разработано более 50 видеороликов. Показано более 72 новостных сюжетов.
3.	Шымкент	-	3	41	41	9 815	Вывешено 37 баннеров с изображением победителей по улицам Шымкента.

4.	Акмолинская область	-	-	236	363	244 739	Сформирован региональный список успешных личностей, истории которых опубликованы в Интернет-ресурсах.
5.	Актюбинская область	48	5	245	170	27 129	Проведена информационно-патриотическая акция «Өз елінің тұлғасы». В рамках проекта «У каждого края есть прекрасный сын» осуществлены выезды в районы области, встречи с молодежью, организована областная акция «Жаңында жүр жақсы адам». Пропаганда казахской культуры и искусства творческими коллективами в разных странах.
6.	Алматинская область	230	2	21	198	169 077	-
7.	Атырауская область	119	4	63	34	440 00011	-
8.	ВКО	139	11	69	95	20 546	-
9.	Жамбылская область	379	8	307	36	2 858	Установлены билборды в ВКО. Обеспечена информационная поддержка в СМИ.
10.	ЗКО	21	3	125	125	87 175	Установлено 28 баннеров в ЗКО о победителях спецпроекта.
11.	Карагандинская область	29	8	-	11	-	Установлено 117 баннеров в области по тематике спецпроекта.
12.	Костанайская область	644	3	80	136	21 927	Разработана дорожная карта по продвижению спецпроекта в области.
13.	Кызылординская область	166	6	147	135	166 078	-
14.	Мангистауская область	86	2	75	83	370 000	Опубликованы тематические рубрики под названием «100 новых лиц» на двух языках в региональных и районных газетах. Опубликовано более 300 статей по тематике спецпроекта. Размещено около 25 билбордов о победителях спецпроекта. Выпущен сборник статей «Маңғыстау мақтаныштары».

15.	Павлодар- ская область	207	5	212	275	74 903	Проведен сольный концерт победителя спецпроекта во всех городах и районах области. Проведена встреча со студентами об IT-технологиях и работе в компании Google. Реализуется проект «Абай ауылға келді». Проводится разъяснительная работа в рамках встреч с трудовыми коллективами, ветеранами, студентами.
16.	СКО	171	8	195	195	46 500	Проводятся мотивационные встречи с молодежью: «Жастардың алтын бесігі», «Соратники Елбасы» и др. Проводятся выступления победителей спецпроекта в СМИ. Установлено 15 баннеров области с победителями проектов.
17.	Туркестан- ская область	-	-	40	142	162 120	Выпущены и размещены рекламные плакаты, буклеты и раздаточные материалы. Размещено 70 билбордов в области с победителями спецпроекта. Организован форум среди молодежи разных этносов (совместно с Ассамблеей народа Казахстана и КГУ «Общественное согласие».

В таблице «Реализация спецпроекта «100 новых лиц Казахстана» в регионах Республики Казахстан» собраны показатели, по которым можно оценить и проанализировать работу, проведенную в регионах в рамках реализации спецпроекта «100 новых лиц Казахстана». Так, мы видим, что в ТОП-5 регионов по количеству заявок на участие в спецпроекте включены Костанайская область (644), Жамбылская область (379), Нур-Султан (378), Алматы (230) и Павлодарская область (207). Больше количество победителей за все время реализации спецпроекта наблюдается в Нур-Султане (22). В связи с чем, рекомендуется провести в остальных регионах Казахстана разъяснительную работу по данному спецпроекту с целью привлечения большего количества людей. Во всех регионах, кроме Карагандинской области, проводятся встречи с населением, что является хорошим показателем. Рекомендуется проведение встреч и в Карагандинской области. Отметим, что необходимо проводить данные встречи на регулярной основе с целью получения обратной связи от населения и усиления работы в рамках данного спецпроекта.

В 12 регионах из 17 проводится большое количество мероприятий в рамках спецпроекта, такие как разработка видеороликов, показ новостных сюжетов, размещение баннеров и билбордов с победителями спецпроекта, публикация информации о победителях спецпроекта в Интернет-ресурсах, проведение акций, разработка дорожной карты и пр. Необходимо проведение аналогичных мероприятий в Нур-Султане, Кызылординской, Восточно-Казахстанской, Атырауской, Алматинской областях.

III. ФОРМИРОВАНИЕ СРЕДЫ ДЛЯ РОСТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ

1. Внедрение инновационных подходов для роста конкурентоспособности (Форсайтные исследования в сфере модернизация общест-венного сознания).

На базе НАО «Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру» (далее – Общество) с начала 2020 года проводится работа по форсайтным исследованиям в 3 этапа: предфорсайт, форсайтные сессии и постфорсайт. Форсайтные исследования проводятся по трем направлениям, такие как «Формирование образа казахстанца», «Казахстан на международной арене» и «Инклюзивное общество». Из данных трех направлений к принципу Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность относится направление «Формирование образа казахстанца», потому что итогом исследования данного направления станет документ, включающий в себя набор компетенций, которыми должен обладать конкурентоспособный казахстанец через 15 лет. Также к принципу Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность относится и направление «Казахстан на международной арене», поскольку итогом исследования данного направления станет документ с рекомендациями о позиционировании нации на мировом уровне.

2. Поддержка процессов самоорганизации населения, обеспечивающих рост конкурентоспособности (Акселератор социальных проектов).

На базе Общества в рамках реализации проекта «Өзгерістердің саруарлары» – подковка пула послов перемен «Рухани жаңғыру» (далее – проект «Өзгерістердің саруарлары») действует Акселератор социальных проектов (далее – Акселератор).

Миссия Акселератора – продвижение направлений Программы «Рухани жаңғыру» через взаимодействие с государственными и негосударственными институтами путем содействия процессам самоорганизации населения.

Данный Акселератор является своего рода инструментом выявления у населения предпосылок к конкурентоспособности и ее развития. В мире конкуренции очень важно иметь способность к эффективным коммуникациям, кооперации и синергии. В этом плане Акселератор помогает проектам объединяться в кластеры и развивать экосистему в своей сфере деятельности.

В январе 2020 года Общество объявило о конкурсе на отбор социальных проектов в Акселератор. Конкурс продлился до конца февраля и по итогам решения конкурсной комиссии из 120 заявок было отобрано 76 заявок. В течение трех месяцев 46 проектов прошли Программу пре-акселерации. 39 проектов имеют сертификат о завершении Программы пре-акселерации, из которых 20 проектов отобраны для прохождения Программы акселерации и подготовки к масштабированию в регионы Казахстана в 2021 году. Проекты сопровождают 14 тренеров (экспертов).

В 2020 году Акселератор развивается поэтапно. Первый этап – формирование экосистемы. Планируется формирование клуба проектов, прошедших Программу акселерации и подготовленных к масштабированию в 2021 году, расширение базы экспертов и партнеров Акселератора, расширение экосистемы на основе платформы поддержки социальных проектов, формирование кластеров проектов по отдельным направлениям.

Второй этап развития – подготовка Акселератора к масштабированию в 2021 году. В ходе второго этапа развития Акселератора планируется выбор партнеров Акселератора (РПО «Рухани жаңғыру», молодежные ресурсные центры (далее – МРЦ), центры гражданских инициатив (далее – ЦГИ), организации образования и другие), подготовка трекеров для сопровождения проектов из числа сотрудников организаций-партнеров, формирование базы экспертов Акселератора, IT-разработки и подготовка форматов онлайн для масштабирования Акселератора в регионы.

Третий этап – подготовка проектов к масштабированию. На третий этап запланировано прохождение проектами Программы акселерации, IT и информационное сопровождение проектов, организация координационных и экспертных площадок для решения системных вопросов, встреч с потенциальными инвесторами, донорами, привлечение ресурсов с помощью платформы поддержки социальных проектов и системы лояльности для бизнеса.

Реализация системного подхода в работе с проектами и спецпроектами предполагает обучение сотрудников и реорганизацию работы РПО «Рухани жаңғыру».

Для обеспечения системной работы с проектами и гражданскими инициативами необходимо на базе либо при сопровождении РПО «Рухани жаңғыру»/МРЦ/ЦГИ наладить работу акселераторов социальных проектов, которые будут готовить проектные группы к встрече с инвесторами, меценатами, участию в конкурсе грантов и т.д. Государственное грантовое финансирование и социальная ответственность бизнеса должны быть направлены прежде всего на поддержку системных проектов, выход их на самоокупаемость и устойчивое самостоятельное развитие. Площадка «Асар» должна быть также подключена к работе Акселератора и блокчейн-платформе.

Помимо того, что сам акселератор как механизм является мощным инструментом развития конкурентоспособности отдельного проекта и общества в целом, на данный момент в нашем Акселераторе имеются 20 конкурентоспособных проектов, которые проделали огромную работу под менторством тренеров (экспертов) Акселератора и сейчас готовятся к масштабированию в регионы Казахстана в 2021 году. В перспективе, по итогам текущего года, каждый из этих проектов станет олицетворением принципа Программы «Рухани жаңғыру» – конкурентоспособность, поскольку смогут выйти на региональный уровень, а в перспективе и на мировой, даже в условиях пандемии коронавирусной инфекции. Также, каждый руководитель проекта будет являться амбассадором Программы «Рухани жаңғыру» и лидером изменений, поскольку будет транслировать ценности Программы «Рухани жаңғыру» через свою деятельность в той или иной сфере. Таким образом, трансформация и модернизация общественного сознания будет происходить в разных сферах деятельности, демонстрируя, что принципы Программы «Рухани жаңғыру» применимы к личности и нации, независимо от рода деятельности.

IV. ПОВЫШЕНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАСТНИКОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» ПО РАЗВИТИЮ ПРИНЦИПА «КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ»

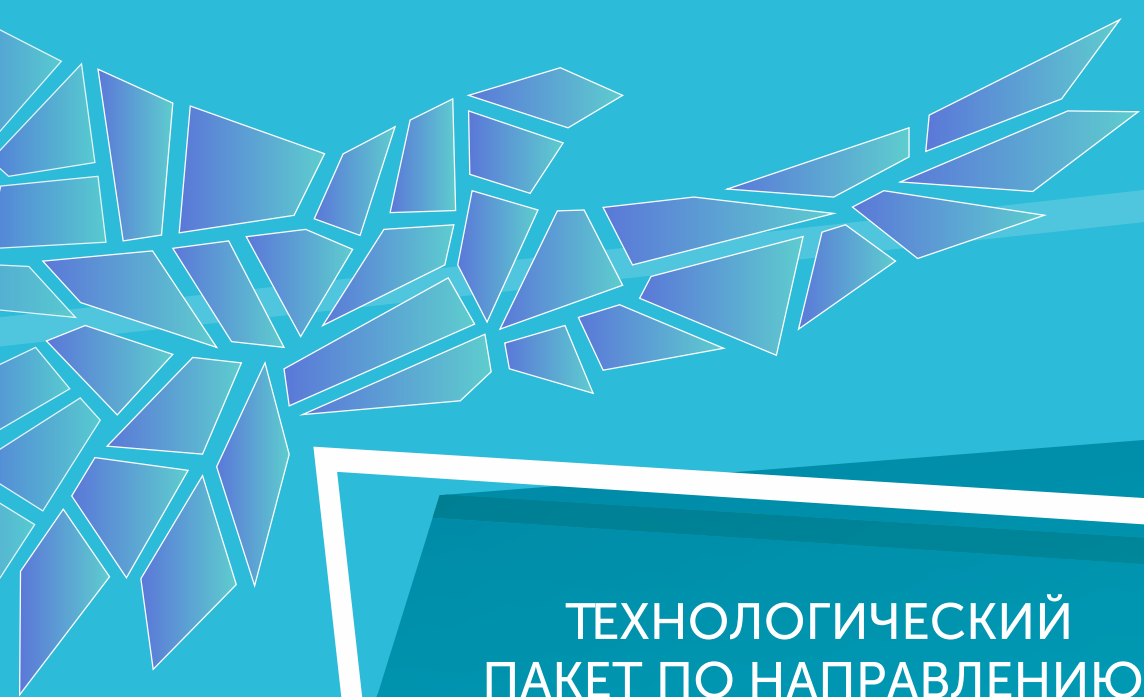
Для обеспечения слаженного взаимодействия всех участников необходимо проведение форсайтных и стратегических сессий по отдельным направлениям, что также обеспечит включение всех структурных подразделений министерства в реализацию Программы «Рухани жаңғыру» в рамках их компетенций.

Поэтому и программа «Цифровой Казахстан», и программа трехязычия, и программа культурного и конфессионального согласия – это часть подготовки нации (всех казахстанцев) к жизни в XXI веке. Это часть нашей конкурентоспособности.

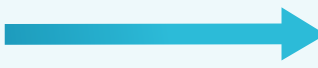
В Послании Главы государства народу Казахстана «Казахстан в новой реальности: время действий» от 1 сентября 2020 года уделено особое внимание конкурентоспособности страны. Для роста конкурентоспособности Казахстана необходимы прорывные инфраструктурные проекты. Привлекая новые страны и компании в совместные проекты Казахстан стать более конкурентоспособным. Вместе с тем, на настоящее время, важную роль в росте конкурентоспособности играют качественный сервис и скорость транзитных маршрутов. В связи с этим будет реализован **второй этап программы «Нұрлы жол»**. Как показывают результаты, первый этап программы «Нұрлы жол» был успешно реализован, поскольку программа позволила соединить столицу Казахстана – Нур-Султан с регионами по «лучевому» принципу. Так, благодаря программе «Нұр жол» Казахстан восстановил исторический статус связующего звена между Азией и Европой. Целью второго этапа программы «Нұрлы жол» станет закрепление лидирующей роли транспортно-транзитного сектора Казахстана. В связи с этим, Главой государства поставлена задача – до 2025 года реконструировать и обеспечить дорожным сервисом 24 тысячи километров дорог, то есть все республиканские дороги. Кроме того, будет уделено внимание не только дорогам, но и развитию объектов придорожного сервиса. На сегодня насчитывается 1 838 объектов дорожного сервиса, из которых только 52% соответствует Национальному стандарту. Согласно «Нұрлы жол» до 2025 года планируется все объекты дорожного сервиса до полного соответствия Национальному стандарту.

Также, Глава государства отметил важность индустриализации для формирования новой ментальности граждан и адаптации их современному миру, что в свою очередь является одним из основных факторов конкурентоспособности нации. В связи с этим необходимо функционирование крупных металлургических предприятий, привлечение инвестиций в нефтехимические комплексы, градообразующие предприятия. Кроме того, необходимо раскрывать потенциал села, что является стратегически важным вопросом. Программа «**Ауыл – ел бесігі**» направлена на решение данного стратегического вопроса, и реализация программы будет продолжена.

В Послании Главы государства **цифровизация** определена ключевым инструментом достижения национальной конкурентоспособности. Необходимо устранить цифровое неравенство между городом и селом: все граждане должны иметь максимальный доступ к интернету и качественную связь. Также необходима полная оцифровка процессов, касающихся пенсий и пособий и усиление работы над обеспечением единой системы баз данных.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ
ПАКЕТ ПО НАПРАВЛЕНИЮ
**«ЭВОЛЮЦИОННОЕ
РАЗВИТИЕ
КАЗАХСТАНА»**

I. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИНЦИПА «ЭВОЛЮЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ КАЗАХСТАНА»

«Эволюционное развитие Казахстана» – это принцип программы «Рухани жаңғыру», который обеспечивает приверженность казахстанского общества к эволюционному развитию. Принцип «Эволюционное развитие Казахстана» относится к направлению Программы «Развитие государства, гражданского общества, местных сообществ».

Как отмечено в статье Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания», эпоха революционных потрясений не прошла, а лишь изменилась по форме и содержанию революций. В истории Казахстана XX века произошло немало трагических событий, когда был нанесен огромный демографический удар по нации, едва не были утрачены казахский язык и культура, был причинен существенный экологический урон. Поэтому важно извлекать правильные выводы из уроков истории, чтобы не повторить их в будущем. Для этого необходимо развивать общество только эволюционным путем. Серьезное переосмысление прошлого и настоящего Казахстана, всех событий, происходящих в мире, – это важная задача огромной мировоззренческой и идеологической работы, которую сегодня должны проводить и общество в целом, и политические партии, и общественные движения, и система образования.

Эволюционное развитие – это не только ориентир государственного масштаба, но и ориентир на личностном, индивидуальном уровне каждого гражданина Казахстана. Эволюционное развитие как идеологический принцип должен восприниматься не как этап вечной консервации, а как поступательное, взвешенное развитие общества без стихийности и радикализма. Как сказано в программной статье Елбасы: «Характер революций изменился. Они обретают отчетливую национальную, религиозную, культурную или сепаратистскую окраску. Но в подавляющем большинстве случаев все кончается насилием и экономическим крахом».

Принцип «Эволюционное развитие Казахстана» призван сохранить государственность, объединить усилия всех секторов общества в формировании единого будущего, найти эффективные инновационные механизмы консолидированного принятия решения, создать условия для самоорганизации общества в решении социальных и экономических задач. Новые реалии пандемии коронавируса внесли свои коррективы в сферу модернизации общественного сознания. Из-за того, что люди вынужденно оказались в замкнутом пространстве, в обществе стали наблюдаться рост агрессии (бытового насилия, насилия над детьми и женщинами и др.),

С другой стороны, пандемия объединила и стимулировала активную часть граждан в самоорганизации общества для решения возникших социальных проблем. Наблюдается динамика в волонтерской деятельности, в социальном предпринимательстве, в проявлении гражданской активности. Поэтому с учетом новых условий постпандемийного периода, для эволюционного развития важноказахстанского общества продолжить работу по позиционированию гражданского общества как партнера государства. Такие механизмы вовлечения граждан в институты гражданского общества, как внедрение принципов модели «слышащего государства», расширение доли граждан, участвующих в волонтерской деятельности, совершенствование форм общественного участия в законотворческом процессе, а также дальнейшее продвижение политической независимости гражданской инициативы и другие позволят укрепить дальнейшие инклюзивные трансформации в обществе.

Специальные проекты, реализуемые по принципу «Эволюционное развитие Казахстана»

В рамках реализации принципа «Эволюционное развитие Казахстана» реализуются 2 специальных проекта «Туған жер» и «Ауыл – ел бесігі». К реализации этих спецпроектов привлечены Министерство информации и общественного развития Республики Казахстан («Туған жер»), Министерство образования Республики Казахстан («Туған жер»), Министерство сельского хозяйства Республики Казахстан («Ауыл – ел бесігі»), Министерство национальной экономики Республики Казахстан («Ауыл – ел бесігі»), а также местные исполнительные органы («Туған жер»).

Спецпроект «Туған жер»

Цель - воспитание у казахстанцев чувства истинного патриотизма
Задачи:

1. Организация краеведческой работы в сфере образования, экологии и благоустройства, изучение региональной истории, восстановление культурно-исторических памятников и культурных объектов местного масштаба.
2. Вовлечение граждан к развитию родного края, а также решение социальных проблем.
3. Развитие культуры благотворительности.
4. Организация выставок краеведческого декоративно-прикладного творчества.
5. Создание туристских экспедиционных отрядов.

“ТУҒАН ЖЕР” (МИОР, МОН, МИО)

Краеведческая работа

Развитие меценатства

Реализация спецпроекта «Туған жер» была разделена на два этапа: На первом этапе (2017-2022 гг.) – разрабатываются и внедряются необходимые нормативные правовые базы, общественные институты, системы мониторинга, а также разрабатываются целевые индикаторы и показатели результатов реализации спецпроекта «Туған жер».

На втором этапе (2023-2032 гг.) – оценка достижения целевых индикаторов и показателей результатов.

С 2017 года проект «Туған жер» был реализован в рамках 4 подпрограмм: «Атамекен», «Рухани Қазына», «Тәрбие және білім», «Ақпарат толқыны».

В настоящее время реализация Проекта ведется по двум основным блокам – это краеведческая работа и развитие меценатства.

1. Краеведческая работа.

МИО ведется активная работа по популяризации истории родного края. Так, в регионах страны проводятся областные, а также республиканский конкурс юных краеведов, экологов и натуралистов. В 2019 году в г. Караганда прошел Республиканский форум «Табиғатты аяла».

По информации Министерства образования и науки на 2019-2020 учебный год в школах действуют 2179 краеведческих кружков, в которых охвачено 46,9 тыс. детей, 46 станций туристов (28,6 тыс. детей), 93 дворцов школьников (8,1 тыс. детей), 4 станции юных натуралистов (447 детей), 18 дворовых клубов (2,4 тыс. детей). Наиболее активные регионы в данном направлении: Алматинская, Карагандинская, Костанайская, Павлодарская, Туркестанская области и г. Алматы.

В рамках изучения истории, природы, культуры родного края со второго полугодия 2018-2019 учебного года в школьную программу в 5-7 классах введен интегрированный учебный курс «Краеведение» в рамках учебных предметов «История Казахстана», «Казахская литература» («Казахский язык и литература» для школ с неказахским языком обучения), «География», «Музыка». Также, данный предмет изучался в рамках классных часов, внеклассных мероприятий, музейных уроков (на базе музеев, организаций сферы культуры и исторических объектов).

В марте 2019 г. издательством «Алматы кітап баспасы» разработана общая хрестоматия «Краеведение» и включена в Перечень учебников и учебно-методических комплексов, пособий и другой дополнительной литературы, в том числе на электронных носителях (приказ МОН РК от 17 мая 2019 года № 217).

По состоянию на 27 февраля 2020 года местными исполнительными органами количество заказов на «Краеведение. Хрестоматия» на государственном и русском языках составило 490 722 от 216 районов страны. Вместе с тем, по поручению Национальной комиссии местными исполнительными органами совместно с Союзом писателей Казахстана с 2018 года ведется работа по проектам «Литературное краеведение» и «Историко-литературное краеведение». В рамках проектов Союзом писателей Казахстана издаются сборники произведений, где описываются природа, достопримечательности, история, известные личности данных регионов.

2. Развитие меценатства:

За счет спонсорских средств за 3 года реализации Программы привлечено порядка 270 млрд. тенге, в том числе построен 2 621 объект, реконструировано 2 142 объектов. К реализации данных проектов привлечено более 12 тысяч меценатов по всей республике.

В рамках «Туған жер» Министерством информации и общественного развития с 2018 года учреждается премия «Жомарт жүрек», которая направлена на стимулирование, поощрение и мотивацию граждан, представителей бизнес-структур, меценатов, неправительственных организаций и волонтеров к участию в развитии малой родины, популяризации идей благотворительности в стране. Чествование лауреатов премии проходит в три этапа: районный /городской, областной, республиканский.

В целях обеспечения трансляции лучших практик совместной деятельности НПО, бизнеса и государства, активизации усилий и привлечения дополнительных ресурсов, наработок по совершенствованию нормативно-правовой базы начиная с 2017 года ежегодно проводится форум «ASAR».

На реализацию мероприятий из местного бюджета было выделено 36 958 434 865 тенге (рис. 1). Наибольшее количество средств МБ выделено в г.Алматы (16,2% от республиканского показателя), Шымкент (15,5%), Алматинской (15%), Павлодарской областях (11,3%), ВКО (13,7%). Наименьшее количество в Акмолинской области (0,4%), СКО (0,33%).

Рис. 1 Общие показатели затрат МБ за 2017, 2018, 9 мес. 2019 гг. по регионам

№	Регионы	2017 г.	2018 г.	9 мес. 2019 г.	2 года 9 мес.
		МБ	МБ	МБ	МБ
1	Нур-Султан	786 900 000	812 600 000	71 247 000	1 670 747 000
2	Алматы	2 472 450 000	2 940 778 000	595 798 300	6 009 026 300
3	Шымкент			5 732 664 000	5 732 664 000
4	Акмолинская область	18 700 000	110 602 549	25 860 700	155 163 249
5	Актюбинская область	761 691 000	1 096 622 000	331 715 000	2 190 028 000
6	Алматинская область	3 407 577 587	1 618 800 000	527 850 000	5 554 227 587
7	Атырауская область	100 000 000	280 000 000	223 000 000	603 000 000
8	ВКО	1 538 007 900	751 692 000	2 770 022 700	5 059 722 600
9	Жамбылская область	91 700 000	187 000 000	129 399 339	408 099 339
10	ЗКО	188 375 400	109 244 070	18 974 438	316 593 908
11	Карагандинская область	428 277 000	1 188 402 600	69 389 610	1 686 069 210
12	Костанайская область	30 999 000	245 182 000	227 184 120	503 365 120
13	Кызылординская область	156 246 000	218 774 748	78 000 000	453 020 748
14	Мангистауская область	1 013 540 000	432 902 000	107 174 234	1 553 616 234
15	Павлодарская область	571 577 245	914 449 568	2 703 944 308	4 189 971 121
16	СКО	72 823 540	7 652 130	40 793 614	121 269 284
17	Туркестанская область / ЮКО	131 349 416	242 977 188	377 524 561	751 851 165
18	ВСЕГО	11 770 214 088	11 157 678 853	14 030 541 924	36 958 434 865

На реализацию спецпроекта «Туған жер» сумма привлеченных средств спонсоров и меценатов составляет 274 129 014 477 тенге, что составляет более 80% от общего количества затраченных средств на реализацию данного спецпроекта (рис.2).

В разрезе регионов наибольшее количество спонсорских средств привлечено в Туркестанской (15,6% от общего количества привлеченных спонсорских средств по республике), Алматинской (12,7%), Кызылординской (9%) областях, г. Алматы (9,3%). Наименьшее количество - в Жамбылской (1%), Карагандинской (1,25%) областях, ЗКО (1,1%), СКО (1,27%).

Рис. 2 Общие показатели по использованию спонсорских средств за 2017, 2018, 9 мес. 2019 года по регионам

	Регионы	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2 года 9 мес.
1	Нур-Султан	743 516 598	17 300 000 000	29 000 000	18 072 516 598
2	Алматы	6 385 800 000	17 816 988 000	1 403 100 000	25 605 888 000
3	Шымкент			3 508 000 000	3 508 000 000
4	Акмолинская область	4 199 200 000	5 197 577 000	4 155 811 000	13 552 588 000
5	Актюбинская область	5 704 611 000	3 774 500 000	909 205 000	10 388 316 000
6	Алматинская область	21 031 676 413	6 979 718 900	6 855 400 000	34 866 795 313
7	Атырауская область	11 000 000 000	6 000 000 000	6 000 000 000	23 000 000 000
8	ВКО	11 400 000 000	10 701 481 000	1 713 208 240	23 814 689 240
9	Жамбылская область	1 000 000 000	1 016 287 000	895 400 000	2 911 687 000
10	ЗКО	2 344 000 000	547 674 000	132 180 000	3 023 854 000
11	Карагндинская область	1 809 509 000	989 252 000	638 766 000	3 437 527 000
12	Костанайская область	2 694 506 000	2 589 746 000	3 295 289 000	8 579 541 000
13	Кызылординская область	5 804 426 000	13 177 860 000	5 846 930 000	24 829 216 000
14	Мангистауская область	11 074 114 000	5 958 800 000	5 345 234 000	22 378 148 000
15	Павлодарская область	566 604 185	3 072 116 390	6 056 733 835	9 695 454 410
16	СКО	1 278 790 050	1 504 190 000	711 734 725	3 494 714 775
17	Туркестанская область / ЮКО	31 252 000 000	11 103 059 000	615 020 141	42 970 079 141

В реализации спецпроекта приняли участие 11 173 меценатов (рис.8). Наибольшее количество спонсоров и меценатов за отчетный период привлечено в Туркестанской области (37%) и г. Нур-Султан (22%). Эти показатели коррелируются с количеством привлеченных спонсорских средств в данных регионах (один из самых высоких - 15,6% и 6,6% соответственно).

В целом, в более 65% регионов работа носит системный характер, растет как численность спонсоров и меценатов, так и количество реализованных ими проектов. Данная тенденция является одним из индикаторов успешной работы МИО, РПО по продвижению культуры меценатства, а также поддержки их инициатив.

Спецпроект «Ауыл – ел бесігі»

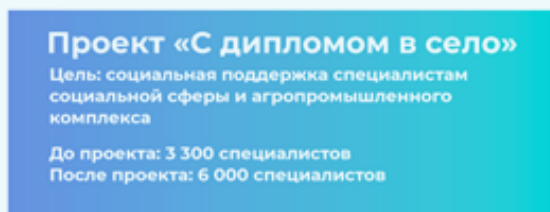
Цель – улучшение качества и уровня жизни на селе в соответствии с современными стандартами жизни.

Задачи:

1. Развитие социальной инфраструктуры села.
2. Обеспечение квалифицированными кадрами социальной сферы села.
3. Создание условий для экспоненциального роста МСБ в сельской местности.
4. Вовлечение молодежи в развитие сельских территорий и агробизнес.
5. Популяризация значимости сельского труда.

«Ауыл – ел бесігі» (МНЭ, МСХ)

Министерство сельского хозяйства РК изначально было администратором спецпроекта «Ауыл – ел бесігі». С 2019 года администратором спецпроекта «Ауыл – ел бесігі» является Министерство национальной экономики РК.

Учитывая, что Министерство сельского хозяйства имеет широкую сеть подведомственных организации по республике, одной из приоритетных задач будет работа по разъяснению данного спецпроекта и в целом Программы в рамках своей деятельности. На сайте МСХ РК имеется презентация по спецпроекту <https://www.gov.kz/memleket/entities/moa/documents/details/979?lang=ru>

Так в презентации предусмотрен План Мероприятий по реализации Программы «Рухани жаңғыру» на 2019 год (ППРК № 160-р от 28.12.2018 года).

3 ИНДИКАТОРА ПО МОДЕРНИЗАЦИИ ИНФРАСТРУКТУРЫ

К 2030 году модернизация социально-экономической инфраструктуры 80% сельских населённых пунктов с обеспечением их соответствия стандарту качества жизни

Уровень удовлетворенности условиями жизни населения, проживающего в сельской местности – не менее 64% к 2021 году, и не менее 80% к 2030 году

Увеличение к 2030 году объема продукции, товаров и услуг, произведенных предприятиями МСБ, расположенными в сельских территориях, не менее чем в 2,5 раза по сравнению

2 ИНДИКАТОРА, ОТРАЖАЮЩИЕ ИЗМЕНЕНИЕ ОТНОШЕНИЯ ОБЩЕСТВА К ТРУДУ НА СЕЛЕ

К 2025 году обеспечить рост частных инвестиций в проекты модернизации социальной среды сельских территорий по сравнению с уровнем 2017 года в 2 раза

Увеличение количества активных граждан – инициаторов успешных проектов, направленных на модернизацию социальной среды сельских территорий

Увеличение к 2030 году объема продукции, товаров и услуг, произведенных предприятиями МСБ, расположенными в сельских территориях, не менее чем в 2,5 раза по сравнению

Министерство национальной экономики РК предстоит усилить работу по идеологической составляющей спецпроекта:

- проведение разъяснительных мероприятий среди своих представительств в регионах по Программе «Рухани жаңғыру» и спецпроекту «Ауыл – ел бесігі»;
- усиление информационной работы о проделываемой работе в рамках спецпроекта;
- организация в рамках школы «Бастау» разъяснительного курса по Программе и спецпроекту;
- формирование базы видеороликов, пропагандирующих развитие села и улучшение его инфраструктуры, создание предпринимательских объектов на селе.

До 1 декабря 2019 года Правительством утверждена государственная программа развития регионов до 2025 года. Основная цель – это улучшение качества жизни населения через управляемую урбанизацию, повышение доступности населению общественных и социальных благ по принципу «шаговой доступности».

В рамках госпрограммы для развития сельских населенных пунктов предусмотрена комплексная программа «Ауыл – ел бесігі» по модернизации сельской инфраструктуры. Совместно с акиматами регионов в 2019 году отобраны 52 сельских населенных пункта, где реализовано 452 мероприятия. В результате в 2019 году программой «Ауыл – ел бесігі» охвачены 700 тысяч человек, а к 2025 году – уже 83% сельского населения или 6,5 млн человек. Также спецпроект Программы «Рухани жаңғыру» «Ауыл – Ел бесігі» нашел свое отражение в Послании Президента РК К.К. Токаева народу Казахстана от 2.09.2019 г. и в Программе партии «Nur Otan» до 2030 года.

II. ИНСТИТУЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРИНЦИПА «ЭВОЛЮЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ КАЗАХСТАНА»

1. Рекомендации по участию Центральных государственных органов в реализации специальных проектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру».

Анализ стратегических планов министерств и планов развития территорий на предмет их соответствия идеологическим задачам, обозначенным в программных статьях Елбасы Н.Назарбаева «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» и «7 граней Великой степи» показал следующее.

Стратегический план Министерства образования и науки РК в рамках реализации принципа «Эволюционное, а не революционное развитие Казахстана» ставит следующие задачи:

1. **Дошкольное и среднее образование** – «По сравнению с 2016 годом уровень осведомленности детей о своих правах увеличился на 6,4%» и «Планируется реализация социальных проектов детского волонтерского проекта «Қоғамға қызмет».

2. **Техническое и профессиональное образование** – работа по вовлечению студентов колледжей в органы самоуправления, комитеты по делам молодежи, школы волонтеров, спортивные секции и мероприятий.

Стратегический план Министерства финансов РК представляет собой системный документ, направленный на достижение общенациональной цели по вступлению в число 30 самых развитых государств мира, обеспечение экономических интересов страны и повышение благосостояния населения. Миссия стратегического плана Министерства финансов на 2020-2024 годы «формирование благоприятных условий для улучшения благосостояния населения и устойчивого развития страны в долгосрочной перспективе» относится к направлению «Развитие государства, гражданского общества и местного сообщества», а именно принципа «Эволюционное развитие Казахстана».

В стратегическом плане Министерства юстиции РК одной из целей является обеспечение реализации прав граждан на получение квалифицированной юридической помощи и регистрационных услуг. Полноценная реализация данной цели и достижение ее целевых индикаторов как доля адвокатов, задействованных в оказании гарантированной государством юридической помощи и доля удовлетворенных граждан и оценивших справочно-консультационную услугу с использованием информационных справочных систем будет содействовать улучшению системы государственной правовой поддержки граждан, в вопросах обеспечения законности. Указанная цель и ее целевые индикаторы соответствуют принципам программы «Рухани жаңғыру» как эволюционное, а не революционное развитие Казахстана.

2. Рекомендации по участию Местных исполнительных органов (далее – МИО РК) и Региональных проектных офисов «Рухани жаңғыру» (далее – РПО «Рухани жаңғыру») в реализации специальных проектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру».

Участие МИО РК.

В целом, программы развития территорий на 2016-2020 гг. органично переплетается с направлениями программы «Рухани жаңғыру». Концептуальные основы Программы реализуются через социально-экономические проекты и индикаторы, обозначенные в документах.

К примеру, в ПРТ Павлодарской области «Социальная сфера» предусмотрены продуманные и конкретные меры по повышению качества обучения и созданию условий для формирования и воспитания интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина страны, которые соответствуют всем 3 направлениям, 6 принципам и 13 спецпроектам программы «Рухани жаңғыру».

В Акмолинской области по обеспечению эволюционного развития общества можно отметить развитие оказания государственной услуги. «Для популяризации услуг ПЭП и продвижения цифровой культуры среди граждан в г. Кокшетау в декабре 2018 года открыт Цифровой ЦОН, в котором можно получить электронные услуги и пройти полный курс обучения получения электронных услуг. Также открыт Центр миграционных услуг, в котором реализована работа по принципу «одного окна» для услуг, оказываемых нерезидентам».

В ПРТ Восточно-Казахстанской области особое внимание уделяется созданию условий для самореализации молодежи. Открываются молодежные ресурсные центры, которые оказывают правовую, консультационную, методическую помощь молодежи и молодежным организациям, проводят активную работу по содействию в трудоустройстве, профориентации, активизации волонтерского движения и предпринимательства среди молодежи. В целях профилактики правонарушений среди молодежи регулярно проводятся лекции-семинары, разъяснительные беседы с молодежью совместно с местной полицейской службой, Департаментом уголовно-исполнительной системы. Данная деятельность является эволюционным, а не революционным развитием, так как молодежь является основной протестной силой.

В городе Шымкент активно ведется работа по социализации молодежи, иными словами обеспечение их гладкой интеграции в взрослой жизни. «В рамках проведения государственной молодежной политики в организации «Шымкент жастары» активизируют работу, проводят мероприятия по трудоустройству молодежи, обучению основам предпринимательства, поддержке талантливой молодежи.

В целях профилактики правонарушений среди молодежи регулярно проводятся информационно-пропагандистские работы через СМИ, различные мероприятия, правовые занятия, вечерние рейды с участием молодежи с привлечением сотрудников правоохранительных органов». Поскольку, молодежь является основной движущей силой протестных настроений, то данная деятельность является предпосылкой обеспечения эволюционного развития общества.

Также в Алматинской, Кызылординской, Туркестанской областях, в городе Алматы эволюционное развитие общества обеспечивается через проведение активной работы по социализации молодежи. Проводятся различные мероприятия по трудоустройству молодежи, обучению основам предпринимательства, поддержке талантливой молодежи. В целях дальнейшего повышения уровня удовлетворенности молодежи проводятся работа по увеличению числа дворовых клубов по интересам молодежи в сельской местности.

В Туркестанской области в рамках спецпроекта «Ауыл – ел бесігі» в сельской местности и приграничных районах проводится системная работа по развитию районных центров и ауылов, усилению роли местного самоуправления, повышению ответственности сельских акимов, обеспечению бюджетных организаций высококвалифицированными кадрами, трудоустройству молодежи в сельской местности. Также в целях повышения конкурентоспособности в сфере туризма в регионе проводится работа по реализации спецпроекта «Туған жер».

Участие РПО «Рухани жаңғыру».

НАО «Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру» также были проанализированы планы мероприятий региональных проектных офисов по реализации программы «Рухани жаңғыру» на 2020 г.

Анализ плана мероприятий реализации программы «Рухани жаңғыру» на 2020 год выявил следующие недостатки, характерные для большинства регионов, в частности неравномерное распределение по 3 направлениям программы «Рухани жаңғыру». Как правило, в Планах наибольшее количество мероприятий запланировано на первые два направления, то есть «Развитие личности» и «Сохранение национальной идентичности». В то время количество мероприятий, направленных на развитие третьего направления «Развитие государства, гражданского общества, местных сообществ» запланировано существенно меньше.

III. ФОРМИРОВАНИЕ СРЕДЫ ДЛЯ ЭВОЛЮЦИОННОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

1. Внедрение инновационных подходов для эволюционного развития Казахстана (Форсайтные исследования в сфере модернизация общественного сознания).

Одним из новых форматов продвижения Программы является форсайт, для проведения которого важно подключение экспертов для выстраивания оптимальной модели или корректирования существующей модели в определенной сфере. Перед экспертами ставится задача по изучению факторов и тенденций, обуславливающих социально-политическое развитие общества в среднесрочной перспективе. Форсайтное исследование является одним из современных научных методов позволяющих обеспечить выработку новых форматов и решений, способствующих повышению эффективности модернизации общественного сознания как необходимого условия для дальнейшего развития общества.

Под форсайтом подразумевается технология прогнозирования на научно-обоснованной базе с учетом глобальных трендов и объективных возможностей. Отличительной чертой данного метода является включение всех участников, заинтересованных в процессе создания будущего. Ключевую роль в форсайтном исследовании играют эксперты, высококвалифицированные специалисты, обладающие специальными знаниями в определенной области. Они могут являться представителями научного сообщества или иметь практический опыт в сфере, которой посвящён форсайт. Задачами экспертов является выявление перспектив и рисков в развитии обозначенной сферы и создание сценария будущего данного направления. Валидность сценария определяется подключением в процесс других участников форсайта: стейкхолдеров, лиц, принимающих решения и др.

В настоящее время НАО «Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру» проводятся форсайтные исследования в сфере модернизации общественного сознания. Для методического обеспечения принципа «Эволюционное развитие Казахстана» реализуется направление «Формирование инклюзивного мировоззрения и инклюзивного общества», где рассматривается будущее социальной сферы – категории населения, нуждающиеся в поддержке: дети-сироты и оставшиеся без попечительства родителей, пожилые люди, люди с особыми потребностями, малообеспеченные многодетные семьи. В рамках данного направления проведен анализ по определению спектра потребностей каждой целевой группы, возможностей и путей реализации их потребностей, анализ волонтерской деятельности.

Проведена оценка самоорганизации населения по вышеуказанным четырем категориям, оценка возможностей развития социального предпринимательства, а также оценка социализации и вовлеченности обозначенных категорий в социальные отношения. Проведен экспертный опрос по направлению «Формирование инклюзивного мировоззрения и инклюзивного общества». Результаты форсайта будут представлены в конце текущего года.

2. Поддержка процессов самоорганизации населения, обеспечивающих эволюционное развитие Казахстана (Акселератор социальных проектов).

НАО «Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру» с 2020 года запущена реализация проекта «Өзгерістердің саруарлары», который призван подготовить пул послов перемен «Рухани жаңғыру» – лидеров, действующих в различных направлениях, работающих с разными целевыми аудиториями и готовыми быть трансляторами идей и ценностей «Рухани жаңғыру» в местных сообществах.

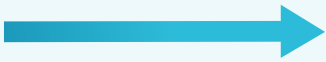
В настоящее время актуальным является создание условий для организации новых общественных площадок и подготовки новых лидеров, которые способны транслировать месседжи «Рухани жаңғыру» и генерировать дополнительные усилия по активизации определенных категорий населения. В этом направлении основным инструментом реализации проекта «Өзгерістердің саруарлары» является работа Акселератора социальных проектов, который предполагает коллаборацию социального наставничества, проектного управления и работы по кластерам.

Миссия Акселератора – продвижение направлений программы «Рухани жаңғыру» через взаимодействие с государственными и негосударственными институтами путем содействия процессам самоорганизации населения. Результатом работы Акселератора является комплексное проектное наполнение всех направлений программы «Рухани жаңғыру», формирование кластеров проектов по отдельным направлениям, которые обеспечат широкий охват всех категорий населения.

В рамках работы Акселератора по обеспечению принципа «Эволюционное развитие Казахстана» реализуется направление «Развитие инклюзивного общества (поддержка детей-сирот и оставшихся без попечительства родителей, пожилых людей, людей с особыми потребностями, малообеспеченных многодетных семей)».

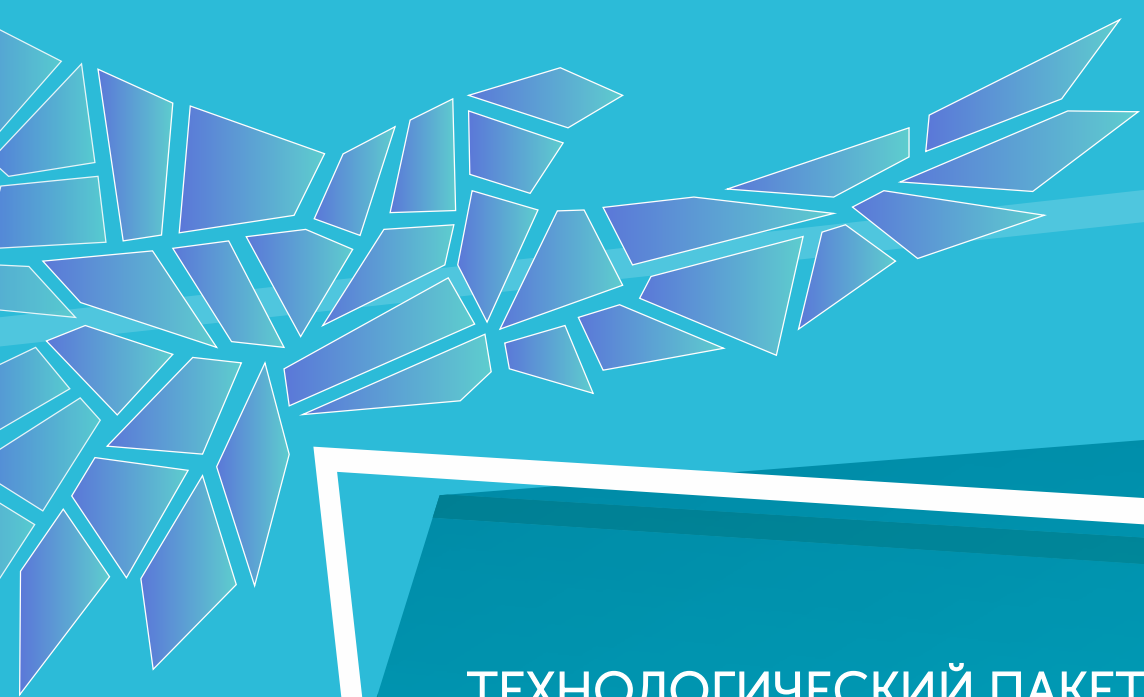
По данному направлению в программу акселерации вошли такие проекты, как «Саламатты болашақ», целью которого является абилитация детей с инвалидностью средствами и методами адаптивной физической культуры и спортом, «Каждый ребенок достоин школы»

(Создание равных возможностей для получения качественного образования детям с особыми образовательными потребностями), «Школа будущего, учимся вместе, делаем вместе» (Оказание психолого-медико-педагогической и социальной помощи детям с особыми образовательными потребностями), «Инициативы на местах» (гражданские центры (ГЦ) по принципу «одного окна» оказывают информационные, методические, обучающие, адвокационные услуги для представителей гражданского общества: инициативным группам, НПО, профсоюзам, политическим партиям), «Altyn bala» (развитие социального предпринимательства среди женщин, попавших в трудную жизненную ситуацию, многодетных матерей, матерей одиночек и матерей «особенных» детей), «Kunde» (трудоустройство и социализация взрослых с особенностями ментального развития), «Еможі project» (трудоустройство людей с нарушением слуха и других категорий людей с особыми потребностями), «Семейный дворовый клуб – движение в интересах детей» (поддержка малообеспеченных и многодетных семей, через создание креативного пространства для творчества, образования, игр, общения и отдыха, создание рабочих мест для матерей из малообеспеченных семей). По результатам прохождения программы акселерации данные проекты будут масштабированы в регионы Казахстана.

IV. ПОВЫШЕНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАСТНИКОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» ПО РАЗВИТИЮ ПРИНЦИПА «ЭВОЛЮЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ КАЗАХСТАНА»

- Применение новых форматов взаимодействия со стейкхолдерами с целью корректировки хода реализации спецпроектов «Туған жер» и «Ауыл – ел бесігі».
- Проведение обучающих курсов по применению новых подходов работы с молодежью, по организации волонтерской деятельности, по повышению правовой грамотности, по основам предпринимательства и меценатства.
- Обеспечение информационного сопровождения: определение каналов информационно-имиджевого позиционирования спец-проекта – СМИ, социальных сетях.
- Применение новых форматов вовлечения граждан в реализацию спецпроектов «Туған жер» и «Ауыл – ел бесігі» путем разработки креативной ситуативной концепции.
- Формирование ключевого акцента на социальном подходе при проведении мероприятий в рамках принципа «Эволюционное развитие Казахстана».

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ПАКЕТ
ПО НАПРАВЛЕНИЮ
«КУЛЬТ ЗНАНИЯ»

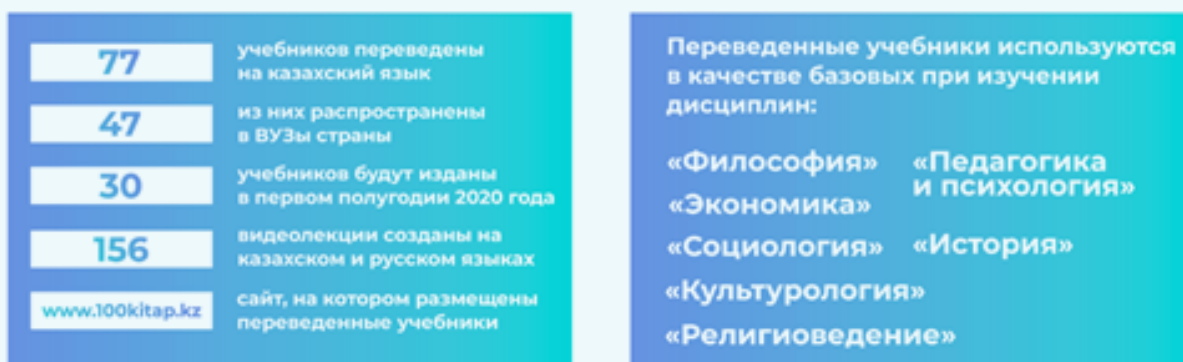
I. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИНЦИПА «КУЛЬТ ЗНАНИЯ»

Принцип «Культ знания» является ключевым и основой для модернизационных процессов современного Казахстана. Данный принцип органично вписывается в другие направления Программы, создавая необходимый фундамент для развития как отдельной личности, так и целого государства. События последнего времени актуализировали роль образования в современном мире. Стало очевидным, что ее уровень определяет не только качественные характеристики человеческого бытия, но и адекватность форматов борьбы с новой угрозой. Пандемия стала для всего человечества тем вызовом, который требует соответствующих ответов. Первое полугодие 2020 года показало, что динамика глобальных изменений становится масштабнее и быстрее. Пандемия оказала колоссальное воздействие на жизнедеятельность граждан Казахстана. Дистанционное образование, удаленный формат работы, сокращение производственных мощностей, оптимизация бизнеса так или иначе коснулись каждого казахстанца. Стали востребованы специалисты в области здравоохранения, образования, транспорта, информационно-коммуникационных технологий и социальных услуг. «Культ знания» означает не просто накопление знаний, но и развитие способностей к самообразованию и саморазвитию. Это позволит сохранить перспективы и конкурентоспособность даже в самых неопределенных ситуациях. Привитие к детям любви к знанию с раннего возраста является главным фактором улучшения системы образования страны. Со стороны государства будет оказана всесторонняя поддержка гражданам в стремлении повышать уровень знаний, и созданы условия для получения качественного образования. Повышение личной эффективности через непрерывное образование на протяжении всей жизни подразумевает процесс постоянного обновления знаний, приобретения новых навыков и расширение своего кругозора. Это позволяет человеку быть готовым к неожиданным изменениям, приведет к улучшению качества жизни. Будет популяризоваться опыт людей, стремящихся получить знания в пожилом возрасте, реализованы программы дополнительного образования для взрослых. Воспитание у молодого поколения культа знаний на сегодняшний день является условием успешной реализации Третьей модернизации, объявленной Первым Президентом - Елбасы Н.А. Назарбаевым в своем Послании. Эти процессы предполагают становление знание-ориентированного общества, требующего развития и поддержки инноваций. Такая среда формируется в обществе, где работает формула: государство, университет, бизнес и общество, взаимодействие и взаимовлияние которых ведет к процветанию и успехам нации.

Спецпроект «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке». Данный спецпроект направлен на развитие личности молодых казахстанцев и напрямую связан с направлением программы «Рухани жаңғыру» культ знаний, через формирование необходимых условий для возможности учащихся получать современное, соответствующие веянию времени знания по тем или иным вопросам. В рамках направления открытость сознания данный проект позволяет быть готовым к глобальным изменениям в различных сферах жизни. Человек, обладающий необходимым уровнем знаний и навыков, в частности профессиональных, является более конкурентоспособным, а соответственно имеет больше шансов на успех..

100 новых учебников

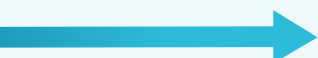
В рамках данного спецпроекта была проведена следующая работа:

В 2017 году разработаны Концепция по реализации проекта и методические рекомендации по отбору лучших учебников для перевода на государственный язык. Определены критерии отбора учебников (учебники должны быть по гуманитарным дисциплинам: история, философия, политология, социология, психология, культурология, филология, педагогика, экономика, менеджмент; базовые учебники должны быть по образовательным программам из 100 топовых вузов мира и должны содержаться в базе известных издательств (например, CengageLearning, SAGE).

В настоящее время 77 учебников переведены на казахский язык. Из них 47 были изданы и распространены в ВУЗы страны (132), а остальные 30 учебников будут изданы в 2020 году. Также, 23 книги будут переведены к концу 2020 года. Все переведенные учебники размещены на официальном сайте проекта 100kitap.kz с подробной информацией о проекте, с описанием учебников и состава рабочих групп. Все переведенные учебники размещены на официальном сайте проекта 100kitap.kz с подробной информацией о проекте, с описанием учебников и состава рабочих групп.

По переведенным в 2017-2019 гг. 77 учебникам созданы видеолекции на казахском и русском языках. Общее количество 156 видеокурсов на казахском и русском языках. Данные видеолекции размещены на портале OpenU.

II. ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРИНЦИПА «КУЛЬТ ЗНАНИЯ»

1. Рекомендации по участию Центральных государственных органов в реализации спецпроектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру», обеспечивающих развитие принципа «Культ знания».

Оценка роли Центральных государственных органов в реализации на текущий момент. Программа носит стратегический и долгосрочный характер. В Стратегическом плане развития Республики Казахстан до 2025 года, утвержденного Указом Президента Республики Казахстан от 15 февраля 2018 года № 636, определены приоритеты и задачи по модернизации общественного сознания. За 3 года ее реализации имеются определенные результаты и достижения. Выстроена институциональная структура по управлению Программой. Были запущены и реализуются в настоящее время 13 конкретных проектов: «Проект поэтапного перехода казахского языка на латиницу», «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке», «Туған жер», «Сакральная география Казахстана», «Современная казахстанская культура в глобальном мире», «100 новых лиц Казахстана», «Ауыл – Ел бесігі», «Архив-2025», «Великие имена Великой степи», «Генезис тюркского мира», «Музей древнего искусства и технологий Великой степи», «Тысяча лет степного фольклора и музыки», «История в кино и на телевидении».

Существует ряд концептуальных проблем, связанных с методологическим сопровождением реализации спецпроектов, как на уровне министерств, так и на региональном уровне. Проекты Программы (13 спецпроектов) требуют тщательного и системного анализа, что связано с различиями как по времени, так и по сложности исполнения. Количество вовлеченного населения в реализацию Программы остается низким. Проектами Программы не охвачены все категории населения.

Анализ стратегических планов Центральных государственных органов и 13 спецпроектов. Результаты проведенного анализа Стратегических планов министерств свидетельствует о неравномерной их включенности в процесс реализации

Программы и недооценивания значимости принципов Рухани жангыру в их направлении работы. В тоже время очевидно, что что данные принципы работают в одной связке и только в этом виде дают эффективные результаты.

Одним из примеров полной включенности в процесс реализации Программы является **Министерство образования и науки Республики Казахстан**. Анализ Стратегического плана МОН РК на 2020-2024 годы показал, что принципы и идеи, обозначенные в программных статьях Елбасы «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» и «Семь граней Великой степи» отражены в документе и скоррелированы с компетенцией Министерства (МОН РК). Принцип **«Культ знания»** отражен в следующих проектах МОН РК: Дошкольное и среднее образование – «В Государственный общеобязательный стандарт общего среднего образования введен обязательный учебный предмет «Начальная военная и технологическая подготовка», содержание которого обеспечит основы робототехники и IT-технологий».

Техническое и профессиональное образование – «принимаются меры по обеспечению доступности, повышению престижа и обновления содержания технического и профессионального образования».

Высшее и послевузовское образование – «За 2018 год АО «НЦГНТЭ» совместно с представителями Scopus, Science Direct и Clarivate Analytics организовано и проведено 739 обучающих выездных семинаров по РК».

Министерством культуры и спорта Республики Казахстан на системном уровне активно проводятся мероприятия по реализации Программы. Стратегическим планом МКИС предусмотрены 3 направления с конкретными мерами по достижению поставленных целей. Развитию принципа «культ знания» способствует Стратегическое направление 1. предусматривающее развитие единого культурного пространства страны, формирование конкурентоспособной туристской индустрии, совершенствование архивного дела. Несмотря на четко обозначенную направленность на принцип конкурентоспособности, тем не менее, содержательная часть направления связанная с принципом «Культ знания».

Министерство сельского хозяйства в разработанном Стратегическом плане отделило отдельный блок подготовке новых квалифицированных кадров в сельском хозяйстве, что явно соответствует направлению Программы – культ знаний. «В аграрных университетах в результате интеграции образования, науки и производства, применения эффективных технологий обучения и выполнения научных исследований, осуществляется подготовка специалистов различного уровня.

В Стратегическом плане **Министерства Юстиции Республики Казахстан** также предусмотрена деятельность, направленная на управление рисками, в рамках которой в целях повышения качества разрабатываемых государственными органами РК НПА, проводится разъяснительная работа по оказанию методической помощи по вопросу разработки НПА, подлежащих государственной регистрации, а также совершенствования нормотворческой деятельности. Что также соответствует принципу культ знаний программы «Рухани жаңғыру».

Министерство экологии, геологии и природных ресурсов Республики Казахстан для развития геологической отрасли планирует создание информационной системы «Национальный банк данных минеральных ресурсов РК» и Центра компетенции по геологии на базе «Назарбаев Университет» с лабораториями с международной аккредитацией, зернохранилищами, что соответствует направлениям «культ знания» и «открытость сознания».

Согласно Плану **Министерства цифрового и АП**, одним из приоритетных важных направлений является «Развитие отрасли информационных технологий, инновационного и научно-технического потенциала». Принципам культ знаний и открытость сознания соответствуют следующие показатели: «Развитие ИКТ будет ориентировано на формирование человеческого и инфраструктурного потенциала для развития инноваций», «Интегрировать усилия наших ученых с зарубежным научно-исследовательским сообществом по стратегическим инновационным направлениям».

Рекомендации по реализации республиканского плана реализации Программы «Рухани жаңғыру». Рекомендации зависят от сферы деятельности и специфики министерств так, полагаем целесообразным включить в деятельность министерств следующие работы, нацеленные на продвижение программы «Рухани жаңғыру»:

- Включить целевые индикаторы Стратегического плана пункт «доля учащихся, владеющих тремя и более языками».
- Проекты, направленные на привлечение взрослого населения к получению новой профессии, обновлению знаний (в целях продвижении непрерывного образования, отраженного в направлении культ знания) (удалить, поскольку не относится к компетенции МОН)
- Стимулирование создания новых образовательных возможностей в организациях образования (кружки робототехники, организация рабочих пространств для внеклассного обучения и обмена опытом, реализации проектов);
- Создание онлайн-курсов по обучению актуальным навыкам и компетенциям, углубленному изучению традиционных дисциплин с участием ведущих преподавателей для внедрения в ежедневную практику сельских школ с целью сокращения разрыва «город-село», а также развития системы онлайн-образования, актуальность которого продемонстрировала пандемия коронавирусной инфекции;

- Необходимо рассмотреть внедрение предмета по обучению критическому мышлению в школьную программу. В мировой практике данная мера широко применяется с 2008 года. ЮНЕСКО разработана программа для учителей с методическими материалами;

- Проведение информационных кампаний для популяризации культа знания.

Для Министерства культуры и спорта:

1. Необходимо определить перспективы реализации спецпроекта «История в кино и на телевидении».

2. СтратПланом МКС не продуманна и не разграничена работа по реализации спецпроектов ПРЖ в регионах. Необходимо уделить внимание деятельности районным и сельским домам культуры, как наиболее эффективной площадки для трансляции идей Программы.

На основании вышеизложенного, считаем, что в Стратплане МКиС частично отражены стратегические приоритеты и идеологические задачи Программы «Рухани жаңғыру». В связи с чем требуется доработка и изменение Стратплана МКиС.

2. Рекомендации по участию Местных исполнительных органов и Региональных проектных офисов «Рухани жаңғыру» в реализации спецпроектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру», обеспечивающих развитие принципа «культ знания».

Оценка роли МИО и РПО в реализации на текущий момент. На сегодняшний день региональные проектные офисы не стали генераторами идей по продвижению и развитию проектов Программы. Напротив, проектные офисы превратились в подведомственные организации акиматов, которые ведут работу по проведению разовых мероприятий.

Программе развития территорий на 2016-2020 годы частично отражены принципы и идеи, озвученные в программных статья Первого Президента Республики Казахстан

Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» и «7 граней Великой степи».

Нижеследующие проекты и направления работ, обозначенные в Программе развития соответствуют принципам программы «Рухани жаңғыру».

Сфера образования Павлодарской области представлена 364 общеобразовательными школами (362 государственных, «Назарбаев Интеллектуальная школа» химико-биологического направления, специализированная школа для детей, одаренных в спорте), 47 колледжами, 172 детскими садами и 249 мини-центрами.

Для дальнейшего развития сферы образования в ПРТ предусмотрены следующие меры:

- за счет перепрофилирования школ увеличится количество учащихся, успешно освоивших учебные образовательные программы по естественно-математическим дисциплинам;
- за счет прибытия молодых специалистов, окончивших ВУЗы, увеличится доля педагогов с высшим образованием;
- охват инклюзивным образованием детей будет достигнут за счет открытия специальных классов, логопедических пунктов, создание условий проводится за счет устройства пандусов;
- в сфере дошкольного образования увеличение мест в дошкольных организациях будет обеспечено в основном за счет возврата бывших зданий детских садов, находящихся в коммунальной собственности;
- охват детей будет обеспечен и за счет частных дошкольных организаций, в том числе путем размещения в них госзаказа;
- отдельно стоящие мини-центры будут переведены в статус детских садов; мини-центры с краткосрочным пребыванием детей – в мини-центры с полным днем пребывания;
- в сфере ТиПО продолжится реализация дуальной системы обучения и независимая оценка качества знаний выпускников.

В сфере образования (Направление: Социальная сфера), колледжи **Акмолинской области** активно участвуют в международном движении WorldSkills. Ежегодно проводятся областные чемпионаты WorldSkills, команда Акмолинской области принимает участие в национальных чемпионатах. По итогам 2018 года область завоевала 7 медалей, в том числе 4 золотых, одну серебряную, 2 бронзовых медали.

В ходе проведенного анализа Программы развития территории Восточно-Казахстанской области можно сделать вывод, что ПРТ соответствует идеологическим задачам Программы «Рухани жаңғыру». Ежегодно увеличивается число учителей с высшей и первой категорией. За 3 года 24 тысяч педагогов (93 % от общего количества педагогов области) общеобразовательных школ прошли курсы повышения квалификации по опыту Назарбаев Интеллектуальных школ – это соответствует принципам культа знаний. Ежегодно увеличивается количество победителей международных олимпиад и конкурсов – это соответствует конкурентоспособности и культу знаний. «Стратегия – 2050» предусматривает реализацию приоритета: «Знания и профессиональные навыки – ключевые ориентиры современной системы образования, подготовки и переподготовки кадров». Данный приоритет соответствует принципам культа знаний.

Предусматриваются пути достижения, что соответствуют программе «Рухани жаңғыру»:

- улучшение качественного состава педагогических кадров образовательных учреждений и повышение престижа профессии – соответствует принципам конкурентоспособности и культа знаний.

Результаты проведенного анализа Программа развития **Жамбылской области** на 2016-2020 годы показали, что в содержании документа частично отражены концепты из программных статей Елбасы Н.А. Назарбаева «Болашаққа бағдар: «Воспитание и образование», «Рухани қазына», «Атамекен», «Ақпарат толқыны». Каждая из них - «Воспитание и образование», «Рухани қазына», «Атамекен» «Ақпарат толқыны» - несет свою целевую задачу. Действует центр «Со-working». В области с успехом реализуются такие проекты программы, как «Атамекен», «Воспитание и образование», «Рухани қазына», «Ақпарат толқыны», «Перевод казахского языка на латинский алфавит», «100 новых книг», «Туған жер», «Сакральная карта Казахстана», «100 новых лиц» и другие. В прошлом году в Жамбылской области были реализованы 22 проекта на общую сумму 1,1 миллиард тенге. В текущем году намечены к реализации 133 проекта и 66 мероприятий на сумму 3,8 миллиарда тенге. В том числе 3,4 миллиарда тенге будут привлечены из спонсорских источников.

Анализ деятельности организаций Костанайской области показал, что приоритетным направлением научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ являются исследования в области сельскохозяйственных наук, удельный вес которых в общей сумме внутренних затрат на научно-исследовательские и опытно-конструкторские работы составил – 74,6%. Затраты на исследования в области инженерных разработок и технологий занимают – 11,7%, естественных наук - 8,2%, социальных наук – 3,1% и гуманитарных наук – 2,4%. В социальной сфере региона ведется работа по повышению конкурентоспособности, культа знаний и доступности дошкольного, среднего и средне специального образования. В рамках направления «культ знания» проводится работа по обмену опытом в сфере здравоохранения. Один из путей решения вопроса дефицита врачебных кадров – это оказание социальной помощи на обучение по медицинским специальностям, в рамках бюджетной программы 007 «Социальная помощь отдельным категориям, нуждающихся граждан по решениям местных представительных органов», в рамках которой оказывается социальная помощь молодежи из семей со среднедушевым доходом ниже величины прожиточного минимума, установленного по Костанайской области, молодежи, относящейся к социально уязвимым слоям населения.

Рекомендации по разработке региональных планов реализации Программы «Рухани жаңғыру» Анализ плана мероприятий реализации программы «Рухани жаңғыру» на 2020 год выявил следующие недостатки, характерные для большинства регионов:

1. Неравномерное распределение по 3 принципам программы «Рухани жаңғыру». Как правило, в Планах наибольшее количество мероприятий запланировано на первые два принципа, то есть «Развитие личности» и «Сохранение национальной идентичности». В то время количество мероприятий, направленных на развитие третьего принципа «Развитие государства, гражданского общества, местных сообществ» запланировано существенно меньше.
2. К реализации Программы «Рухани жаңғыру» подключены не все государственные органы, районы и города регионов. Н-р, в ЗКО из 12 районов задействованы всего 2 района. Аналогичная ситуация и с управлениями, из 24 управлений задействованы всего 5 управлений. Недостаточное количество мероприятия направленные на развитие волонтерства.
3. В планах всех регионов в незначительном количестве представлены инновационные проекты, проекты, направленные на развитие волонтерского движения.
4. В большинстве регионов выстроена эффективная работа региональных экспертных советов. Хотелось бы, продолжение их работы, и отражение в плане мероприятий.
5. Рекомендуется в план мероприятий включить проекты из книги «Сборник успешных проектов».

В связи с этим, рекомендуется еще раз пересмотреть План мероприятий с критическим взглядом, и дополнить ее содержание с учетом вышесказанных рекомендаций

В целом, Программа развития территорий на 2016-2020 гг. органично переплетается с направлениями Программы «Рухани жаңғыру». В регионе, концептуальные основы Программы реализуются через социально-экономические проекты и индикаторы, обозначенные в документе.

Рекомендуемые предложения в сфере образования:

- Приобщение детей и молодежи к чтению как необходимому инструменту духовного и интеллектуального прорыва нации;
- Организовать специальные места по обмену книг;
- Создать краеведческие кружки, клубы и проводить факультативные занятия в организациях образования;
- Разработка методических рекомендаций и пособий по организации профориентационной деятельности среди школьников;
- Проводить онлайн мастер-классы успешных в профессии граждан для безработного населения;

- Переобучение по наиболее востребованным на рынке труда специальностям и направление на профессиональную подготовку, и повышение квалификации;
- Проведение обучающих курсов по специальности для безработной молодежи сельской местности.

III. ФОРМИРОВАНИЕ СРЕДЫ ДЛЯ РАЗВИТИЯ КУЛЬТА ЗНАНИЯ

1. Внедрение инновационных подходов для развития культа знаний (Форсайтные исследования в сфере модернизация общественного сознания).

Анализ реализации свидетельствует о необходимости поиска новых форматов продвижения Программы и на этом этапе важно подключение экспертов для выстраивания оптимальной модели или корректирования существующей модели. Задачей экспертов станет изучение факторов и тенденций, детерминирующих (обуславливающих) социально-политическое развитие государства в среднесрочной перспективе. Академическое сообщество владеет необходимым инструментарием для выявления на научной основе рисков, прорывных зон для формирования целостной картины будущего. Соответственно, аналитическая работа в этом направлении позволит нам определить конкретные шаги для выстраивания оптимальной модели.

Одним из современных научных методов позволяющих обеспечить выработку новых форматов и решений, способствующих повышению эффективности модернизации общественного сознания как необходимого условия для дальнейшего развития общества, является форсайтное исследование.

Под Форсайтом мы понимаем технологию прогнозирования на научно-обоснованной базе с учетом глобальных трендов и объективных возможностей. Отличительной чертой данного метода является включение всех участников, заинтересованных в процессе создания будущего.

Ключевую роль в форсайтном исследовании играют эксперты, высококвалифицированные специалисты, обладающие специальными знаниями в определенной области. Они могут являться представителями научного сообщества или иметь практический опыт в сфере, которой посвящён Форсайт. Задачами экспертов является выявление перспектив и рисков в развитии обозначенной сферы и создание сценария будущего данного направления. Валидность сценария определяется подключением в процесс других участников Форсайта: стейкхолдеров, лиц, принимающих решения и др.

Важным этапом Форсайта является не только подготовка итогового сценария, который приемлем для всех участников, но и мер по достижению поставленной цели. Для этой цели будут проведены форсайт-сессии с обсуждением сценария, получением рекомендаций и отзывов от стейкхолдеров и лиц, принимающих решения и внесением корректировок. Таким образом, форсайтные исследования в сфере модернизации общественного сознания позволят выбрать оптимальные траектории и стратегии развития казахстанского общества с учетом основных направлений программы «Рухани жаңғыру», выстроить систему горизонтальных и вертикальных связей между участниками. В этой связи, актуальность проведения форсайтных исследований в сфере модернизации общественного сознания значительно возрастает.

Цель форсайтных исследований – создание обоснованного взаимоприемлемого сценария развития общества и социальных процессов через применение инструментов и методов Форсайта: экспертный опрос, метод Делфи, прогнозирование, форсайтсессия и выстраивание стратегий направленных на модернизацию общественного сознания.

Задачей экспертного сообщества является:

- анализ круга социально-экономических процессов, связанных с модернизацией общественного сознания;
- выявление возможных прорывов и рисков в развитии обозначенных направлений;
- перманентная аналитика глобальных и локальных трендов современного развития обществ для понимания и составления цельной картины;
- создание технологического пакета форсайта для последующего применения в менеджменте на республиканском и региональном уровнях в рамках реализации программы «Рухани жаңғыру». В процессе проведения Форсайт-исследования предполагается решение следующих задач:
- формирование ориентиров деятельности всех участников процесса модернизации общественного сознания и создание условий для формирования открытого мышления;
- создание условий для формирования среды привлекательной для реализации новых проектов по направлениям Программы;
- создание диалоговой площадки для кооперации интересов между государством, обществом, бизнесом и научным сообществом;
- составление «дорожной карты», в которой будут отражены возможные пути развития казахстанского общества с учетом направлений модернизации общественного сознания.

Форсайтные исследования позволят объединить усилия всех участников реализации программы «Рухани жаңғыру», экспертного сообщества и заинтересованных лиц в конструировании образа будущего казахстанского общества.

Таким образом, проведение форсайтного исследования, как одного из эффективных инструментов социального инжиниринга, позволит не только сформировать картину будущего казахстанского общества, но и выработать практические механизмы по изменению общественной психологии и сознания казахстанцев.

2. Поддержка процессов самоорганизации населения обеспечивающих развитие культа знаний (Акселератор социальных проектов).

На базе Общества при поддержке МИОР РК в рамках реализации проекта «Өзгерістердің саруарлары» – подковка пула послов перемен «Рухани жаңғыру» (далее – проект «Өзгерістердің саруарлары») действует Акселератор социальных проектов (далее – Акселератор). Миссия Акселератора – продвижение направлений Программы «Рухани жаңғыру» через взаимодействие с государственными и негосударственными институтами путем содействия процессам самоорганизации населения. Данный Акселератор является своего рода инструментом выявления у населения предпосылок к конкурентоспособности и ее развития. В мире конкуренции очень важно иметь способность к эффективным коммуникациям, кооперации и синергии. В этом плане Акселератор помогает проектам объединяться в кластеры и развивать экосистему в своей сфере деятельности.

В январе 2020 года Общество объявило о конкурсе на отбор социальных проектов в Акселератор. Конкурс продлился до конца февраля и по итогам решения конкурсной комиссии из 120 заявок было отобрано 76 заявок. В течение трех месяцев 46 проектов прошли Программу пре-акселерации. 39 проектов имеют сертификат о завершении Программы пре-акселерации, из которых 20 проектов отобраны для прохождения Программы акселерации и подготовки к масштабированию в регионы Казахстана в 2021 году. Проекты сопровождают 14 тренеров (экспертов).

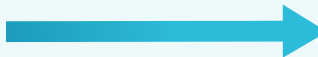
В 2020 году Акселератор развивается поэтапно. Первый этап – формирование экосистемы. Планируется формирование клуба проектов, прошедших Программу акселерации и подготовленных к масштабированию в 2021 году, расширение базы экспертов и партнеров Акселератора, расширение экосистемы на основе платформы поддержки социальных проектов, формирование кластеров проектов по отдельным направлениям.

Второй этап развития – подготовка Акселератора к масштабированию в 2021 году. В ходе второго этапа развития Акселератора планируется выбор партнеров Акселератора (РПО «Рухани жаңғыру», молодежные ресурсные центры (далее – МРЦ), центры гражданских инициатив (далее – ЦГИ), организации образования и другие), подготовка трекеров для сопровождения проектов из числа сотрудников организаций-партнеров, формирование базы экспертов Акселератора, IT-разработки и подготовка форматов онлайн для масштабирования Акселератора в регионы.

Третий этап – подготовка проектов к масштабированию. На третий этап запланировано прохождение проектами Программы акселерации, IT и информационное сопровождение проектов, организация координационных и экспертных площадок для решения системных вопросов, встреч с потенциальными инвесторами, донорами, привлечение ресурсов с помощью платформы поддержки социальных проектов и системы лояльности для бизнеса.

Реализация системного подхода в работе с проектами и спецпроектами предполагает обучение сотрудников и реорганизацию работы РПО «Рухани жаңғыру». Для обеспечения системной работы с проектами и гражданскими инициативами необходимо на базе либо при сопровождении РПО «Рухани жаңғыру»/МРЦ/ЦГИ наладить работу акселераторов социальных проектов, которые будут готовить проектные группы к встрече с инвесторами, меценатами, участию в конкурсе грантов и т.д. Государственное грантовое финансирование и социальная ответственность бизнеса должны быть направлены прежде всего на поддержку системных проектов, выход их на самоокупаемость и устойчивое самостоятельное развитие. Площадка «Асар» должна быть также подключена к работе Акселератора и блокчейн-платформе.

Помимо того, что сам акселератор как механизм является мощным инструментом развития конкурентоспособности отдельного проекта и общества в целом, на данный момент в нашем Акселераторе имеются 20 конкурентоспособных проектов, которые проделали огромную работу под менторством тренеров (экспертов) Акселератора и сейчас готовятся к масштабированию в регионы Казахстана в 2021 году. Таким образом, трансформация и модернизация общественного сознания будет происходить в разных сферах деятельности, демонстрируя, что принципы Программы «Рухани жаңғыру» применимы к личности и нации, независимо от рода деятельности.

IV. ПОВЫШЕНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАСТНИКОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАҒЫРУ» ПО РАЗВИТИЮ ПРИНЦИПА «КУЛЬТ ЗНАНИЯ»

Нынешняя ситуация, объективным образом представляет угрозы для развития принципа «культ знаний». Речь идет о следующих рисках:

- снижение показателей цифровизации сферы образования Казахстана (обеспечение бесперебойным и качественным Интернетом, необходимым количеством компьютеров, повышение уровня цифровой грамотности преподавателей);

- разрыв между уровнем и качеством образования город/село, НИШ/БИЛ/обычные школы, НУ/национальные вузы/региональные вузы, частные колледжи/государственные колледжи. Тому способствуют различные причины (финансирование, элитарность, отсутствие интернета в сельской местности и т.д.;

- увеличение «квалификационной ямы» в силу оторванности образовательных программ вузов от требований рынка труда и отсутствия взаимной интеграции с реальным сектором экономики; Перечисленные факторы скажутся на конкурентоспособности молодого поколения казахстанцев со сверстниками из других стран. Однако любое явление несет и возможности; - развитие дистанционных форматов представляет возможности аусортинг международных услуг через онлайн сервисы (телемедицина, онлайн образование, бьюти индустрия).

- повышение уровня грамотности населения по владению английским языком. Английский язык является ключевым фактором для конкурентоспособности специалиста в условиях текущей глобализации;
- обучение эмоциональному интеллекту, мягким навыкам, внедрение в школьную программу;
- развитие образовательных технологий, стартапов (EdTech)
Исходя из вышеперечисленного рекомендуется:
  - обеспечение информационного сопровождения:
  - определение каналов информационно-имиджевого позиционирования спецпроекта СМИ, социальных сетях, разработка наружной рекламы, прокат роликов на лэд-экранах в местах массового скопления населения и иное.
  - разработка единых стандартов по организации среднего образования в дистанционном формате.

- разработка обновленных квалификационных требований к преподавателям, учитывающие знания и навыки необходимые для преподавания онлайн.
- проведение заседаний региональных экспертных советов с целью корректировки хода реализации спецпроекта по вопросу обсуждения перечня книг, вопросов по внедрению учебников в образовательный процесс и требований по отбору учебников для перевода.

На день написания записки в Казахстане отсутствуют: единые стандарты по организации среднего образования в дистанционном формате; обновленные квалификационные требования к преподавателям, учитывающие знания и навыки необходимые для преподавания онлайн; единые рекомендации для родителей и другие важные инструкции и документы.

The image features a vibrant blue background with several light blue diagonal lines. On the left side, there is a complex, abstract graphic composed of numerous overlapping, semi-transparent geometric shapes in shades of purple and blue, resembling a stylized leaf or a network structure. A white, irregular frame surrounds a dark blue rectangular area in the center-right, which contains the text.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ
ПАКЕТ ПО НАПРАВЛЕНИЮ

**«ОТКРЫТОСТЬ
СОЗНАНИЯ»**

I. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИНЦИПА «ОТКРЫТОСТЬ СОЗНАНИЯ»

Открытость сознания – это готовность ко всему новому, стремление к познанию неизведанного, желание обучиться тому, чего не знаешь или не умеешь.

Принцип «Открытость сознания» играет ключевую роль в развитии и взаимодействии всех остальных принципов, отражает характер казахстанского менталитета, уходящего корнями в кочевое мировоззрение. Базовая ценность, которую призван транслировать каждый казахстанец и Казахстан в целом – это умение эффективно выстраивать коммуникации, приходить к взаимопониманию и взаимовыгодным решениям, синергии, в конечном итоге к миротворчеству, где каждый участник неповторим, находится на своем месте и выполняет свою миссию во благо единого целого.

Задачами направления «Открытость сознания» является формирование у казахстанцев таких качеств как готовность к переменам, способность перенимать чужой опыт, учиться у других, открытость и восприимчивость к лучшим достижениям. В этой связи основными мероприятиями в рамках данного направления должны стать проекты по развитию коммуникативных компетенций, развитию инклюзивного общества, проведение мероприятий с участием международных экспертов и др. Анализ показывает, в целом регионы реализуют мероприятия в соответствии с поставленными задачами.

Вместе с тем, в планировании мероприятий больший акцент делается на проведение мероприятий просветительского характера. Например, в ЗКО более 70% мероприятий имеют соответствующий контент. Мероприятий, направленных на развитие коммуникативных компетенций – 5 (15,6%). Хороший опыт показывает Алматы, где в рамках данного направления проводятся конференции, круглые столы, лектории с участием зарубежных экспертов; на улицах города проводятся открытые фестивали искусства, театральные постановки, проводятся мероприятия по развитию инклюзивного общества. В Костанайской области за 2019 год проведено 2 мероприятия по данному направлению. Особенно актуальным принцип «открытость сознания» становится в условиях пандемии, когда социально-экономические последствия коснулись каждого человека и важно уметь подстраиваться под глобальные изменения, менять привычки.

В посткарантинной реальности исчезнут многочисленные командировки и совещания, особенно с большим количеством участников. Большинство переговоров и собеседований перейдет в онлайн-режим. Хранение документов, внутрикорпоративные коммуникации, постановка и отслеживание задач – все эти процессы, как уже давно известно, можно осуществлять, сидя в кофейне с ноутбуком.

Эпидемия ускорит частичный переход к дистанционному образованию. Здесь есть риск понижения качества, но зато есть и потенциал сделать обучение более доступным для большего числа людей. По мнению экспертов, после карантина во всем мире вырастет спрос на вирусологов, антикризисных консультантов, гуру по личным финансам и специалистов диджитализации. Благодаря многочисленным онлайн-курсам молодые люди смогут чаще менять специализацию и без труда повышать свои особые профессиональные навыки. Посткарантинная реальность позволит менять профессию до пяти раз на протяжении жизни.

II. ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРИНЦИПА «ОТКРЫТОСТЬ СОЗНАНИЯ»

1. Рекомендации по участию Центральных государственных органов в реализации специальных проектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру», обеспечивающих развитие открытости сознания.

Анализ стратегических планов министерств и планов развития территорий на предмет их соответствия идеологическим задачам, обозначенным в программных статьях Елбасы Н. Назарбаева «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» и «7 граней Великой степи» показал следующее.

Участие Министерства индустрии и инфраструктурного развития Республики Казахстан (далее – МИИР РК). В стратегическом плане МИИР РК предусмотрено 4 стратегических направления:

- создание условий для индустриального развития страны;
- развитие транспортной инфраструктуры для обеспечения потребности экономики и реализации транзитного потенциала;
- развитие строительной отрасли и жилищно-коммунального хозяйства;
- развитие оборонной промышленности и государственного оборонного заказа
- МИИР РК отмечает, что в первом и третьем стратегических направлениях индикаторы, соответствующие идеологическим задачам Программы «Рухани жаңғыру» (далее – Программа), отсутствуют.

Во втором стратегическом направлении 2 цели.

1. Развитие транспортной инфраструктуры.

Индикаторы «доля аэропортов соответствующих требованиям ИКАО», «автомобильные дороги республиканского значения находящиеся в хорошем и удовлетворительном состоянии соответствуют принципу «открытость сознания».

2. Развитие транзитного потенциала

Индикаторы «увеличение объемов транзитных авиаперелетов», «объем пассажирооборота по социально значимым авиамаршрутам» соответствуют принципу «открытость сознания».

Участие Министерства энергетики Республики Казахстан (далее – МЭ РК). Результаты проведенного анализа Стратегического плана МЭ РК на 2017-2021 годы показали, что существует возможность интегрирования концептов Программы в содержательную часть документа. Рекомендуется рассмотреть возможность добавления следующих пунктов в стратегический план: Включить пункт «Улучшение энергоэффективности и окружающей среды через просветительскую работу» в Стратегическое направление 2. «Улучшение качества окружающей среды». В этом пункте, прописать актуальность модернизации сознания в целях экономии энергии и сохранения экологии. Реализация мероприятий просветительского характера в целях применения зарубежных опытов экономии энергии на уровне домохозяйств.

Участие Министерства образования и науки Республики Казахстан (далее – МОН РК). В целом у МОН РК имеются огромные ресурсы в продвижении концептов Программы как в институциональном плане, так и в плане научно-методологического обеспечения. Нужно использовать данный потенциал в целях модернизации общественного сознания. В частности, нижеследующие работы, указанные в стратегическом плане, соответствуют направлениям Программы.

Дошкольное и среднее образование – «Для обеспечения структурной интеграции системы среднего образования республики с системами образования стран ОЭСР Министерством проводится работа по обновлению содержания среднего образования ».

Техническое и профессиональное образование – «Казахстан с 2012 года является участником Туринского процесса. Основными ключевыми направлениями участия Казахстана в Туринском процессе являются: анализ основных индикаторов ТиПО, мониторинг прогресса на основе индикаторов, разработка политики, оценки и распространения примеров передовой практики, активное вовлечение всех групп заинтересованных сторон, разработка методологических инструментов».

Высшее и послевузовское образование – «К реализации совместных образовательных и исследовательских программ привлекаются зарубежные ученые. За 7 лет приглашено 8 066 зарубежных ученых и преподавателей из вузов Европы, США, СНГ, Юго-Восточной Азии и др».

Участие Министерства сельского хозяйства Республики Казахстан (далее – МСХ РК). «С целью обеспечения прямого доступа субъектов АПК к передовым научным достижениям и знаниям, а также ускоренного внедрения научных разработок в сельскохозяйственное производство, МСХ РК начиная с 2009 года, реализуется проект по созданию системы распространения знаний.

В основу создаваемой системы положена лучшая мировая практика – система Extension, которая существует во многих зарубежных странах с развитым сельским хозяйством». Данная работа говорит об открытости сознания и готовности МСХ РК к новым технологическим процессам и обучению новым навыкам.

При МСХ РК созданы Центры распространения знаний, деятельность которых направлена на создание новых знаний в сфере сельского хозяйства, адаптации их и передачи фермерам.

В данной организации должна интегрироваться обратная связь от фермеров, дающая ориентиры для исследовательских институтов в части практических научных задач.

Участие Министерства финансов Республики Казахстан (далее – МФ РК). Согласно шагу 97 Плана Нации «100 конкретных шагов» перед МФ РК поставлена задача по расширению возможности граждан участвовать в процессе принятия решений через развитие саморегулирования и местного самоуправления (требуется повышение гражданской ответственности, которая соответствует направлению «открытость сознания»), а также передача несвойственных государству функций в конкурентную среду и саморегулируемым организациям, в результате чего Правительство станет компактным за счет сокращения несвойственных государству и избыточных функций.

Вместе с тем, в реализацию 98 Шага Плана нации – 100 конкретных шагов по реализации пяти институциональных реформ в 2018 году МФ РК внедрен бюджет местного самоуправления, что позволяет акимам села, поселка, сельского округа распоряжаться бюджетными деньгами самостоятельно, и дает возможность привлечь граждан для решения вопросов местного значения. Данная мера является продолжением мер политики «открытости сознания».

Участие Министерства цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности Республики Казахстан (далее – МЦРИиАП РК). Согласно утвержденному стратегическому плану МЦРИиАП РК ставит перед собой следующую миссию: увеличение благосостояния населения путем развития информационно-коммуникационной инфраструктуры и цифровизации, стимулирования инновационного и научно-технического развития страны, повышение качества и доступности государственных услуг для граждан, производительности труда в аэрокосмической и электронной промышленности, а также обеспечение информационной безопасности.

Таким образом, мы видим, что миссия МЦРИиАП РК соответствует принципу Программы как открытость сознания.

Одним из приоритетных Стратегических направлений является «Развитие отрасли информационных технологий, инновационного и научно-технического потенциала», в частности:

Сфера информационных технологий (далее – ИКТ) является одним из стратегических направлений модернизации экономики, а инвестиции в развитие телекоммуникационной инфраструктуры способствуют усилению стратегического положения любой страны в долгосрочной перспективе.

Согласно предоставленному в стратегическом плане анализу развития отрасли ИТ-рынок Казахстана также демонстрирует тенденцию роста практически по всем показателям. Проводится работа по адаптации законодательства под новые технологические явления: 5G, «Умные города», большие данные, блокчейн, цифровые активы, новые цифровые финансовые инструменты.

Развитие инновационного и научно-технического потенциала.

В результате системных усилий со стороны государства развитие инноваций были определены в качестве стратегически важного направления развития Республики Казахстан. В целях диверсификации экономики страны и во избежание зависимости от сырьевого сектора, государством закладывается основа для инновационной экосистемы посредством открытия инновационных кластеров, центров технологического развития и инновационных хабов (Автономный кластерный фонд «Парк инновационных технологий» (далее – АКФ «ПИТ»), «Астана Бизнес Кампус» Назарбаев Университет», Международный технопарк IT-стартапов «Астана Хаб» (далее – Астана Хаб). Согласно данным, в мае 2019 года утверждена Дорожная карта по развитию электронной промышленности на 2019-2020 годы.

Участие Министерства экологии, геологии и природных ресурсов Республики Казахстан (далее – МЭГиПР РК). Миссия стратегического плана МЭГиПР РК тождественна ценностям принципу «открытость сознания», так как для обеспечения перехода Республики Казахстан к низкоуглеродному развитию и «зеленой экономике» для удовлетворения потребностей нынешнего и будущих поколений по рациональному использованию ресурсов и эффективному управлению экосистемами будет использован ведущий мировой опыт стран ОЭСР.

Три направления видения включают в себя элементы экологической модернизации, соответствующие принципу Программы «открытость сознания» (*Внедрение возобновляемых источников энергии, совершенствование системы управления отходами и водными ресурсами, развитие системы зеленого транспорта, органическое земледелие в сельском хозяйстве, энергоэффективность в ЖКХ, сохранение и эффективное управление экосистемами*).

В компетенции МЭГиПР РК находятся три из рассматриваемых в Стратегии глобальных вызова острый дефицит воды, глобальная энергетическая безопасность, истощаемость природных ресурсов, что соответствует направлению Программы «открытость сознания» (изучение и использование передового зарубежного опыта).

Так, в рамках приоритета по переходу Республики Казахстан к «зеленой экономике» и низкоуглеродному развитию продолжится реализация инициатив Казахстана по трансферу технологий – Программа партнерства «Зеленый мост», и создание Международного центра зеленых технологий и инвестиционных проектов, который окажет поддержку в трансформации энергетического сектора, переходе к «зеленому бизнесу», трансферу и адаптации «зеленых технологий» и лучших практик и развитии «зеленых финансов», что соответствует направлению Программы «открытость сознания».

Также планируется создание Национального Бюро НДТ, на которой будет осуществляться разработка основополагающих документов, применяемых для оценки наилучших доступных технологий – технических справочников по наилучшим доступным технологиям, имеющих отраслевую направленность.

В рамках работы по управлению отходами производства и потребления организацией ООН по промышленному развитию (ЮНИДО) запланирована безвозмездная передача Казахстану установки по уничтожению стойких органических загрязнений в этом году, а также создание инфраструктуры по отдельному сбору, переработке и утилизации отходов с целью снижения объемов отходов для размещения на полигонах.

Для развития геологической отрасли планируется создание информационной системы «Национальный банк данных минеральных ресурсов РК» и Центра компетенции по геологии на базе «Назарбаев Университет» с лабораториями с международной аккредитацией, кернохранилищами.

Что касается целей стратегических направлений МЭГиПР РК, то 3 из 4 целей направлены на модернизацию экологического сознания, а также создание условий для улучшения экологии и соответствуют направлению Программы – открытость сознания.

Участие Министерства юстиции Республики Казахстан (далее – МЮ РК). В условиях глобализации одним из важных аспектов является открытость сознания и применение имеющейся международной практики и ее имплементация в законодательство РК в целях соответствия ратифицированным международным пактам и документам. В этой связи МЮ РК проводится работа по разработке проектов международных договоров и актов органов международных организаций и нормативно правовых актов в сфере экономической интеграции. Завершена работа по ратификации Таможенного кодекса ЕАЭС, который вступил в силу с 1 января 2018 года а также проведена работа по реформированию суда СНГ в части перевода на новый формат работы «ad hoc», способствующий эффективному использованию средств из бюджета государств участников. МЮ РК принял участие в разработке Соглашения о международных договорах евразийского экономического союза с третьими государствами, интеграционными объединениями и международными организациями, а также в переговорах по заключению временного соглашения, ведущего к образованию зоны свободной торговли между ЕАЭС и его государствами членами.

Следует отметить, что в деятельности МЮ РК предусмотрен большой блок работы по вопросам международного сотрудничества в целях усовершенствования текущей деятельности министерства и приведение разрабатываемых НПА в соответствие международным стандартам.

2. Рекомендации по участию Местных исполнительных органов (далее –МИО РК) и Региональных проектных офисов «Рухани жаңғыру» (далее –РПО «Рухани жаңғыру») в реализации специальных проектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру», обеспечивающих развитие принципа «открытость сознания».

В Программе развития территорий Акмолинской области на 2016-2020 годы (далее – ПРТ) частично отражены принципы и идеи, озвученные в программных статьях Первого Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» и «7 граней Великой степи». Колледжи области активно участвуют в международном движении WorldSkills. Ежегодно проводятся областные чемпионаты WorldSkills, команда Акмолинской области принимает участие в национальных чемпионатах. По итогам 2018 года область завоевала 7 медалей, в том числе 4 золотых, одну серебряную, 2 бронзовых медали. Кроме того, необходимо отметить, что колледжи региона активно сотрудничают с зарубежными партнерами. Сегодня в 8 колледжах области внедряются элементы преподавания специальных дисциплин на английском языке.

В ходе проведенного анализа ПРТ **Актюбинской области** можно сделать выводы, что План частично соответствует идеологическим задачам Программы, однако ключевые направления нуждаются в усилении проводимой работы.

Также в регионе создается транспортно-логистический хаб путем развития скоростного рельсового наземного транспорта в «треугольнике» Актобе-Хромтау-Кандыагаш, авиационного хаба в г. Актобе и введения в эксплуатацию международного транзитного коридора «Западная Европа – Западный Китай». Данные меры обеспечат минимальные сроки грузоперевозок по направлению, что по прогнозам будет способствовать увлечению их объема в 2,5 раза в 2020 году и придаст новый импульс развитию регионов через создание возможностей для МСБ, туризма, сервисной индустрии.

В ходе проведенного анализа ПРТ **Восточно-Казахстанской области** можно сделать вывод, что ПРТ соответствует идеологическим задачам Программы.

Особое внимание уделяется созданию условий для самореализации молодежи. Открываются молодежные ресурсные центры, которые оказывают правовую, консультационную, методическую помощь молодежи и молодежным организациям, проводят активную работу по содействию в трудоустройстве, профориентации, активизации волонтерского движения и предпринимательства среди молодежи.

ПРТ **Западно-Казахстанской области** (далее – ЗКО) состоит из 3 направлений и соответствующих разделов: экономика, социальная сфера, инфраструктура.

Анализ текущей ситуации показывает, что ЗКО относится к западному макрорегиону, специализирующемуся на нефтегазовой промышленности, машиностроении, пищевой промышленности, стройиндустрии, зерновом хозяйстве и животноводстве.

Территория области богата месторождениями газа и газового конденсата, нефти, боратовых руд, горючих сланцев, калийно-магниевого солей, известковых пород, цементного сырья, мела, керамзитовых глин, строительного и аллювиального песка.

Доля области в ВВП республики равна 4,5% (8 место среди регионов Казахстана). В структуре ВВП Казахстана по промышленности на промышленный сектор ЗКО приходится 8,6% (4 место среди регионов Казахстана).

Валовой региональный продукт (ВРП) на душу населения в 2016 году составил 3179,8 тыс. тенге, в 2017 году – 3547,0 тыс. тенге, в 2018 году – 4295,8 тыс. тенге (5 место среди регионов Казахстана). Объем налоговых и неналоговых поступлений ежегодно увеличивается (2016 год – 72,3 млрд. тенге, 2017 год – 76,5 млрд. тенге, 2018 год – 82,0 млрд. тенге).

Область занимает 5 место по поступлениям в государственный бюджет и Национальный фонд.

В регионе за 2016-2018 годы наблюдается устойчивый рост инвестиций. Доля инвестиций в основной капитал в ВРП в 2018 году составила 15,7%. За 2016 - 2018 годы объем инвестиций в основной капитал составил порядка 1259,6 млрд. тенге. Доля инвестиций области в общем объеме по республике в 2018 году составила 4,0%.

В целом область имеет хорошие экономические показатели для развития. Позволяющие уделить достойное финансовое внимание для реализации Программы.

В ходе проведенного анализа **ПРТ Карагандинской области** можно сделать выводы, что План соответствует идеологическим задачам Программы.

За последние годы инвестиции в основной капитал увеличились. В рамках индустриально-инновационного развития области продолжается работа по развитию новых технологий в различных отраслях экономики. Продолжена работа по внедрению цифровых технологий и элементов четвертой Индустрии.

В агропромышленном комплексе области за последние годы объем производства валовой продукции увеличился. Увеличению объемов производства и реализации сельскохозяйственной продукции способствовала проводимая государством поддержка отрасли. Внедряются новые технологии возделывания сельхозкультур.

В ходе проведенного анализа **ПРТ Костанайской области** можно сделать выводы, что План соответствует идеологическим задачам Программы. Стратегической целью развития области является создание комфортной среды проживания и приближение качества жизни населения к уровню развитых стран.

Так как Костанайская область является сельскохозяйственным регионом, здесь активно ведется взаимовыгодное сотрудничество научно-исследовательских институтов, опытных хозяйств по испытанию и широкому внедрению в производство новых высокопродуктивных сортов зерновых, масличных, кормовых и овощных культур других стран. Налажен обмен селекционным материалом ярового рапса с «Всероссийским научно-исследовательским и технологическим проектно- институтом рапса» г. с целью Липецк агроэкологического испытания сортов и получения надежной оценки их адаптивного потенциала в нашем регионе для последующего широкого внедрения в производство.

В Павлодарской области сосредоточено около 7,3% промышленного производства республики. На область приходится 59,0% добываемого угля, 26,0% вырабатываемой электроэнергии, 65,0% производства ферросплавов, 12,6% продуктов переработки нефти, почти весь объем республиканского производства алюминия необработанного

В Павлодарской области сосредоточено около 7,3% промышленного производства республики. На область приходится 59,0% добываемого угля, 26,0% вырабатываемой электроэнергии, 65,0% производства ферросплавов, 12,6% продуктов переработки нефти, почти весь объем республиканского производства алюминия необработанного и оксида алюминия (99,6%).

Область занимает одно из ведущих мест в минерально-сырьевом комплексе Казахстана. Здесь сосредоточено 35,7% балансовых запасов угля страны, 16% никеля, 5,2% золота, 3,7% меди. Всего имеется 139 месторождений с утвержденными запасами полезных ископаемых.

Внешнеторговый оборот области за 2018 год составил 4 076,2 млн. долларов США, увеличившись в 1,8 раза к 2016 году. При этом объем экспорта вырос в 2,6 раза к 2016 году.

Основную долю в экспорте 2018 года занимают: металлы и изделия из них – 55,8%, минеральные продукты – 30,2%, продукция химической промышленности – 11,8%. На область приходится 4,8% республиканского объема инвестиций в основной капитал. В отраслевой структуре инвестиций наибольший удельный вес приходится на обрабатывающую промышленность – 21,5%, электроэнергетику – 19,1%, горнодобывающую промышленность – 7,4%.

В целом область имеет хорошие экономические показатели для развития. Позволяющие уделить достойное финансовое внимание для реализации Программы.

Данные направления ПРТ предусматривают меры по формированию конкурентоспособной экономики региона и внедрение новых технологий в развитии промышленности и инфраструктуры.

В Северо-Казахстанской области создана экосистема для местных и зарубежных инвесторов: по принципу «одного окна» работает фронт-офис, в состав которого входит АО «НК «KAZAKH INVEST», Центр обслуживания инвесторов, Центр обслуживания предпринимателей и АО «Фонд развития предпринимательства «Даму».

В целях поддержки и развития малого и среднего предпринимательства активно реализуется Государственная программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса – 2020» в рамках которой проводятся тренинги по повышению квалификации бизнесменов и обучение основам предпринимательства, а также ведется системная работа по снижению административных барьеров для МСБ на уровне МИО.

Развитие технологических инноваций в регионе осуществляется на базе предприятий реального сектора за счет модернизации действующих предприятий и реализации новых проектов в различных отраслях экономики.

Доля переработки и утилизации твердых бытовых отходов к их образованию, доля объектов размещения твердых бытовых отходов, соответствующих экологическим требованиям и санитарным правилам направлены на организацию раздельного сбора ТБО в районных центрах и в городе Петропавловске, ведение агитационной работы среди населения по современной утилизации ТБО и охране окружающей среды и различные меры по стимуляции и поощрению, что соответствует направлению Программы «открытость сознания», так как предполагают формирование экологического образа мышления в обществе.

По г. Нур-Султан необходимо отметить развитие языковой культуры в регионе. Согласно индикаторам, в 2020 году доля населения, владеющего государственным языком, должна составлять – 91%, а доля жителей столицы, владеющих английским языком – 27%. Намеченную цель планируется достигать через эффективные реализации программы развития языков и пропаганды государственной языковой политики.

III. ФОРМИРОВАНИЕ СРЕДЫ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПРИНЦИПА «ОТКРЫТОСТЬ СОЗНАНИЯ»

1. Внедрение инновационных подходов для развития принципа «открытость сознания» (Форсайтные исследования в сфере модернизация общественного сознания).

Одним из новых форматов продвижения Программы является форсайт, для проведения которого важно подключение экспертов для выстраивания оптимальной модели или корректирования существующей модели в определенной сфере. Перед экспертами ставится задача по изучению факторов и тенденций, обуславливающих социально-политическое развитие общества в среднесрочной перспективе. Форсайтное исследование является одним из современных научных методов, позволяющих обеспечить выработку новых форматов и решений, способствующих повышению эффективности модернизации общественного сознания как необходимого условия для дальнейшего развития общества.

Под форсайтом подразумевается технология прогнозирования на научно-обоснованной базе с учетом глобальных трендов и объективных возможностей. Отличительной чертой данного метода является включение всех участников, заинтересованных в процессе создания будущего.

Ключевую роль в форсайтном исследовании играют эксперты, высококвалифицированные специалисты, обладающие специальными знаниями в определенной области. Они могут являться представителями научного сообщества или иметь практический опыт в сфере, которой посвящён форсайт. Задачами экспертов является выявление перспектив и рисков в развитии обозначенной сферы и создание сценария будущего данного направления.

Валидность сценария определяется подключением в процесс других участников форсайта: стейкхолдеров, лиц, принимающих решения и др. В настоящее время НАО «Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру» проводятся форсайтные исследования в сфере модернизации общественного сознания. Для методического обеспечения принципа «Открытость сознания» реализуется направление «Формирование образа казахстанца будущего», где рассматривается будущее сфер образования, культуры, интернета и IT-технологий. В рамках данного направления проведен анализ на предмет владения казахстанцами мягкими навыками (soft skills), развития казахстанской культуры и ее потенциала, привлекательности для молодежи, влияния западной культуры на молодое поколение, а также эффективности неформального образования и ее влияние на формирование образа молодого казахстанца будущего. Проведен экспертный опрос по направлению «Формирование образа казахстанца будущего». Результаты форсайта будут представлены в конце текущего года.

2. Поддержка процессов самоорганизации населения, обеспечивающих развитие принципа «открытость сознания» (Акселератор социальных проектов).

Для достаточно широкого вовлечения всего казахстанского общества в Программу необходим так называемый «пассионарный» метод модернизации, при котором ценностные ориентиры «Рухани жаңғыру» транслируются пассионариями – лидерами и ораторами, умеющими продвинуть новые идеи и привить окружению определенное поведение. По теории пассионарности, предложенной Л.Н. Гумилевым, образ жизни, мировоззрение, уровень и направление развития групп людей напрямую зависят от количества входящих в него пассионариев. Для того, чтобы пассионарность общества была высокой необходимо не менее 1 лидера на 100 человек. Если к этому лидеру присоединится 5-7% сообщества, все остальные присоединятся автоматически.

В этой связи, становится актуальным выявление и дальнейшая подготовка пассионариев – агентов перемен и преобразований в рамках модернизации общественного сознания казахстанцев. В этом направлении НАО «Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру» при поддержке Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан реализуется проект «Өзгерістердің саруарлары» - подготовка пула послов перемен, который призван подготовить пул послов перемен «Рухани жаңғыру» – лидеров, действующих в различных направлениях, работающих с разными целевыми аудиториями и готовыми быть трансляторами идей и ценностей «Рухани жаңғыру» в местных сообществах.

Целью проекта является отбор и подготовка пула послов перемен, транслирующих значимые месседжи модернизации общественного сознания, задающих тренды и ориентиры духовной модернизации Казахстана.

Таким образом, необходимо создание условий для организации новых общественных площадок и подготовки новых лидеров, которые способны транслировать месседжи «Рухани жаңғыру» и генерировать дополнительные усилия по активизации определенных категорий населения. В этом направлении основным инструментом реализации проекта «Өзгерістердің саруарлары» является работа Акселератора социальных проектов, который предполагает коллаборацию социального наставничества, проектного управления и работы по кластерам. В дальнейшем при привлечении в эту деятельность региональных проектных офисов «Рухани жаңғыру» позволит обеспечить мультипликативный эффект.

Миссия Акселератора – продвижение направлений Программы через взаимодействие с государственными и негосударственными институтами путем содействия процессам самоорганизации населения.

Цель Акселератора – создание портфеля проектов по принципам Программы.

В настоящее время программу акселерации проходят 20 проектов, каждый из которых соответствует принципу «открытость сознания».

Таким образом, проекты разделены на 4 кластера по основным направлениям: образование, культура, инклюзия и экология. Еще 2 направления, обозначенные при отборе проектов в акселератор, оказались включенными в эти 4 группы: развитие туризма как отдельный элемент представлено в проектах в сфере культуры, развитие социального предпринимательства является базовой составляющей большинства проектов, вошедших в акселератор.

Проекты в сфере образования объединяются в единый комплекс, в котором отрабатывается эффективное взаимодействие системы школьного образования с прогрессивными, инновационными подходами. Так, проект «Попечительский совет организаций образования «QOLDAU» совместно с Единой детско-юношеской организацией «Жас Ұлан» помогают отработать эффективные форматы взаимодействия со школами инновационным проектам сферы дополнительного образования, которые достраивают школьную программу и решают задачи гармоничного личностного развития и повышения конкурентоспособности школьников. Это Инновационный социальный образовательный проект «Open English» – обучение волонтерами школьников английскому языку, проект «Теплое ремесло» – обучение традиционному, национальному декоративно-прикладному ремеслу – валянию войлока и развитие социального

проект «Школа «NOMAD» – танцы народов мира» - через обучение танцам народов мира воспитание гармоничной, здоровой, духовно развитой личности. На основе полученного опыта будут подготовлены рекомендации для местных и центральных государственных органов, которые отвечают за развитие данной сферы. Направление культуры представили проекты из разных сфер: современное казахское искусство – проект «ӨzgeEpic», fashion-индустрия, мировые недели моды – проект «ASPARA FASHION WEEK», Нематериальное культурное наследие казахов: традиционное хозяйство и культура питания, Клуб исторической реконструкции «Temir Tumen», поисковая, архивно-розыскная работа по установлению мест захоронений казахстанских солдат, пропавших без вести во время Великой Отечественной войны – проект «Atamnyn Amanaty». Очень важной сферой является инклюзия. В инклюзивной сфере особенно важна координация взаимодействия проектов и других стейкхолдеров, действующих в этой сфере. Формирование кластеров и создание социальных франшиз позволит обеспечить системное развитие инклюзивных форматов и площадок. Проекты, в соответствии со своей специализацией, решают следующие задачи:

- создание равных возможностей для получения качественного образования детям с особыми образовательными потребностями (аутизм, ДЦП и другие ментальные нарушения) – проект «Каждый ребенок достоин школы» Корпоративного фонда «Болашақ».
- абилитация детей с инвалидностью средствами и методами адаптивной физической культуры и спортом – проект «Саламатты болашақ».
- оказание психологической, медико-педагогической и социальной помощи детям с особыми образовательными потребностями – реабилитационный центр «Школа будущего, учимся вместе, делаем вместе».
- поддержка малообеспеченных и многодетных семей, через создание креативного пространства для творчества, образования, игр, общения и отдыха – проект «Семейный дворовый клуб – движение в интересах детей».
- развитие социального предпринимательства, создание рабочих мест для людей с особыми потребностями и оказавшихся в трудной жизненной ситуации. Эти задачи решают целый ряд проектов, действующих в сфере социального предпринимательства. Особенно хочется выделить социальные кафе «Kunde» и «Etoji».
- организация досуга для людей с особыми потребностями, создание инклюзивных городских площадок, психологическая поддержка родителей детей с особыми потребностями.

Сферу экологии представили 2 проекта по следующим специализациям:

- производство эко-товаров: биопакеты, мешки для мусора, мешки для фасовки и заморозки, кулинарии. Создание рабочих мест для людей с особыми потребностями. Такие задачи решает проект «Ұлы Дала».
- популяризация традиционного и сити-фермерства среди горожан
- проект «Городская Ферма». Создание городской фермы, которая будет не только производить продукты питания, но и позволит сделать сам процесс производства доступным, понятным и интересным для любого жителя города.

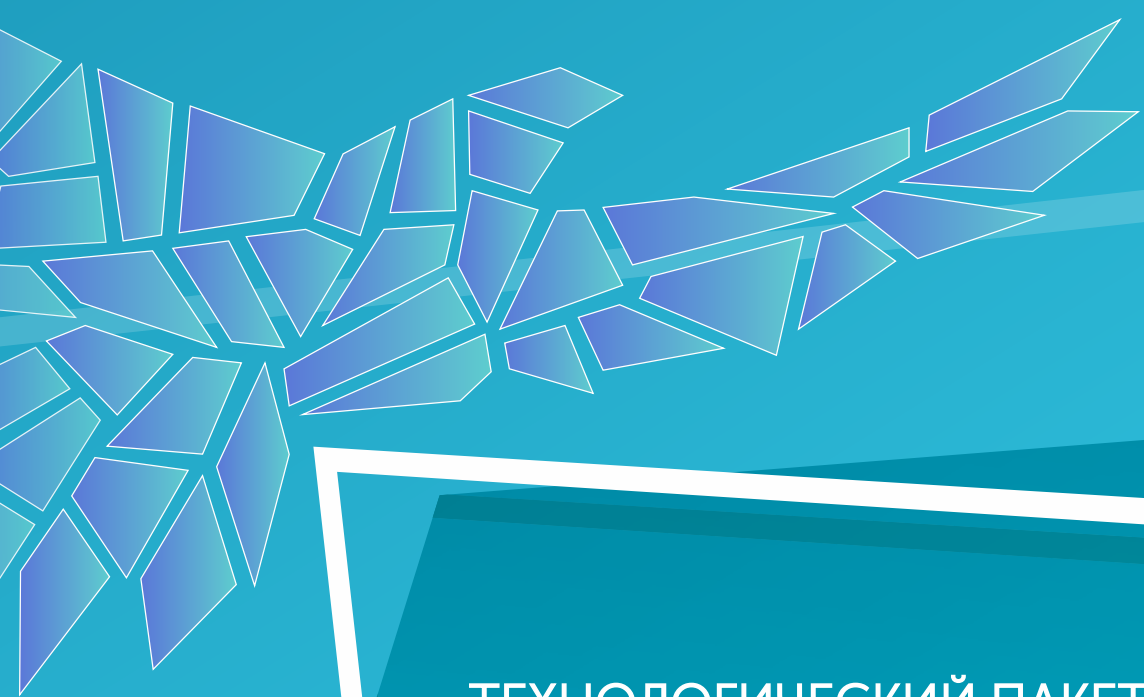

IV. ПОВЫШЕНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАСТНИКОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» ПО РАЗВИТИЮ ПРИНЦИПА «ОТКРЫТОСТЬ СОЗНАНИЯ»

Для формирования целостного понимания идей, ценностей и принципов Программы необходимо повышение компетенций участников реализации Программы. Участники реализации Программы должны уметь транслировать идеологические концепты Программы и ее принципы, а также формировать позицию «Рухани жаңғыру» в целевых аудиториях.

Каждый участник должен владеть системой знаний о Программе, современными подходами в ее реализации, навыками организации взаимодействия участников Программы и навыками применения современных технологий продвижения идей и принципов «Рухани жаңғыру».

Для реализации данной задачи планируются обучения для сотрудников РПО «Рухани жаңғыру».

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ПАКЕТ
ПО НАПРАВЛЕНИЮ
«ПРАГМАТИЗМ»

I. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИНЦИПА «ПРАГМАТИЗМ»

Модернизация невозможна без изменения ряда привычек и стереотипов. В нашей истории есть много примеров подлинного прагматизма. На протяжении столетий наши предки сохранили уникальный экологически правильный уклад жизни, сохраняя среду обитания, ресурсы земли, очень прагматично и экономно расходуя ее ресурсы. И только за несколько лет в середине прошлого века нерациональное использование ресурсов привело к исчезновению Аральского моря, превращению тысяч гектаров плодородных земель в зоны экологического бедствия. И это пример крайне не прагматичного отношения к окружающей среде. Так прежний национальный прагматизм обратился в расточительность.

На пути модернизации нам стоит вспомнить навыки предков. Прагматизм означает точное знание своих национальных и личных ресурсов, их экономное расходование, умение планировать свое будущее. Прагматизм есть противоположность расточительности, кичливости, жизни напоказ. Культура современного общества – это культура умеренности, культура достатка, а не роскоши, это культура рациональности.

Умение жить рационально, с акцентом на достижение реальных целей, с акцентом на образование, здоровый образ жизни и профессиональный успех – это и есть прагматизм в поведении.

И это единственно успешная модель в современном мире. Когда же нация и индивид не ориентированы на конкретные практические достижения, тогда и появляются несбыточные, популистские идеологии, ведущие к катастрофе.

К сожалению, история дает нам немало примеров, когда целые нации, ведомые несбыточными идеологиями, терпели поражение. Мы видели крах трех главных идеологий прошлого века – коммунизма, фашизма и либерализма.

Век радикальных идеологий прошел. Нужны ясные, понятные и устремленные в будущее установки. Такой установкой может быть ориентация на достижение конкретных целей с расчетом своих возможностей и пределов как человеком, так и нацией в целом. Реализм и прагматизм – вот лозунг ближайших десятилетий.

II. ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРИНЦИПА «ПРАГМАТИЗМ»

1. Рекомендации по участию Центральных государственных органов в реализации специальных проектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру», обеспечивающих рост прагматизма.

Участие Министерства энергетики Республики Казахстан (далее – МЭ РК). Стратегическом плане Министерства энергетики Республики Казахстан на 2017-2021 годы (далее – Стратегический план) показали, что существует возможность интегрирования концептов Программы «Рухани жаңғыру» в содержательную часть документа. Которые отвечают направлению – прагматизм.

В пункте «Переход Республики Казахстан к низкоуглеродному развитию и «зеленой экономике» (Раздел 3, Стратегическое направление 2.) обозначены меры по ограничению и сокращению выбросов парниковых газов в масштабе всей экономики Казахстана в рамках Парижского соглашения по Рамочной Конвенции ООН об изменении климата (РКИК ООН), одной из которых является «реализация проектов по энергоэффективности и энергосбережению» (Следует отметить, формирование и реализация государственной политики по энергоэффективности и энергосбережению отсутствует в функциях, обозначенных в Положении о Министерстве).

По данным ПРООН, Казахстан теряет приблизительно 30% тепла из-за неэффективности отопительной системы в зданиях. Непопулярность применения энергосберегающих приборов также является причиной потери энергии. Это актуализирует усиление просветительской деятельности по линии МЭ РК.

На наш взгляд, в этом направлении принципы Программы «Рухани жаңғыру» и приоритеты Реформы 6 «Модернизация общественного сознания» Стратегического плана развития Республики Казахстан до 2025 года будут дополнять содержательную часть Стратегического плана.

С этой целью рекомендуется рассмотреть возможность добавления следующих пунктов в Стратегический план:

Включить пункт «Улучшение энергоэффективности и окружающей среды через просветительскую работу» в Стратегическое направление 2. «Улучшение качества окружающей среды» (Раздела 3). В этом пункте, прописать актуальность модернизации сознания в целях экономии энергии и сохранения экологии. Реализация мероприятий просветительского характера в целях:

1. повышения осведомленности граждан о преимуществе рационального использования энергии (культ знания);
2. необходимости бережного отношения к ресурсам (прагматизм);
3. применения зарубежных опытов экономии энергии на уровне домохозяйств (открытость сознания);
4. значимости энергии для экономики страны (конкурентоспособность общества).

Во-вторых, в Раздел 5. «Стратегические направления, цели и целевые индикаторы» Стратегического плана дополнить следующими показателями:

1. Динамика в количестве энергоэффективных зданий (статистический показатель)
2. Количество домохозяйств, сократившие расходы на электроэнергию благодаря использованию энергоэффективных приборов (социологический опрос).

Примечание. Поскольку, до завершения срока реализации документа осталось пол года, рекомендуемые концепты Программы «Рухани жаңғыру» можно включить в аналогичный раздел Стратегического плана МЭ РК на следующий период (с большой вероятностью в данный момент идут работы по разработке нового документа).

Рекомендации по реализации Программы «Рухани жаңғыру»

1. Формирование понимания необходимости использования энергосберегающих технологий в повседневной жизни (использование светодиодных светильников, инфракрасных детекторов, отключение неиспользуемых электрических приборов в быту, а также в местах деятельности и на улицах и т. д.). при помощи техник теории «Nudge»: информационная работа в СМИ и социальных сетях, распространение лозунгов на билбордах, в общественном транспорте и учреждениях);
2. Использование техники «Face to face» из «Теории поколений» при разработке аудиоподкастов, видеоконтента и текстовых материалов (факты, лонгриды, статьи, интервью, мнения) техники, так как информация лучше воспринимается когда распространяется от лица представителей поколений (дети – детям, подростки – подросткам, молодежь - молодежи), а также с учетом возрастных особенностей восприятия (комиксы, лекции, видеографика);
3. Разработка серий инфографики, посвященных разным аспектам использования энергоэффективных технологий. Создание видеоканала проекта авторитетных врачей региона и популярных спортсменов.
4. Формирование практических навыков через проведение мастер-классов по экономии энергии в сфере бытовой жизни, производства, бизнеса.
5. Популяризация зеленых технологий (солнечные батареи, энергосберегающие лампы, ветровые установки и т.д.).
5. Участие Министерства образования и науки Республики Казахстан (далее – МОН РК).
6. Дошкольное и среднее образование – «в обновленном содержании учебной Программой упор направлен на функциональную грамотность – не только знать, но и уметь применять в жизни полученные знания».

Высшее и послевузовское образование – «Усиливается интеграция образования, науки и бизнеса. При вузах функционируют 24 офисов коммерциализации, 9 технопарка, 24 бизнес-инкубатора, 130 лабораторий, в том числе 47 междисциплинарных лабораторий ГПИИР и 15 лабораторий инженерного профиля».

Участие Министерства экологии, геологии и природных ресурсов Республики Казахстан (далее – МЭГПР РК).

Стратегическом плане (далее – План) Министерства экологии, геологии и природных ресурсов Республики Казахстан (далее – Министерство) акцентировано внимание на соответствии Плана идеологическим задачам Программы «Рухани жаңғыру» (далее – Программа). Миссия Плана Министерства посвящена ценностям принципа «прагматизм» по части создания условий по сохранению, восстановлению и улучшению качества окружающей среды, а также «открытость сознания», так как для обеспечения перехода Республики Казахстан к низкоуглеродному развитию и «зеленой экономике» для удовлетворения потребностей нынешнего и будущих поколений по рациональному использованию ресурсов и эффективному управлению экосистемами будет использован ведущим мировым опытом стран ОЭСР.

Три направления видения включают в себя элементы экологической модернизации, соответствующие принципам Программы «прагматизм», «конкурентоспособность» и «открытость сознания» (Внедрение возобновляемых источников энергии, совершенствование системы управления отходами и водными ресурсами, развитие системы зеленого транспорта, органическое земледелие в сельском хозяйстве, энергоэффективность в ЖКХ, сохранение и эффективное управление экосистемами).

В разделе 2. Анализ текущей ситуации и управление рисками указывается, что «экологическая политика Республики Казахстан строится в соответствии со Стратегией развития Республики Казахстан до 2050 года». В компетенции Министерства находятся три из рассматриваемых в Стратегии глобальных вызовов: острый дефицит воды, глобальная энергетическая безопасность, истощаемость природных ресурсов, что соответствует направлениям Программы «прагматизм» (сохранение и рациональное использование природных ресурсов), «конкурентоспособность» (развитие энергоэффективных технологий) и «открытость сознания» (изучение и использование передового зарубежного опыта).

Согласно Стратегическому направлению 1. «Улучшение качества окружающей среды» для реализации Цели 1.1 «Создание условий для перехода к «зеленой экономике» разработан и принят ряд документов, направленных на модернизацию экологического сознания казахстанцев:

Концепция по переходу Республики Казахстан к «зеленой экономике». Целевые индикаторы, нормы и мероприятия «зеленой» экономики нашли свое отражение в законодательных актах и программных документах нашей страны и являются ориентирами для всех уровней власти и всех секторов гражданского общества, что является подтверждением системности проводимой работы и закладывает основу формирования экологической осознанности.

Концепция также предполагает обучение инженеров по вопросам охраны окружающей среды и производительности ресурсов, производственное обучение и переподготовку существующих инженеров, представителей органов управления и фермеров, а также полноценное включение тем, связанных с охраной окружающей среды, в учебные планы образовательных организаций и проведение широкой коммуникационной кампании и образовательных программ для повышения осведомленности населения в вопросах использования ресурсов и экологических проблем.

Разработан проект нового Экологического кодекса (далее – Проект), в основе которого реализация экологического принципа «загрязнитель платит», что предполагает создание условий для принятия превентивных мер в целях недопущения негативного воздействия на окружающую среду.

Внедрение превентивных мер является важным условием модернизация экологического сознания через повышение персональной ответственности каждого и соответствует принципам «открытость сознания» и «прагматизм». К примеру, нарушители будут в обязательном порядке устранять экологический ущерб, вместо денежной компенсации в бюджет, а применение зеленых технологий будет поощряться со стороны государства, что станет составляющей стимулирования населения к принятию новой экологической политики.

В рамках перехода к низкоуглеродному развитию внесены изменения в законодательство по вопросам реализации Национального плана распределения квот на выбросы парниковых газов на основе удельных коэффициентов, чтобы достичь цели по снижению выбросов парниковых газов на 15% к 2030 году. Это «прагматизм» по отношению к экологии страны.

Ведется работа по совершенствованию системы управления отходами производства и потребления, создаются «хабы» для обеспечения сбора и накопления вторичного сырья, установке линий сортировки твердых бытовых отходов в тех регионах, где отсутствует инфраструктура по их раздельному сбору и сортировке. В 2020 году планируется утвердить Государственную программу по управлению отходами, которая позволит выработать единый подход регулирования отходами в стране и решить вопрос ее эффективной финансовой модели. Данные меры относятся к направлению «прагматизм», так как отражают условия для переработки отходов.

В рамках Стратегического направления 2 и его цели 2.1 «Повышение геологической изученности территории и восполнение минерально-сырьевого комплекса Республики Казахстан» ведутся работы по внедрению новых технологий. Это «конкурентоспособность».

Стратегическое направление 3 «Обеспечение охраны, воспроизводства и рационального использования растительного и животного мира, водных ресурсов, и особо охраняемых природных территорий» направлено на развитие экосистемы страны и соответствует направлению «прагматизм».

В разделе 3 определены приоритетные направления сферы/отрасли по каждому Стратегическому направлению.

В рамках приоритета по повышению уровня ресурсообеспечения будет проведена работа по эффективному распределению и использованию водных ресурсов с привлечением международных институтов по части решения вопросов трансграничного водопользования, что соответствует направлениям «конкурентоспособность» и «прагматизм».

Данные приоритеты определены в соответствии с Концепцией по вхождению Казахстана в число 30 самых развитых государств мира, утвержденной Указом Президента Республики Казахстан от 17 января 2014 года №732, где одной из основных задач развития агропромышленного комплекса определено рациональное использование ресурсов путем принятия комплекса мер по повышению эффективности потребления водных и земельных ресурсов.

Что касается целей стратегических направлений Министерства, то 3 из 4 целей направлены на модернизацию экологического сознания, а также создание условий для улучшения экологии и соответствуют направлениям Программы – конкурентоспособность, прагматизм, открытость сознания и культ знаний.

Цель 1.1. Создание условий для перехода к «зеленой экономике»

Положительная динамика согласно индикаторам «доля переработки и утилизации отходов производства к их образованию» и «доля переработки и утилизации твердых бытовых отходов к их образованию» подразумевает под собой создание необходимых условий для сбора и переработки отходов (конкурентоспособность), а также ответственное отношение граждан и осознанный переход к разделному сбору мусора и утилизации производственных отходов (прагматизм, открытость сознания).

Индикаторы «охват населения информацией в области наилучших доступных техник (НДТ) и Программы партнерства «Зеленый Мост» и «уровень распространение экологической информации из базы данных Государственного фонда экологической информации»

направлены на повышение осведомленности и знаний в области экологии, которые способны заложить основы осознанности по отношению к природе, ее ресурсам и их рациональному потреблению (прагматизм, открытость сознания и культ знаний).

Цифровизация данных в рамках достижения индикаторов «доля объектов учета природных ресурсов, включенных в Единую систему кадастров» и «доля объектов природопользователей базы данных ИС «Государственный кадастр отходов производства и потребления» олицетворяет собой прагматичный подход к управлению ресурсами через создание удобных инструментов мониторинга (конкурентоспособность, прагматизм).

Индикатор «обеспеченность территории республики мониторингом: метеорологическим, агрометеорологическим, гидрологическим, о состоянии загрязнения атмосферного воздуха» направлен на сбор информации о природных компонентах экосистемы, необходимой для принятия мер по улучшению экологической обстановки в стране (прагматизм).

Цель 3.1. Сохранение, рациональное использование и воспроизводство рыбных, лесных ресурсов, ресурсов животного мира, объектов природно-заповедного фонда

Индикаторы «площадь лесов, охваченная практическим применением научных разработок в области лесного хозяйства» и «доля охвата водоемов международного и республиканского значения Республики Казахстан охваченных прикладными научными исследованиями в области рыбного хозяйства» направлены на сохранение и приумножение природных ресурсов страны через внедрение передовых научных решений (конкурентоспособность, прагматизм).

Цель 3.2. Повышение эффективности использования водных ресурсов

Индикатор «площадь внедрения разработанных технологий на опытном участке» направлен на сохранение водных ресурсов и снижение угрозы затопления населенных пунктов (конкурентоспособность, прагматизм).

На основе проведенного анализа, считаем, что большая часть задач Программы отражена в Плане Министерства. Такие направления Программы, как конкурентоспособность, культ знаний, открытость сознания и прагматизм.

Ключевые выводы: План Министерства представляет собой системный документ, отражающий последовательную работу по модернизации экологической политики страны в соответствии с государственной Стратегией развития Республики Казахстан до 2050 года и международными стандартами, адаптированными к нашим условиям.

Определены три Стратегических направления, нацеленные на улучшение качества окружающей среды и рациональное использование ресурсов. По каждому из них выявлены риски и предусмотрены мероприятия по их устранению.

Кроме того, важной частью проводимой работы и достижения положительной динамики по показателям и индикаторам является работа с адаптацией населения к новым принципам экологической политики.

Данные по индикатору «Уровень распространение экологической информации из базы данных Государственного фонда экологической информации» на данный момент отсутствуют, что говорит о недостаточном объеме информационной работы с населением и может стать существенным препятствием для качественной реализации Плана, так как переход к «зеленой экономике» и рациональному потреблению ресурсов невозможен без изменения ежедневных привычек и повышения осознанности и персональной ответственности за будущее своей страны и новых поколений казахстанцев.

В этой связи, целесообразным видится интеграция Плана Министерства с целями концептуальных направлений Программы «Рухани жаңғыру».

Рекомендации по реализации программы «Рухани жаңғыру» Так как деятельность Министерства является олицетворением политики «прагматизма», отмеченной Елбасы в программной статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» одним из 6 ключевых направлений развития, в контексте реализации программы «Рухани жаңғыру» работа в рамках компетенции государственного органа должна быть сосредоточена на формировании экологического сознания по следующим направлениям:

- создание условий для формирования рациональных привычек, позволяющих снизить потребление ресурсов земли (раздельный сбор мусора, коллаборации с МСБ по открытию пунктов приема перерабатываемых отходов, открытие производств, использующих вторсырье, введение запрета на пластиковые пакеты, введение льгот для экологичного бизнеса).

- повышение осведомленности населения Усилени информационной работы, и активный диалог с населением через СМИ, социальные сети, привлечение к разъяснительной работе эко-блогеров, презентация и разъяснение Экологического кодекса.

- формирование практических навыков через проведение мастер-классов по повышению экологичности производства, бизнеса, бытовой жизни.

- популяризация зеленых технологий (солнечные батареи, энергосберегающие лампы, ветровые установки и т.д.).

Реализация данных мер будет способствовать изменению моделей поведения населения и позволит воспитать в подрастающем поколении культуру бережного отношения к природным ресурсам в соответствии с принципами Программы..

Реализация программы «Рухани жаңғыру» в регионах по спецпроектам и основным направлениям.

Специальный проект «Туған жер»

Одним из основных спецпроектов которая раскрывает направление Прагматизма это «Туған жер». Задача спецпроекта организация краеведческой работы в сфере образования, экологии и благоустройства, изучение региональной истории, восстановление культурно-исторических памятников и культурных объектов местного масштаба и вовлечение граждан к развитию родного края, а также решение социальных проблем.

В настоящее время реализация спецпроекта имеет два основных направления – это краеведческая работа по изучению малой Родины и вовлечение граждан к развитию родного края, решению социальных проблем на основе развития культуры благотворительности.

В целом, в рамках спецпроекта по всей республике за 2 года 9 месяцев было проведено более 39 149 мероприятий из запланированных 29 922 с охватом 27 377 541 человек. Таким образом, перевыполнение плана составило 130%.

Анализ количества мероприятий показывает, что наибольшее количество мероприятий, реализованных за отчетный период, приходится на ВКО, Алматинскую, Актюбинскую, Акмолинскую области. Наименьшее количество мероприятий проведено в Атырауской области, г.Нур-Султан, Шымкент . В абсолютных показателях разница между максимальным и минимальным количеством мероприятий выглядит следующим образом: количество проведенных мероприятий в Алматинской области (максимальный показатель) составляет 25,6% от всех проведенных по республике мероприятий, в то время как в Атырауской области (минимальный результат) этот показатель составляет 0,6% соответственно.

Анализ количества мероприятий показывает неравномерность их реализации по годам. Большинство областей показывают существенное увеличение количества мероприятий с 2017 по 2018 года и снижение активности в 2019 году. Данная ситуация характерна для Алматы, ЗКО, Акмолинской, Актюбинской, Карагандинской, Павлодарской областей. Тенденция стабильного роста количества мероприятий в 2017, 2018, 2019 гг. имеет место в СКО, Жамбылской, Кызылординской, Туркестанской областях. Алматинская область сохраняет равномерность количества мероприятий по годам.

Основным показателем Прагматизма в спецпроектке является целесообразное использование государственного бюджета и привлечение средств спонсоров и меценатов на реализацию спецпроекта «Туған жер». В данном спецпроекте были привлечены средства спонсоров и меценатов в количестве 274 129 014 477 тенге, что составляет более 80% от общего количества затраченных средств на реализацию данного спецпроекта.

В разрезе регионов наибольшее количество спонсорских средств привлечено в Туркестанской (15,6% от общего количества привлеченных спонсорских средств по республике), Алматинской (12,7%), Кызылординской (9%) областях, г. Алматы (9,3%). Наименьшее количество - в Жамбылской (1%), Карагандинской (1,25%) областях, ЗКО (1,1%), СКО (1,27%).

Имеет место неравномерность привлечения средств в регионах по годам. Если в период 2017-2018 гг. отдельные регионы показывают рост привлеченных средств (Нур-Султан в 23 раза, Алматы – 2,7 раза, Кызылординская в 2,3 раза, Павлодарская в 5,4 раза), то в 2018-2019 гг. у большинства данных регионов имеет место тенденция снижения участия спонсорских средств в спецпроекте (Нур-Султан в 596 раз, Алматы в 12,6 раза, ВКО в 6,2 раза, ЗКО в 4 раза, Актюбинская область в 4,15 раза).

Стабильные показатели по годам показывают СКО, Ақмолинская, Жамбылская, Костанайская, Павлодарская области, что в целом является показателем эффективного планирования и системной работы МИО и РПО. Необходимо отметить, что СКО имеет один из наименьших показателей, как по освоенным средствам МБ, так и привлечению спонсорских средств.

В целом, суммативно наибольшее количество привлеченных средств спонсоров и меценатов на реализацию спецпроекта приходится на 2017 г. (43,3% от всех привлеченных средств) и 2018 г. - 39,2%, наименьшее - на 2019 г. (17,5% соответственно).

В реализации спецпроекта приняли участие 11 173 меценатов (рис.2). Наибольшее количество спонсоров и меценатов за отчетный период привлечено в Туркестанской области (37%) и г. Нур-Султан (22%). Эти показатели коррелируются с количеством привлеченных спонсорских средств в данных регионах (один из самых высоких - 15,6% и 6,6% соответственно).

Наименьшее количество спонсоров - в Павлодарской (1%), Жамбылской (1,3%), Карагандинской (1,33%), Кызылординской (1,42%) областях. При этом Кызылординская область по сумме привлеченных спонсорских средств имеет один из самых высоких показателей (более 9% от республиканского показателя).

В целом, для роста популярности Программы важно, чтобы в реализации спецпроекта участвовало как можно большее количество меценатов и спонсоров. Стабильный рост количества спонсоров и меценатов по годам имеет место в ВКО, Жамбылской, Костанайской, Кызылординской, Павлодарской областях. Существенное снижение количества спонсоров, начиная с 2018 г., отмечается в г. Нур-Султан, Алматы, ЗКО, Карагандинской, Мангистауской, Туркестанской областях, что в определенной степени свидетельствует о недостаточном уровне работы МИО с представителями бизнеса. За период реализации спецпроекта количество реализованных проектов за счет средств меценатства за 2 года 9 месяцев составляет 6 691.

Наибольшее количество реализованных проектов в рамках меценатства имеет место в Актыбинской (14,4%), в ВКО (20%), Туркестанской (16,1%) областях. Наименьшее количество приходится на Атыраускую (2,2%), Жамбылскую (3%), Карагандинскую (2,6%), Кызылординскую (3%), Павлодарскую (1,8%) области. Стабильные показатели роста количества проектов имеют место в СКО, Акмолинской, Актыбинской, Атырауской, Жамбылской, Кызылординской, Мангистауской областях.

В г. Алматы, Нур-Султан, Алматинской, Западно-Казахстанской, Карагандинской областях, начиная с 2018 года, идет снижение как количества спонсоров и меценатов, так и реализуемых ими проектов. В целом, в более 65% регионов работа носит системный характер, растет как численность спонсоров и меценатов, так и количество реализованных ими проектов. Данная тенденция является одним из индикаторов успешной работы МИО, РПО по продвижению культуры меценатства, а также поддержки их инициатив.

III. ФОРМИРОВАНИЕ СРЕДЫ ДЛЯ РАЗВИТИЯ «ПРАГМАТИЗМА»

1. Внедрение инновационных подходов для роста конкурентоспособности (Форсайтские исследования в сфере модернизация общественного сознания).

Анализ реализации свидетельствует о необходимости поиска новых форматов продвижения Программы и на этом этапе важно подключение экспертов для выстраивания оптимальной модели или корректирования существующей модели. Задачей экспертов станет изучение факторов и тенденций, детерминирующих (обуславливающих) социально-политическое развитие государства в среднесрочной перспективе. Академическое сообщество владеет необходимым инструментарием для выявления на научной основе рисков, прорывных зон для формирования целостной картины будущего.

Одним из современных научных методов позволяющих обеспечить выработку новых форматов и решений, способствующих повышению эффективности модернизации общественного сознания как необходимого условия для дальнейшего развития общества, является форсайтное исследование.

Под Форсайтом мы понимаем технологию прогнозирования на научно-обоснованной базе с учетом глобальных трендов и объективных возможностей. Отличительной чертой данного метода является включение всех участников, заинтересованных в процессе создания будущего. Ключевую роль в форсайтном исследовании играют эксперты, высококвалифицированные специалисты, обладающие специальными знаниями в определенной области. Они могут являться представителями научного сообщества или иметь практический опыт в сфере, которой посвящён Форсайт. Задачами экспертов является выявление перспектив и рисков в развитии обозначенной сферы и создание сценария будущего данного направления. Валидность сценария определяется подключением в процесс других участников Форсайта: стейкхолдеров, лиц, принимающих решения и др.

Важным этапом Форсайта является не только подготовка итогового сценария, который приемлем для всех участников, но и мер по достижению поставленной цели. Для этой цели будут проведены форсайт-сессии с обсуждением сценария, получением рекомендаций и отзывов от стейкхолдеров и лиц, принимающих решения и внесением корректировок.

Таким образом, форсайтные исследования в сфере модернизации общественного сознания позволят выбрать оптимальные траектории и стратегии развития казахстанского общества с учетом основных направлений программы «Рухани жаңғыру», выстроить систему горизонтальных и вертикальных связей между участниками. В этой связи, актуальность проведения форсайтных исследований в сфере модернизации общественного сознания значительно возрастает.

Цель форсайтных исследований – создание обоснованного взаимоприемлемого сценария развития общества и социальных процессов через применение инструментов и методов Форсайта: экспертный опрос, метод Делфи, прогнозирование, форсайтсессия и выстраивание стратегий направленных на модернизацию общественного сознания.

Задачей экспертного сообщества является:

- анализ круга социально-экономических процессов, связанных с модернизацией общественного сознания;
- выявление возможных прорывов и рисков в развитии обозначенных направлений;

- создание технологического пакета форсайта для последующего применения в менеджменте на республиканском и региональном уровнях в рамках реализации программы «Рухани жаңғыру».

В процессе проведения Форсайт-исследования предполагается решение следующих задач:

- формирование ориентиров деятельности всех участников процесса модернизации общественного сознания и создание условий для формирования открытого мышления;

- создание условий для формирования среды привлекательной для реализации новых проектов по направлениям Программы;

- создание диалоговой площадки для кооперации интересов между государством, обществом, бизнесом и научным сообществом;

- составление «дорожной карты», в которой будут отражены возможные пути развития казахстанского общества с учетом направлений модернизации общественного сознания.

Форсайтные исследования позволят объединить усилия всех участников реализации программы «Рухани жаңғыру», экспертного сообщества и заинтересованных лиц в конструировании образа будущего казахстанского общества.

Таким образом, проведение форсайтного исследования, как одного из эффективных инструментов социального инжиниринга, позволит не только сформировать картину будущего казахстанского общества, но и выработать практические механизмы по изменению общественной психологии и сознания казахстанцев.

2. Поддержка процессов самоорганизации населения, обеспечивающих рост конкурентоспособности (Акселератор социальных проектов).

На базе Общества при поддержке МИОР РК в рамках реализации проекта «Өзгерістердің саруарлары» – подковка пула послов перемен «Рухани жаңғыру» (далее – проект «Өзгерістердің саруарлары») действует Акселератор социальных проектов (далее – Акселератор). Миссия Акселератора – продвижение направлений Программы «Рухани жаңғыру» через взаимодействие с государственными и негосударственными институтами путем содействия процессам самоорганизации населения. Данный Акселератор является своего рода инструментом выявления у населения предпосылок к конкурентоспособности и ее развития. В мире конкуренции очень важно иметь способность к эффективным коммуникациям, кооперации и синергии. В этом плане Акселератор помогает проектам объединяться в кластеры и развивать экосистему в своей сфере деятельности.

В январе 2020 года Общество объявило о конкурсе на отбор социальных проектов в Акселератор. Конкурс продлился до конца февраля и по итогам решения конкурсной комиссии из 120 заявок было отобрано 76 заявок.

В 2020 году Акселератор развивается поэтапно. Первый этап – формирование экосистемы. Планируется формирование клуба проектов, прошедших Программу акселерации и подготовленных к масштабированию в 2021 году, расширение базы экспертов и партнеров Акселератора, расширение экосистемы на основе платформы поддержки социальных проектов, формирование кластеров проектов по отдельным направлениям.

Второй этап развития – подготовка Акселератора к масштабированию в 2021 году. В ходе второго этапа развития Акселератора планируется выбор партнеров Акселератора (РПО «Рухани жаңғыру», молодежные ресурсные центры (далее – МРЦ), центры гражданских инициатив (далее – ЦГИ), организации образования и другие), подготовка трекеров для сопровождения проектов из числа сотрудников организаций-партнеров, формирование базы экспертов Акселератора, IT-разработки и подготовка форматов онлайн для масштабирования Акселератора в регионы.

Третий этап – подготовка проектов к масштабированию. На третий этап запланировано прохождение проектами Программы акселерации, IT и информационное сопровождение проектов, организация координационных и экспертных площадок для решения системных вопросов, встреч с потенциальными инвесторами, донорами, привлечение ресурсов с помощью платформы поддержки социальных проектов и системы лояльности для бизнеса.

Таким образом, трансформация и модернизация общественного сознания будет происходить в разных сферах деятельности, демонстрируя, что принципы Программы «Рухани жаңғыру» применимы к личности и нации, независимо от рода деятельности.

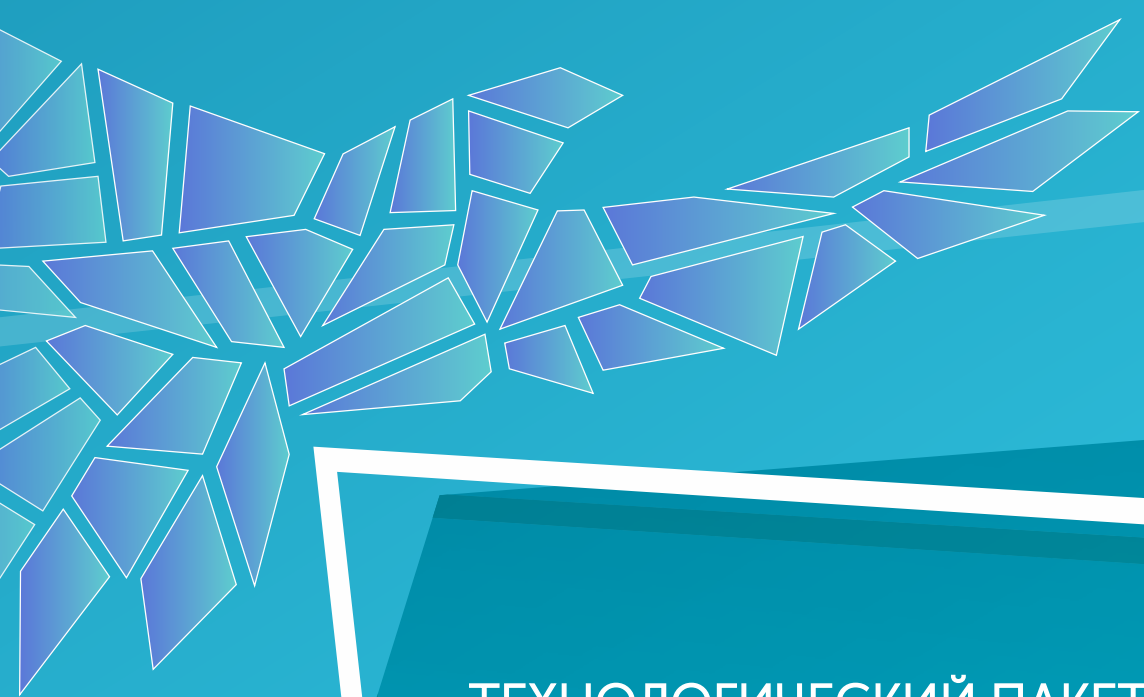

IV. ПОВЫШЕНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАСТНИКОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» ПО РАЗВИТИЮ ПРИНЦИПА «ПРАГМАТИЗМ»

Для обеспечения модернизации нам стоит пользоваться навыками Прагматизма. Так как есть противоположность расточительности, кичливости, жизни напоказ. Культура современного общества – это культура умеренности, культура достатка, а не роскоши, это культура рациональности.

Умение жить рационально, с акцентом на достижение реальных целей, с акцентом на образование, здоровый образ жизни и профессиональный успех – это и есть прагматизм в поведении.

Поэтому и программа нам нужно больше проводить разъяснительные работы программы и составление в каждом регионе проектов отвечающим требованиям направления прагматизм.

A decorative graphic on the left side of the page, consisting of numerous overlapping, semi-transparent, geometric shapes in shades of purple and blue, resembling a stylized leaf or a cluster of petals. The shapes are arranged in a fan-like pattern, extending from the left edge towards the center.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ПАКЕТ
ПО НАПРАВЛЕНИЮ
**«СОХРАНЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОЙ
ИДЕНТИЧНОСТИ»**

I. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРИНЦИПА «СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ»

Программная статья Елбасы, Первого Президента РК Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» определила идейное содержание деятельности по духовной модернизации казахстанцев, являющейся одним из важнейших условий эффективности социально-экономической модернизации страны. Успешная реализация Третьей модернизации Казахстана должна сопровождаться глубинными изменениями в духовности, общественном сознании казахстанцев, иначе как отмечает Елбасы: «Занять место в передовой группе, сохраняя прежнюю модель сознания и мышления, невозможно. Поэтому важно сконцентрироваться, изменить себя и через адаптацию к меняющимся условиям взять лучшее из того, что несет в себе новая эпоха».

В этой связи важнейшим направлением в работе всех стейкхолдеров Программы «Рухани жаңғыру» (далее – Программа) по модернизации общественного сознания является сохранение национальной идентичности. В статье Елбасы даны существенные характеристики деятельности по модернизации национального сознания в контексте сохранения национального «Я» при изменении некоторых его черт. Чтобы не потеряться в глобальном потоке информации, влияния иных культур и поведенческих моделей, нужно знать и помнить, что «наши национальные традиции и обычаи, язык и музыка, литература и свадебные обряды, – одним словом, национальный дух, должны вечно оставаться с нами».

Статья «Семь граней Великой степи» также задала идейные ориентиры модернизации общественного сознания казахстанцев, а также форматы актуализации многовекового наследия наших предков, чтобы сделать его понятным и востребованным в условиях цифровой цивилизации. Эти направления деятельности способствуют укреплению национальной идентичности как условия сохранения Нации, её духа, а значит её преемственности на мировой арене всеобщей Истории.

Принцип «Сохранение национальной идентичности» реализуется в рамках спецпроектов:

- Переход казахского алфавита на латинский шрифт;
- Сакральная география Казахстана;
- Современная казахстанская культура в глобальном мире;
- Архив-2025;
- Великие имена Великой степи;
- Генезис тюркского мира;
- Тысяча лет степного фольклора и музыки;
- История в кино и на телевидении;
- Музей древнего искусства и технологий Великой степи.

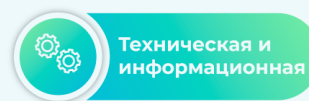
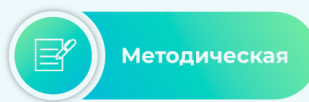

Переход казахского языка на латиницу

Реализация данного Плана осуществляется в 3 этапа

4 рабочие группы

- 1 2018-2020
- 2 2021-2023
- 3 2024-2025

«Сакральная география Казахстана» (МКС)

2017 год, май

в целях реализации спецпроекта создан Научно-исследовательский центр «Қасиетті Қазақстан»

- проведены этнокультурные экспедиции по сакральным объектам
- результаты экспедиций: книги «Сакральные объекты Казахстана общенационального значения», «Региональные сакральные объекты Казахстана» (на каз., на рус., общий тираж - 1000 копий)

205 объектов общенационального значения

575 объектов регионального значения

- выпущены I, II и III томы энциклопедии «Сакральный Казахстан»
- утвержден План развития музея-заповедника «Азрет-Султан»

27 архитектурных памятников Казахстана оцифрованы в формате 3D

ведутся археологические исследования на городище Культобе

начаты восстановительные работы на городище Отырар

созданы 3 республиканских историко-культурных музея-заповедника: «Бозок», «Ботай» и «Сарайшық»

открыты 3 визит-центра «Ұлытау», «Отырар», Таңбалы»

«Современная казахстанская культура в глобальном мире» (МКС, МИД)

Выставки-презентации лучших достижений материальной культуры и искусства за рубежом

- «Шествие Золотого человека по музеям мира»
- выставка кинокартин «Казахское ханство» Р. Абдрашева, «Амре» Дж. Веспа, «Аруах» Х.Ахметова
- открыты 28 Центров казахстанской литературы за рубежом – в Китае, США, Турции, России, Финляндии, Корее, Малайзии, Венгрии, Швеции

Перевод и презентация лучших литературных произведений казахстанских авторов

- выпущен каталог «Антология современного казахского изобразительного искусства»
- переведены на 6 языков ООН произведения казахстанской литературы, жанры: проза, поэзия
- презентация антологий казахстанской поэзии, тираж: 120 000 экз.

Гастроли театров и коллективов за рубежом:

- 1 презентация, 3 премьеры и показа фильмов
- 55 гастролей
- 19 выставок
- 1 фестиваль с участием республиканских творческих коллективов
- МИО проведено 377 мероприятий с участием творческих коллективов (зарубежом)

«Сакральная география Казахстана» (МКС)

2017-2019 гг выпущен цикл фильмов

- | «Сакральная география Казахстана»
- | «Золотой воин»
- | «Мавзолеи Ходжа Ахмета Яссауи и Айшабиби»
- | документальный исторический фильм «Кюльтегин. Новый взгляд»
- | фильм «Земля номадов»
- | документальные фильмы о сакральных объектах

63

новых туристических маршрутов разработано

«Генезис тюркского мира» (МКС)

1. Восстановление исторического облика древнего городища Туркестан
2. Проведение Всемирного фестиваля тюркских народов и Дней культуры тюркских этносов
3. Создание единой онлайн-библиотеки общетюркских произведений

«Тысяча лет степного фольклора и музыки» (МОН)

1. Составлены и утверждены списки песен для 1 тома антологии древних мотивов Великой степи
2. Осуществлена инвентаризация фольклорного музыкального наследия (отобраны архивные аудиозаписи из фондовых материалов ИЛИ им. М.О. Ауэзова, из фольклорно-этнографических сборников);
3. Актуализированы записи Келденбая Олмесекова;
4. Проведена Международная научно-практическая конференция «Ғасырлар кеңістігіндегі көне сарындар», посвященная к 150-летию А.В. Затаевича;
5. Подготовлены и изданы с 1-5 тома 10 томной «Антологии степного фольклора»

«Архив-2025» (МКС)

- открыт Научно-методический центр «Архив-2025»
- разработан График поисково-исследовательских работ (археографических экспедиций) в зарубежных архивах и фондах на 2019-2022 гг.

В 2019 году

- проведены археографические экспедиции:
- в г. Лондон
  - в Российской Федерации:
1. г. Омск: 3400 листов архивных/письменных документов
  2. г. Москва: просмотрено/скопировано 20 дел
  3. г. Астрахань: выявлены/оцифрованы 1215 листов

- во Франции:

1. г. Париж: выявлено и скопировано более 3500 листов (фоллио) восточных манускриптов
2. более 700 эстампажей и фото
3. более 2000 стр. архивных материалов восточных и западноевропейских путешественников

- в Украине:

1. г. Киев: привезено 1360 листов архивных материалов

Вирус COVID и угрозы будущих подобных пандемий поставили перед всем миром много вопросов гуманитарного характера.

В условиях преодоления пандемии особенно остро перед сообществами национальными встал вопрос сохранения общественного единства. От его сохранения зависит то, насколько возможно выйти из пандемии еще более сплоченными как единая нация.

В этом русле направления в рамках реализации Программы приобретают новые смыслы. Актуальны стали вопросы открытости сознания в контексте соблюдения социальной ответственности каждым. Во время пандемии первоочередными стали вопросы ответственности каждого за свои поступки за соблюдение эпидемической безопасности. От каждого зависит выживаемость целого общества – этот принцип стал для многих стран условием быстрого выхода из жесткого локдауна.

В нынешних условиях важно понимать какие изменения нас ждут на рынке труда будущего и саморазвития, а также духовного обновления общества. Именно через цифровизацию и внедрение инноваций во всех сферах человеческой деятельности возможно задать импульс новым направлениям для развития, и большая роль в этой созидательной деятельности принадл

II. ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРИНЦИПА «СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ»

1. Рекомендации по участию Центральных государственных органов в реализации спецпроектов в рамках Программы «Рухани жаңғыру», обеспечивающих сохранение национальной идентичности

Реализация принципа «Сохранение национальной идентичности» Программы на республиканском уровне осуществляется несколькими центральными государственными органами (далее – ЦГО) – МКС РК, МОН РК, а также спецпроект «Музей древнего искусства и технологий Великой степи» реализуется акиматом г. Нур-Султан. Данные ведомства участвуют в осуществлении стратегических планов министерств, основанных на функциональных направлениях отраслевой деятельности ведомства согласно их государственным программам.

Вместе с тем, Программа «Рухани жаңғыру» не отражена в целевых индикаторах документа. В документе наблюдается уклон в сторону культурно-ценностной ориентации Программы. Необходимо особо отметить, в стратегических направлениях 1. Дошкольное и среднее образование и 2. Техническое и профессиональное образование раздела 3. Приоритетные направления развития сферы/отрасли отдельные блоки посвящены принципу

«сохранению национальной идентичности через формирование личности с проактивной жизненной стратегией и высоким чувством патриотизма».

2. Рекомендации по участию местных исполнительных органов (далее – МИО РК) и региональных проектных офисов «Рухани жаңғыру» (далее – РПО «Рухани жаңғыру») в реализации специальных проектов в рамках Программы, обеспечивающих принцип «сохранение национальной идентичности»

Участие МИО РК рассматривается через призму анализа реализации мероприятий в рамках программ развития регионов на 2016-2020 (далее – ПРТ).

В Карагандинской области в программе развития регионов по направлению «Формирование культурного пространства» проводятся мероприятия по изучению и сохранению бесценного историко-культурного наследия для реализации принципа **«сохранение национальной идентичности» Программы.**

На территории области зарегистрировано 2700 памятников истории и культуры, из которых 1538 находятся под охраной государства, 22 памятника имеют республиканский статус. За последние годы проведены археологические исследования, реставрационные и ремонтные работы памятников истории и культуры в рамках реализации Программы. Вместе с необходимо увеличить работу по продвижению ценностей Программы.

Культурный потенциал **Костанайской области** представлен достаточно развитой инфраструктурой. Регион в 2016 году занимал 2 место по наличию объектов всех форм собственности (734 объекта) после Южно-Казахстанской области. К особенностям региона можно отнести тот факт, что в области ранее проживало большинство населения не казахской национальности, в силу этого большее внимание уделяется популяризации государственного языка среди жителей региона. Создается инфраструктура обучения языкам (18 центров обучения языкам), укрепляется материально-техническая база данных центров. Вместе с тем необходимо усилить социальную сферу мероприятиями в рамках реализации рассматриваемого принципа Программы.

В содержании деятельности Жамбылской области концепты из программных статей Елбасы отражены в функциональных направлениях через проекты. В области с успехом реализуются такие проекты программы, как «Атамекен», «Воспитание и образование», «Рухани қазына», «Ақпарат толқыны», «Перевод казахского языка на латинский алфавит», «100 новых книг», «Туған жер», «Сакральная карта Казахстана», «100 новых лиц» и другие.

В направлении реализации принципа «сохранение национальной идентичности» можно отметить, что систематизирована информация о потенциале древнего города Тараз, как одного из древнейших и значимых городов на Великом Шелковом пути при образовании туристического кластера. В итоге в специальную Сакральную карту Казахстана, состоящую из 100 историко-культурных объектов, вошли 8 объектов, расположенных на территории Жамбылской области. 27 объектов регионального значения вошли в состав книги «Национальные сакральные места Казахстана» и энциклопедию «Сакральный Казахстан», которые были изданы при поддержке МКиС РК и НИИ «Сакральный Қазақстан». В целях возрождения историко-культурного центра «Ақыртас» заключен трехсторонний меморандум между МКиС РК, акиматом Жамбылской области и АО «Қазақстан темір жолы».

Вместе с тем необходимо увеличить количество мероприятий идеологического направления и формирования ценностно-мировоззренческих ориентиров молодого поколения.

В Акмолинской области в 1-3 кварталах 2019 года в рамках реализации Программы стартовал экспозиционно-выставочный проект областного музея «Ғасырлар аманаты», который экспонировался во всех районах Акмолинской области. Особенно следует отметить деятельность функционеров региона по развитию меценатства (Туған жер). «В рамках оказания спонсорской помощи и меценатства: в 2016 году - более 179,8 млн. тенге, в 2017 году – 192 млн. тенге. В 2018 году в рамках реализации программы «Рухани жаңғыру» реализованы инфраструктурные социально-культурные проекты с участием социальных партнеров на общую сумму 132 млн. тенге».

Вместе с тем, следует расширить идеологическую составляющую ПРТ, в том числе с концептами программных статей Елбасы, особенно в разрезе реализации принципа «сохранение национальной идентичности». Необходимо идеологическую сферу выделить отдельным блоком, в котором также будут содержаться реализуемые мероприятия в рамках Программы.

Актюбинская агломерация характеризуется высоким уровнем урбанизации населения. Рассматриваемый принцип реализуется через деятельность в выстраивании кластеров «Современный образовательный кластер», «Спортивные достижения и здоровый образ жизни», «Современный культурный центр».

В рамках реализации национального проекта «Культурное наследие» были изданы сборники памятников природы и историко-культурного наследия Актюбинской области, выпущены монографии, научные статьи.

В Актюбинской области есть 75 Сакральных объектов (мавзолеи известных исторических личностей Казахстана, таких как Кобыланды батыр, Есет батыр Кокиулы, Есет-Дарибай, Абилкайыр хана (Хан моласы), Исатай батыр, Ойсылкара, Аубакир Кердери, кюйши Казангап и других. Также в этот список входит метеоритный кратер Жаманшин, торговые ряды Караван сарай (Кокжарской ярмарки), уникальная башня Балгасы).

По сферам «Культура» и «Туризм» необходимо усиление работы по популяризации сакральных объектов региона, а именно через:

- 1) проведение информационной работы в СМИ и социальных сетях об истории и значимости для страны и региона сакральных мест региона;
- 2) разработку квест-игр для организации интересных экскурсий по сакральным объектам;
- 3) организацию и проведение кустовых выездов в рамках областных экскурсий в сакральные места области;
- 4) привлечение известных местных блогеров для участия в экскурсиях и их популяризации.

Алматинская область.

В рамках проекта «Сакральная география Казахстана» осуществляется развитие Тамгалинского археологического ландшафта, государственных национальных природных парков «Алтын-Эмель», «Чарын», реставрация и охрана 2340 исторических памятников в области. В качестве рекомендации необходимо увеличить количество идеологического контента и обратить внимание на формирование ценностных ориентиров подрастающего поколения, отдельно сформировать блок мероприятий по реализации рассматриваемого принципа.

В Атырауской области 299 объектов в сфере культуры, искусства и архивного дела. В музеях региона регулярно проводятся тематические выставки и лекции, экскурсии, что также соответствует направлению сохранения национальной идентичности.

Одним из приоритетных направлений экономики региона является развитие туризма. Сегодня в регионе работает более 1000 иностранных и отечественных компаний из 50 стран мира. Ежегодно самый популярный туристический объект - старинный город Сарайшык, посещают от 9000 до 12000 иностранцев. В области зарегистрировано 7 священных объектов.

Вместе с тем предлагается усилить программу в сферах образования, культуры для активизации идеологической работы в контексте реализации принципа по сохранению национальной идентичности.

г. Шымкент. В направлении реализации рассматриваемого принципа можно отметить проведение гармоничной языковой политики региона. Согласно Программе развития «наблюдается устойчивый рост уровня владения языками населения.

В 2016 году доля взрослого населения, владеющего государственным языком, составила 89,5%, русского языка - 81,7%, английского языка - 17,4%, в 2018 году доля взрослого населения, владеющего государственным языком - 91,5%, русского языка - 85%, английского языка - 21,5%. Главная цель развития и функционирования языков - проведение гармоничной языковой политики, обеспечивающей полномасштабное функционирование государственного языка как важнейшего фактора укрепления национального единства при сохранении языков всех этносов, проживающих в городе.

В контексте продвижения рассматриваемого принципа региону необходимо: 1) усиление работы по пропаганде национальных обычаев и традиций через короткометражные ролики на телевидении и в социальных сетях; 2) организация и проведение выездов в сакральные места области, имеющие важное историко-культурное значение. В рамках областных экскурсий проводить кустовые выезды посредством объединения участников нескольких регионов в целях развития обмена опытом.

Туркестанская область. Регионом уделяется внимание развитию принципов культ знаний, прагматизм, открытость сознания, эволюционное развитие Программы. Вместе с тем необходимо активизировать реализацию мероприятий по принципу «национальная идентичность». В сфере образования необходимы мероприятия по личностному развитию и модернизации сознания: через изучение истории и произведений известных мыслителей воспитание у молодого поколения уважения к истории края и страны, обычаям и традициям, языку, культуре.

Вместе с тем необходима активизация работы в сферах культуры, туризма и социальной сфере по реализации рассматриваемого принципа и ценностей Программы.

Северо-Казахстанская область. В регионе в контексте реализации принципа «сохранения национальной идентичности» Программы работает центр по охране и использованию историко-культурного наследия, увеличивается количество культурных объектов. Реализации принципа соответствует лишь цель 10, направленная на сохранение историко-культурного наследия региона и оценивается через индикатор «Среднее число посетителей организаций культуры».

В регионе 33 сакральных объекта (мечеть «Кызылжар», Собор святых апостолов Петра и Павла, резиденция Абылай хана, памятник батырам Карасаю и Агынтаю, а также мемориальный комплекс в честь этих батыров, музеи Магжана Жумабаева, Сабита Муканова, Габита Мусрепова, Ивана Шухова, поселение Ботай,

археологический памятник Байкара, мазары Кожаберген жырау и Кулсары батыру, усадьба Сарымбет, азар Акан сере, мазар Ногайбай би, мазар Токсан би.

В качестве рекомендации по части реализации работы в блоках «культура» и «туризм» необходимо усиление работы по популяризации 33 сакральных объектов региона: проведение информационной работы в СМИ и социальных сетях об истории и значимости для страны и региона сакральных объектов, разработка квест-игр для организации интересных экскурсий по сакральным объектам, проведение выездов посредством объединения участников нескольких регионов в целях развития обмена опытом по проведению экскурсий.

Наиболее активно ведется работа по внедрению принципа «сохранение национальной идентичности» в Павлодарской области. На её территории находятся: Баянаульский государственный национальный природный парк; санаторий «Мойылды»; туристская зона отдыха на оз. Маралды в Щербактинском районе; зона отдыха «Тузкала» в районе Аққулы, многочисленные природные, исторические, археологические, культурные памятники.

Вместе с тем реализация специальных проектов «Сакральная география Казахстана», «Современная казахстанская культура в глобальном мире», «Великие имена Великой степи» и другие находятся в общем списке работ. Необходимо их укрупнить и выделить в отдельный блок в контексте внесения изменений в ПРТ.

В Мангистауской области в процессе экономического развития моногорода Жанаозен ведется работа по развитию курортных территорий. В том числе по оживлению малого и среднего бизнеса и созданию рабочих мест для малоимущих за счет создания курортной зоны Кендерли, развития прибрежной инфраструктуры морского порта Курык. Это положительно сказывается на развитии внутреннего туризма и соответствует направлениям спецпроектов Программы по популяризации сакральных мест Казахстана.

В целях сохранения национальной идентичности особое внимание уделяется прославлению и модернизации историко-культурного наследия региона. Реализуются мероприятия по пополнению фондов музеев, библиотек, организации гастролей казахстанских профессиональных театральных коллективов по стране и за рубежом, участию юных дарований в международных конкурсах, региональных и республиканских фестивалях, днях культуры, реставрации культурных и исторических памятников.

В целях развития школьного туризма в июне 2019 года стартовал офисный проект «Country life». В рамках проекта были проведены историко-познавательные туристические этно-экскурсии с целью ознакомления с жизнью сельской местности Бесарыкского сельского округа Сырдарьинской области.

Кызылординская область. Впервые в стране в Сырдарьинском районе прошел областной форум «Историки и краеведы», в областном краеведческом музее создано объединение молодых краеведов, открыт зал «Қасиетті Қазақстан және Археология». С целью создания доступного социокультурного пространства для всех творческих людей и празднования 200-летия Кызылорды был открыт «Арбат өнері».

На левом берегу реки Сырдарья расположен Музей истории Кызылорды, построенного на базе здания Казахского ВЦИК в 1925-1929 годах, проходит экспозиция.

В областной филармонии состоялся концерт куйши домбристов «Бабалар аманаты» и фольклорного ансамбля «Акмешит» «Мир духовной музыки» и в исполнении оркестра народных инструментов проведен концерт «Ұлтымның шайыр дастаны».

Западно-Казахстанской область. В рамках направления «Социальная сфера» проводится работа по оказанию качественных услуг организациями культуры, а также по популяризации историко-культурного наследия области. Развитие внутреннего туризма осуществляется в рамках государственной программы развития туристской отрасли на 2019-2025 годы и направлена на популяризацию туристского потенциала области, повышение доступности и качества туристских услуг.

В целом Направлением 2 предусмотрены меры, частично совпадающие с принципами Программы РЖ. Однако, направлением не отражена и не предусмотрена деятельность по реализации 13 спецпроектов Программы РЖ.

В Восточно-Казахстанской области зарегистрировано 20 памятников истории и культуры республиканского значения и 589 памятников местного значения.

Для сохранения отечественной культуры предусмотрены задачи по сбережению и обеспечению доступа к историко-культурному наследию региона в рамках Программы.

По результатам археологических исследований за 3 года выявлено 424 объекта историко-культурного наследия, проведена паспортизация 252 памятников. По проекту «Древние сокровища Восточного Казахстана» ведутся масштабные археологические раскопки и научно-исследовательские работы, что соответствует направлениям Программы - сохранения национальной идентичности.

г. Алматы

По итогам анализа программы регионов по продвижению ценностей Программы «Рухани жаңғыру» в разрезе рассматриваемого принципа региону необходима активизация работы в сфере культуры, туризма:

- Через СМИ и новые медиа прокат короткометражных роликов о традициях, обычаях, культуре народов Казахстана;

- Продвижение принципов и ценностей Программы через прокат кинофильмов, мультфильмов, книги, LED экраны, в местах общественного скопления (вокзалы, остановки, рынки и др.);
- Продвижение принципов и ценностей Программы через организацию курсов повышения квалификации, тренингов для стейкхолдеров Программы.

В г. Нур-Султан ведутся работы по сохранению национальной идентичности в контексте развития культурного и конфессионального согласия в обществе.

Необходимо отметить развитие языковой культуры в регионе. Согласно индикаторам ПРТ в 2020 году доля населения, владеющего государственным языком, должна составлять – 91%, а доля жителей столицы, владеющих английским языком – 27%. Намеченную цель планируется достигать через пропаганду государственной языковой политики.

В плане продвижения рассматриваемого принципа необходимо проведение среди учащихся интеллектуальных мероприятий на знание истории родного края, знаменательных событий, известных личностей; популяризация деятельности краеведческих кружков, клубов; проведение различных конкурсов среди учащихся, такие как конкурс стихов, изложений, сочинений и театральных постановок о сакральных местах. В тоже время необходимо дополнить отдельным блоком ряд мероприятий по модернизации сознания в сфере реализации принципа «сохранение национальной идентичности» столичных жителей по основным социальным сферам.

Общие рекомендации для регионов.

1. Учитывая тот факт, что Программы развития регионов в 2020 г. заканчивают свое действие необходимо в следующем году заложить в ПРТ регионов изменения в части того, чтобы вся деятельность и предпринимаемые меры государственных органов должны были быть расписаны с учетом стратегических приоритетов и идеологических задач Программы.

2. По рассматриваемому принципу определение деятельности в регионах планируется и осуществляется лишь по направлению работы в сферах культуры и туризма, тогда как принцип «сохранение национальной идентичности» предполагает разработку отдельного блока мероприятий и проектов, поскольку имеет непосредственное идеологическое содержание по популяризации духовно-нравственного, культурного наследия, языка, традиций и обычаев с привлечением всех стейкхолдеров Программы. Необходимо разработка пакета системных мер, предполагающих преимущество работы по реализации принципа «сохранение национальной идентичности» в сферах социального направления.

В этих целях важна реализация следующих направлений деятельности:

1. Тиражировать ценности Программы для их продвижения в массовом сознании путем создания кинофильмов, мультфильмов, книг, роликов собственного производства. Мультипликативный эффект необходимо создать через их прокат в СМИ, на LED экранах, на экранах в автобусах, в местах массового посещения людей (вокзалы, аэропорты, стоянки, рынки, торговые центры, перед просмотром фильмов в кинотеатрах и т.д.).

2. Сформировать пул идеологов, PR-специалистов и лидеров общественного мнения, представителей НПО, блогеров, бизнес-сообщества и представителей разных категорий населения (информационно-пропагандистские группы), обеспечивающих необходимый уровень информационного сопровождения Программы.

3. Усилить работу по пропаганде национальных обычаев и традиций через короткометражные ролики на телевидении и в социальных сетях.

4. Воспитывать молодое поколение в уважении к истории, традициям, обычаям, культуре, государственному языку страны, языкам и культуре этносов республики путем изучения истории Казахстана

и произведении величайших мыслителей древности, проживавших на территории страны.

В сфере образования в контексте продвижения рассматриваемого принципа:

1. Проводить семинары и тренинги для преподавателей дошкольных и школьных организаций, классные часы для школьников по разья-снению Программы «Рухани жаңғыру»;
2. Организовать в школах качественное преподавание истории родного края;
3. Проводить среди учащихся интеллектуальные мероприятия на знание истории родного края, знаменательных событий, известных личностей;
4. Создать краеведческие кружки, клубы и проводить факультативные занятия в организациях образования;
5. Проводить различные конкурсы среди учащихся, такие как конкурс стихов, изложений, сочинений и театральных постановок о сакральных местах, которые соответствуют спецпроекту «Сакральная география Казахстана».

Участие РПО «Рухани жаңғыру»

В части активизации работы региональных проектных офисов предлагаются следующие рекомендации:

- рассмотреть вопросы повышения эффективности коммуникаций с общественностью и степени влияния предпринимаемых действий на модернизацию сознания в рамках реализации Программы. Эффективность работы по ее реализации должна быть направлена на повышение уровня понимания и степени принятия населением ее основных принципов, формируемым эмоциональным фоном и уровнем вовлеченности/активности граждан;

- через обучение, повышение квалификации, тренинги необходимо повышение системного понимания логики Программы самими специалистами, вовлеченными в ее реализацию. Не должны выпадать из поля зрения направления (принципы) Программы, являющиеся её «сердцевиной»;

- закладывать в государственный информационный заказ услуги SMM-специалистов. Информация о Программе, заполняющая отечественное информационное поле, должна быть конкурентоспособна в противовес популистско-развлекательной или оппонирующей информации, которую в первую очередь интересна населению. Специалисты РПО не имеют зачастую необходимых навыков, времени и функционала;

- продвигать новые форматы работы по продвижению Программы через акселерацию проектов, создание возможностей по тиражированию удачного опыта реализации мероприятий и проектов в рамках Программы, развитию сетевого взаимодействия по исполнению её проектов, продвижению кластерных подходов в её осуществлении.

- организация участия региональных представителей научного и студенческого сообщества в деятельности поисково-исследовательских групп и разработке плана деятельности по спецпроекту Архив-2025.

III. ФОРМИРОВАНИЕ СРЕДЫ ДЛЯ СОХРАНЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ

1. Внедрение инновационных подходов в сфере сохранения национальной идентичности.

По заказу МИОР РК НАО «Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру» (далее – Общество) с начала 2020 года проводится работа по форсайтным исследованиям Проект предусматривает 3 этапа: предфорсайт, форсайтные сессии и постфорсайт. Форсайтные исследования проводятся по трем направлениям, такие как «Формирование образа казахстанца», «Казахстан на международной арене» и «Инклюзивное общество». Из данных трех направлений к принципу Программы «сохранение национальной идентичности» относится направление «Казахстан на международной арене», потому что итогом исследования данного направления стал документ, включающий рекомендации о позиционировании Казахстана и нации на мировом уровне через призму укрепления национальной идентичности казахстанцев.

Для изучения общественного мнения проведен экспертный опрос по направлению «Казахстан на мировой арене». В рамках изучения данных по данному направлению проведен анализ текущей ситуации в сфере позиционирования Казахстана на международной арене, содержания современных мировых и отечественных трендов, влияющих на формирование имиджа страны, а также на формирование и укрепление национальной идентичности казахстанцев, угроз и возможностей по формированию имиджа страны. Одними из важнейших выводов, сделанных участниками в определении будущего страны стало понимание значимости наращивания новых навыков цифровой грамотности, мультикультурности, высокой адаптивности, социального интеллекта, интегральности с представителями иных культур и умения решать комплексные задачи в межведомственных взаимодействиях, уважении к субкультурам, укрепления ориентира на увековечение главной ценности – Независимости Казахстана.

Итогом исследования стало создание образа Казахстана в средне- и долгосрочной перспективе, а также разработка рекомендаций, мер и политик для стейкхолдеров Программы по позиционированию Казахстана на международной арене.

2. Поддержка процессов самоорганизации населения, обеспечивающих рост конкурентоспособности (Акселератор социальных проектов).

На базе Общества в рамках реализации проекта «Өзгерістердің саруарлары» – подготовка пула послов перемен «Рухани жаңғыру» (далее – проект «Өзгерістердің саруарлары») действует Акселератор социальных проектов (далее – Акселератор). Миссия Акселератора – продвижение направлений Программы «Рухани жаңғыру» через взаимодействие с государственными и негосударственными институтами путем содействия процессам самоорганизации населения.

Цель Акселератора – создание портфеля проектов по принципам программы «Рухани жаңғыру».

Для выявления и дальнейшей подготовки агентов перемен и преобразований в рамках модернизации общественного сознания рассмотрены следующие направления, в рамках которых будут созданы условия для реализации проектов с широким вовлечением населения:

1) развитие инклюзивного общества (поддержка детей-сирот и оставшихся без попечительства родителей, пожилых людей, людей с особыми потребностями, малообеспеченных многодетных семей);

2) развитие актуальных компетенций в рамках неформального образования (финансовая, правовая, медийная, IT, цифровая грамотность, владение английским, государственным языками);

- 3) развитие с/х, краеведческого, образовательного туризма;
- 4) развитие площадок, объединяющих проекты в сфере культуры, искусства и народного творчества, и спорта;
- 5) развитие экологической культуры населения;
- 6) развитие системного проектного мышления, укрепления лидерского потенциала.

Из названных направлений 4-ое является продвижением принципа «сохранение национальной идентичности» Программы.

Результатом работы Акселератора стало комплексное проектное наполнение всех направлений Программы, формирование кластеров проектов по отдельным направлениям, которые обеспечат широкий охват всех категорий населения.

IV. ПОВЫШЕНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАСТНИКОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ»

В рамках методического сопровождения реализации Программы по поручению МИОР РК Обществом реализован проект по разработке программы и организации обучения для сотрудников РПО, государственных органов, отвечающих за реализацию Программы; различных категорий населения (учителей, вожатых, школьных психологов, преподавателей университетов, колледжей и представителей органов правопорядка) в рамках 12 вебинаров. Программа предусматривает повышение квалификации данных категорий. Программа обучения направлена на изучение принципов «Рухани жаңғыру», подходов по формированию открытости сознания, реализма и прагматизма, независимого критического мышления, культа знания и образования, конкурентоспособности, а также на понимание собственного национального кода и национального самосознания, духовной модернизации.

Целью обучения является формирование целостного понимания идей, ценностей и принципов Программы и повышение уровня знаний в сфере модернизации общественного сознания.

Задачи:

1. формирование целостного представления о ценностных и концептуальных основах Программы;
2. повышение уровня знаний о новых подходах эффективной реализации Программы;
3. формирование пула спикеров для проведения разъяснительной работы по Программе среди населения.

Первый модуль «Базовые знания о Программе «Рухани жаңғыру» направлен на изучение идей, ценностей и принципов Программы и повышение уровня знаний в сфере модернизации общественного сознания. Модуль предназначен для сотрудников РПО, государственных органов, отвечающих за реализацию Программы, различных категорий населения (учителей, вожатых, школьных психологов, преподавателей университетов, колледжей и представителей органов правопорядка).

Второй модуль «Повышение компетенций сотрудников региональных проектных офисов» направлен на повышение знаний и компетенций в сфере организации деятельности РПО в рамках эффективной реализации Программы. Модуль предназначен для сотрудников РПО.

Третий модуль «Развитие soft skills для продвижения Программы» направлен на повышение знаний и компетенций разъяснению и продвижению идей, ценностей и принципов Программы в обществе.

Модуль предназначен для сотрудников РПО, государственных органов, отвечающих за реализацию Программы, различных категорий населения (учителей, вожатых, школьных психологов, преподавателей университетов, колледжей и представителей органов правопорядка).

По поручению МИОР РК Обществом подготовлено «Руководство по проведению мероприятий по обсуждению принципов и направлений Программы в формате рабочих совещаний, встреч в трудовых коллективах на ежемесячной основе по единым тематикам» с целью методического обеспечения стейкхолдеров по организации комплекса мероприятий в трудовых коллективах по формированию новых моделей социальной культуры у трудящихся граждан, отечественного бизнес-сообщества, среднего класса через популяризацию принципов Программы.

В условиях пандемии особенно актуальными являются форматы обучения в онлайн режиме как вебинары, использование цифровых платформ, новых социальных медиа. Такие форматы обучения и коммуникации в современном инфопространстве требуют обновления содержания Программы в части цифровизации и внедрения цифровых инноваций в реализацию деятельности всех стейкхолдеров Программы.

Нуждаются в серьезном внимании наращивание компетенций в сфере повышения коммуникационного потенциала участников реализации Программы, особенно коучинговых навыков, работы с протестным и настроением, конфликтами. Это вкупе с применением новых инновационных подходов в формате поддержки сетевых взаимодействий, развития кластеров, поддержке субкультур будет способствовать достижению целей Программы в сфере сохранения национальной идентичности.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасының негізгі алты бағыты
бойынша технологиялық пакеттер

Технологические пакеты по шести направлениям
программы «Рухани жаңғыру»

Редакциялық-баспа ұжымы / Редакционно-издательский
коллектив Редактор, корректор
Жапарова Ж.Ж.
Дизайн және беттеуші
Омуртаева А.С.

«JSD.KZ» ЖШС баспаханасында басып, шығарылған
Отпечатано в типографии ТОО «JSD.KZ»
Нұр-Сұлтан қ., Б. Момышұлы к-сі 18, ВП-10
тел.: +7 (7172) 40 51 18
e-mail: jsd.kz@mail.ru
www.jsd.kz

08.12.2020 жылы басуға жіберілді.
Қабылы А4/4+4.
Таралымы 50 дана.